

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑΣ &
ΣΧΕΛΙΑΣΜΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ: Μακαρώνης Νικόλαος (11301405)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Γαλάνης Πέτρος, MPh, PhD

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Οκτώβριος, 2016

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑΣ &
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

Μακαρώνης Νικόλαος (11301405)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Γαλάνης Πέτρος, ΜΡΗ, PhD

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Οκτώβριος, 2016

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	ix
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΙΚΟΝΩΝ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	xiii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	xiv
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ	xvi
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ	xix
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	xxii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1. Προσδιορισμός του θέματος και σχετικές αναφορές στην βιβλιογραφία.....	1
1.2. Σκοπός, στόχοι και μεθοδολογία	5
1.3. Δομή της διατριβής	6

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

2. Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ	9
2.1. Εισαγωγικό σημείωμα	9
2.2. Οριοθέτηση του εννοιολογικού χώρου του εθελοντισμού (WHAT)	11
2.2.1. <i>Εντοπισμός εγχειρημάτων οριοθέτησης του εννοιολογικού χώρου</i>	<i>12</i>
2.2.2. <i>Ζητήματα στην οριοθέτηση του εννοιολογικού χώρου</i>	<i>13</i>
2.2.3. <i>Κατηγοριοποιήσεις των εθελοντικών οργανώσεων και δράσεων</i>	<i>15</i>
2.2.4. <i>Απόπειρα οριοθέτησης του εννοιολογικού χώρου του εθελοντισμού</i>	<i>17</i>
2.3. <i>Αίτια ανάπτυξης της εθελοντικής έκφρασης (WHY)</i>	<i>19</i>
2.3.1. <i>Θεωρίες ανάπτυξης του εθελοντισμού</i>	<i>19</i>
2.3.2. <i>Ο ρόλος του εθελοντισμού και οι παραγόμενες προστιθέμενες αξίες</i>	<i>21</i>

2.4.	Παράγοντες που εντάσσουν την δράση στον εθελοντικό νοηματικό χώρο (WHO)	25
2.4.1.	<i>Το προφίλ των εθελοντών</i>	25
2.4.2.	<i>Κίνητρα</i>	26
2.4.3.	<i>Εμπόδια</i>	30
2.4.4.	<i>Το αίσθημα της ικανοποίησης ως αποτέλεσμα της εθελοντικής δράσης</i>	32
2.5.	Το περιβάλλον ανάπτυξης του εθελοντισμού (WHERE)	34
2.5.1.	<i>Εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον των εθελοντικών οργανώσεων</i>	34
2.5.2.	<i>Σχέσεις εθελοντισμού με το κράτος και την αγορά</i>	38
2.5.3.	<i>Οικονομική κρίση και εθελοντισμός</i>	41
2.5.4.	<i>Ο εθελοντισμός στον τομέα της υγείας</i>	45
2.6.	Κριτική του εθελοντισμού με έμφαση στον τομέα της υγείας	50
2.7.	Αντί επιλόγου	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

3.	Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	56
3.1.	Εισαγωγικό σημείωμα	56
3.2.	Μεταβολές των ποσοτικών χαρακτηριστικών του εθελοντισμού μέσα από εμπειρικές έρευνες	58
3.3.	Το Ελληνικό περιβάλλον ανάπτυξης του εθελοντισμού	63
3.3.1.	<i>Περί οργανώσεων των εθελοντών</i>	63
3.3.2.	<i>Περί κρατικής στάσεως</i>	65
3.3.3.	<i>Περί θεσμικού πλαισίου</i>	67
3.3.4.	<i>Περί οικονομικών και χρηματοδότησης των εθελοντικών φορέων</i>	69
3.4.	Το περιβάλλον του εθελοντισμού στον τομέα της υγείας	71

3.5.	Οι μεταβολές του εθελοντικού τομέα λόγω της κρίσης	73
3.6.	Αντί επιλόγου	77

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

4.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	80
4.1.	Καθορισμός ερευνητικού προβλήματος	80
4.2.	Μεθοδολογία	82
4.3.	Περιβάλλον της έρευνας	83
4.4.	Πληθυσμός- Δείγμα	84
4.5.	Μεθοδολογικά εργαλεία	86
4.6.	Ανάλυση	88
4.7.	Δυσχέρειες - Περιορισμοί	90
4.8.	Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

5.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	93
5.1.	Φορείς εθελοντισμού	93
5.1.1.	<i>Προκαταρκτική Συνέντευξη</i>	<i>93</i>
5.1.2.	<i>Περιγραφική Στατιστική</i>	<i>97</i>
5.1.2.1.	<i>Ίδρυση - Οργάνωση</i>	<i>98</i>
5.1.2.2.	<i>Οικονομικά στοιχεία</i>	<i>100</i>
5.1.2.3.	<i>Ανθρώπινο δυναμικό</i>	<i>103</i>
5.1.2.4.	<i>Δράση</i>	<i>105</i>
5.1.2.5.	<i>Ρόλος των οργανώσεων</i>	<i>108</i>
5.1.2.6.	<i>Ρόλος των οργανώσεων στον τομέα υγείας</i>	<i>111</i>

5.1.2.7.	Σχέσεις με το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα	112
5.1.2.8.	Συνεργασίες	114
5.1.2.9.	Στάση έναντι της εισαγωγής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού	116
5.2.	Εθελοντές	120
5.2.1.	Περιγραφική Στατιστική	120
5.2.1.1.	Δημογραφικά - Κοινωνικά - Οικονομικά δεδομένα	120
5.2.1.2.	Εθελοντική προσφορά	123
5.2.1.3.	Εθελοντική προσφορά στον τομέα της υγείας	126
5.2.1.4.	Σχέσεις με τον φορέα	127
5.2.1.5.	Εμπόδια - Κίνητρα - Αποτελέσματα	129
5.2.1.6.	Στάση έναντι της εισαγωγής επαγγελματικών χαρακτηριστικών	132
5.2.2.	Επαγωγική Στατιστική	135
5.2.2.1.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογίας κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού	135
5.2.2.2.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών της εθελοντικής προσφοράς των εθελοντών	148
5.2.2.3.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών της σχέσεως εθελοντών με τον φορέα δραστηριοποίησης	161
5.2.2.4.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταβλητών που εκφράζουν θέσεις για την οργάνωση του εθελοντικού κινήματος	166
5.2.2.5.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών που εκφράζουν τις μεταβολές εντός κι λόγω της οικονομικής κρίσης	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	201
6.1.	Συζήτηση	201
6.1.1	Απογραφικά, δομικά και λειτουργικά στοιχεία των εθελοντικών φορέων ..	201
6.1.2.	Ο ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων	205

6.1.3.	Η εθελοντική προσφορά	208
6.1.4.	Μεταβολές του εθελοντικού τοπίου λόγω της σύγχρονης οικονομικής κρίσης	213
6.1.5.	Στάση των εθελοντών και των φορέων αυτών έναντι στην εισαγωγή χαρακτηριστικών επαγγελματισμού με έμφαση στις πολιτικές Δ.Α.Π.....	220
7.	Επίλογος	223
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		225
A.	Ξενόγλωσση	225
B.	Ελληνόγλωσση	259
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ		270
A.	Παράρτημα Εικόνων - Διαγραμμάτων	270
B.	Παράρτημα Πινάκων	274
Γ.	Παράρτημα Ερωτηματολογίων της έρευνας	281
Γ.1.	Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης της Ταυτότητας των Εθελοντικών Οργανώσεων Υγείας και των μεταβολών αυτής λόγω οικονομικής κρίσης	281
Γ.2.	Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης της Ταυτότητας των Εθελοντών και των μεταβολών αυτής λόγω οικονομικής κρίσης	290

Κατάσταση Πινάκων

Πίνακας 1.	Μοντέλα δομής της Κοινωνίας των πολιτών σε συσχέτιση με τον εθελοντικό τομέα	274
Πίνακας 2.	Συγκριτικός πίνακας εθελοντισμού στην Ε.Ε.	275
Πίνακας 3.	Συγκριτικός πίνακας δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων Δήμων Αλεξανδρούπολης, Κομοτηνής και συνόλου της χώρας	277
Πίνακας 4.	Συγκριτικοί πίνακες δεικτών Νοσοκομείων και λοιπών υγειονομικών δομών Δήμων Αλεξανδρούπολης και Κομοτηνής	278
Πίνακας 5.	Νοσολογικό πρότυπο και αδροί δείκτες υγείας Δήμων Κομοτηνής και Αλεξανδρούπολης και συνόλου της χώρας	279
Πίνακας 6.	Πληθυσμός εθελοντικών φορέων της έρευνας	280
Πίνακας 7.	Στοιχεία ίδρυσης και οργάνωσης των εθελοντικών φορέων	98
Πίνακας 8.	Οικονομικά στοιχεία εθελοντικών φορέων	100
Πίνακας 9.	Στοιχεία Ανθρωπίνου Δυναμικού των φορέων	103
Πίνακας 10.	Δράση των φορέων	106
Πίνακας 11.	Ρόλος των φορέων	109
Πίνακας 12.	Ρόλος των φορέων στον τομέα της υγείας	111
Πίνακας 13.	Σχέσεις με το κράτος και τον ιδιωτικό φορέα	112
Πίνακας 14.	Συνεργασίες	114
Πίνακας 15.	Στάσεις έναντι της εισαγωγής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού ...	117
Πίνακας 16.	Δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα δείγματος εθελοντών	121
Πίνακας 17.	Εθελοντική προσφορά	124
Πίνακας 18.	Εθελοντική προσφορά στον τομέα υγείας	127
Πίνακας 19.	Σχέσεις με τον φορέα	128
Πίνακας 20.	Εμπόδια - Κίνητρα - Αποτελέσματα	130
Πίνακας 21.	Επαγγελματικά χαρακτηριστικά	133

Πίνακας 22.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς	136
Πίνακας 23.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών φορέων με δημογραφικά χαρακτηριστικά εθελοντών	137
Πίνακας 24.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων και αποτελεσμάτων με το αντικείμενο του φορέα	139
Πίνακας 25.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και αυτών που επηρεάζουν τους φορείς με την προσφορά στον εθελοντισμό	141
Πίνακας 26.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ της Συμμετοχής Μέλους του Κοντινού Περιβάλλοντος των εθελοντών.	143
Πίνακας 27.	Διμεταβλητές συσχετίσεις του λόγου διακοπής της προσφοράς.	144
Πίνακας 28.	Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία κινήτρων.	146
Πίνακας 29.	Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία εμποδίων.	147
Πίνακας 30.	Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία αποτελεσμάτων.	148
Πίνακας 32.	Διμεταβλητές συσχετίσεις χρόνου εθελοντικής προσφοράς	149
Πίνακας 33.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ του αριθμού των εθελοντικών φορέων που δραστηριοποιούνται οι εθελοντές.	153
Πίνακας 34.	Διμεταβλητές συσχετίσεις αντικειμένου του φορέα δράσης και θεώρησης κατοχής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού.	155
Πίνακας 35.	Διμεταβλητές συσχετίσεις της σημαντικότερης προσφοράς στον εθελοντισμό.	158
Πίνακας 36.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό	159
Πίνακας 37.	Διμεταβλητές συσχετίσεις της δέσμευσης και της κινητικότητας των εθελοντών.	162
Πίνακας 38.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ της μύησης στον εθελοντισμό	164
Πίνακας 39.	Διμεταβλητές συσχετίσεις της ιδιότητας στον φορέα	165
Πίνακας 40.	Διμεταβλητές συσχετίσεις απολαβών - διεκλύσεων που απολάμβαναν οι εθελοντές	166

Πίνακας 41.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με την ανάπτυξη δικτύων	167
Πίνακας 42.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη θέση υπέρ της τυπικής ή άτυπης οργάνωσης	170
Πίνακας 43.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης της διάθεσης και των κινήτρων εθελοντικής προσφοράς	173
Πίνακας 44.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με την μεταβολή λόγω κρίσης της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της εθελοντικής προσφοράς.	176
Πίνακας 45.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης του σκοπού, της ομάδας στόχου, και του τρόπου δράσης των εθελοντών	180
Πίνακας 46.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταβολή λόγω κρίσης της εμπιστοσύνης και της αποτελεσματικότητας των εθελοντικών φορέων	185
Πίνακας 47.	Διμεταβλητές συσχετίσεις της αρνητικής επίπτωσης στην εθελοντική προσφορά λόγω της υπαναχώρησης της κρατικής στήριξης τον εθελοντισμό.	188
Πίνακας 48.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή της δέσμευσης λόγω κρίσης	189
Πίνακας 49.	Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης στην θέση επί του ρόλου των φορέων στον τομέα της υγείας.	193
Πίνακας 50.	Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ των μεταβολών λόγω κρίσης	197
Πίνακας 51.	Πίνακας matrix διμεταβλητών συσχετίσεων μεταξύ των μεταβολών λόγω κρίσης	200

Κατάσταση Εικόνων - Διαγραμμάτων

Εικόνα 1.	Η «εξίσωση της συμμετοχικότητας» στον εθελοντισμό	270
Εικόνα 2.	Κατηγοριοποίηση κινήτρων με βάση τον αριθμό των λαμβανόμενων παραμέτρων	270
Εικόνα 3.	Ισορροπία περιορισμών και κινήτρων	271
Εικόνα 4.	Μοντέλο περιοριστικών παραγόντων συμμετοχής στον εθελοντισμό	271
Εικόνα 5.	Μοντέλο εσωτερικής λειτουργίας εθελοντικών φορέων	272
Εικόνα 6.	Γραφική απεικόνιση της Κοινωνίας των Πολιτών στην Ελλάδα (Civil Society Index Diamond)	272
Εικόνα 7.	Υγειονομικές δομές Νομών Έβρου και Ροδόπης	273

Συντομογραφίες - Ακρωνύμια

ABS	Australian Bureau of Statistics
ASBI	Awareness and Social Behaviour Index
A.C.E.V.O.	Assotiation of Chief Executives of Voluntary Organisations
C.A.F.	Charities Aid Foundation
E.C.	European Commission
E.C.H.I.	European Community Health Indicators
E.Y.V.	European Year of Volunteering
I.C.N.P.O.	International Classification of Non-Profit Organizations
I.F.R.C.	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
I.L.O.	International Labour Office
I.M.F.	International Monetary Fund
I.O.T.F.	International Obesity Task Force
M.V.S.	Motivation to Volunteer Scale
O.E.C.D.	Organisation for Economic Co-operation and Development
OX.FAM.	OXford committee for FAMine relief
P.A.S.K.	Public Administration Select Committee
S.N.F.	Stavros Niarchos Foundation
UN	United Nations
UNV	United Nations Volunteers
V.F.I.	Volunteer Function Inventory
V.H.A.	Voluntary Health Agency
V.M.I.	Volunteer Motivation Inventory
W.H.O.	World Health Organization
A.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Β.Τ.Ε.	Βουλή των Ελλήνων
Γ.Σ.Ε.Ε.	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
Γ.Γ.Ν.Γ.	Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
Δ.Α.Π.	Διαχείριση Ανθρωπίνων Πόρων
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛ.ΣΤΑΤ.	Ελληνική ΣΤΑΤιστική αρχή
Ε.ΜΕ.ΝΟ.	Εθνική ΜΕλέτη ΝΟσηρότητας και παραγόντων κινδύνου
Ε.Σ.Δ.Υ.	Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας
Η.Β.	Ηνωμένο Βασίλειο
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ι.Κ.Π.Ι.	Ινστιτούτο Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής

Ι.Μ.Ε.-Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.	Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδος
Ι.Ο.Β.Ε.	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
Ι.Σ.Τ.Α.ΜΕ.	Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών
Κ.τ.Π.	Κοινωνία των Πολιτών
Μ.Κ.Ο.	Μη Κρατικές (Κυβερνητικές) Οργανώσεις
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Σ.ΕΠ.Ε.	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
Τ.τ.Ε.	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΠ.ΕΞ.	Υπουργείο Εξωτερικών
Υ.Υ.Κ.Α.	Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή

Η εθελοντική προσφορά μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και ιδιαίτερα στον χώρο της υγείας σε περιόδους κρίσης. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η αναζήτηση του εν δυνάμει ρόλου του εθελοντικού κινήματος στον τομέα της υγείας στην Ελλάδα. Επιμέρους στόχοι αποτέλεσαν η καταγραφή των χαρακτηριστικών των εθελοντικών οργανώσεων και των εθελοντών, οι μεταβολές που υπέστησαν λόγω της κρίσης, καθώς και η διερεύνηση του «βέλτιστου» περιβάλλοντος, με έμφαση στα χαρακτηριστικά επαγγελματικής λειτουργίας.

Μεθοδολογία

Αρχικά πραγματοποιήθηκε συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση προκειμένου να οριοθετηθεί το ερευνητικό πεδίο και να αποτυπωθεί η σύγχρονη κατάσταση του εθελοντισμού. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε μια συγχρονική μελέτη με τη συλλογή δεδομένων από εθελοντικές οργανώσεις (n=36) και εθελοντές (n=213) στους Δήμους της Κομοτηνής και της Αλεξανδρούπολης. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη δημιουργία ερωτηματολογίων που προέκυψαν έπειτα από τη συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση. Πραγματοποιήθηκε πιλοτική μελέτη με την οποία επιβεβαιώθηκε η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των ερωτηματολογίων. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το IBM SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences).

Αποτελέσματα

Στην Κομοτηνή εντοπίστηκαν 21 φορείς εθελοντισμού με 5.228 μέλη (53,72% ενεργά), ενώ στην Αλεξανδρούπολη βρέθηκαν 15 φορείς, με 7.012 μέλη (56,62% ενεργά). Η δράση τους είναι συνεχής (94,12%), κυρίως σε τοπικό επίπεδο (47,1%), με μόνον το 33,33% να συνεργάζεται με λοιπούς φορείς. Το 41,17% των φορέων προσέφεραν το τελευταίο έτος σε 50 άτομα.

Διαπιστώθηκε ότι η κρίση προκάλεσε αύξηση των φορέων (50% ίδρυση μετά το 2008) και της τάσης για εθελοντική προσφορά (53,11% ενασχόληση μετά το 2010). Η κρίση ενδυνάμωσε τη δέσμευση με τον φορέα (μέση τιμή=4,07) και το αντικείμενο της εθελοντικής δράσης (μέση τιμή=4,07) αν και εντοπίστηκε εν δυνάμει κινητικότητα (33,17%) και χαμηλή δέσμευση με τον φορέα (23,4%) και το αντικείμενο προσφοράς (25,62%). Οι φορείς διαπίστωσαν μεταβολή των χαρακτηριστικών του εθελοντικού ρεύματος λόγω της κρίσης (μέση τιμή=3,60) και ανάγκη αύξησης της ευελιξίας τους (μέση τιμή=3,84), αν και η οργάνωση και η λειτουργία τους παραμένει αμετάβλητη (μέση τιμή=3,25). Οι εθελοντικές οργανώσεις θεωρούν ο ρόλος τους σε σχέση με το κράτος θα πρέπει να είναι ανεξάρτητος, αλλά περισσότερο ενεργός, με κυριότερους την άσκηση πιέσεων (μέση τιμή=4,10) και τη συνεργασία (μέση τιμή=4,00), για την εφαρμογή ή διαμόρφωση πολιτικών, τον γνωμοδοτικό ή συμβουλευτικό ρόλο (μέση τιμή=4,06) και την ικανοποίηση αναγκών όπου το κράτος αδυνατεί (μέση τιμή=3,97).

Αναφορικά με τους εθελοντές, βρήκαμε ότι η κρίση δεν αύξησε σημαντικά τα εμπόδια στην εθελοντική προσφορά (μέση τιμή=2,89) και στον τομέα υγείας (μέση τιμή=3,38). Η κρίση προκάλεσε αμυδρή αύξηση των κινήτρων (μέση τιμή=3,50). Η κρίση προκάλεσε αμυδρή αύξηση των αποτελεσμάτων της εθελοντικής δράσης με κυριότερη την κατάκτηση εμπειριών (μέση τιμή=3,73).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης, η αύξηση του προσφερόμενου χρόνου σχετίζονταν με αύξηση της βαθμολογίας κινήτρων, ενώ οι εθελοντές στις οικογένειες των οποίων υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία κινήτρων. Επιπλέον, οι εθελοντές με ανεπάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες και οι εθελοντές στις οικογένειες των οποίων υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία εμποδίων. Η μείωση των ετών εθελοντικής προσφοράς σχετίζονταν με αύξηση της βαθμολογίας αποτελεσμάτων, ενώ οι εθελοντές στις οικογένειες των οποίων υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία αποτελεσμάτων. Τέλος, η αύξηση του αριθμού μελών νοικοκυριού σχετίζονταν με αύξηση της βαθμολογίας περιβάλλοντος, ενώ οι εθελοντές στο στενό περιβάλλον των οποίων υπήρχαν εθελοντές είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία περιβάλλοντος.

Συμπεράσματα

Η οικονομική κρίση αποτελεί παράθυρο ευκαιρίας για την εφαρμογή αλλαγών στον εθελοντικό τομέα, ώστε αυτός να αυτονομηθεί από την κρατική πατρωνία, να επιτελέσει το έργο του σε μια περισσότερο αποδοτική και συνεργατική βάση και να αποκομίσει την αναγνώριση που του αναλογεί. Για να πραγματοποιηθούν και να ευοδωθούν όμως οι αλλαγές, απαιτείται η μεταβολή της οργανωσιακής κουλτούρας των φορέων και η θέσπιση σαφούς και νομιμοποιημένου πλαισίου, το οποίο θα μετουσιώνει την έκφραση της πολιτειότητας σε αποτελεσματικό κοινωνικό έργο, εντός ενός ανοικτού, συνεργατικού αλλά και αυτόνομου χώρου.

Λέξεις Κλειδιά

Κοινωνία των Πολιτών, Οικονομική Κρίση, Εθελοντισμός, Εθελοντική προσφορά, Διοίκηση μη Κερδοσκοπικών Οργανισμών

ABSTRACT

INTRODUCTION

The voluntary offer may decisively contribute to the development of the survival conditions and particularly in the health domain during periods of financial crisis. The aim of the present study was the research of the voluntary movement in the health domain in Greece. Some other objectives were the recording of the voluntary organizations and volunteers' characteristics, the changes that happened to them due to crisis and the investigation of a "better" environment putting emphasis on the professional operation's features.

Methodology

A systematic bibliographical survey was conducted initially to limit the investigatory field and to reprint the modern state of the volunteering. Then, a study was carried out with a data collection from voluntary organizations (n=36) and volunteers (n=213) from the municipalities of Komotini and Alexandroupoli. The data collection was fulfilled with the creation of questionnaires which were raised after the systematic bibliographical survey. A pilot study was also happened with which the reliability and validity of the questionnaire were confirmed. The analysis of the data was accomplished with the use of IBM SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences).

Results

Twenty-one voluntary organizations were located in Komotini with 5,228 active member and fifteen organizations in Alexandroupoli with 7,012 active ones. Their action is continuous mainly in a local level with only 33,33% to co-operate with other organizations. 41,17% of the organizations offered during last year to 50 people.

It was noticed that the crisis has caused an increase on the number of the organizations (50% established after 2008) and a tendency for volunteer offer (53,11% volunteer after 2010). The crisis enforced the commitment with the

organizations (mean=4,07) and the subject of the voluntary action (mean =4,07) even though a part of mobility (33,17%) and a low commitment with between the organizations (23,4%) and the object of offer (25,62%) were detected. The organizations noticed a change on the characteristics of the voluntary movement due to the crisis (mean =3,60) and a need to increase their flexibility (mean =3,84) even though both the organization and their function still remain unchangeable (mean =3,25). The voluntary organizations consider that their role in relation to the state's, should be independent and more active, mainly in the way they force situations (mean =4,10) and co-operate (mean =4,00) for the implementation or the configuration of the politics, the advisory or consultative role (mean =4,06) and the satisfaction of needs that the state cannot fulfill (mean =3,97).

Relatively to the volunteers, it was found that the crisis hasn't increased significantly the obstacles in the voluntary offer (mean =2,89) even to the health sector (mean =3,38). The crisis caused a slight increase on the motives (mean =3,50) and the results on the voluntary action giving emphasis on the acquisition of experience (mean =3,73).

According to the results of the multivariate leaner regression the increase of the given time were related with the increase on the motivation score while the volunteers whose families had members to burden the household had also greater motivation score. Moreover, the volunteers with insufficient income to support basic needs and the volunteers whose families had also members to burden the household had greater obstacles score too. The reduction of the years of the voluntary offer was related to the increase of the outcomes score while the volunteers whose families had also members to burden the household had greater outcome score. Finally, the increase on household members related to the increase on the environment score while the volunteers whose had a close member volunteer had greater environment score.

Conclutions

The financial crisis consists a "window" for the implementation of changes in the voluntary section so that it will become autonomous and not dependent on the state, to work in a more efficient and cooperative base and to gain the recognition it

deserves. To fulfill these changes, both an alteration on the sectors' organizational culture and the enactment of a clear and legitimate framework are required which will transmute the expression of the citizenship in an efficient social project inside an open, collaborative but autonomous space too.

Keywords

Civil Society, Economic Crisis, Volunteer, Volunteering, Non-Profit Organizations
Management

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Όπως υποστηρίζει ο Κ. Καβάφης στο ποίημά του «Ιθάκη» (1910), το ταξίδι είναι αυτό που προσδίδει πλούτο στον προορισμό, ενώ αναπόφευκτες είναι η μάχες με «Λαιστρυγόνας, Κύκλωπας και τον θυμωμένο Ποσειδώνα». Αυτοί, όμως, που προσδίδουν μεγαλύτερη αξία στο ταξίδι και καθιστούν τις μάχες νικηφόρες είναι οι συνοδοιπόροι του «Οδυσσέα». Έτσι, σε αυτό το ταξίδι της εκπόνησης της παρούσας διατριβής, μεγαλύτερη αξία έδωσε η ακαδημαϊκή και συναισθηματική συνεισφορά μιας ομάδας ανθρώπων που νιώθω την ανάγκη να τους ευχαριστήσω.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την σύζυγό μου Σοφία Ρούπα, και τα τέκνα μου Σωτήρη και Αναστασία Μακαρώνη, για την στήριξη των προσπαθειών μου και για την ιώβεια υπομονή που έδειξαν κατά τις αμέτρητες ώρες μελέτης, με την υπόσχεση ότι θα αναπληρώσω τον χρόνο που τους στερήθηκα. Επίσης, ευχαριστώ τους γονείς μου, Σωτήριο και Δέσποινα Μακαρώνη για την πίστη και την υποστήριξη τους στην προσπάθειά μου.

Εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες στους επιβλέποντες της διατριβής μου, και συγκεκριμένα στην Επίκουρη Καθηγήτρια κυρία Δάφνη Καϊτελίδου για τις σημαντικές συμβουλές που μου παρείχε και στον κύριο Πέτρο Γαλάνη (ΜΡΗ, PhD) που με την πολύτιμη καθοδήγησή του με οδήγησε στην έξοδο από τον λαβύρινθο των χαοτικών δεδομένων και συνέβαλε αποφασιστικά στην διαμόρφωση της παρούσης.

Ακόμη, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους Καθηγητές μου στο Δ.Π.Θ. και ιδιαίτερα τους κυρίους Χαράλαμπο Τσαϊρίδη και Περικλή Πολυζωΐδη για τις πολύτιμες πληροφορίες, τις καθοριστικές συμβουλές τους και τις ώρες που μου διέθεσαν στηρίζοντας με στην προσπάθεια που κατέβαλα.

Τέλος, εκφράζω ευχαριστίες στην ομάδα των φορέων και των εθελοντών που συμμετείχαν στην έρευνα, μιας που δίχως την συμβολή και την υπομονή τους δεν θα μπορούσε ποτέ να ολοκληρωθεί το εμπειρικό μέρος της διατριβής.

1. Εισαγωγή

1.1. Προσδιορισμός του θέματος και σχετικές αναφορές στην βιβλιογραφία.

Ανατρέχοντας στη σύγχρονη βιβλιογραφία, ο εκατέρωθεν χώρος μεταξύ κράτους και αγοράς χαρακτηρίζεται και ως «Τρίτος τομέας» (Defourny, 2001· Moulart & Ailenei, 2005), ο οποίος μεταβάλλει το περιεχόμενό του, αναλόγως του χρησιμοποιούμενου ερμηνευτικού εργαλείου (Αδάμ & Παπαθεοδώρου, 2010). Υπό την έννοια του «Μη Κερδοσκοπικού Τομέα», χρησιμοποιώντας το νεοκλασικό υπόδειγμα, δίνει έμφαση στην ιδιωτική πρωτοβουλία έναντι της συλλογικής δράσης (Rose-Ackerman, 1996· Salamon & Anheier, 2000).

Όπως υποστηρίζει ο Πολυζωίδης (2006), η οριοθέτηση του εθελοντισμού είναι δύσκολο εγχείρημα, γεγονός που ερμηνεύεται από τις διαφορετικές μορφές που λαμβάνει λόγω του υβριδικής του φύσης, καθώς κινείται μεταξύ της αγοράς και του κράτους. Εντονότερα σήμερα, στην εποχή των ταχέων μεταβολών, των πολυεπίπεδων δράσεων, του πλουραλισμού των στάσεων, του πολυσχιδούς των σχέσεων και της αμφισβήτησης, εντείνεται η πολυμορφία και η ασάφεια του κινήματος, έτσι ώστε να απαιτείται η ευρεία, διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγισή του (Lockstone, 2004). Αν και στην διεθνή βιβλιογραφία απαντώνται πολλές προσπάθειες ορισμού του, βασιζόμενες σε διαφορετικά ερμηνευτικά σχήματα ή σε διαφορετικά χαρακτηριστικά του, εντούτοις όλες συγκλίνουν στο γεγονός ότι αφορά την συντονισμένη δράση ως αποτέλεσμα ελεύθερης βούλησης, με στόχο την προσφορά σε τρίτους, αποσυνδεδεμένη από το οικονομικό όφελος (Boulet et.al., 2008).

Ως λόγοι γένεσης και ανάπτυξης του κινήματος, αναφέρονται η διπλή αποτυχία αγοράς κράτους στην παροχή συλλογικών αγαθών, ιδιαίτερα σε κοινωνικές ομάδες (Weisbrod, 1975), ο υπολειμματικός χαρακτήρας του κράτους και η τάση - ανάγκη ενίσχυσης του προνοιακού πλουραλισμού (Evers & Laville, 2004). Σημαντικό, επίσης, αίτιο αποτελεί η εφαρμογή πολιτικών ενσωμάτωσης και μείωσης της διαταξιακής απόστασης (Πολυχρονίου, 2001). Τέλος, ο μεγάλος βαθμός εμπιστοσύνης που εμπνέει αναφορικά με τις «αγαθές προθέσεις» και τις φέρουσες αξίες, ιδιαίτερα στις υπηρεσίες όπου η σχέση είναι ασύμμετρη (Velentinov, 2005· Preston, 1989), ο

μεγάλος βαθμός ποιότητας των σχέσεων που επικρατούν ως δομικό χαρακτηριστικό και η ομοιογένεια των μελών και των κοινών τους στόχων (Ben-Ner & Gui, 2003).

Οι θετικές συνέπειες της εθελοντικής δράσης εντοπίζονται σε όλους τους τομείς της πολιτειακής οικόσφαιρας (Fujiwara et.al., 2013· Fanagan & Sadowski, 2011). Στην βιβλιογραφία αναφέρεται η ενίσχυση της οικονομίας και της απασχόλησης (Ironmonger, 2008· Vaillancourt, 2009), μάλιστα σε τομείς που δεν είναι δυνατή η ανάπτυξή τους από το κράτος ή την αγορά (Taylor, 2004). Επίσης, η βελτίωση της ποιότητας της δημοκρατικής πολυσυμμετοχικής διακυβέρνησης (Bangura & Hedberg, 2007), δημιουργώντας πολυεπίπεδες σχέσεις (Campi et. al., 2006), που μειώνουν τις αποστάσεις της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, αυξάνοντας τον εκδημοκρατισμό και την νομιμοποίηση (Pestoff, 2009· Vaillancourt, 2009). Ακόμη, αποτελεί μέσο ενσωμάτωσης και μείωσης του κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού (Αποστολίδης & Παπασπυρόπουλος, 2002), αύξησης του κοινωνικού κεφαλαίου (Nyssens, 2006), βελτίωσης της σωματικής και ψυχικής υγείας (Βουτσάκης, 2004), ένταξης στην αγορά εργασίας (Borzaga & Defourny, 2001), ενώ τα επιτεύγματα της εθελοντικής δράσης διαχέονται και στους ίδιους τους εθελοντές (Lee & Brudney, 2010).

Η κριτική του κινήματος συνίσταται στην προσφορά «άλλοθι» στην απόσυρση της κρατικής εγγυοδοσίας, αναφορικά με την παροχή κοινωνικών αγαθών (Γρατσάνη, 2009), στη λειτουργία των οργανώσεων ως «σκιώδες κράτος» (Μπουρίκος, 2008) και στη διαπλοκή με αυτό. Επιπλέον κριτική δέχτηκαν η επαγγελματοποίηση των οργανώσεων (Μπιλανάκης, 2008), η λειτουργία ως «σκιώδους αγοράς» (McKay et.al., 2011) και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών επιλεκτικής κοινωνικής αρωγής και αποκλεισμών (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014). Η αποδυνάμωση της αλληλεγγύης ως «συνάρθρωση μέσω της κρατικής οργάνωσης» και η στροφή σε μορφές φιλανθρωπίας και αλληλοβοήθειας (Aquino, 1992), ο κατακερματισμός των κοινωνικών ομάδων και των δομών κοινωνικής πρόνοιας με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την αύξηση των ανισοτήτων αποτελούν κοινους τοππους των επικριτών του εθελοντισμού (Abrahamson et.al., 2005). Τέλος, η χειραγώγηση κοινωνικών αντιδράσεων και η ενίσχυση της αυτόνομης δημόσιας δράσης (Bangura & Hedberg, 2007) και εν γένει, η αδυναμία του κινήματος να ενεργοποιήσει αυτοδύναμα πόρους, και να βελτιώσει την ποιότητα της δημοκρατίας και των υπηρεσιών (Zimmer & Freise, 2006) αποτέλεσαν συχνά το δρυμί κατηγορώ

για τον εθελοντισμό.

Αναφορικά με τα κίνητρα που ωθούν το άτομο στην ανάληψη εθελοντικής δράσης, αυτά είναι πολυδιάστατα και ευμετάβλητα (Ryan et al, 2001· Μάγκου, 2012), ενώ διαφοροποιούνται αναλόγως του πλαισίου και των ατομικών ιδιοτεροτήτων (Clary et.al., 1998· Widjaja, 2010). Αυτά μπορούν να εντοπιστούν σε δημογραφικά δεδομένα (Paradakis et al, 2004), σε στοιχεία της προσωπικότητας, όπως ο βαθμός αλτρουισμού, ψυχο-διανοητικής συγκρότησης, μετριοπάθειας και εγωισμού, (Penner, 2004), σε προσωπικά βιώματα και δυνάμεις του κοινωνικού περιβάλλοντος (Carpenter & Myers, 2007), σε προσωπικές αξίες (Houle et al, 2005), σε προσωπικές ανάγκες, όπως η απόκτηση ή η εκμετάλλευση γνώσεων (Brand et.al., 2008), η βελτίωση της αυτοεικόνας (Mosler, 2003) ή της θέσης στην κοινότητα (Lee & Brudney, 2010), η διασκέδαση και η ικανοποίηση της ανάγκης του ανήκειν (ΓΓΝΓ, 2005).

Συχνά, όμως, ορθώνονται εμπόδια στην βούληση της συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις, τα οποία δύναται να είναι κοινωνικά (Sundeen & Raskoff, 2000), προσωπικά, οικονομικά (McBride & Lough, 2010), έλλειψης διαθέσιμου χρόνου (Sundeen & Raskoff, 2000), υποστήριξης από το κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον (Handy & Cnaan, 2007), γεωγραφικά ή ενημέρωσης (Μάγκου, 2005)

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και ο τρίτος τομέας θεωρείται ακρογωνιαίος λίθος του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, αυτός αναδεικνύεται αποσπασματικά (CRIEC, 2007) σε θέματα που αφορούν επιχειρηματικότητα, ανάπτυξη, απασχόληση και ένταξη, ενώ παρουσιάζει διαφορές ανά χώρα, αναλόγως της ιστορικής διαδρομής και των προνοιακών συστημάτων (Angermann & Sittermann, 2010).

Στην Ελλάδα, η θετική στάση των πολιτών έναντι του εθελοντικού κινήματος (Ευρωβαρόμετρο, 2011), δεν εκφράζεται και εμπράκτως. Όπως υποστηρίζει ο Σωτηρόπουλος (2004), υφίσταται μια αφανής κοινωνία των πολιτών, η οποία δραστηριοποιείται σε επιμέρους τομείς με αφορμή συγκυριακά γεγονότα. Όμως, το ελλιπές κοινωνικό κεφάλαιο, καθώς και η αδύναμη κοινωνία των πολιτών (Christoforou, 2003), προβάλλονται και στο ασθενές εθελοντικό κίνημα (Παπαθεοδώρου & Πολυζωίδης, 2008· Μπουρίκος, 2013).

Ο τρίτος τομέας δεν είναι ανεπτυγμένος, δεν κινητοποιεί σημαντικά μέρη (Σωτηρόπουλος, 2004· Πολυζωίδης, 2006), δεν συνεισφέρει σημαντικά σε σχέση με

τα λοιπά ευρωπαϊκά κράτη (Κοταλακίδης, 2007) και δεν είναι χαρτογραφημένος (Πολυζωίδης, 2006), παρά τις λιγοστές προσπάθειες. Επίσης, στερείται παράδοσης, αλλά και ολοκληρωμένου, σαφούς και συνεκτικού θεσμικού πλαισίου, που να οριοθετεί, οργανώνει και προάγει τον εθελοντισμό (Παντελίδης, 2009), ενώ παρουσιάζει διαφοροποιήσεις μεταξύ κοινωνικοοικονομικών τάξεων.

Ανατρέχοντας στη σύγχρονη βιβλιογραφία αναφορικά με την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, εντοπίζεται η κοινή διαπίστωση της συρρίκνωσης του κράτους πρόνοιας, αλλά και της πραγματικής αγοράς (Χαρδουβέλης, 2011· Οικονόμου, 2012· Ρομπόλης, 2013), με συνέπεια την διεύρυνση του τρίτου τομέα.

Ειδικότερα, στον τομέα της υγείας και πρόνοιας, η οικονομική κρίση επέτεινε τα προβλήματα που ταλάνιζαν το σύστημα υγείας ως αποτέλεσμα των παθογενειών του, ενώ προκάλεσε και νέα ζητήματα. Παρά τα μέτρα που ελήφθησαν ως μνημονιακές επιταγές, αλλά και ως προσπάθειες εξυγίανσης του συστήματος υγείας, τα οποία και δέχονται έντονη κριτική ως προς την κατεύθυνση και την αποτελεσματικότητά τους, δεν κατέστη δυνατή η θεραπεία των ζητημάτων. Εντοπίζονται μειώσεις των διαθέσιμων πόρων, ανορθολογική κατανομή και αξιοποίησή τους, επιδείνωση των κοινωνικών προσδιοριστών υγείας και αύξηση των υγειονομικών αναγκών, καθώς, επίσης, και αύξηση της ζήτησης δημόσιων υπηρεσιών υγείας, αναποτελεσματικότητα του συστήματος να τις ικανοποιήσει και μείωση της προσβασιμότητας, ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων (Καλογεροπούλου, 2011).

Το μέγεθος των ζητημάτων που προέκυψαν, η αμφισβήτηση της αποτελεσματικότητας και της ηθικής των θεσμών, η δέσμευσή τους από τις μνημονιακές επιταγές, καθώς και η απουσία του αντίπαλου δέους, οδήγησαν στην κατάληψη του κενού από τυπικά και άτυπα κοινωνικά μορφώματα (Kentikelenis et.al., 2011), τα οποία είτε αναπροσανατολίστηκαν, είτε παρουσίασαν νέες μορφές (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2013). Εμφανίζεται αύξηση της άτυπης εθελοντικής προσφοράς, ιδιαίτερα σε μικρές κοινωνικές δομές (Λυμπεράκη & Τήνιος, 2012), καθώς και μεταβολή των μορφοτύπων και των λειτουργικών χαρακτηριστικών (Μπουρίκος, 2013) του εθελοντικού χώρου.

Αισιόδοξο μήνυμα αποτελεί η αύξηση της δυναμικής του εθελοντικού κινήματος, (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014), ενώ αναδεικνύεται μια νέα δεξαμενή άντλησης

πόρων, για την αξιοποίηση της οποίας δεν επαρκεί μόνον η δυναμική των κινημάτων.

Για την ενδυνάμωση του εθελοντικού κινήματος και την αύξηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και ποιότητας του, ως μονάδα συλλογικής έκφρασης της πολιτειότητας συστημικά ιδωμένης, απαιτείται στρατηγικός σχεδιασμός, κατάλληλες πολιτικές και ανάλογο κανονιστικό πλαίσιο, που να διαμορφώνουν ένα σαφές περιβάλλον συνεργασιών και συνεργιών (Salomon, 1985, 1987· Steinberg, 2006) ως προϊόν διαβούλευσης, που βασίζεται σε ακριβή δεδομένα.

Η απουσία σαφούς και σταθερού περιβάλλοντος είναι πιθανό να συντελέσει στην άναρχη έκφραση του κινήματος με αβέβαια αποτελέσματα, ενώ θα «φιμώσει τη δημιουργική έκφραση» των πολιτών, με συνέπεια την πολυκερματισμένη και πολυκατευθυντική (αντί) δράση και τελικά την ένταση της κοινωνικής σύγκρουσης και την αύξηση των ανισοτήτων.

1.2. Σκοπός, στόχοι και μεθοδολογία.

Αν και υφίστανται μελέτες που ερευνούν επιμέρους ζητήματα του εθελοντικού χώρου, η σπουδαιότητα της παρούσας έγκειται στην διερεύνηση των χαρακτηριστικών της «βέλτιστης οδού» μεγιστοποίησης της δυναμικής, αλλά και της αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας και ποιότητας του εθελοντικού κινήματος και των παρεχομένων υπηρεσιών. Αναζητά, εάν υφίστανται, αλλαγές στον χώρο λόγω της κρίσης και πως αυτές μπορούν να αποτελέσουν «παράθυρο ευκαιρίας» για την απομάστευσή του από την κρατική πατρωνία και την αναμόρφωσή του σε ένα βιώσιμο, αυτόνομο και παραγωγικό πεδίο έκφρασης των πολιτών.

Αναδύεται η ανάγκη διερεύνησης επιμέρους ζητημάτων, τα οποία θεωρούνται ως βασικά συστατικά του κύριου σκοπού, οπότε και αναγκαία συνθήκη επίτευξής του. Έτσι, ερευνώνται δομικά χαρακτηριστικά των φορέων, ο ρόλος τους, η εθελοντική προσφορά και οι σχέσεις με το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα. Εξετάζεται το προφίλ των εθελοντών, τα κίνητρά τους και τα εμπόδια που αυτοί αντιμετωπίζουν, προκειμένου να εντοπιστούν οι αντίρροπες δυνάμεις που εφαρμόζονται στο άτομο, στο συλλογικό μόρφωμα και στο κίνημα, εσωτερικά, αλλά και από το περιβάλλον. Για την αποτύπωση του σύγχρονου περιβάλλοντος γίνεται προσπάθεια εντοπισμού των μεταβολών που υπέστη το κίνημα λόγω της οικονομικής κρίσης. Τέλος, αναζητάται η

στάση των εθελοντών και των φορέων τους έναντι στην εισαγωγή χαρακτηριστικών επαγγελματισμού και ιδιαίτερα αυτών της διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων.

Σύμφωνα με την παραπάνω συλλογιστική, γεννήθηκε το ερευνητικό ερώτημα, το οποίο εκφράζεται σε δύο σκέλη. Το πρώτο αφορά τις μεταβολές που υπέστη το εθελοντικό κίνημα λόγω της κρίσης. Το δεύτερο αναζητά εάν η νέα μορφή του κινήματος είναι πρόθυμη να υιοθετήσει χαρακτηριστικά επαγγελματισμού, τα οποία συναντώνται σε άλλα δυτικά κράτη.

Μετά τον αρχικό προβληματισμό, πραγματοποιήθηκε εκτενής ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, προκειμένου να διερευνηθεί το εύρος και το βάθος του πεδίου, να προσδιοριστούν και να οριοθετηθούν οι νοηματοδοτήσεις και τα ιδεολογικά φορτία των χρησιμοποιούμενων όρων, να εντοπιστούν οι διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις και περιγραφές του εθελοντισμού και να αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

Εν τέλει, και προκειμένου να απαντηθεί το ερευνητικό ερώτημα, διεξήχθησαν στους Δήμους Κομοτηνής και Αλεξανδρούπολης δύο επιμέρους έρευνες, μια ποιοτική που αφορούσε τους εθελοντικούς φορείς και μια ποσοτική που αναφερόταν στους εθελοντές αυτών. Το εύρος του εγχειρήματος, δεν επέτρεψε τον εντοπισμό κατάλληλου εργαλείου, οπότε και η προσπάθεια οδηγήθηκε στην εκπόνηση δύο ερωτηματολογίων βασισμένων στα συμπεράσματα μελετών.

Για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε περιγραφική και εμπειρική στατιστική ανάλυση των δεδομένων με το στατιστικό πακέτο για τις κοινωνικές επιστήμες IBM SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences).

Όπως κάθε προσπάθεια, έτσι και η παρούσα αντιμετώπισε περιορισμούς και δυσχέρειες, οι οποίες συνοψίζονται στα όρια που τίθενται από μια μεταπτυχιακή διατριβή, στον περιορισμό του δείγματος σε δύο Δήμους και στην απουσία επαρκών μελετών επι σχετικών ζητημάτων.

1.3. Δομή της διατριβής

Η παρούσα διαιρείται σε δύο τμήματα, εκ των οποίων το πρώτο επιδιώκει να θέσει το θεωρητικό υπόβαθρο του ερευνητικού πεδίου, ενώ το δεύτερο να

τεκμηριώσει την εμπειρική αναζήτηση, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα αυτής.

Το θεωρητικό μέρος αποτελείται από δύο κεφάλαια. Το πρώτο επιχειρεί να παραθέσει κατά το δυνατόν πληρέστερα τις διαστάσεις του εθελοντισμού, αναζητώντας απαντήσεις στα ερωτήματα, πως οροθετείται ο εννοιολογικός του χώρος, ποια τα αίτια ανάπτυξης του εθελοντικού κινήματος, ποιοι οι παράγοντες που εντάσσουν μια δράση στον εθελοντισμό, ποιο το περιβάλλον ανάπτυξης του, καθώς και ποια η κριτική που αυτός δέχεται.

Το δεύτερο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους επικεντρώνεται στον Ελληνικό χώρο. Αποτυπώνει τα ποσοτικά χαρακτηριστικά του εθελοντισμού στην Ελλάδα και περιγράφει το περιβάλλον ανάπτυξής του, ερευνώντας ποιοτικά χαρακτηριστικά των φορέων, της σχέσεως αυτών με το κράτος, του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου και του συστήματος χρηματοδότησης. Εν συνεχεία, η αναζήτηση εξειδικεύεται στον τομέα της υγείας, ενώ στο τέλος εντοπίζονται οι μεταβολές που προκλήθηκαν στον χώρο από την οικονομική κρίση.

Το εμπειρικό μέρος διαιρείται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο, αναφέρονται τα μεθοδολογικά στοιχεία της έρευνας, καθώς και οι περιορισμοί και οι δυσχέρειες που αντιμετωπίστηκαν. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθενται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης που αφορούν τους φορείς και τους εθελοντές. Τέλος, στην συζήτηση σχολιάζονται τα αποτελέσματα, ως μια προσπάθεια εύρεσης της αιτιακής σχέσης των αποτελεσμάτων.

Η παρούσα αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των χαρακτηριστικών της «βέλτιστης οδού» μεγιστοποίησης της δυναμικής, αλλά και της αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας και ποιότητας του κινήματος και των παρεχομένων υπηρεσιών. Δεν αξιώνει να αποτελέσει «οδηγό μέτρων και ορθών πολιτικών» για τον εθελοντισμό στην Ελλάδα. Ευελπιστεί, όμως, να αποτελέσει το έναυσμα για περαιτέρω και εις βάθος μελέτη των επί μέρους ζητημάτων που συνθέτουν την αναζητούμενη «βέλτιστη οδό».

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο : Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ

2.1. Εισαγωγικό σημείωμα

Η κοινωφελής ενεργός προσφορά με μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα προερχόμενη από μη κρατικά υποκείμενα αποτελεί πολιτική πράξη, μιας που απορρέει από την ανάγκη των δρώντων για συνδιαμόρφωση της δυναμικής της πολιτείας. Συνεπώς, ως πολιτική πράξη οφείλει να αναλυθεί με εργαλεία πολιτικής ανάλυσης.

Το παρόν κεφάλαιο αποσκοπεί να περιγράψει την παραπάνω προσφορά, λαμβάνοντας υπόψη το εργαλείο πολιτικής ανάλυσης των Walt και Gilson (1994), όπου οι δρώντες ενεργούν εντός του τριγωνικού χώρου που διαμορφώνεται από το πλαίσιο, το περιεχόμενο και την διαδικασία.

Η προσπάθεια εντοπισμού των τεσσάρων αυτών στοιχείων, πραγματώνεται με την διεύρυνση και την μετατόπιση των ερωτημάτων του μοντέλου 4W¹ για τον εθελοντισμό των Bussell και Fordes (2002).

Έτσι, εν αρχή, γίνεται απόπειρα καθορισμού της υπό διερεύνηση έννοιας (WHAT), ως προσπάθεια οριοθέτησης του ερευνητικού πεδίου. Το εγχείρημα πραγματώνεται μέσα από βιβλιογραφική αναζήτηση των εγχειρημάτων ορισμού του χώρου και από τον εντοπισμό των κατηγοριοποιήσεων της εθελοντικής δράσης. Η αναζήτηση αποκαλύπτει τις δυσχέρειες ορισμού των εννοιών, που προκύπτουν από τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του εθελοντισμού, από τις ποικίλες εκφάνσεις του, καθώς, επίσης, και από τις πλουραλιστικές προσεγγίσεις του φαινομένου.

Εν συνεχεία, διερευνώνται τα γενεσιουργά αίτια του φαινομένου (WHY), μέσα από την παράθεση θεωρητικών μοντέλων και την προβολή του ρόλου του εθελοντισμού και των προστιθεμένων αξιών που αυτός παράγει.

Παραδεχόμενοι αξιωματικά την εν δυνάμει καθολική επιθυμία εθελοντικής προσφοράς, ως αποτέλεσμα και συνάρτηση της ιδιότητας του πολίτη, γίνεται προσπάθεια διερεύνησης των συνθηκών που οδηγούν το άτομο να εντάξει την δράση του (ή την εν δυνάμει) στον εθελοντικό χώρο (WHO). Εκμεταλλευόμενοι την εξίσωση συμμετοχικότητας των Brodie και συν. (2011) (εικ.1), αναλύονται το προφίλ του εθελοντή, τα κίνητρα, τα εμπόδια και η ικανοποίηση από την εθελοντική δράση,

¹ WHAT, WHERE, WHO, WHY

ως παράγοντες που συνθέτουν το πλαίσιο που ωθεί το άτομο να παράσχει την ενέργειά του στον εθελοντισμό.

Αναζητώντας το «τοπίο» ανάπτυξης της εθελοντικής προσφοράς (WHERE) και υιοθετώντας την συστημική προσέγγιση, παρατίθεται η περιγραφή του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος λειτουργίας των οργανώσεων, και οι δυνατές σχέσεις που δύναται να αναπτυχθούν με το κράτος και την αγορά, με έμφαση στην σύγχρονη κρίση, αλλά και στον χώρο της υγείας.

Η ολοκλήρωση του κεφαλαίου πραγματοποιείται με την αναζήτηση της κριτικής που υφίσταται ο εθελοντισμός, η οποία αφορά όχι μόνον ζητήματα λειτουργίας, απόδοσης και σχέσεων με το περιβάλλον, αλλά ακόμη και αμφισβήτηση επί της αρχής.

Ο εντοπισμός των τεσσάρων απαιτούμενων στοιχείων πολιτικής ανάλυσης και η παράθεση των σχέσεων αυτών συνθέτουν ένα σχήμα ικανό να ερμηνεύσει την παρούσα, αλλά και την προτεινόμενη κατάσταση του χώρου του εθελοντισμού στην Ελλάδα, εγχείρημα που παρατίθεται στο επόμενο κεφάλαιο.

2.2. Οριοθέτηση του εννοιολογικού χώρου του εθελοντισμού (WHAT)

Στα σύγχρονα περιβάλλοντα κοινωνικής οργάνωσης, είναι δυνατός ο εντοπισμός διακριτών οντοτήτων, όπως το κράτος, η αγορά και η κοινωνία των πολιτών (ΚτΠ), η οποία δραστηριοποιείται και οργανώνεται στον χώρο του Τρίτου Τομέα. Οι όροι της ΚτΠ και του Τρίτου Τομέα χαίρουν ευρείας αποδοχής και χρήσης από την πλειονότητα των ερευνητών (Αδάμ & Παπαθεοδώρου, 2010), οπότε αποτελούν επαρκές σημείο αναφοράς για την εννοιοδότηση των υπό διερεύνηση όρων. Αν και η πολυπλοκότητα και πολυμορφία του χώρου δεν επιτρέπει, αλλά και δεν καθιστά απαραίτητο, τον ακριβή ορισμό του (Dekker, 2004), εντούτοις υφίστανται σημαντικές προσπάθειες ερμηνείας του² και κατηγοριοποίησης των συλλογικών μορφωμάτων που δρουν σε αυτόν.

Για τις ανάγκες της παρούσης, ο Τρίτος Τομέας θα εννοιοδοτηθεί ως Μη Κερδοσκοπικός, ερμηνεία που συνδέεται με την αγγλοσαξονική παράδοση και την έμφαση στην ιδιωτική πρωτοβουλία, ενώ τεκμηριώνεται θεωρητικά από το νεοκλασικό υπόδειγμα της διπλής αποτυχίας του κράτους και της αγοράς και από την θεωρία της κοινωνικής καταγωγής (Salamon & Anheier, 1998· Salamon et.al., 2000). Ο χώρος αυτός αναπτύσσεται μεταξύ του κράτους, της αγοράς και της οικογένειας (Lewis & Kanji, 2009), αν και τα όριά του είναι δυσδιάκριτα (Henderson & Vercseg, 2010). Αποτελεί αυτόνομο και αυτό-κυβερνώμενο τομέα και όχι συμπληρωματικό (Μουζέλης, 1997· Rifkin, 1996). Επίσης, θεωρείται χώρος έκφρασης του κοινωνικού πλουραλισμού, της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, της επικουρικότητας και της πολιτειότητας (Στασινοπούλου, 1996). Δίνει προτεραιότητα στο δημόσιο και το κοινωνικό και όχι στο ιδιωτικό και το ατομικό, (Αλεξάκης & Αφουξενίδης, 2010· Gemmill & Bamidele-Izu, 2002), ενώ παράγει ιδιαίτερες και μοναδικές αξίες. Ο χώρος αυτός αποτελεί το όριο που αναπτύσσεται και εκφράζεται ο εθελοντισμός.

² ενδ. Ως Αλληλέγγυα Οικονομία παραπέμπει σε ριζοσπαστικές πρακτικές, με στόχο τον εκδημοκρατισμό της οικονομίας μέσω της συμμετοχικότητας (Laville et.al., 2007· Moulart & Ailenei, 2005). Ως Κοινωνική Οικονομία παραπέμπει στην συνεταιριστική παράδοση της ηπειρωτικής Ευρώπης, με προτεραιότητες το όφελος των μελών και της κοινότητας και όχι το κέρδος, την αυτονομία και την δημοκρατικότητα και την κυρίαρχη θέση των μελών και της εργασίας έναντι του κεφαλαίου (Defourny, 2001· Monzon & Chavez, 2008). Ως Μη Κερδοσκοπικός Τομέας συνδέεται με την αγγλοσαξονική παράδοση, με οργανώσεις θεσμικές, ιδιωτικές, αυτοδιοικούμενες, μη διανεμούσες τα κέρδη και με εθελούσια προσφορά (Rose-Ackerman, 1996· Salamon & Anheier, 2000). Επίσης βλ. Adaman & Madra, (2002) και Hall & Trentman, (2005).

2.2.1. Εντοπισμός εγχειρημάτων οριοθέτησης του εννοιολογικού χώρου

Ο Ελληνικός όρος του εθελοντισμού, συντίθεται από το θέμα της μετοχής «έθέλων,-οντ(ος)» του ρήματος «έθελω», το οποίο σημαίνει δύναμαι οικιοθελώς, θέλω πολύ, (Μπαμπινιώτης, 2009), ενώ ο όρος³ «volunteer» προκύπτει από το λατινικό ρήμα «volio» το οποίο, επίσης, σημαίνει δύναμαι/θέλω. Όπως υποστηρίζει η Στασινοπούλου (2011), ο όρος καθιερώνεται με την επικράτηση του καπιταλιστικού συστήματος, ενώ το περιεχόμενό του έλκει από τις ελληνικές παραδόσεις της συμμετοχής στα κοινά ως ίδιον του πολίτη, από τη διακονία ως έκφραση της αγάπης προς τον πλησίον και την κοινότητα, ως οργανισμό συλλογικής κάλυψης των αναγκών μέσα από δίκτυα ανταποδοτικότητας.

Ο ορισμός του εθελοντισμού και των παραγώνων αυτού (εθελοντική οργάνωση, δράση, εργασία, κλπ) αποτελεί δύσκολο εγχείρημα, μιας που μεταβάλλονται συνεχώς το σύνολο των παραγόντων που τον συνθέτουν. Αναφέρεται σε έναν πολύπλοκο, ποικιλόμορφο και ετερογενή τομέα (E.E., 2000· Princen et.al., 2002), ενώ απαιτεί διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση (Lockstone, 2004). Συνέπεια αυτής της δυσκολίας αποτελεί ο εντοπισμός πληθώρας όρων και ορισμών, οι οποίοι διαφοροποιούνται από τον θετικό ή αρνητικό τους χαρακτήρα, από τον βαθμό ευρύτητάς τους, αλλά και από την διαφορετική έμφαση σε ποιοτικά στοιχεία.

Αν και στα πλαίσια της παρούσης δεν είναι δυνατή η παράθεση του συνόλου των δοθέντων ορισμών, αυτοί συγκλίνουν σε ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία με διασταλτική λογική, είναι :

- η διακριτότητα από το κράτος (κεντρικές, περιφερειακές, τοπικές εξουσίες), την αγορά και τις θρησκευτικές οργανώσεις, αν και σε περιπτώσεις αναφέρεται η εθελοντική δράση εντός και υπέρ αυτών των φορέων.
- το αυτοδιοίκητο, η οικονομική ανεξαρτησία και η πολιτική αυτονομία, η ύπαρξη οργανωτικού πλαισίου και επίσημης θεσμικής οντότητας, αν και ορισμένοι αναγνωρίζουν και άλλες μορφές εθελοντισμού, όπως τον άτυπο, τον κατά περίπτωση (ad-hoc) και τον ατομικό (helper).

³ Στον Πολυζωΐδη (2006), αναφέρεται η διαφορά του όρου “voluntarism” η οποία χρονολογείται από τον 17^ο αιώνα, και αναφέρεται στο πνεύμα και την ιδεολογία της εθελοντικής δράσης (μη υποχρεωτική από τους νόμους και το κράτος, μη κερδοσκοπική), ενώ ο όρος «volunteerism» χρονολογείται από το 1970, αναφέρεται στην ενέργεια και δεν αποκλείει δράσεις στα πλαίσια του κρατικού τομέα ή συνεισφορά χρημάτων και πόρων (Ellis, 2003· McClintock, 2004).

- την απουσία προσδοκίας αμοιβής ή κοινωνικής ή επαγγελματικής θέσης ή κτήσης εξουσίας, αν και η θέση αυτή θεωρείται αμφισβητήσιμη, λόγω παράβλεψης σημαντικών κινήτρων. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι δεν αποκλείεται ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας, εάν τα κέρδη διανέμονται για τους σκοπούς της οργάνωσης.
- την άμεση ή έμμεση παροχή έργου⁴ σε τρίτους, πλην του οικογενειακού περιβάλλοντος, πέραν των κανονικών και πολιτειακών υποχρεώσεων και άνευ διακρίσεων, αν και η εθελοντική εργασία μπορεί να θεωρηθεί ως «πολιτειακή υποχρέωση». Επίσης, ορισμένοι συμπεριλαμβάνουν τις ομάδες αυτοβοήθειας, ενώ η κριτική των οργανώσεων αυτών αναφέρει ότι εντείνουν τις διακρίσεις ως εγγενές χαρακτηριστικό του εθελοντισμού.
- την εθελούσια, προσωπική, ελεύθερη, ενσυνείδητη, ανιδιοτελή, συνεπή και διαρκή προσφορά χρόνου, μη αμειβόμενης εργασίας, ενέργειας, δεξιοτήτων και γνώσεων, προς επιδίωξη επίτευξης κοινά αποδεκτών και αγαθών (κοινωνικών) σκοπών, μη εμπορικών και επαγγελματικών. Τα χαρακτηριστικά αυτά από ορισμένους κρίνονται ασαφή, ενώ αναιρούν σημαντικά κίνητρα της εθελοντικής προσφοράς.
- την υπηρέτηση υψηλών κοινωνικών αξιών, αν και ορισμένοι αμφισβητούν την έντονη αναγωγή του εθελοντισμού σε αξιακό επίπεδο.

Με αφαιρετική διάθεση, παρατηρείται η επικράτηση των χαρακτηριστικών της αυτονομίας, της οικονομικής και διοικητικής ανεξαρτησίας, της προσωπικής και εθελούσιας προσφοράς για ανιδιοτελείς και κοινωνικούς σκοπούς.

2.2.2. Ζητήματα στην οριοθέτηση του εννοιολογικού χώρου

Όπως έγινε φανερό, υφίστανται ισχυρά ζητήματα στην συμφωνία θέσπισης ενιαίου ορισμού για τον εθελοντισμό.

Το πεδίο του εθελοντισμού δεν αποτελεί εξαίρεση του κανόνα, καθώς κατά τον Mohan (2011) ο ορισμός του θέματος καθορίζει και τις ληφθείσες απαντήσεις. Οι

⁴ Η παροχή έργου μπορεί να θεωρηθεί η «δαπάνη» προσωπικών πόρων (ενέργεια, χρόνος, κλπ) με την μορφή ορισμένης δραστηριότητας (παραγωγή ή διάθεση αγαθών ή υπηρεσιών, υποστηρικτική εργασία, πολιτικός ακτιβισμός, κλπ), προς όφελος ατόμων, ομάδων, κοινότητας, ή του κοινωνικού συνόλου.

προσπάθειες διερεύνησης του πεδίου παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στη μεθοδολογία⁵, στους ορισμούς και στη διαπολιτισμική μεταφορά των περιεχομένων τους (Meijs et.al., 2003· Salamon et.al., 2011), όπως στην οριοθέτηση του χώρου, όπου οι έννοιες του κράτους, της αγοράς και της οικογένειας λαμβάνουν διαφορετικό περιεχόμενο ανά πολιτισμικό πλαίσιο (ILO, 2011· Kerr et.al., 2001). Επίσης, διαφοροποιήσεις παρατηρούνται στην νοηματοδότηση και στα όρια, λόγω της διαφορετικής ανά κράτος ιστορικής συνέχειας και θεσμικής αντιμετώπισης του εθελοντισμού (E.E., 1997).

Ένα ακόμη ζήτημα καθορισμού της έννοιας του εθελοντισμού, προκύπτει από τις ταχείες κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα, αλλά με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά ανά χώρα και ανά κοινωνική στρωμάτωση, το περιεχόμενο, την σημασία, την ανταπόκρισή στην κοινωνία, το ιδεολογικό πλαίσιο και τις μορφές του εθελοντισμού (Ζαβιτσάνου & Σιδηρά, 2000· Wilkinson & Mulgan, 1995).

Η ποικιλομορφία της οργάνωσης, της δομής, της λειτουργίας, των μεθόδων και των πεδίων δράσης, των σκοπών και των ομάδων-στόχων, καθώς και των ιδεολογικών βάσεων των εθελοντικών οργανώσεων, δυσχεραίνει τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών και την κατηγοριοποίησή τους.

Επιπλέον δυσχέρειες παρουσιάζονται στις σχέσεις μεταξύ του εθελοντισμού, των εθελοντών και των οργανώσεων αυτών, ως έννοιες σχετιζόμενες, αλλά όχι ταυτόσημες και ως οντότητες που επηρεάζονται πολυσήμαντα λόγω της ποικιλομορφίας και της δυναμικής των σχέσεων και των χαρακτηριστικών τους (Πολυζωίδης, 2006).

Παρατηρείται, συνεπώς, πολυγνωμία και αμφισβήτηση⁶, ακόμη και στις βασικές αρχές του εθελοντισμού, οι οποίες αποκλείουν σημαντικό σε ποσότητα και

⁵ ενδ. Ο Πολυζωίδης (2006) αναφέρει ένα μοντέλο τεσσάρων διαστάσεων που περιλαμβάνουν τον βαθμό της ελευθερίας της επιλογής, το ύψος της ανταπόδοσης, το οργανωτικό περιβάλλον και την φύση του επιδιωκόμενου στόχου. Οι Anheier και Salamon (2001) προτείνουν ένα τρισδιάστατο μοντέλο, που ορίζεται από τις παραμέτρους της χρονικής, οικονομικής και κοινωνικής διάστασης. Έτσι, η απλήρωτη, τυπική και μερική απασχόληση περιγράφει τον εθελοντισμό στις βιομηχανικές χώρες, ενώ η άτυπη, μερικώς αμειβόμενη, μερική στις αναπτυσσόμενες.

⁶ ενδ. Ορισμένοι οργανισμοί δεν υπολογίζουν την ατομική (direct) ή την άτυπη προσφορά, ενώ άλλοι την θεωρούν εξίσου σημαντική με την τυπική και την οργανωμένη (Bureau of Labour Statistics, 2014· ILO, 2011· UNV, 2011). Οι Snyder και Omoto (2008) αναφέρουν ότι σε περιπτώσεις ο στενός οικογενειακός ή κοινωνικός κύκλος ή ακόμη και το επαγγελματικό περιβάλλον, ασκούν έμμεσες πιέσεις για εθελοντική (ή μη) προσφορά. Ορισμένοι δεν συμπεριλαμβάνουν στον ορισμό του εθελοντισμού τα κινήματα βάσης και τα κοινωνικά

εύρος εθελοντικό έργο, αποπροσανατολίζουν από την συστημική και ολιστική θεώρηση του εθελοντισμού⁷, συγκρούονται με βασικές θεωρίες κινήτρων, βασίζονται σε ασαφείς ορισμούς και αποκρύπτουν σημαντικές διαστάσεις του φαινομένου.

Επιπλέον, ζητήματα αποτελούν η τάση για διασταλτική ερμηνεία και η χρήση αρνητικών ορισμών, που έχουν ως αποτέλεσμα την αδυναμία θέσπισης σαφούς κανονιστικού πλαισίου οριοθέτησης του χώρου (ΙΣΤΑΜΕ, 2005).

Τα παραπάνω ζητήματα αναδεικνύουν την αδυναμία διατύπωσης σαφούς ορισμού, αλλά και την προβληματική κατάσταση και ταξινόμηση των φορέων (Prouteau & Sardinha, 2011· Vakil, 1997).

2.2.3. Κατηγοριοποιήσεις των εθελοντικών οργανώσεων και δράσεων

Ο εθελοντισμός αποτελεί σήμερα ένα πολύμορφο και δυναμικό σχήμα, σε πορεία συνεχούς διεύρυνσης των μορφών του, ενώ εκτείνει τις δράσεις του σε όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής (Diamond, 2010· Jackson, 2010).

Με γνώμονα τους στόχους των εθελοντικών οργανώσεων, η Στασινοπούλου (1997), τις διακρίνει σε οργανισμούς «κοινωνικής επιρροής», με σκοπό την βελτίωση των συνθηκών ζωής του πληθυσμού μέσω της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και

κινήματα, ενώ άλλοι θεωρούν ότι αυτά προσφέρουν σημαντικό έργο, ενώ αποτελούν την βασικό σημείο εκκίνησης, πεδίο ζύμωσης και εργαλεία κινητοποίησης πόρων του εθελοντικού χώρου (Καλογεράτος, 2001). Σε ορισμένες χώρες στον εθελοντισμό εντάσσονται οι χορηγίες και οι δωρεές, ενώ σε άλλες μόνον η διάθεση μη αμειβόμενης εργασίας και χρόνου. Ορισμένοι θεωρούν την φιλανθρωπία ως έκφανση του εθελοντισμού ενώ άλλοι υποστηρίζουν το διαφορετικό νόημα του κάθε όρου (Collett & Morrissey, 2007). Επίσης, ορισμένοι αποκλείουν την Εκκλησία από τον εθελοντικό χώρο λόγω της θεσμικής και οικονομικής εξάρτησής της από το κράτος, ενώ άλλοι υποστηρίζουν την ένταξη της δράσης των οργανωτικών μονάδων της. Τέλος, υφίστανται διαφοροποιήσεις ακόμη και για το βασικότερο χαρακτηριστικό της εθελοντικής προσφοράς, την απουσία αμοιβής. Ενδεικτικά αναφέρονται οι Beck (1999) και Rifkin (1996) οι οποίοι υποστηρίζουν την ανταμοιβή των εθελοντών με πιστωτικές μονάδες, και την «εξαργύρωση» αυτών με άλλες παροχές (λ.χ. ένσημα, ασφάλιση, κλπ). Έτσι, ενδεικτικά, η διακριτότητα τους από το κράτος, την αγορά και τις θρησκευτικές οργανώσεις, καθώς και η αναφορά στο οργανωτικό πλαίσιο, αλλά και στην προσφορά σε τρίτους, αποκλείουν το έργο που παρέχεται από εθελοντές ενταγμένους σε κρατικά προγράμματα ή προγράμματα εταιριών ή οργανώσεων υπό την αιγίδα της Εκκλησίας ή την ατομική μη ενταγμένη προσφορά ή τις ομάδες αυτοβοήθειας ή τις άτυπες μορφές εθελοντισμού

⁷ δηλ. την πολυδιάστατη φύση του εθελοντισμού και την διαδραστική του σχέση με λοιπές οντότητες, εντός ενός δυναμικά μεταβαλλόμενου πλαισίου. Ενδεικτικά, η αναφορά στην ασαφή ανεξαρτησία, την προσφορά υπέρ του κοινωνικού συνόλου κλπ, αγνοεί τα πολιτικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά του εθελοντισμού και αποκρύπτει την σύγκρουση συμφερόντων και την ανταγωνιστικότητα των εθελοντικών οργανώσεων. Επιπλέον, η αναφορά της εθελοντικής προσφοράς ως υπέρτερης των κανονικών και πολιτειακών υποχρεώσεων, αναγάγει τον εθελοντισμό σε μια ατομική πράξη αποκομμένη από την ιδιότητα του πολίτη, αμφισβητώντας έμμεσα τις θεωρίες συγκρότησης του κοινωνικού ιστού και της «πόλεως». Ακόμη, η εθελούσια, ελεύθερη και ανιδιοτελής προσφορά, αγνοεί τον ρόλο των «σημαντικών άλλων», του κοινωνικού ελέγχου και της κοινωνικοποίησης, ενώ παραβλέπει βασικά εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα, και αποκλείει την εφαρμογή πολιτικών management.

σε οργανισμούς «έκφρασης», με προσανατολισμό την έκφραση των θέσεων των μελών τους. Οι Benn και Bolton (2011), εντοπίζουν τις λειτουργικές ή επιχειρησιακές οργανώσεις και τις υπερασπιστικές ή ακτιβιστικές, ενώ συναντάται μια επιπλέον κατηγορία, αυτή των μετασχηματιστικών οργανώσεων, οι οποίες συμβάλουν στην κοινωνική μεταβολή.

Με βάση το πεδίο δράσης τους και σύμφωνα με το Εγχειρίδιο Διεθνούς Ταξινόμησης των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων (ICNPO), αυτές κατατάσσονται σε δώδεκα κατηγορίες⁸ και σε τριάντα υποκατηγορίες (UN, 2003).

Ακόμη μια κατηγοριοποίηση αποτελεί ο ανεπίσημος εθελοντισμός που αφορά την προσωπική προσφορά και ο επίσημος, ο οποίος διενεργείται μέσα από φορείς (Παναγιωτόπουλος, 2012). Οι Μπουρίκος και Σωτηρόπουλος (2013), με κριτήριο το μέσον δια του οποίου εκδηλώνεται η εθελοντική δράση, εντοπίζουν τον τυπικό που αφορά τους ιδιωτικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς και τον άτυπο, όπου η δράση εκδηλώνεται μέσα από ομάδες και δίκτυα. Επιπλέον κατηγοριοποίηση αποτελούν ο εκούσιος εθελοντισμός, που διενεργείται μετά από καθαρά προσωπική επιλογή και ο ακούσιος, ο οποίος είναι αποτέλεσμα πιέσεων του κοινωνικού περιβάλλοντος (Johnson-Coffey, 1997).

Αναφορικά με την διάρκεια της δέσμευσης στον οργανισμό, διακρίνονται οι μεταβατικοί, οι περιστασιακοί, οι βραχυπρόθεσμης, μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης προφοράς εθελοντές (Browne et.al., 2013· Rochester, 2006), ενώ αναφορικά με το υποκείμενο της δέσμευσης οι αδέσμευτοι, οι δεσμευμένοι με τον οργανισμό, με το αντικείμενο προσφοράς, με τα υπόλοιπα μέλη και με το κοινωνικό κεφάλαιο του οργανισμού (Kanter & Fine, 2009· Quinton & Fennemore, 2013). Επίσης, οι Brodie και συν (2011), διαχωρίζουν την προσφορά που συναρτάται από την δέσμευση στον σκοπό, με αυτήν από την δέσμευση στον οργανισμό.

Είναι δυνατή, επίσης, η κατηγοριοποίηση βάσει πληθώρας χαρακτηριστικών που προκύπτουν από την αποδόμηση και την ανάλυση του εθελοντικού συστήματος, όπως η βαθμίδα οργάνωσης, η λειτουργική και διοικητική δομή, η νομική και θεσμική κατάσταση, το μέγεθος, η γεωγραφική κάλυψη, ο πληθυσμός αναφοράς, ο τρόπος

⁸ Αυτές είναι : Πολιτισμός και Ψυχαγωγία, Εκπαίδευση και Έρευνα, Υγεία, Κοινωνικές Υπηρεσίες, Περιβάλλον, Ανάπτυξη και Στέγαση, Νομοθεσία, Υπεράσπιση Δικαιωμάτων και Πολιτική, Φιλανθρωπία και Προώθηση του Εθελοντισμού, Διεθνή Θέματα, Θρησκεία, Επιχειρηματικοί και Επαγγελματικοί Σύλλογοι και Ενώσεις, Διάφορα Θέματα.

διαμόρφωσης ταυτότητας, η διάρκεια λειτουργίας, το εύρος και η έκταση δράσης, η μορφή, ο γενικός προσανατολισμός και οι στόχοι, (Lewis & Kanji, 2009).

Όπως γίνεται φανερό, ελλείπει κοινά αποδεκτού ορισμού, αλλά και κοινής μεθοδολογίας ανάλυσης του φαινομένου, το εγχείρημα της κατηγοριοποίησης καθίσταται δυσχερές, ενώ η εντοπιζόμενη κατηγοριοποίηση δεν καθίσταται ικανή να συμβάλει αποφασιστικά στην διαμόρφωση ορισμού.

Εκ των παραπάνω, αναδύεται η ανάγκη οριοθέτησης του ερευνητικού πεδίου σε κάθε απόπειρα μελέτης του φαινομένου.

2.2.4. Απόπειρα οριοθέτησης του εννοιολογικού χώρου του εθελοντισμού

Ο Ο εθελοντισμός στη σύγχρονη κοινωνία δεν μπορεί να οριστεί μονοσήμαντα και στατικά, αλλά ούτε αρνητικά ή περιγραφικά. Ένας σύγχρονος ορισμός θα πρέπει να τοποθετεί την εθελοντική δράση στην ταχέως μεταβαλλόμενη κοινωνία των πολιτών και στο περιβάλλον που αυτή εξελίσσεται και (δια) δρα. Οφείλει να προβάλλει περισσότερο τις προθέσεις των ενεργειών, παρά να επιχειρεί να τις περιγράψει και να ερμηνεύει την προσφορά ως προσωπική έκφραση της ιδιότητας του πολίτη και ως οντολογική αναζήτηση.

Όπως υποστηρίζουν ορισμένοι μελετητές του φαινομένου, υφίσταται μια θετική σχέση μεταξύ του κόστους που καταβάλει ο εθελοντής (net cost), με τον βαθμό εθελοντικής αξίας που εντοπίζεται σε μια πράξη (Cnaan et al, 1996· Paine et.al., 2007). Επίσης, ο εθελοντισμός αποτελεί «σχόλη» ως εργασία και εργασία ως «σχόλη» ή εργασία και σχόλη (Musick, 1997). Ενδεικτικά δοθείσες αυτές οι δύο θέσεις, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο εθελοντισμός δεν μπορεί να υπακούσει σε μια καρτεσιανή λογική και σε μια δυϊστική αξιολογική κρίση, όπου οι ενέργειες χαρακτηρίζονται εθελοντικές ή απορρίπτονται, αλλά οφείλει να καταταγεί σε αξιολογική κλιμάκωση.

Ο εθελοντισμός, ως προσωπική έκφραση, απαιτεί την έκφραση της ιδιαιτερότητας της δημιουργίας ως οντολογική αναζήτηση και την ελευθερία της βούλησης, όχι μόνο ως απουσία εμποδίων ή καταναγκασμού, αλλά ως ανάγκη αναζήτησης και κατάκτησης ουτοπικών προβολών. Ως έκφραση της ιδιότητας του πολίτη, ερμηνεύει την υπέρβαση του καθήκοντος ως υποχρέωση (Navi & Redzuan,

2011), την διεκδίκηση αύξησης της συμμετοχικότητας και της δέσμευσης στον καθορισμό της κοινωνικής εξέλιξης, ως αποτέλεσμα διαρκούς αναστοχαστικής διαδικασίας.

Ο εθελοντισμός είναι έκφανση της κοινωνίας των πολιτών, ως προσωπική έκφραση της ανάγκης του πολίτη να διαμορφώσει το κοινωνικό περιβάλλον μέσω ενεργειών που μαρτυρούν τη δέσμευσή του στον στόχο αυτόν.

Σε αυτήν την προσπάθεια οριοθέτησης του εθελοντικού χώρου, ο εθελοντισμός προβάλλεται ως μηχανισμός μετατροπής του ατομικού σε προσωπικό, σύνθεσης του προσωπικού σε συλλογικό και κοινωνικό, μετασχηματισμού του ιδιωτικού σε δημόσιο και πολιτικό. Με τον τρόπο αυτόν, ερμηνεύεται η παραδοξολογία της ατομικής και ιδιωτικής εθελοντικής πράξης, ως συλλογικής, δημόσιας και κοινωνικής έκφρασης.

Το εγχείρημα δεν επιχειρεί να ορίσει⁹ επακριβώς και με πληρότητα την έννοια, αλλά να περιγράψει το περιεχόμενο που δίδει η παρούσα εργασία στις αναφερόμενες έννοιες.

⁹ Από τον παραπάνω ορισμό, αποκλείονται η επ' αμοιβή προσφορά, οι δράσεις που δεν αναφέρονται σε κοινωνικά ζητήματα, η ελεημοσύνη, η φιλανθρωπία, η δωρεά, η ατομική δράση που δεν εντάσσεται σε συλλογική προσπάθεια και η προσφορά με στόχο ή αποτέλεσμα την διάκριση, την ανισότητα και τον στιγματισμό. Προβάλλονται η ελευθερία της βούλησης, η προτεραιότητα της κοινωνικής έναντι της ατομικής ευημερίας (Αλεξιάκης & Αφουξενίδης, 2010) και η δέσμευση με την εθελοντική προσφορά (Cnaan et.al., 1996). Δεν αποκλείονται η αυτοβοήθεια, η αλληλοβοήθεια και οι κινηματικές ή άτυπες δράσεις, ως πράξεις πολιτικές με κοινωνική στόχευση (Ζαφειρίδης, 2007· UN, 1999).

2.3. Αίτια ανάπτυξης της εθελοντικής έκφρασης (WHY)

2.3.1. Θεωρίες ανάπτυξης του εθελοντισμού

Στην σύγχρονη βιβλιογραφία εντοπίζονται ποικίλες προσπάθειες ερμηνείας της «γέννησης και ωρίμανσης» του φαινομένου του εθελοντισμού.

Η θεωρία της ετερογένειας, ή αλλιώς της διπλής αποτυχίας της αγοράς και του κράτους, υποστηρίζει ότι ο εθελοντισμός γεννάται από την ανάγκη κάλυψης των ανεκπλήρωτων αναγκών, που αποτελούν αποτέλεσμα της εγγενούς αδυναμίας της αγοράς να παράξει τα δημόσια και ορισμένα από τα κοινωνικά αγαθά και της αδυναμίας του κράτους να τις καλύψει επαρκώς, ιδιαίτερα προς όφελος των ευπαθών ομάδων (Weisbrod, 1975).

Ο Salamon (1985, 1987), στη θεωρία της αλληλεξάρτησης, υποστηρίζει ότι οι σχέσεις του εθελοντισμού και του κράτους βασίζονται στη συνεργασία, λόγω της αλληλεξάρτησης που προέκυψε από την έλευση του τέλους του προνοιακού πλουραλισμού (Evers & Laville, 2004), τη μεταβολή των ορίων του προνοιακού κράτους και την εμφάνιση των νέων κοινωνικών αναγκών και απαιτήσεων. Το υπολειμματικό κράτος ως «αναγκαίο κακό» (Gorz, 1986), συνεπικουρείται από την εγγύτερη στην κοινωνία και αμεσότερης αντίδρασης εθελοντική κοινότητα.

Η θεωρία της κοινωνικής προέλευσης υποστηρίζει ότι ο εθελοντισμός δεν παρέχει μόνον αγαθά και υπηρεσίες, αλλά αποτελεί σημαντικός παράγοντας κοινωνικής και πολιτικής δόμησης. Έτσι, η ανάγκη αύξησης της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών και της νομιμοποίησης της πολιτικής ικανοποιείται μέσω της ενσωμάτωσης του εθελοντισμού σε κυρίαρχες οικονομικές και κοινωνικές δομές (Seibel, 1990).

Ο Hansmann (1987) ερμηνεύει την ύπαρξη του εθελοντισμού ως εγγυητή έντιμης αντιμετώπισης των καταναλωτών που διάγουν σε καθεστώς ανασφάλειας λόγω ασύμμετρης πληροφόρησης¹⁰, η οποία οδηγεί στην αποτυχία συμβολαίων, ιδιαίτερα σε αγαθά εξαιρετικά πολύπλοκα και σε περιπτώσεις όπου ο αγοραστής διαφοροποιείται από τον χρήστη.

Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι ο εθελοντισμός οφείλεται στη δράση προσώπων με έντονο αξιακό υπόβαθρο (Valentinov, 2005), οι οποίοι μέσα από

¹⁰ Αδυναμία αντικειμενικής εκτίμησης αποτελέσματος και ποιότητας σε σχέση με το κόστος.

κλίμα εμπιστοσύνης και αυξημένων διαπροσωπικών σχέσεων (Ben-Ner & Gui, 2003), συνιστούν οργανώσεις έκφρασης κοινών πεποιθήσεων και ικανοποίησης κοινών αναγκών (Ben-Ner & Van Hooymissen, 1991).

Ερμηνεία του φαινομένου του εθελοντισμού αποτελεί ο χαρακτηρισμός του ως νέος χώρος πολιτικής έκφρασης. Η χαλάρωση των κομματικών ταυτίσεων και η κάμψη της πολιτικής συμμετοχής δια μέσω του κομματικού συστήματος (Βερναδάκης, 1999· Καφετζής, 1997), λόγω της έκπτωσης της αποτελεσματικότητάς τους και απαξίωσης του ιστορικού τους ρόλου (Kirchheimer, 1991· Offe, 1996), έθεσε την εθελοντική δράση μέσον πολιτικής έκφρασης, ακτιβισμού και συνηγορίας.

Εντοπίζονται πλειάδα θέσεων που συμπληρώνουν τις παραπάνω θεωρίες.

Αναφορικά με το υπολειμματικό κράτος και το ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων, η Στασινοπούλου (1993), εντοπίζει την έκπτωση της ποιότητας, ιδιαίτερα στη διάσταση της ανθρωποκεντρικής θεώρησης, κενό που πληρώνεται από τον εθελοντισμό, ως εναλλακτική μη συγκεντρωτική μορφή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Ακόμη, ο Giddens (1998), τονίζει τις ατομικές και κοινοτικές ευθύνες και υποχρεώσεις στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που προκαλούν οι σύγχρονες κοινωνικές εξελίξεις, οι οποίες αναλαμβάνονται εν μέρει από την εθελοντική δράση. Ο Priester (1997) αναφέρει την ανάγκη ιδιωτικοποίησης μέρους των κρατικών υπηρεσιών, στο πνεύμα της επανασύνδεσης της διακυβέρνησης με τους πολίτες, με ταυτόχρονη μείωση των κρατικών δαπανών (Ρομπόλης, 1999). Ο Ανθόπουλος (2000) εντοπίζει τη μεταβολή της θεώρησης των κοινωνικών ζητημάτων από αντικείμενα δημόσιου και θεσμικού ενδιαφέροντος σε ηθικά που επισύρουν ατομική ευθύνη.

Ορισμένες προσπάθειες ερμηνείας θεωρούν την εθελοντική δράση ως αποτέλεσμα της κοινωνικής μεταβολής, του μετασχηματισμού των βασικών κοινωνικών δομών και των νέων σύγχρονων παγκόσμιων ζητημάτων (Nelson & Jane, 2007· UN, 2011).

Σε μια προσέγγιση με φεμινιστικά χαρακτηριστικά, η εθελοντική δράση αποτελεί την επέκταση του ρόλου της μητρότητας (Molyneux, 2002), η οποία εκδηλώνεται ως η συνεισφορά στην κοινότητα του προτύπου της γυναίκας που εγγενώς κατέχει την δοτική ανάγκη έως του σημείου της αυτοθυσίας (Barrig, 1996). Μάλιστα, σε περιπτώσεις συναντάται το παράδοξο της θεώρησης ως δεδομένης της

προσφοράς των γυναικών (Lind, 1997), ενώ αμφισβητείται ο εθελοντικός χαρακτήρας της (Jenkins, 2001) ως υποχρέωση που πηγάζει από το βιολογικό και κοινωνικό τους ρόλο.

Ο πλουραλιστικός τρόπος ερμηνείας της «γένεσης και ωρίμανσης» του εθελοντισμού, επιβεβαιώνει όχι μόνον την ευρύτητά του, αλλά και την πολλαπλότητα των ρόλων και των παραγόμενων αξιών του.

2.3.2. Ο ρόλος του εθελοντισμού και οι παραγόμενες προστιθέμενες αξίες

Η Stromquist (1998), δίνοντας έμφαση στον ρόλο και τις προστιθέμενες αξίες που παράγει η εθελοντική δράση, υποστηρίζει ότι οι εθελοντικές οργανώσεις χαρακτηρίζονται κυρίως από το έργο τους και όχι από αυτό που αντιπροσωπεύουν. Οι επιπτώσεις της εθελοντικής δράσης είναι πολλαπλώς επικερδής¹¹ για το σύνολο του κοινωνικού ιστού και συγκεκριμένα, για το κράτος, την κοινωνία, την κοινότητα, τους αποδέκτες της εθελοντικής προσφοράς, τους εθελοντές, ακόμη και για την αγορά (IFRC, 2011· Snyder, et.al., 2004).

Ο ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων στο πολιτικό περιβάλλον, περιλαμβάνει την συνηγορία και την υπεράσπιση δικαιωμάτων, την διαμεσολάβηση, την παρέμβαση, την εκπροσώπηση, τον πολιτικό ακτιβισμό και την συνδιαμόρφωση, υλοποίηση και άσκηση πολιτικών (Thoits & Hewitt, 2001). Ο εθελοντισμός αποτελεί βασική διάσταση ενεργούς συμμετοχής του πολίτη, σύνδεσής του με το κράτος και ενδυνάμωση της δημοκρατικής διαδικασίας, θέτοντας τον πολίτη στο επίκεντρο της χάραξης της πολιτικής (E.E., 2009, 2010· Pestoff, 2009). Μέσω της αμφισβήτησης των «ορίων της θεσμοποιημένης πολιτικής» και την κατάργηση των παραδοσιακών φραγμών¹², με τρόπους που δεν αναπαράγουν τις υφιστάμενες μορφές ελέγχου, ρυθμίσεων και κρατικής παρέμβασης, ενισχύει τον ρόλο των πολιτών στον έλεγχο και την αξιολόγηση του κράτους, ενώ παράλληλά παρέχει ανατροφοδότηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοχής των κρατικών πολιτικών (Offe, 1985). Ενισχύει την «φωνή» των αδυνάτων, εξασφαλίζει την πρόσβασή τους στην κρατική εξουσία και αναδεικνύει τα αγνοούμενα από τις κυβερνήσεις προβλήματα.

¹¹ Οι Carney (1998) και Baumann (2000), διακρίνουν έξι μορφές κεφαλαίου που σχετίζεται ο εθελοντισμός: Κοινωνικό, Ανθρώπινο, Περιβαλλοντικό, Φυσικό, Οικονομικό και Πολιτικό.

¹² Φραγμοί μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού, θεσμικής και μη θεσμικής δράσης, πολιτικής και κοινωνίας.

Σημαντική θεωρείται η συμβολή του εθελοντισμού στην διακυβέρνηση. Η αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου (Βερνίκος, 2011) και η ανάπτυξη ζωτικών δικτύων, συνενώνουν τα θεσμικά όργανα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ενώ ενεργοποιείται το σύνολο των εταίρων της τοπικής κοινωνίας (Campi et.al., 2006). Έτσι, ενισχύεται η αμεσότητα, η νομιμοποίηση και η αποκέντρωση της διοίκησης και της πολιτικής (Rifkin, 1996). Επιπλέον, συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας κατά την αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων, παρέχοντας γνώση και εμπειρία (Hodgkinson, 2003), ενώ βελτιώνει την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, ιδιαίτερα αυτών που προϋποθέτουν οικειότητα (Laville, 2003). Ο εθελοντισμός αποτελεί μέσον (επι) κοινωνίας αξιών, ώστε αυτές να καταστούν πανανθρώπινες, αλλά και μέσον ανάδειξης παγκοσμίων προβλημάτων, λειτουργώντας ως καταλύτης για την ζύμωση της παγκόσμιας κοινότητας.

Ο εθελοντισμός αποτελεί συνεκτικό ιστό της κοινωνίας και θεμελιώδη λίθο του κοινωνικού κράτους δικαίου. Ενισχύει και διαχέει θεμελιώδεις κοινωνικές αξίες, τις μετασχηματίζει σε δράση (E.E., 2011a) προκαλώντας και συμβάλλοντας στην κοινωνική αλλαγή (Flanagan & Sadowski, 2011). Ευαισθητοποιεί και ενεργοποιεί τους πολίτες σε κοινωνικά ζητήματα (Hossenfelder, 2011), τονώνοντας το πνεύμα της συλλογικότητας και της ομαδικότητας (Chinman & Wandersman, 1999). Ο εθελοντισμός, αυξάνει την ανοχή και τον περιορίζει τον ρατσισμό και την προκατάληψη έναντι των μειονεκτούντων ομάδων (Αλεξίου, 2003) και μειώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ένταξης στην κοινωνική προσφορά αποκλεισμένων ομάδων (Eurodiaconia, 2010· ΕΥΥ, 2009) και της παροχής σε αυτές δεξιοτήτων, εμπειριών και πρόσβασης σε κοινωνικά δίκτυα, ως φορείς δομημένων ή μη μαθησιακών δραστηριοτήτων (E.E., 2011· Erel & Tomlinson, 2005). Πέραν της μείωσης του αποκλεισμού, ελαχιστοποιούνται ανομικές και αντικοινωνικές τάσεις, ισχυροποιούνται ηθικοί δεσμοί και τονώνεται η αυτοπεποίθηση ευπαθών ομάδων. Ακόμη, ο εθελοντισμός μειώνει το διαγενεακό χάσμα μέσω της συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης των γενεών, της ομαλής κοινωνικοποίησης και της αύξησης του κύρους των νέων, καθώς και της βελτίωσης της ψυχοσωματικής υγείας των ηλικιωμένων, μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους στον εθελοντισμό (Randle & Dolnicar, 2009). Συνεπώς, μέσω του εθελοντισμού, συντίθεται μια συνεκτική και συγκροτημένη κοινωνία (Γράβαρης, 2003· Nyssens, 2006), αναπτύσσοντας συλλογικές παραστάσεις και διαμορφώνοντας το κοινωνικό (συν)

αίσθημα.

Ο ρόλος και οι επιπτώσεις του εθελοντισμού, δεν περιορίζονται μόνον στο κράτος και στην κοινωνία, αλλά επεκτείνονται στον επηρεασμό της λειτουργίας της αγοράς, της διάχυσης της πληροφορίας, της διαμόρφωσης καταναλωτικών προτύπων, της προσφοράς και της ζήτησης, καθώς και της αύξησης των εναλλακτικών υπηρεσιών (Nelson, 2007). Η εθελοντική δράση συμβάλει¹³ στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Committee of the Regions, 2008· OECD, 2001), ως πηγή δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (Lloyd, 2007), ως μέσο μείωσης του κόστους και αύξησης της ποιότητας των κρατικών υπηρεσιών (Αποστολίδης & Παπασπυρόπουλος, 2002· Στασινοπούλου, 2011), ως παραγωγός υπηρεσιών (Graff, 1991), ως πολλαπλασιαστικός παράγοντας των επενδύσεων και εταίρος στρατηγικών αναπτυξιακών προγραμμάτων (E.E., 2010), ως διαμορφωτής νέων πεδίων, μεθόδων και αξιών επιχειρηματικότητας (Τακτικός, 2007), ως πάροχος νέου ποιοτικού εργατικού δυναμικού και ως φορέας κινητοποίησης, δίκαιης αναδιανομής και αποτελεσματικής αξιοποίησης πόρων¹⁴ (EC, 2010). Οι Gortz (1993) και ο Rifkin (1996) υποστηρίζουν, ότι η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί την λύση για την έξοδο από την κρίση.

Μια ακόμη συνεισφορά του εθελοντισμού αποτελεί η καινοτομία¹⁵, η οποία εντοπίζεται στην ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμων δράσεων και προϊόντων, αλλά και στην υιοθέτησή τους σε μεταγενέστερο χρόνο από κρατικούς φορείς (Στασινοπούλου, 2011· Putnam, 2000).

Σε ατομικό επίπεδο, οι θετικές επιπτώσεις εντοπίζονται σε πολλαπλά επίπεδα. Οι Konrath και συν. (2012) διαπίστωσαν ότι οι εθελοντές με ετεροκεντρικά κίνητρα έχουν μειωμένο κίνδυνο θνησιμότητας. Εντοπίζονται επίσης θετικές επιπτώσεις στην σωματική, ψυχική και κοινωνική υγεία, καθώς και στην φυσική κατάσταση των εθελοντών (EYV, 2009· Wagnet 2010), ενώ αυξάνεται η ικανοποίηση και η ευημερία τους¹⁶ (Dolan et.al., 2008· Greenfield & Marks, 2004). Η συμμετοχή στον

¹³ Σε μελέτη των Salamon, και συν. (2007), διαπιστώθηκε ότι ο εθελοντισμός συνέβαλε από 5%-7% στο ΑΕΠ των χωρών. Ο Ironmonger (2000) ανεβάζει το ποσοστό συμβολής σε 15%.

¹⁴ λ.χ. Το ίδρυμα Bill & Melinda Gates Foundation (2014) για το έτος 2013 διέθεσε 3,4 δις δολάρια σε χορηγίες, με κύριο στόχο την προώθηση της παγκόσμιας ανάπτυξης και υγείας.

¹⁵ Σε έρευνα του Πανεπιστημίου John Hopkins, (2010) στις ΗΠΑ, το 82% των οργανισμών εφήρμοζαν καινοτόμα προγράμματα.

¹⁶ Αντίθετα, οι Haller και Hadler (2006) δεν εντοπίζουν σχέση.

εθελοντισμό βελτιώνει την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμηση, αυξάνει την ωρίμανση, τα θετικά συναισθήματα και την δυνατότητα κατανόησης της βίωσης (Haski- Leventhal & Bar-Gal, 2008). Ακόμη, ενδυναμώνει την ταυτότητα, προσθέτει ρόλους και προάγει τους κοινωνικούς δεσμούς (Wilson & Musick, 1999), αναπτύσσει τα κοινωνικά και τα επαγγελματικά δίκτυα, καθώς και την κοινωνική θέση (ILO, 2011). Επιπλέον, οι εθελοντές απολαμβάνουν πραγματιστικές απολαβές (ABS, 2011· ILO, 2011) και επαγγελματικά οφέλη, με την βελτίωση της εικόνας και της παραγωγικότητάς τους στον εργασιακό χώρο (E.E., 2011) και την ανάπτυξη σχετικών επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων (Brook et.al., 2007· Cook & Jackson, 2006).

Ο μακρύς κατάλογος των ωφελειών σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και ατομικό επίπεδο, οδηγεί στο συμπέρασμα της καθολικής συμμετοχής των πολιτών, γεγονός που αμφισβητείται από την διαφαινόμενη πραγματικότητα. Κατά συνέπεια, γεννάται το ερώτημα ποιοι εντάσσουν την δράση τους ή διαφορετικά, ποιοι διαθέτουν την ενέργεια και τον χρόνο τους στον εθελοντικό χώρο;

2.4. Παράγοντες που εντάσσουν την δράση στον εθελοντικό νοηματικό χώρο (WHO)

2.4.1. Το προφίλ των εθελοντών

Σύμφωνα με μελέτες, οι γυναίκες συμμετέχουν περισσότερο από τους άντρες στον εθελοντισμό (Pho, 2008), πιθανόν λόγω της χαμηλότερης συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας και των αυξημένων επιπέδων αλτρουισμού, ενσυναίσθησης και αυτοπροσφοράς (Wilson, 2000), ενώ οι άντρες προσφέρουν λόγω της μεγαλύτερου επιπέδου εκπαίδευσης και των διαθέσιμων πόρων (Dekker & van den Broek, 1996). Μεγαλύτερη συμμετοχή αντρών εντοπίζεται σε οργανώσεις με στόχους πολιτικού περιεχομένου (Riecken et.al., 1994).

Επίσης, τα άτομα σε ηλικία συνταξιοδότησης συμμετέχουν περισσότερο από τους νεότερους (Tschirhart, 1998), γεγονός που ερμηνεύεται από την οικονομική επάρκεια και τις μειωμένες υποχρεώσεις, που μεταφράζονται σε διαθέσιμο χρόνο, αλλά και σε ανάγκη διατήρησης της κοινωνικότητας (Marriott Senior Living Services, 1991). Ακόμη, οι έφηβοι συμμετέχουν περισσότερο από τους νέους (Voicu & Voicu, 2009), ενώ μεταξύ των νέων οι μικρότερης ηλικίας καταλαμβάνουν ηγετικές θέσεις (Rohs, 1986), γεγονός που μπορεί να ερμηνευθεί από τον προσανατολισμό των στόχων των μεγαλύτερων σε ηλικία στην εκπαίδευση και στην αναζήτηση εργασίας.

Οι έγγαμοι και οι οικογένειες με παιδιά παρουσιάζουν αυξημένη πιθανότητα εθελοντικής προσφοράς (Rotolo, 2000), πιθανόν λόγω της αύξησης της ευαισθησίας επί κοινωνικών ζητημάτων, αλλά και λόγω της αύξησης της ανησυχίας και της ανάγκης πρόληψης ή και αντιμετώπισης ζητημάτων που «απειλούν» την οικογένεια.

Το επίπεδο εκπαίδευσης επιδρά στην συμμετοχικότητα, αλλά και στην επιλογή του πεδίου της εθελοντικής δράσης (Smith, 1999), ως προσδιοριστής των ενδιαφερόντων του ατόμου, ως διαμορφωτής της κοινωνικοοικονομικής κατάστασής του και ως εργαλείο ανάπτυξης της παιδείας και των παρεπόμενων κοινωνικών προβληματισμών.

Επιπλέον, παράμετροι που επιδρούν στην συμμετοχή του ατόμου στον εθελοντισμό είναι η εργασιακή κατάσταση και το εισόδημα. Οι εργαζόμενοι σε καθεστώς μερικής απασχόλησης και οι αμειβόμενοι με ημερομίσθιο συμμετέχουν περισσότερο από τους ανέργους, τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, και

τους αμειβόμενους με την ώρα (DeVoe & Pfeffer, 2007). Το εισόδημα σχετίζεται θετικά με την εθελοντική προσφορά (Wilson, 2000), λόγω της μείωσης των οικονομικών εμποδίων, του αυξημένου διαθέσιμου χρόνου και της επιθυμίας να προσφέρουν προκειμένου να καλύψουν προσωπικές, ηθικές και κοινωνικές τους ανάγκες.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν προσωπικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, καθώς και πρότερες εμπειρίες του ατόμου. Αυξημένη συμμετοχή παρουσιάζεται σε όσους αναπτύσσουν ευρεία κοινωνικά δίκτυα (Wilson & Musick, 1997), αισθάνονται κοινωνική ευθύνη (Flanagan et.al., 1998), αναπτύσσουν θετικά συναισθήματα για την γειτονιά ή την κοινότητα (Mellor et.al., 2009), συμμετέχουν ενεργά στις εκκλησιαστικές δράσεις (Ruiter & DeGraaf, 2006) και διαθέτουν ενσυναίσθηση και αλτρουϊσμό (Mike et.al., 2014· Unger, 1991). Αυξημένη πιθανότητα συμμετοχής στον εθελοντισμό εντοπίζεται σε αυτούς που σε νεαρή ηλικία συμμετείχαν ατομικά ή οικογενειακά σε εθελοντικές δράσεις (Oesterle et.al., 2004) και σε άτομα που δραστηριοποιείται μέλος του οικογενειακού του περιβάλλοντος (Shure, 1998).

Σε μια προσπάθεια περιγραφής των χαρακτηριστικών του «καλού εθελοντή», οι Gerard (1972), Johnson (2012) και Reed και Selbee (2000), αναφέρουν ότι πρέπει να διαθέτει ευελιξία, υπομονή, εμπιστοσύνη, ενέργεια και αυτοθυσία.

Οι υπάρχουσες μελέτες δεν ορίζουν ένα προφίλ εθελοντή¹⁷ (Wilson & Musick, 1997), μιας που αυτό θα ήταν αδύνατο λόγω των διαφορετικών πλαισίων, κινήτρων, εμποδίων και βαθμού ικανοποίησης που λαμβάνει το άτομο από την εθελοντική του δράση.

2.4.2. Κίνητρα

Ο Luthans (2011) περιέγραψε τα κίνητρα ως μια ψυχολογική διαδικασία ή ανάγκη που ενεργοποιεί τη συμπεριφορά, ενώ οι Latham και Pinder (2005) τα αναφέρουν ως αποτέλεσμα διάδρασης του ατόμου με το περιβάλλον.

¹⁷ Ορισμένες μελέτες περιγράφουν το προφίλ ως μεσήλικα, μεσαίας τάξης, παντρεμένη γυναίκα, με εξαρτώμενα τέκνα στην εκπαίδευση και με εκπαίδευση άνω της λυκειακής (Gerard, 1985· Hettman & Jenkins, 1990). Άλλοι περιορίζονται σε έγγαμους, ανώτερης εκπαίδευσης και ανώτερου εισοδηματικού επιπέδου (Rotolo 2000· Wilson & Musick, 1997).

Οι διάφορες προσεγγίσεις των κινήτρων στον τομέα του εθελοντισμού, δίνουν έμφαση σε διαφορετικούς παράγοντες, όπως οι ψυχολογικές θεωρίες στα ενδοψυχικά φαινόμενα, οι κοινωνιολογικές στα ιδιαίτερα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά του ατόμου και σε οικολογικές παραμέτρους, οι οικονομικές θεωρίες αναζητούν πραγματιστικά κίνητρα, αντιμετωπίζοντας τον χώρο ως «αγορά δίχως αμοιβές» (Wilson, 2012), ενώ αυτές της αυτοδιάθεσης στην ικανοποίηση στόχων σε ένα καθορισμένο πεδίο (Deci & Ryan, 2000· Ryan & Deci, 2000).

Αναλόγως της κατηγοριοποίησης των κινήτρων, η Widjaga (2010) εντοπίζει μονοδιάστατα, δυσδιάστατα, τρισδιάστατα και πολυδιάστατα μοντέλα (εικ.2). Ο Smith (1981) διακρίνει τα αλτρουιστικά από τα εγωιστικά κίνητρα, ενώ η Finkelstein (2009) τα ενδογενή και εξωγενή. Ο Fitch (1987) στο τρισδιάστατο μοντέλο του εντοπίζει πέραν των προαναφερθέντων και τα κίνητρα κοινωνικής υποχρέωσης, ενώ ο Mc Clelland (1988) αναφέρει την πληρότητα, την εξουσία/δύναμη και τη σύνδεση/δεσμό με την έννοια της φιλίας. Η Yeung (2004) δημιούργησε ένα μοντέλο τεσσάρων διαστάσεων που επιχειρεί να ερμηνεύσει βασικές συμπεριφορές σε κίνητρα¹⁸.

Πολυπαραγοντικό μοντέλο αποτελεί το VFI των Clary et.al., (1994, 1998) όπου μέσω της λειτουργικής προσέγγισης, οι εθελοντές αναζητούν την ικανοποίηση έξι αναγκών, οι οποίες είναι οι αξίες, η καριέρα, η κατανόηση του περιβάλλοντος, η κοινωνικότητα, η εξύψωση, καθώς και η προστασία του εγώ (Mannino et.al., 2011) . Ένα ακόμη πολυδιάστατο μοντέλο είναι το VMI των McEwin και Jacobsen-D'Arcy (2002), όπου τα κίνητρα κατηγοριοποιούνται σε οκτώ παράγοντες που είναι οι αξίες, η καριέρα, η προσωπική ανάπτυξη, η αναγνώριση, η ευχαρίστηση, η κοινωνικότητα, η αμοιβαιότητα και η αντίδραση σε προσωπικές καταστάσεις, ενώ προστίθενται και οι παράγοντες της θρησκείας, του κράτους και της κοινότητας. Επίσης, οι Grano και Lucidi (2005), ανέπτυξαν ένα μοντέλο (MVS) κατάταξης έξι υποκατηγοριών, οι οποίες είναι η απουσία κινήτρων, τα ενδογενή, τα εξωγενή, τα αναγνωρισμένα, τα ολοκληρωμένα και τα εγγενή κίνητρα.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα ενδογενή χαρακτηριστικά της προσωπικότητας (Finkelstein, 2008· Penner & Finkelstein, 1998), οι προσωπικές αξίες και η ανάγκη έκφρασής τους (Snyder & Debono, 1987), όπως η εμπιστοσύνη

¹⁸ λ.χ. δίνω – παίρνω, διαρκές – νέο, απόσταση – εγγύτητα, σκέψη – δράση

και η δεκτικότητα (Spitz & MacKinnon, 1993), η εξωστρέφεια (Bekkers, 2007), η διαίσθηση (Mitchell & Shuff, 1995), η ενσυναίσθηση (Einolf, 2008), η ανάγκη για βοήθεια (Penner & Finkelstein, 1998), η συγκαταβατικότητα (Bekkers, 2005· Omoto et.al., 2010), η «αρχή του νοιάζομαι» (Wilhelm & Bekkers, 2010), η μετριοπάθεια και η απουσία εγωισμού, η ψυχο-διανοητική συγκρότηση (Μάγκου, 2012) και ο αλτρουισμός¹⁹ (Fulker et.al., 1986).

Επιπλέον, κίνητρα που σχετίζονται με το εγώ, αποτελούν η ανάγκη για αίσθημα ασφάλειας (Bowlby, 1969), η αναζήτηση και βελτίωση του εαυτού (Mosler, 2003), η διαμόρφωση ταυτότητας μέσω της άσκησης ρόλων (Chacon et.al., 2007· Gronlund, 2010), η αναζήτηση θεματικής γνώσης, η προσωπική ανάπτυξη και την αύξηση της αυτοεκτίμησης (Omoto & Snyder, 1993). Ακόμη, ορισμένοι εντοπίζουν κίνητρα που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων (Omoto & Snyder 1990, 1995), με την ανάγκη προσφοράς ως αίσθηση ευθύνης που πηγάζει από την ιδιότητα του πολίτη (Janoski et.al., 1998· Sundeen, 1992), με την κατασκευή της «ταυτότητας του εθελοντή» ως αποτέλεσμα βίωσης ρόλων μέσα από προγενέστερες σχετικές εμπειρίες (Charng et.al., 1988· Piliavin & Callero, 1991), με τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου ως μέλος συγκεκριμένων ομάδων (Simon et.al., 2000· Stark & Deaux, 1996) και με την βελτίωση της ευημερίας του εθελοντή ως ψυχική και πνευματική κατάσταση (Thoits, 1995· Thoits & Hewitt, 2001).

Κοινωνικά καθορισμένα κίνητρα, όπως τα ονομάζουν οι Okun και Eisenberg (1992), αποτελούν η ανάγκη ανάπτυξης φιλικών και κοινωνικών επαφών (Prouteau & Wolf, 2008), η επιθυμία ένταξης και διάδρασης με ομάδες κοινών ενδιαφερόντων και αξιών (Wymer, 1997), όπως του εθελοντισμού (Collett & Morrissey, 2007), η βελτίωση της φήμης (εξωτερικής εικόνας του εγώ) (Carpenter & Myers, 2007), των κοινωνικών ευκαιριών και της ηθικής και κοινωνικής ταυτότητας (Finkelstein & Brannick, 2007· Matsuba et.al., 2007). Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η «άσκηση πίεσης» (όχι ως καταναγκασμός) από τον κοινωνικό περίγυρο (Penner, 2004), τα προσωπικά δίκτυα (Riecken et.al., 1994) και από τους «σημαντικούς άλλους»²⁰,

¹⁹ Ορισμένοι εκτιμούν, ότι ο αλτρουισμός αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό του ατόμου, που έχει ενισχυθεί μέσα από την εξελικτική διαδικασία (Gillath et.al., 2005), αποτελεί το σημαντικότερο κίνητρο στον εθελοντισμό (Anderson & Moore, 1978) και σχετίζεται με το ενδιαφέρον για την ευημερία τρίτων και τη βούληση για κοινωνική συνεισφορά (Houle et.al., 2005).

²⁰ Σε έρευνα στις ΗΠΑ, διαπιστώθηκε ότι η πιθανότητα ένταξης στον εθελοντισμό αυξάνει κατά τέσσερις φορές, εάν αυτό αποτελεί αίτημα ανθρώπου με σημαντική αξία (Independent Sector, 1994).

όπως η οικογένεια και οι φίλοι, αλλά και από την συμμετοχή αυτών στον εθελοντισμό (Wymer, 1997).

Κίνητρα εντοπίζονται όχι μόνον στον χώρο του ήθους και των αξιών, αλλά και της ατομικής ωφέλειας. Τέτοια κίνητρα αποτελούν η ωφέλεια μέλους της οικογένειας (Nichols & King, 1998), η απόκτησης δεξιοτήτων, εκπαίδευσης και εμπειριών, συνδεδεμένων με την αγορά εργασίας ή με την επίτευξη αντιμετώπισης προσωπικών προβλημάτων (Brand et al, 2008· Huang et al, 2009), η βελτίωση της ποιότητας ζωής, ως αποτέλεσμα βελτίωσης του περιβάλλοντος της κοινότητας (Lee & Brudney, 2010), η αποκόμιση ωφελειών από την ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων (Marshall & Taniguchi, 2011), η αποβολή του στίγματος του «παρασιτικού», που προέρχεται από αδυναμία εύρεσης εργασίας, από μεγάλη ηλικία, από ασθένεια ή αναπηρία (Baines & Hardill, 2008· Fuller et.al., 2008) και η προσμονή ανταπόδοσης της προσφοράς (Bierhoff, 2007).

Η επιλογή ενιαίας πολιτικής κινήτρων (one size fits), αποτελεί αν όχι αδύνατη, δύσκολη υπόθεση, ενώ μπορεί να επιφέρει απρόσμενα αρνητικά αποτελέσματα (Benabou & Tirole, 2006). Η πολυπαραγοντικότητα της εθελοντικής προσφοράς, την οποία ο Van Til (1988) ονόμασε πολλαπλότητα της κινητοποίησης (motivational multiplicity), απαιτεί προσωποκεντρική προσέγγιση των κινήτρων, (Geiser, et.al., 2014), λόγω του ότι οι άνθρωποι εντάσσονται στον εθελοντισμό οδηγούμενοι από συνδυασμό κινήτρων που αποτελούν ενότητα (Esmond & Dunlop, 2004· Papadakis et.al., 2004) και λειτουργούν ταυτόχρονα, δίχως να μπορούν να θεωρηθούν αμοιβαίως απολυόμενα (Widjaja, 2010).

Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το πολιτισμικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο που αναπτύσσονται²¹ (Ruiter & De Graaf, 2006), καθώς και η διαφορετικότητα των ανθρώπων ως προς τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά (Parkinson et.al., 2010· Simmons & Emanuele, 2007), τις ιδεολογικές καταβολές και τα βιώματα (Houle et al, 2005), τις ανάγκες τους, την πηγή ικανοποίησής τους και τους στόχους που αυτοί θέτουν (Clary & Snyder, 1991· Clary

²¹ Ο Butcher (2010), αναφέρει ως προϋπόθεση, την ύπαρξη κοινότητας με σαφείς ευθύνες/καθήκοντα, ενώ οι Ward και McKillop (2011), εντοπίζουν ισχυρότερα κίνητρα στις μικρότερου μεγέθους κοινότητες, λόγω της ενίσχυσης του αισθήματος ευθύνης για κοινωνική συνεισφορά. Οι Chinnman και Wandersman (1999) αναγνωρίζουν την κοινωνικοποίηση ως ισχυρό κίνητρο (Brand et al, 2008), οι Lee και Brudney (2009) ονομάζουν τον βαθμό εμπιστοσύνης και εγγύτητας των μελών της κοινότητας, Επίσης, η θρησκεία και η θρησκευτικότητα αποτελούν σε μεγάλο βαθμό ως κίνητρα για εθελοντική προσφορά σε ατομικό, αλλά και κοινωνικό επίπεδο (Carpenter & Myers, 2007· Ruiter & De Graaf, 2006).

et.al., 1992), καθώς επίσης την πορεία αυτών στον χρόνο²², ως αποτέλεσμα της εξέλιξης του ατόμου και της βίοςφαιράς του (Ryan et.al., 2001). Οι πολιτικές κινήτρων θα πρέπει, επίσης, να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη όχι μόνον προσέλευσης, αλλά και μακροχρόνιας δέσμευσής του ατόμου (Brand et.al., 2008), τη σημασία του κατάλληλου μίγματος εσωτερικών και εξωτερικών κινήτρων²³ (LeGrand, 2007), καθώς, επίσης, και την διαφορετική λειτουργία και αποτελεσματικότητα των κινήτρων «εντός και εκτός εργαστηρίου» (Andreoni & Miller, 2002· Goeree et.al., 2002).

Όμως, παρά την ύπαρξη ικανών κινήτρων, η εθελοντική δράση μπορεί να αναχαιτιστεί από την ύπαρξη εμποδίων.

2.4.3. Εμπόδια

Δεν επαρκεί η ύπαρξη ικανών κινήτρων, προκειμένου ένα άτομο να εμπλακεί ή να δεσμευθεί με την εθελοντική προσφορά. Θα πρέπει η διαφορά με ποιοτικούς όρους των κινήτρων, με τους περιορισμούς που υφίστανται, να είναι θετική.

Οι Jackson και συν. (1993) ταξινομούν τα εμπόδια που δύναται να αποτρέψουν ή να διακόψουν την εθελοντική προσφορά σε δομικά, ενδοπροσωπικά και διαπροσωπικά, ενώ οι Chick και Dong (2003) προσθέτουν τα πολιτισμικά (εικ.3&4).

Κοινωνικά εμπόδια μπορούν να αποτελέσουν ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι διακρίσεις και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις, καταστάσεις που οδηγούν στην εσωστρέφεια και την απόρριψη, δηλαδή την απομάκρυνση και αποξένωση από κάθε τι κοινωνικό (Sundeen & Raskoff, 2000). Ακόμη, ευπαθείς και αποκλεισμένες ομάδες, όπως οι εθνοτικές και οι μετανάστες, στερούνται οικονομικών και κοινωνικών πόρων, γεγονός που οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα (Boyle & Sawyer, 2010· Davis-Smith & Gay, 2005). Σημαντικοί παράγοντες περιορισμού του εθελοντικού κινήματος εντοπίζονται

²² Οι Clary και συν. (1998), υποστηρίζουν ότι οι διαρθρώσεις των παραγόντων που συνθέτουν τα κίνητρα είναι ανεξάρτητες από την συμμετοχή στον εθελοντισμό, δηλαδή οι κινήτριες διαδικασίες είναι παρούσες σε κάθε φάση της εθελοντικής διαδικασίας.

²³ Αν και υφίσταται θετική συσχέτιση ενδογενών και εξωγενών κινήτρων (Grano & Lucidi, 2005), όπως υποστηρίζει ο LeGrand (2007), η έμφαση στα εξωγενή κίνητρα, μπορεί να εκτοπίσει (crowd out) τα ενδογενή, οπότε θα πρέπει να καθορίζεται ένα ανώτατο και κατώτατο κατώφλι αμοιβών. Οι αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται επίσης στον εθελοντισμό (Geiser et.al., 2014) και στην φιλοκοινωνική προσφορά (Carpenter & Myers, 2007) επηρεάζοντας την αξία την ανάγκη της προσφοράς (over-justification effect) (Finkelstein, 2009).

στο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν επικρατούν συνθήκες γενικευμένης αδιαφορίας, απαξίωσης, αλλοτρίωσης και έκπτωσης των κοινωνικών αξιών, καθώς και αμφισβήτησης της αποτελεσματικότητας των συλλογικών δράσεων, όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους στην κοινωνική μεταβολή.

Τα οικονομικά ζητήματα αποτελούν σημαντικό περιοριστικό παράγοντα της εθελοντικής δράσης (McBride & Lough, 2010). Το χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και οι επιπτώσεις αυτού, δεν επιτρέπουν την διάθεση οικονομικών πόρων στον εθελοντισμό, προτεραιοποιούν τις ανάγκες επιβίωσης έναντι των υπολοίπων και απαξιώνουν κοινωνικές αξίες ,λόγω της βίωσης αισθημάτων ανισότητα και αδικίας. Έχει παρατηρηθεί ότι τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα συμμετέχουν σε μικρότερο ποσοστό στον εθελοντισμό, (McBride et.al., 2011), αν και η σχέση εισοδημάτων – συμμετοχής δεν ακολουθεί γραμμική πορεία, μιας που η μέση τάξη παρουσιάζει την μεγαλύτερη συμμετοχή (Lee & Brudney, 2010).

Ένας από τους σημαντικότερους περιοριστικούς παράγοντες είναι το έλλειμμα του διαθέσιμου χρόνου (Sundeen & Raskoff, 2000). Εμπόδιο που σχετίζεται και με τον διαθέσιμο χρόνο, αποτελεί η αύξηση των επαγγελματικών ή οικογενειακών υποχρεώσεων (Μάγκου, 2005) ως αποτέλεσμα των αγοραίων, κοινωνικών ή προσωπικών μεταβολών (Dolnikar & Randler, 2004), ως συνέπεια της επιδίωξης αύξησης των εισοδημάτων και ως επιλογή αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου σε άλλες δράσεις (Lee & Brudney, 2010). Ο Einolf (2010) διαπίστωσε ότι οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης δραστηριοποιούνται περισσότερο από αυτούς της πλήρους και τους ανέργους.

Η έλλειψη υποστήριξης ή ακόμη, η απαξίωση της εθελοντικής δράσης από το οικογενειακό περιβάλλον ή από τους «σημαντικούς άλλους», αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα αναστολής της εθελοντικής δράσης (Handy & Cnaan, 2007).

Επιπλέον, προσωπικοί λόγοι δύναται να αποτρέψουν την εθελοντική προσφορά (McBride & Lough, 2010). Ενδεικτικά αναφέρονται η κακή ψυχική διάθεση, η σύγκρουση του ιδεολογικού προτάγματος του εθελοντισμού με την ήδη διαμορφωμένη ταυτότητα ή τις επικρατούσες αρχές, ο φόβος της αποτυχίας και της αλλαγής, του άγνωστου και της έκθεσης, το έλλειμμα κοινωνικών δεξιοτήτων και η πρότερη αρνητική εμπειρία. Λόγω της σπουδαιότητάς του, αναφέρεται το αίσθημα ανεπάρκειας του ατόμου, το οποίο μπορεί να προκληθεί από ανεπαρκείς πόρους,

όπως γνωσιακούς, οικονομικούς και εμπειριών (Yavas & Riecken, 1997), από την αρνητική στάση των «παλαιότερων» στον φορέα (Sundeen et.al., 2007) και από την φήμη του φορέα που προβάλλει υπερβάλλουσες απαιτήσεις κατά την διαδικασία της προσέλευσης (Pearce, 1993).

Λοιπά εμπόδια, που αναφέρονται στην βιβλιογραφία, αποτελούν η ανεπάρκεια οργανωτικών τακτικών, η αδυναμία συγκρότησης εθελοντικής οργάνωσης ή η απουσία πεδίου ενδιαφέροντος, η αδυναμία δέσμευσης σε τακτική βάση, η ύπαρξη προβλήματος υγείας, νομικά και συναφή εμπόδια, όπως αποθαρρυντικές ή απούσες νομικές διατάξεις, η ελλιπής ασφάλιση έναντι κινδύνων κατά την εθελοντική δράση, η αρνητική εικόνα του εθελοντισμού, το έλλειμμα ενημέρωσης και τα γεωγραφικά εμπόδια (McClintock, 2004).

Αν και η θετική διαφορά (με ποιοτικούς όρους) των κινήτρων με τους περιορισμούς που υφίστανται είναι επαρκής για την εκκίνηση της εμπλοκής με τον εθελοντισμό, η δέσμευση εξαρτάται από τον βαθμό ικανοποίησης του συμμετέχοντα.

2.4.4. Το αίσθημα της ικανοποίησης ως αποτελέσματα της εθελοντικής δράσης

Το είδος και ο βαθμός της ικανοποίησης από την εθελοντική προσφορά, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της διάρκειας ή αλλιώς της δέσμευσης με τον εθελοντισμό.

Ο βαθμός ικανοποίησης σχετίζεται με την εκπλήρωση των αρχικών προσδοκιών, τις ωφέλειες, τις ανταμοιβές και τα κίνητρα (Ferreira et.al., 2012). Οι Starnes και Wymer (2001) και η Widjaja (2010), διαπίστωσαν σημαντική εξάρτηση μεταξύ της ικανοποίησης και των οφελών που εισπράττει ο εθελοντής. Οι Houle και συν. (2005) κατά την μελέτη της επιλογής των εθελοντικών δραστηριοτήτων εντοπίζουν συσχέτιση της ικανοποίησης, των κινήτρων και των ωφελειών, ενώ άλλοι εξαρτούν τον βαθμό της ικανοποίησης από την συνάφεια των ωφελειών με τα αρχικά κίνητρα (Clary et.al. 1998).

Οι Yanagisawa και Sakakibara (2008) αναφέρουν ως παράγοντα ικανοποίησης την επικοινωνία, η οποία εντοπίζεται τόσο μεταξύ των εθελοντών, όσο και μεταξύ αυτών και της οργάνωσης (Pauline, 2011).

Οι Jacobson και συν. (2012) καταδεικνύουν θετική σχέση του βαθμού

ικανοποίησης με το χρόνο εθελοντικής προσφοράς, ενώ οι Rubin και Thorelli (1984) διαπίστωσαν αδύναμη σχέση των δύο μεταβλητών στην περίπτωση εγωιστικών κινήτρων.

Ικανοποίηση, επίσης, προσφέρει η πίστη στο σκοπό της οργάνωσης (Δημητροπούλου, 2012), η ποικιλία και την φύση των δράσεων (Silvenberg et.al., 2001), η ανατροφοδότηση (Millete & Gagné, 2008) και η αυτονομία, ιδιαίτερα ως έκφραση αξιών (Bang & Ross, 2009).

Επιπλέον παράγοντες ικανοποίησης, αποτελούν η επιτυχία και η αναγνώριση (Liao et.al., 2012), η αποδοτικότητα της προσπάθειας (Barker, 1993) και η ανάθεση υψηλού κύρους εργασιών (Carpenter & Meyer, 2010).

Εκκινώντας από την κοινωνική πίεση και καταλήγοντας στην διαμόρφωση της εθελοντικής ταυτότητας (Finkelstein & Penner 2004· Grube & Piliavin, 2000), ο Penner (2002), στο μοντέλο που ανέπτυξε για την ερμηνεία της δέσμευσης με τον εθελοντισμό, αναφέρει ότι, δημογραφικοί παράγοντες, στάσεις και αξίες, φιλοκοινωνική προσωπικότητα, κίνητρα, περιστασιακοί παράγοντες, και οργανωτικά χαρακτηριστικά, συμβάλουν ως σύνολο στην διαμόρφωση σταθερής σχέσεως με τον εθελοντισμό (Meier, 2006).

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ατόμου, τα κίνητρα, τα εμπόδια και το αίσθημα της ικανοποίησης, ως αποτέλεσμα της εθελοντικής δράσης, δεν αναπτύσσονται εν κενώ. Καθοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσής τους εντοπίζονται στο εσωτερικό περιβάλλον των φορέων, αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό εξωτερικό περιβάλλον.

2.5. Το περιβάλλον ανάπτυξης του εθελοντισμού (WHERE)

2.5.1. Εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον των εθελοντικών οργανώσεων

Σε κάθε οργανισμό που επιχειρεί, δηλαδή που δαπανά πόρους με συγκεκριμένες μεθόδους για την επίτευξη του στόχου του, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει όχι μόνον το εξωτερικό, αλλά και το εσωτερικό περιβάλλον του (Κέφης, 2005). Ειδικότερα στον εθελοντισμό, η ποικιλομορφία των οργανισμών, των δράσεων και των μεθόδων που εφαρμόζουν, καθώς και η διαφορετικότητα, αλλά και οι ταχείς ρυθμοί μεταβολής του περιβάλλοντος, καθιστούν την μελέτη τους σύνθετο εγχείρημα, το οποίο απαιτεί ευρεία και εις βάθος εξέταση. Το παρόν υποκεφάλαιο εξετάζει το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον των εθελοντικών οργανώσεων σε αδρές γραμμές.

Στην βιβλιογραφία εντοπίζονται προσπάθειες θεωρητικής ανάλυσης του εσωτερικού περιβάλλοντος των εθελοντικών οργανώσεων, όπως η θεωρία της αντιπροσώπευσης (Fama & Jensen, 1983· Jensen & Meckling, 1976), η θεσμική θεωρία (DiMaggio & Powell, 1983· Meyer & Rowan, 1977) και η θεωρία εξάρτησης από τους πόρους (Pfeffer & Salancik, 1978), αν και δεν διαφαίνεται η δυνατότητα θέσπισης ενός αξιόπιστου ερμηνευτικού μοντέλου (Ostrower & Stone, 2001), με πρακτική εφαρμογή (Renz, 2000), μιας που η διακύμανση των παραγόντων που το συνθέτουν είναι ευρεία.

Στο μοντέλο που προτείνει η Miller-Millesen (2003) (εικ.5), διακρίνονται και διαδρούν οι παράγοντες του περιβάλλοντος, οι οργανωσιακοί παράγοντες, οι πρακτικές προσέλκυσης, καθώς και η στελέχωση και η συμπεριφορά της διοίκησης.

Η αυξημένη εξάρτηση της χρηματοδότησης από εξωτερικές πηγές, ιδιαίτερα εντός ασταθούς περιβάλλοντος και μάλιστα, όταν ο κύριος χρηματοδότης είναι το κράτος, μειώνει την αυτονομία του φορέα και αυξάνει εσωτερικά την επικράτηση ατόμων με υψηλό κοινωνικό προφίλ (Seidel & Harlan, 1998). Παρεπόμενες συνέπειες δύναται να αποτελέσουν ο προσανατολισμός του φορέα σε παράγοντες έξω από αυτόν (Miller-Millesen, 2003), η μετατόπιση των δράσεων από την επίτευξη των κύριων στόχων στην ικανοποίηση «τρίτων», η απώλεια της ταυτότητας και η μείωση του κύρους του φορέα στο κοινωνικό σύνολο, η απονομιμοποίηση της διοίκησης και η πρόκληση συγκρούσεων με το σώμα (Fligstein & Freeland, 1995).

Όσον αφορά το επίπεδο της αντιπροσωπευτικότητας και δημοκρατικής λειτουργίας της οργάνωσης, ο Willetts (2002) αναφέρει στην έρευνά του σε οργανώσεις ανοικτού και κλειστού τύπου²⁴ ότι, στην πλειονότητα αυτών, ο ρόλος των μελών περιορίζεται σε «φίλο», «χρηματοδότη», ή κατά περίπτωση (ad-hoc) και μετά από παραίνεση, ενεργό υποστηρικτή των δράσεων. Ο ίδιος διαπιστώνει ότι τα μέλη δεν συμμετέχουν στην δημοκρατική λειτουργία και διαχείριση του φορέα, επιβεβαιώνοντας τα ευρήματα του Warleigh (2001) σχετικά με το καθολικό έλλειμμα δημοκρατικής λειτουργίας από την βάση. Ο Sudbery (2003) αναφέρει την έμφαση στα αποτελέσματα παρά στην συνεισφορά, με αποτέλεσμα την μη τήρηση των δημοκρατικών αρχών. Ανακύπτουν, συνεπώς, ζητήματα δημοκρατικότητας και διαφάνειας (Φραγκονικολόπουλος, 2007), που σχετίζονται με πλείστα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της εσωτερικής λειτουργίας των φορέων, όπως η δομή και η λειτουργία της διοίκησης, η υπαγωγή ή μη σε ανώτερη βαθμίδα, ο τρόπος απόκτησης ταυτότητας, ο βαθμός προσωπαγούς ή μη ηγεσίας και η ύπαρξη μηχανισμών αξιολόγησης και λογοδοσίας²⁵ (Brown & Iverson, 2004· Kilby, 2006).

Οι Preston και Brown (2004), πέραν των υπολοίπων παραμέτρων, διαπιστώνουν ότι το επίπεδο δέσμευσης των μελών με την οργάνωση είναι θετικά σχετιζόμενο με την συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες και στα διοικητικά όργανα. Σημαντικός παράγοντας συμμετοχής στις διαδικασίες αποτελούν οι σαφείς και ξεκάθαροι ρόλοι των εθελοντών (Pardis et.al., 1987), οι οποίοι οφείλουν να σχετίζονται με τις δεξιότητες και τις επιλογές τους (Knifton, et.al., 2011), αλλά και η διάκριση των καθηκόντων και των σχέσεων των εθελοντών με το αμειβόμενο προσωπικό, προκειμένου να αποφευχθεί η πρόκληση συγκρουσιακού και ασαφούς οργανωσιακού περιβάλλοντος με παρεπόμενα αρνητικά αποτελέσματα (Claxton-Oldfield & Claxton-Oldfield, 2008· Mitchell & Taylor, 1997).

Επιπλέον παράγοντες ενίσχυσης της εθελοντικής προσφοράς και δέσμευσης με αυτήν, αποτελούν η ανάθεση στους εθελοντές έργων υψηλού κύρους και απαιτήσεων (Rotolo & Berg, 2010), ιδιαίτερα σε τομείς διαφορετικούς από αυτούς της εργασίας των (Handy & Katz, 2008), η στόχευση στο αποτέλεσμα και όχι τόσο

²⁴ Οργανώσεις ανοικτού τύπου θεωρούνται αυτές όπου ο καθένας μπορεί να εγγραφεί ως μέλος, ενώ κλειστού όταν η ιδιότητα του μέλους εξαρτάται από συγκεκριμένη ιδιότητα ή θέση του υποψηφίου.

²⁵ Ο Najam (1996), υποστηρίζει ότι η λογοδοσία των εθελοντικών οργανώσεων διακρίνεται στην λειτουργική λογοδοσία και στην στρατηγική. Αυτές αφορούν την λογοδοσία στα μέλη, στις οργανώσεις «μητέρα», στους χρηματοδότες και στους ωφελούμενους.

στις διαδικασίες, η ανάδραση και η επικοινωνία (Cowan & MacBride-King 2005· Knifton, et.al. 2011), η επίσημη ή άτυπη αναγνώριση της προσφοράς (Bakker, et.al. 2008· Mindful Employer, 2011) και ο βαθμός της ανταποδοτικότητας της εθελοντικής προσφοράς (Hackl et al, 2009· Pires et al, 2010). Ακόμη, η συμμετοχή των χρηστών των υπηρεσιών ως εθελοντές στον φορέα, προκαλεί την αύξηση της δέσμευσης, την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων (Flanagan & Sadowski, 2011· Oxfam, 2010).

Σημαντικά στοιχεία, επίσης, της εσωτερικής λειτουργίας των οργανώσεων, αποτελούν η υφιστάμενη οργανωσιακή κουλτούρα, η κουλτούρα της οργάνωσης «μητέρας» (Holland et.al., 1993· Stone & Wood, 1997), αλλά και το ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο (Podjed & Muršič, 2008· Sagie & Aycan, 2003). Σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του εσωτερικού περιβάλλοντος διαδραματίζουν το φιλικό, υποστηρικτικό και ευχάριστο περιβάλλον (Hobson et.al, 1996· Wright et.al, 1995), η συμπεριφορά των «παλαιών έναντι των νέων» μελών (Nichols & King, 1999), το ομαδικό πνεύμα (Chait, et.al., 1993· Holland & Jackson, 1998) και ο ρόλος των άτυπων εσωτερικών δικτύων.

Οι Cornforth και Simpson (2002) εντοπίζουν ως παράγοντα διαμόρφωσης του εσωτερικού περιβάλλοντος το μέγεθος του φορέα, οι Gratton και συν. (1997) τον αριθμό των μελών του και το μέγεθος της «ομάδας πυρήνα» (Murray & Bradshaw, 1992), ενώ άλλοι το μέγεθος, τη σύνθεση και το σύστημα διοίκησης, το οποίο εξαρτάται από το στάδιο ζωής του φορέα (Murray & Bradshaw, 1996· Wood, 1992).

Επιπλέον χαρακτηριστικά του εσωτερικού περιβάλλοντος αποτελούν ο βαθμός της «επαγγελματοποίησης» του φορέα, δηλαδή η εφαρμογή πολιτικών management και στρατηγικών μάρκετινγκ, ο βαθμός εκμετάλλευσης των σύγχρονων τεχνολογιών (Geller et.al., 2010) και ο βαθμός δικτύωσης (Βασιλόπουλος, 2005). Ειδικότερα για την «επαγγελματοποίηση», ορισμένες οργανώσεις είναι απρόθυμες να εισαγάγουν αγοραίες στρατηγικές (Blery et.al., 2010), ενώ άλλες οδηγούνται στην υιοθέτησή τους λόγω της σύγχρονης πραγματικότητας. (Andreasen, 2012· Brady et.al., 2010· Khare, 2011). Ζητήματα στην εφαρμογή αυτών των μεθόδων αποτελούν η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού (Dolnicar & Lazarevski, 2009), η αύξηση του κόστους λειτουργίας των φορέων, η παραχώρηση μέρους της εξουσίας σε επαγγελματίες, η πρόκληση εντάσεων στις σχέσεις εθελοντών – επαγγελματιών (Nichols et.al., 1998)

και η διαχείριση του παράδοξου της ενίσχυσης των αγοραίων μεθόδων που ο εθελοντισμός επιδιώκει να μεταβάλλει (Δούκας & Δούκα, 2007).

Πέραν του εσωτερικού, καθοριστικό παράγοντα της λειτουργίας και ανάπτυξης των εθελοντικών οργανώσεων αποτελεί και το εξωτερικό περιβάλλον (Wilson, 2000).

Η εθελοντική προσφορά σχετίζεται θετικά με τον βαθμό, την ποιότητα, τα έτη συνεχούς δημοκρατικής λειτουργίας και τη στάση έναντι της δημοκρατίας (Halman, 2003· Ruiter & De Graaf, 2006), ενώ επηρεάζεται από το πολιτικό σύστημα και τα κόμματα (πιν.1.) (Ανθόπουλος, 2003· Huliaras 2014· Kang et al, 2011). Αρνητική σχέση παρουσιάζεται με τον βαθμό αντιπροσωπευτικότητας του πολιτεύματος (Stadelmann-Steffens & Freitag, 2010) και την ιδεολογική συνεκτικότητα των ψηφοφόρων (Hackl et.al., 2009).

Επίσης, θετική σχέση εντοπίζεται με την οικονομική ανάπτυξη (Damian, 2014· Pires et.al., 2010) και την ανισότητα στο εισόδημα (Hackl et.al., 2009), ενώ οι δαπάνες για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής παρουσιάζουν αμφίσημα αποτελέσματα²⁶.

Σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης του εξωτερικού περιβάλλοντος αποτελεί η εφαρμοζόμενη κρατική κοινωνική πολιτική, η οποία σχετίζεται και με τον τύπο του κοινωνικού κράτους. Η διεισδυτικότητα του κράτους στην παροχή υπηρεσιών και ο βαθμός κρατικοποίησης σχετίζονται αρνητικά με την ανάπτυξη του εθελοντισμού (EVC, 2007· Salamon & Sokolowski, 2001). Θετικά σχετίζονται η ανάθεση ενεργών ρόλων στις εθελοντικές οργανώσεις (EC, 2003), η επάρκεια της υποστήριξης και των παροχών από το κράτος και ο βαθμός συντονισμού με αυτό (Σκλιάς & Χουλιάρας, 2002· Rotolo & Wilson, 2011). Σημαντική επίδραση ασκούν οι σχέσεις των εθελοντικών οργανώσεων με το κράτος, οι οποίες οφείλουν να χαρακτηρίζονται από συνέχεια και συνέπεια (Casiday et.al., 2008). Ακόμη, ιδιαίτερο ρόλο ασκούν οι εθνικές στρατηγικές που αφορούν τον εθελοντισμό, η θεσμική

²⁶ Ορισμένοι εντοπίζουν θετική σχέση μεταξύ κοινωνικών δαπανών και ανάπτυξης του εθελοντισμού (Hank, 2011· Pires et.al., 2010), άλλοι αρνητική (Stadelman-Steffen, 2011· van Ingen & van der Meer, 2011), άλλοι δεν εντοπίζουν καμία σχέση (Ruiter & de Graaf, 2006), ενώ άλλοι συνδέουν τα αποτελέσματα με τις ιδιαιτερότητες των χωρών (Ruiter & de Graaf, 2008).

κατοχύρωση του (Φραγκονικολόπουλος, 2007· GHK 2010) και το νομικό πλαίσιο λειτουργίας²⁷ των φορέων (Purchase, 2004· Salamon & Toepfer, 2000).

Αναφορικά με το κοινωνικό περιβάλλον, θετικά σχετίζονται ο βαθμός ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου (Brown & Ferris, 2007), της κοινωνικής δέσμευσης (Wilson & Musik, 1997), συνοχής (Έργο Πολιτών, 2010), και κινητικότητας (Bangura & Hedberg, 2007), καθώς και η εθνοτική, κοινωνική και οικονομική ομοιογένεια²⁸ (Lipford & Yandle, 2009· Tolsma et.al., 2009). Αρνητικά σχετίζονται οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες (Αφουξενίδης & Γαρδίκη, 2014). Στην βιβλιογραφία, επίσης, αναφέρεται ότι ρόλο στην διαμόρφωση του εξωτερικού περιβάλλοντος ασκούν οι επικρατούσες κοινωνικές αξίες (Miller-Millesen, 2003), οι σχέσεις εκκλησίας κράτους και ο βαθμός θρησκευτικότητας των πολιτών (Ruiter & De Graff, 2006).

Λοιποί παράγοντες αποτελούν η κατά κεφαλήν αναλογία των εθελοντικών οργανώσεων και η έκταση (χωρική) της δράσης τους (Sundeen, 1988), η σύνθεση και η πυκνότητα του πληθυσμού αναφοράς (Prouteau & Wolff, 2004b) και ο βαθμός ανταγωνιστικότητας αναφορικά με την χρηματοδότηση, το αντικείμενο της δράσης και το διαθέσιμο δυναμικό των «υποψηφίων» εθελοντών (McPherson & Rotolo, 1996).

Η προσεκτική εφαρμογή των προαναφερθέντων δύναται να θέσει ορισμένες γενικές αρχές για την διαμόρφωση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος (Green & Berg, 2012· John Hopkins University, 2001), ώστε να βελτιστοποιηθεί η λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων και η ποιότητα και η αποδοτικότητα των σχέσεων με το κράτος, αλλά και να ενισχυθεί η συμμετοχικότητα των πολιτών.

2.5.2. Σχέσεις εθελοντισμού με το κράτος και την αγορά

Οι σχέσεις του εθελοντισμού με το κράτος και την αγορά αποτελεί ένα σύνθετο σχήμα (Sokolowski, 2012), λόγω της ποικιλομορφίας του κράτους, των εθελοντικών οργανώσεων, των κοινωνιών και του περιβάλλοντος που αυτά αναπτύσσονται

²⁷ Οι Bartle και Vass (2007), αναφέρουν, ότι η νομοθεσία επηρεάζει και την εσωτερική λειτουργία των οργανώσεων, οι Eisner (2011) και Bartley (2011) υποστηρίζουν, ότι η σχέση είναι αμφίδρομη, ενώ οι Drahos και Braithwaite (2000) και Ward (2011) εντοπίζουν «άναρχη» ανάπτυξη του νομικού πλαισίου ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης.

²⁸ Οι Rotolo και Wilson (2011), διαπίστωσαν ότι η ομοιογένεια δεν επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τον εθελοντισμό με κοινωνικούς στόχους.

(Smillie & Helmlich, 1993). Η διαμόρφωση των σχέσεων αποτελεί μέρος της πολιτικής διαδικασίας (Gronbjerg, 1987· Sokolowski, 2010), που ορίζει την κατοχή των πόρων, τη νομιμοποίηση της πολιτικής αντιπροσώπευσης και τη νομή της εξουσίας διαμόρφωσης του δημόσιου χώρου.

Έτσι, αναπτύσσονται διαφορετικές σχέσεις μεταξύ των κυβερνήσεων, των αγορών, των λοιπών φορέων της κοινωνίας των πολιτών και των διαφορετικών εθελοντικών οργανώσεων, οι οποίες κυμαίνονται σε μεγάλο εύρος, από την ουδετερότητα, την σύγκρουση και τον ανταγωνισμό, έως την συνεργασία, την αλληλοϋποστήριξη, την αλληλοσυμπλήρωση και την συμμετοχική διακυβέρνηση (Στασινοπούλου, 2011), επηρεάζοντας είτε θετικά, είτε αρνητικά το επίπεδο της εθελοντικής προσφοράς (Borgononi, 2006), τη μορφή της (Bonsdorff & Rantanen, 2011), αλλά και το ρόλο του εθελοντισμού.

Οι προσπάθειες μοντελοποίησης και κατηγοριοποίησης²⁹ των σχέσεων κράτους και εθελοντικών οργανώσεων διαφοροποιούνται αναλόγως των παραγόντων που λαμβάνουν υπόψη. Ενδεικτικά, η κατηγοριοποίηση εφαρμόζεται με βάση την αλληλεπίδραση και την αμοιβαιότητα (Brinkerhoff, 2002), την χρηματοδότηση, την «ιδιοκτησία», την παραγωγή και τη διαχείριση των υπηρεσιών (Brown & Ryan, 2003· Kramer et.al., 1993) την «απόσταση» των φορέων και το βαθμό αυτονομίας τους (Kuhhle & Selle, 1992), τις ροές των πόρων, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τις διαοργανωσιακές αλληλεπιδράσεις (Seibel, 1992), το βαθμό σύμπτωσης της στρατηγικής και των στόχων (Najam, 2000), το βαθμό διαφοροποίησης της ισχύος, των στόχων και των αξιών (Ryan et.al., 2006) και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του πλαισίου και της μορφής της διάδρασης (Dorner, 2008).

Η σύγχρονη μεταστροφή της ιεραρχικά διαρθρωμένης κυβέρνησης σε μια διευρυμένη και περιεκτική διακυβέρνηση και η παρεπόμενη αύξηση της συμμετοχικότητας των οργανώσεων των πολιτών σε πολλαπλά επίπεδα της πολιτικής διαδικασίας (van Kersbergen & van Waarden, 2004), καθιστούν «θολά τα όρια» των ταυτοτήτων των δρώντων στον δημόσιο χώρο, ενώ μετατρέπουν το χαρακτήρα των εθελοντικών οργανώσεων σε «υβριδικό μόρφωμα» (Taylor, 2004). Η

²⁹ ενδ. Αναφέρονται τα μοντέλα των Kramer (1981), Esman & Uphoff, (1984), Commuri, (1995), Salamon (1987), Kangas (1994), Clark (1991), Lyons (1995, 1997), Coston (1998), Fisher (1998), Young (1999, 2000), Najam (2000), Brinkerhoff (2002), Brown & Ryan, (2003), Ryan, Furneaux & Lewis (2006), Wolfgang Dorner (2008), Kolben (2011), κ.α.

αποκέντρωση της εξουσίας και των αρμοδιοτήτων (Kolben, 2011) και η εν μέρει μεταβίβασή τους στις τοπικές κοινότητες (Lindsey & Bulloch, 2013), καθώς και η νομιμοποίηση συλλογικών μορφωμάτων της κοινωνίας των πολιτών σε παγκόσμιο και διεθνές επίπεδο (Kendall 2009· Legg, 2010· Maloney & van Deth, 2008), μεταβάλλουν το περιβάλλον ανάπτυξης του εθελοντισμού και τον ρόλο που διαδραματίζει, συνθέτοντας ένα νέο³⁰ σχεσιακό πλαίσιο των δρώντων. Η ανάγκη πολύπλευρης έκφρασης της δημοκρατίας ως πλουραλιστική έκφραση της συμμετοχικότητας, όχι μόνον στο πλαίσιο του πολιτικού συστήματος, αλλά και ως τρόπος ζωής (Held, 2006· Schmidt, 2008), αυξάνει την διαθεσιμότητα του δημόσιου χώρου σε διαφορετικές στάσεις, σχέσεις και λογικές (Evers, 1995· Evers & Svetlik, 1993), όπου μέσα από «υβριδικά» συλλογικά σχήματα και κοινά διαμορφωμένους κανόνες, πρότυπα και κριτήρια, αναζητούνται οδοί συνεργασίας και σύμπραξης (Cadman, 2011). Βεβαίως, το νέο πλαίσιο διαμορφώνεται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, όπως την ιστορικά διαμορφωμένη κουλτούρα, τη μορφή των δικτύων και της οργάνωσης, καθώς και από το βαθμό αποκέντρωσης, διαμεσολάβησης και επικοινωνίας. Σημαντικό, όμως, ερώτημα αποτελεί το κατά πόσον η διακυβέρνηση είναι ουσιαστική ή προσχηματική, δηλαδή εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών, ή εξυπηρετεί κρατικούς και «συντεχνιακούς» στόχους.

Εστιάζοντας στη συμμετοχική διακυβέρνηση, εντοπίζεται μια σχέση αλλησυμπλήρωσης των αδυναμιών των δύο δρώντων (Salamon, 1987· Seibel, 1989), η οποία τείνει την πολιτική διαδικασία στην ολοκλήρωση, με ή διαμέσου του κράτους (Cohen, 2004), μέσα από οδούς αμοιβαίας ευθύνης και λογοδοσίας (Albareda et.al, 2008), πλουραλιστικής έκφρασης και δράσης (Zimmer, 2010), συνδιαμόρφωσης της πολιτικής (ως policy και politics) και του κοινωνικού οράματος (Hall, 1987· McCormick, 1993· Najam, 1996), και ενίσχυσης της δημοκρατικότητας βασισμένης στην ενεργό πολιτειότητα (Barber, 1984).

Αναφορικά με τις σχέσεις εθελοντισμού και αγοράς, αυτές ακολουθούν τη «σχετικοποίηση των ορίων» που εντοπίζεται και στις σχέσεις με το κράτος (Pallotta, 2008· Scott, 2002). Ο Nelson (2007) τις χαρακτηρίζει ως ανταγωνιστικές,

³⁰ ενδ. Αναφέρονται η προσέγγιση της σύνθεσης του κράτους πρόνοιας (welfare-mix approach) (Evers, 2008), της «μεγάλης κοινωνίας (big society)» (Lindsey & Bulloch, 2013), της «κοσμοπολίτικης δημοκρατίας (cosmopolitan model of democracy)» (Held, 2006), κ.α.

ασνεργασίας, όπου υφίσταται μονόδρομη ροή των πληροφοριών, διαβούλευσης, και συνέργειας. Οι εθελοντικές οργανώσεις δύναται παρέχουν ανταγωνιστικά ή συμπληρωματικά με την αγορά προϊόντα³¹, να δημιουργούν ψευδοαγορές, να επηρεάζουν τα καταναλωτικά πρότυπα, να συνάπτουν συνεργασίες επί συγκεκριμένων έργων και να επηρεάζουν την αγορά εργασίας (Brown & Slivinski, 2006· Galaskiewicz & Coleman, 2006· Leete, 2006· Powell & Steinberg, 2006).

Η σύγχρονη παγκόσμια οικονομική κρίση, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες διαμόρφωσης του ρόλου και της μορφής των εθελοντικών οργανώσεων, καθώς, επίσης, και των σχέσεων με το κράτος και την αγορά, αντικείμενα που εξετάζονται στο επόμενο υποκεφάλαιο.

2.5.3. Οικονομική κρίση και εθελοντισμός

Αδιαμφισβήτητη θέση αποτελεί το γεγονός ότι οι επιδράσεις των οικονομικών κρίσεων που εμφανίζονται στην παγκόσμια ιστορία, συναρτώνται από το είδος, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, αλλά και από το πλαίσιο το οποίο αυτές συντελούνται, ενώ σημαντικότερες θεωρούνται οι δευτερογενείς επιπτώσεις τους (Καραμέτου & Αποστολόπουλος, 2011). Στον εθελοντικό τομέα, τα αποτελέσματα των κρίσεων εντοπίζονται σε πολλαπλά επίπεδα, στο προσωπικό, στο συλλογικό και σε επίπεδο οργανώσεων, σε διαφορετικό βαθμό και με διαφορετική ανά περίπτωση έκφανση και αποτελέσματα.

Σε ατομικό επίπεδο, εντοπίζεται διττή μεταβολή της συμπεριφοράς, δηλαδή η αποδυνάμωση ή η ενδυνάμωση της βούλησης για εθελοντική προσφορά³², η οποία ερμηνεύεται από την επιδείνωση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων και της ψυχικής κατάστασης και από την αλλαγή της στάσης έναντι των θεσμών και των πολιτικοκοινωνικών αξιών, μεταβολές που μεταφράζονται ως αλλαγές των εμποδίων, των κινήτρων και της ικανοποίησης των εν δυνάμει και εν ενεργεία εθελοντών.

³¹ Οι Witesman και Fernandez (2012), δεν διαπιστώνουν διαφοροποιήσεις στην επίδοση και στην ποιότητα στα έργα που εκτελούνται από την αγορά και από τον εθελοντικό τομέα.

³² λ.χ. η απαξίωση των θεσμών και των πολιτικοκοινωνικών αξιών, μπορεί να οδηγήσει στην αποδυνάμωση της ιδιότητας του πολίτη, ως θέση μη αποτελεσματική για την επίτευξη της κοινωνικής μεταβολής ή στην ενίσχυση της κοινωνικής δράσεως, ως ικανή θέση για την έκφραση πολιτικών θέσεων και άσκηση πιέσεων. Επίσης, η επιδείνωση της ψυχικής κατάστασης δύναται να οδηγήσει στην εσωστρέφεια ή στην αναζήτηση κοινωνικότητας. Ακόμη, για ζητήματα που προκύπτουν λόγω της κρίσης, όπως η βελτίωση του εισοδήματος, η εξασφάλιση βασικών καταναλωτικών αγαθών, η επαγγελματική ασφάλεια, κλπ, μπορεί να αναζητηθεί η ικανοποίησή τους μέσα από κανάλια (paths) του εθελοντισμού ή εκτός αυτού.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση της συμμετοχής στον εθελοντισμό αποτελεί ανατροφοδοτούμενο μηχανισμό, μια η αύξηση του φόρτου εργασίας λόγω της μείωσης του αριθμού των ενεργών εθελοντών, αποδυναμώνει την δέσμευση (Gratton et.al., 1997), ενώ το έλλειμμα επαρκών ποσοτικά και ποιοτικά αποτελεσματικών φορέων, οδηγεί στην αναζήτηση βοήθειας και την παροχή προσφοράς στην ευρύτερη οικογένεια και την γειτονιά, παρά σε συλλογικότητες (Narayan et.al., 1999). Ακόμη, παρατηρούνται φαινόμενα αύξησης των «ψευδοεθελοντών, από την «υποχρεωτική» στράτευση των ωφελούμενων.

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι οικονομικά μειονεκτούσες κοινότητες παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα συμμετοχής (Lim & Laurence, 2015), λόγω των εντονότερων κοινωνικό-οικονομικών επιπτώσεων που υφίστανται και λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Σημαντικό χαρακτηριστικό των κοινοτήτων αυτών, αποτελούν οι ελλιπείς θεσμικές υποδομές που σχετίζονται με την ανάπτυξη του εθελοντισμού και η μικρή βάση των ενεργών εθελοντών (Coulthard et.al., 2002· Musick & Wilson, 2008· Sampson, 2012). Ακόμη, τα επίπεδα της ανεργίας σχετίζονται αρνητικά με την συμμετοχή στην εθελοντική προσφορά (Erlinghagen, 2000· Smith 1998), λόγω της δυσμενούς οικονομικής και ψυχικής κατάστασης που επιφέρει (Jahoda et.al., 2002), γεγονότα που σχετίζονται με την μείωση της κοινωνικής δραστηριότητας (Strauß, 2008).

Σε συλλογικό επίπεδο, η κρίση απειλεί τον κοινωνικό ιστό και μειώνει τον βαθμό εμπιστοσύνης και την πολιτική συμμετοχή (Merolla & Zechmeister, 2009), παράγοντες που σχετίζονται με το βαθμό του αλτρουιστικού και του δημόσιου αισθήματος (Fukuyama, 1995). Η αποδυνάμωση των παραγόντων αυτών, μεταλλάσει την προσφορά, από δημόσια συλλογική έκφραση και κοινωνική αλληλεγγύη, σε φιλανθρωπία και ελεημοσύνη. Παρατηρείται, επίσης, η ανάπτυξη διαφορετικών κινηματικών μορφών εθελοντισμού, που μεταβάλουν την μορφή και την ταυτότητα του φαινομένου, ως άρνηση της πολιτικής απάθειας και αποσύνθεσης της πολιτικής συμμετοχής (Crouch, 2004) και ως έκφραση εκ της βάσεως της ανάγκης αναστοχασμού, ερμηνείας των κοινωνικών ζητημάτων και ανασύνθεσης του κοινωνικού ιστού (Pratt, 2014).

Τα αποτελέσματα των οικονομικών κρίσεων εντοπίζονται και στις εθελοντικές οργανώσεις, ενώ διαφοροποιούνται αναλόγως του μεγέθους, των χαρακτηριστικών

και του πεδίου δράσης τους (Σημήτη, 2014).

Οι Shanin και συν. (2012) διαπίστωσαν ότι οι μικρές και τοπικές οργανώσεις παρουσιάζουν τα σημαντικότερα προβλήματα βιωσιμότητας.

Η οικονομική κρίση οδηγεί στον περιορισμό των πόρων λόγω της μείωσης της κρατικής στήριξης³³ (Milosheva-Krushe et.al., 2014), της μεταβολής της συμπεριφοράς των δωρητών³⁴ (ESADE³⁵, 2012) και της αδυναμίας των μελών να καταβάλουν τις εισφορές τους. Οι μεγαλύτερες και παλαιότερες οργανώσεις, αυξάνουν την εστίασή τους σε συγκεκριμένες περιοχές και δράσεις (Petropoulos & Valvis, 2015), ενώ πολλές αναστέλλουν προγραμματισμένα έργα (Johns Hopkins University, 2009).

Η αναζήτηση νέων και σταθερών πόρων, οδηγεί τις οργανώσεις στην κατεύθυνση υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων (Shanin et.al., 2013) ή κατευθυνόμενων από κρατικούς ή μη φορείς ή και από δωρητές, έργων και φιλανθρωπικών δράσεων (Ramsey, 2012). Η εξάρτηση της βιωσιμότητας από περιορισμένους πόρους και η ενσωμάτωση των δράσεων σε προγράμματα τρίτων, περιορίζει τον διεκδικητικό ρόλο των οργανώσεων, ενώ σε περιπτώσεις οδηγεί στην χειραγώγησή τους (Dreher et.al., 2009).

Επιπλέον, εφαρμόζονται νέες μέθοδοι χρηματοδότησης, οι οποίες συνδέονται με την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα, ως επίτευξη προκαθορισμένων και μετρήσιμων αποτελεσμάτων (PASK, 2013· Joy & Shields, 2013· McKay, 2013). Το γεγονός αυτό, παρά του ότι διασφαλίζει την εξορθολογικοποίηση της λειτουργίας των οργανώσεων, την οικονομία κοινωνικών πόρων και την εφαρμογή ενός μοντέλου βιώσιμης χρηματοδότησης (ACEVO & CAF, 2014a, 2014b), σε περιπτώσεις, κατευθύνει την λογοδοσία όχι στην βάση της οργάνωσης, αλλά στον έλεγχο των χρηματοδοτών και την στόχευση όχι στους θεμελιώδεις σκοπούς της, αλλά σε

³³ Η υποχώρηση της κρατικής στήριξης δεν συναντάται στο σύνολο των παραδειγμάτων. Αντιθέτως, ορισμένες χώρες ενδυνάμωσαν τον ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων.

³⁴ Η ESADE (2012), αναφέρει μείωση κατά 17,2% κατά το έτος 2011 στις δωρεές στην Ισπανία, οι οποίες είτε μειώθηκαν ως ύψος, είτε αντικαταστάθηκαν με εθελοντική προσφορά. Σε περιπτώσεις, η χρηματοδότηση μετατράπηκε σε εμπροστοβαρή (OECD, DAC Statistics, 2014). Ακόμη, παρουσιάστηκαν νέοι δωρητές, οι οποίοι κρίνοντας αρνητικά το έργο και το «παρελθόν» των εθελοντικών οργανώσεων, κατέβηκαν την βοήθειά τους σε άλλες δομές (Petropoulos & Valvis, 2015).

³⁵ International Academic Institution Ramon LLULL University

βραχυπρόθεσμα και ποσοτικά αποτελέσματα (Edwards & Hulme, 1998· DOCHAS³⁶, 2008).

Οι περιορισμένοι πόροι αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα, μεταξύ των οργανώσεων, αλλά και αυτών με τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, ιδιαίτερα στην προσέλκυση οικονομικών και ανθρώπινων (Jackson, 1999). Στο γεγονός αυτό συνέβαλε η προηγούμενη σημαντική αύξηση των εθελοντικών οργανώσεων³⁷ (Nelson, 2007). Η ανάγκη βιωσιμότητας παρά τον ανταγωνισμό, οδηγεί σε συνεργασίες, συνέργειες και συγχωνεύσεις οργανώσεων, καθώς και σε κοινή αξιοποίηση των πόρων (Archambault et.al., 2014· Wilding, 2010). Επίσης, διαπιστώνεται αύξηση της συνεργασίας και του συντονισμού με τις κρατικές πολιτικές, γεγονός που δύναται να εξαλείψει την επικάλυψη ή την ανεπάρκεια υπηρεσιών (Macmillan, 2007).

Το διαμορφούμενο περιβάλλον οδηγεί τις οργανώσεις³⁸ στην αύξηση των εμπορικών δράσεων (McKay et.al., 2011), στην υιοθέτηση πρακτικών marketing (Cunningham et.al., 2013), στην εφαρμογή επικοινωνιακών τακτικών, ιδιαίτερα με τα MME (Cottle & Nolan, 2007· Powers, 2014) και στην μίμηση οργανωτικών μορφών και πρακτικών της αγοράς (Gilbert, 1983· Guo, 2004). Ο «εκμοντερνισμός και η επαγγελματοποίηση» των οργανώσεων (Curtis, 2013· Lang, 2013), εγκυμονεί τους κινδύνους της απώλειας των ιστορικά διαμορφωμένων αξιών και του κοινωνικού χαρακτήρα του εθελοντισμού (Alexander et.al, 1999), την ενίσχυση του ρόλου των επαγγελματιών των οργανώσεων έναντι των εθελοντών και την εκ του έξωθεν της κοινωνίας των πολιτών περιορισμό του ρόλου τους σε μη κερδοσκοπικές εταιρίες (Μποτετζάγιας, 2006· Σταθόπουλος, 2005).

Το νέο τοπίο, οδηγεί στην αναθεώρηση της ιδεολογικής βάσης του εθελοντισμού και στην μεταβολή της μορφής του. Η μείωση των τυπικών οργανώσεων και της ανένταχτης εθελοντικής προσφοράς, παρά την αύξηση των

³⁶ Irish Association of Non-Governmental Development Organisations

³⁷ Κατά τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, οι εθελοντικές οργανώσεις παρουσίασαν ραγδαία αύξηση σε αριθμό και μέγεθος, ενώ χρηματοδοτήθηκαν γενναϊόδωρα από τον κρατικό προϋπολογισμό. ενδ. Στο Νεπάλ το 1990 υπήρχαν 220 εθελοντικές οργανώσεις οι οποίες το 1993 ανήλθαν σε 1200 (Rademacher & Tamang, 1993). Στο ΗΒ κατά τα έτη 1984-1994 η αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης από 7-15% ανήλθε σε 18-52%, ενώ σε άλλα κράτη (λ.χ. Νορβηγία, Καναδάς, Ολλανδία) ανήλθε έως και 90% (Edwards & Hulme, 1998).

³⁸ Επίσης, παρατηρήθηκε επιδείνωση των εργασιακών συνθηκών και μειώσεις στους μισθούς των εργαζομένων στις εθελοντικές οργανώσεις, αύξηση της συμμετοχής των γυναικών, και μεταβολές στην σύνθεση των διοικητικών συμβουλίων (Cunningham et.al., 2013).

αναγκών, προκαλεί την δημιουργία νέων ευέλικτων και καινοτόμων μορφών οργάνωσης και δράσεων. Συστήνονται νέες άτυπες μορφές εθελοντικής προσφοράς, που παρά τους χαμηλούς πόρους και την ασθενή δέσμευση των εθελοντών, φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο³⁹ στον κοινωνικό και πολιτικό μετασχηματισμό και στην αντίδραση έναντι στην κρίση (Lim & Laurence, 2015).

Πέραν των προαναφερθέντων στα προηγούμενα υποκεφάλαια αξιών που παράγει ο εθελοντισμός, ιδιαίτερα σε εποχές κρίσεων, συντελεί στην δίκαιη αναδιανομή των πόρων, στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, στη μείωση της ανεργίας, στην άμβλυνση των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης και στην ικανοποίηση των αυξανόμενων αναγκών, όπου το κράτος αδυνατεί να ανταποκριθεί επαρκώς και άμεσα, στην παροχή καινοτόμων και αποτελεσματικών μοντέλων παρέμβασης και στην άσκηση ελέγχου και πιέσεων στην εξουσία, (ACEVO & CAF, 2014· Oxfam, 2010· Rochester et.al., 2009· Zimmeck, 2009).

Έτσι, ο εθελοντισμός ενδέχεται να αποτελέσει το «όχημα» των προσωπικών και συλλογικών προσπαθειών, όχι μόνον για την επίλυση της κρίσης και της διατήρησης του κοινωνικού κεφαλαίου, αλλά και για την πραγμάτωση του κοινωνικού μετασχηματισμού και της προαγωγής της δημόσιας σφαίρας (Zizumbo-Colunga et.al., 2010).

2.5.4. Ο εθελοντισμός στον τομέα της υγείας

Αν και η προσφορά του εθελοντισμού στον τομέα της υγείας είναι ιστορικά καταγεγραμμένη (Holeb, 1989) και αναγνωρισμένης σπουδαιότητας αναφορικά με την παροχή φροντίδας και τη διαμόρφωση των συστημάτων υγείας (WHO, 1978), παρατηρούνται αλλαγές στον ρόλο της εθελοντικής δράσης, λόγω των σύγχρονων κοινωνικοοικονομικών μεταβολών και των εξελίξεων στον χώρο της υγείας.

Ως εθελοντισμός στον τομέα της υγείας θα θεωρηθεί το σύνολο των εθελοντικών δράσεων που λαμβάνουν χώρα σε όλο το φάσμα του τομέα της υγείας. Συνεπώς, η συμβολή του εθελοντισμού είναι δυνατόν να εντοπιστεί σε κάθε επίπεδο, δομή και παραγωγικό στάδιο της φροντίδας υγείας (Delisle et al, 2005) και σε κάθε στάδιο διαμόρφωσης και εφαρμογής των πολιτικών υγείας, ενώ οι δράσεις μπορεί να

³⁹ Οι Voss και Williams (2009), αναφέρουν ότι το 2003 στην Ν. Αφρική, το 55 % της εθελοντικής προσφοράς βασιζόταν σε ανένταχτους εθελοντές και άτυπες οργανώσεις, ενώ το 17 % σε τυπικές.

εκτείνονται σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (HMG, 2008· Klein, 1993).

Ο σύγχρονος επιστημονικός διάλογος επί των διαστάσεων του ζητήματος της συμμετοχής των εθελοντών στον τομέα της υγείας, αποκαλύπτει τον σύνθετο, ευρύ και αξιακά φορτισμένο χαρακτήρα του εγχειρήματος. Συνεπώς, κάθε εγχείρημα αποτύπωσης του φαινομένου εντός περιορισμένου χώρου, αποτελεί μια περιγραφική προσπάθεια που αναπτύσσεται σε αδρές γραμμές.

Όπως προελέχθη, η εθελοντική προσφορά και μάλιστα αυτή που υπερβαίνει ένα κατώτερο όριο⁴⁰ (Grimm et.al., 2007· Lum & Lightfoot, 2005), συμβάλει στην βελτίωση της σωματικής (Anderson et.al., 2014· von Bonsdorff & Rantanen, 2011), της ψυχικής, της πνευματικής (Cattan et.al., 2011· Musick & Wilson 2003) και της κοινωνικής υγείας του εθελοντή⁴¹ (Bushway et.al., 2011).

Με έμφαση στην πολιτική διάσταση, η συμμετοχικότητα των εθελοντών στον τομέα της υγείας, συμβάλει στη μετάβαση από την ιεραρχική γραφειοκρατική κυβέρνηση του συστήματος, στη συμμετοχική διακυβέρνηση (Stoker, 2000). Αυτή πραγματώνεται μέσα από μια ανοικτή και διαφανή διαδικασία λήψεως αποφάσεων (Callaghan & Wistow, 2006· Doyal, 1997) που εμπλέκει το σύνολο των ενδιαφερομένων, μεταβάλλει τις υφιστάμενες ισορροπίες ισχύος (Contandriopoulos, 2004), βελτιώνει το βαθμό λογοδοσίας και υπευθυνότητας (Calnan, 1997· Donovan & Coast, 1996), αυξάνει τον πλουραλισμό των θέσεων και των υπηρεσιών (Burns et.al., 1994) και εν τέλει, ενσωματώνει ως εγγενή χαρακτηριστικά του συστήματος υγείας, τη δημοκρατικότητα και τη νομιμοποίηση της διοίκησης και διαχείρισης, προάγοντας την αξία του αγαθού της υγείας.

Η ευρεία επικοινωνία της διοίκησης και διαχείρισης του τομέα της υγείας, η συλλογική διερεύνηση ζητημάτων, λήψη αποφάσεων και θέσπιση προτεραιοτήτων, καθώς και η εξασφάλιση της ανάδρασης των στάσεων των καταναλωτών υπηρεσιών

⁴⁰ Οι Oman και συν. (1999), υποστηρίζουν, ότι η θνησιμότητα μειώνεται κατά 44% σε αυτούς που συμμετέχουν σε άνω των δύο οργανώσεων. Οι Grimm και συν. (2007), θέτουν το κατώφλι στις 100 ώρες ανά έτος.

⁴¹ ενδ. Οι Kawachi και συν. (1997) και ο Jenkins (2005), καταδεικνύουν μείωση της θνησιμότητας. Οι Berkman και Syme (1997) αναφέρουν διπλάσια έως τριπλάσια πιθανότητα θανάτου αυτών με περιορισμένες κοινωνικές επαφές. Επίσης, η κοινωνική ενσωμάτωση μειώνει τον κίνδυνο αυτοκτονίας (Durkheim, 1897), ενώ ο Yaffee (2005), διαπιστώνει μείωση του άγχους και της κατάθλιψης. Οι Okun και συν. (2011) αναφέρουν βελτίωση της κατάστασης των χρόνιων πασχόντων, ενώ εντοπίζονται θετικές επιδράσεις στην φυσική κατάσταση και την καταπολέμηση της παχυσαρκίας (O'Shea et.al., 2004). Επίσης, αναφορές εντοπίζονται σχετικά με την μείωση της πίεσης του αίματος, των επιπέδων χοληστερόλης, κλπ.

υγείας (Department of Health, 1992· Griffiths, 1983· Wistow & Barnes, 1993), μειώνει την αμφισβήτηση της διοίκησης, αυξάνει τα επίπεδα της εμπιστοσύνης (Litva et.al., 2002), της συνεργατικότητας των πολιτών με τους επαγγελματίες υγείας (Parry et.al. 1992), της προθυμίας συνεισφοράς (Wiseman et.al., 2003) και της ικανοποίησης (Milewa, 2004· Papadakis & Taylor, 1987). Επιπλέον, ενισχύει την ιδιότητα του πολίτη και μειώνει το χάσμα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, διαμέσου της ισότιμης συμμετοχής (Putnam, 1993· Verba et.al., 1995).

Αναφορικά με το σύστημα υγείας, η εμπλοκή του εθελοντισμού καθιστά αποτελεσματικότερες τις αποφάσεις (Tenbensen, 2010), αποδοτικότερη την διαχείριση των διαθέσιμων πόρων και ποιοτικότερες τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας (Naylor et.al., 2013). Η επίτευξη αυτών των αποτελεσμάτων, επιτυγχάνεται μέσω του περιορισμού των δαπανών του συστήματος υγείας⁴² (House et.al., 1998· Webber et.al., 1991), της εισαγωγής καινοτόμων πρακτικών, της ανανέωσης των αντιλήψεων και του εμπλουτισμού της μαθησιακής διαδικασίας (Wilton, 2012). Επίσης, στην ίδια κατεύθυνση συμβάλουν η βελτίωση της οργανωσιακής κουλτούρας και η ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος, η προαγωγή της ποιότητας των σχέσεων ασθενών-επαγγελματιών υγείας, η ενίσχυση των κινήτρων, η επικοινωνία των επαγγελματιών με τις κοινωνικές αξίες και η ενδυνάμωση της δέσμευσης των εμπλεκόμενων με την προαγωγή της υγείας (Cochrane et.al., 2014).

Παρότι η εθελοντική συμμετοχή στον τομέα της υγείας μπορεί να εντοπιστεί σε πολλαπλά επίπεδα (λ.χ. επιχειρησιακό, επιτελικό, πολιτικό, κ.α.) και εντός σημαντικά διαφοροποιημένων πλαισίων, εντούτοις, στην βιβλιογραφία αναφέρονται ορισμένες προσπάθειες μοντελοποίησης της συμμετοχικότητας των πολιτών.

Ο Arnstein (1969) παρουσιάζει ένα μοντέλο οκτώ διαβαθμίσεων που είναι η μη συμμετοχή, η χειραγώγηση, η πληροφόρηση, η τοποθέτηση με συμβουλευτικό ρόλο, η συνεργασία και η εκχώρηση εξουσίας (McEnoy et.al., 2008). Η απλοποίηση του μοντέλου που αναπόφευκτα προκαλεί απώλειες στην περεταίρω ανάλυση (Eyles & Litva, 1998), αποτυπώνεται στο μοντέλο του Feingold, (1977) πέντε διαβαθμίσεων που είναι η πληροφόρηση, η διαβούλευση, η συνεργασία, η εκχώρηση εξουσίας και ο έλεγχος από τους πολίτες, καθώς και στο μοντέλο των Charles και deMaio (1993), όπου η διαβάθμιση αφορά την διαβούλευση, την συνεργασία και την παραχώρηση

⁴² ενδ. Οι House και συν. (1998), αναφέρουν ότι η εμπλοκή εθελοντών στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, επέφερε μείωση της συνταγογράφησης κατά 30% και κατά 35% στις επισκέψεις στα νοσοκομεία.

κυριαρχίας. Επιπλέον διαβάθμιση αποτελεί η δέσμευση των πολιτών, η διαβούλευση και η επικοινωνία (OECD, 2001· Rowe & Frewer, 2005). Ο Pitkin's (1967) ως πλαίσιο ανάλυσης της συμμετοχικότητας αναφέρει την τυπική, την περιγραφική και την συμβολική εκπροσώπηση⁴³. Ο Abelson (2003) παρουσιάζει μια κλίμακα μεθόδων συμμετοχής των πολιτών⁴⁴, αν και σε επίπεδο εφαρμογής συναντώνται ολιστικές προσεγγίσεις που βασίζονται σε καλές πρακτικές και στην θέσπιση προτύπων⁴⁵ (VHA, 2014).

Πέραν των κινήτρων και των εμποδίων που αναλύθηκαν σε προηγούμενα υποκεφάλαια, η επιθυμία συμμετοχής στον τομέα της υγείας επηρεάζεται από επιπλέον παράγοντες, λόγω των ιδιαιτεροτήτων του χώρου.

Η Litva και συν. (2002), υποστηρίζουν ότι η επιθυμία αυξάνει, όταν η συμμετοχή πραγματοποιείται μέσα από οργανωμένα πλαίσια. Σημαντικό ρόλο, επίσης, παίζουν το επίπεδο λήψης των αποφάσεων, η δομή και οργάνωση του φορέα συμμετοχής, η συνθετότητα και η απίτηση εξειδικευμένης γνώσης, η κατοχή σχετικής εμπειρίας και δεξιοτήτων (Desario, 1987· Litva et.al., 2002), η ανάγκη συμβολής αξιών και αρχών (Lomas, 1997), τα ατομικά συναισθήματα, τα επαγγελματικά και τα ατομικά ενδιαφέροντα (Oregon Health Services Commission, 1991· Zakus & Hastings, 1988), καθώς και τα κοινωνικοοικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά (Burnett, 1984· Jones & Eyles, 1988).

Η μελέτη προσέλευσης εθελοντών στον χώρο της υγείας (Osborne & Bradley, 1975), ανέδειξε ως σημαντικό παράγοντα αποτελεσματικότητας την διαπροσωπική επικοινωνία και τις πειστικές μεθόδους (Cantrill, 1991· Goldman et.al., 1981) μετά από εξαιρετικά γεγονότα (Perry, 1983), τα οποία μπορεί να είναι προσωπικές εμπειρίες, εμπειρίες τρίτων ή και γενικευμένες απειλές υγείας.

Ιδιαιτερότητα, επίσης, αποτελεί και η ανάγκη συνεργασίας των εθελοντών με τους επαγγελματίες υγείας. Ορισμένοι υποστηρίζουν την διατήρηση της κυριαρχίας

⁴³ Η τυπική αναφέρεται σε τυπικά επίσημα σχήματα ανάδειξης αντιπροσώπων (λ.χ. εκλογές, ανάθεση, τυχαία επιλογή, κ.α.). Η περιγραφική ορίζει τον βαθμό της εκπροσώπησης ως τον μέσο όρο των εκπροσωπούμενων. Τέλος, η συμβολική, αναφέρεται στις υποκειμενικές αντιλήψεις των εκπροσώπων, αναφορικά με την νομιμοποίηση της εκπροσώπησης.

⁴⁴ Επιτροπή πολιτών, Πάνελ πολιτών, Διάσκεψη συναίνεσης, Διαβουλευτική δημοσκόπηση, Ομάδα εστίασης, Έρευνα, Δημόσια ακρόαση, Συμβουλευτική επιτροπή, Δημοψήφισμα, Κοινοτικός σχεδιασμός

⁴⁵ Η Υπηρεσία Εθελοντικής προσφοράς στον τομέα της Υγείας των ΗΠΑ (Voluntary Health Agency-VHA), εισηγείται πρότυπα αριστείας στους τομείς της διακυβέρνησης, του ανθρώπινου δυναμικού, του προγραμματισμού, της χρηματοδότησης, της οικονομικής διαχείρισης, της λογοδοσίας και της αξιολόγησης.

των ιατρών και των λοιπών εμπειρογνομώνων, λόγω της κρισιμότητας του παραγόμενου αγαθού και της υψηλής εξειδίκευσης που απαιτεί ο χώρος, (Myllykangas et.al., 1996· Worth, 1999), ενώ άλλοι θεωρούν ότι σε ορισμένους τομείς, οι πολίτες δύνανται να κατέχουν σημαντικούς ρόλους (Kneeshaw, 1997). Ο Martin (2008) υποστηρίζει ότι η εμπλοκή των πολιτών στον τομέα της υγείας δεν εγείρει μόνον ζήτημα ανακατανομής της εξουσίας, αλλά αναθεώρησης της φύσης της συμμετοχικότητας.

Στην βιβλιογραφία εντοπίζονται παράμετροι του περιβάλλοντος, οι οποίοι βελτιώνουν την σχέση εθελοντών, επαγγελματιών υγείας και ασθενών. Ενδεικτικά αναφέρονται η πρότερη εξοικείωση των εθελοντών με το συγκεκριμένο πλαίσιο ως χρήστες των προσφερομένων υπηρεσιών, η αποφυγή εμπλοκής τους με εξειδικευμένες υπηρεσίες και ιδιαίτερα όταν αυτό δύναται να θεωρηθεί αμφισβήτηση των επαγγελματιών (Teasdale, 2008). Επίσης, η ύπαρξη σαφούς αλλά όχι αυστηρού πλαισίου συνεργασίας (Hussein, 2011· Sevigny et al, 2010), η διασφάλιση της αυθεντικής και άμεσης επαφής των εθελοντών με τους ασθενείς (MacPherson 2010), η ανάπτυξη κινήτρων εντός του χώρου συνεργασίας, ιδιαίτερα αυτών που συνδέονται με τον αλτρουϊσμό (Ζουμπρή, 2013· Κούλιου, 2010) και η ενίσχυση του αμοιβαίου σεβασμού και της εκπαίδευσης σε ζητήματα συνεργασίας, αλλά και εκτέλεσης του έργου εντός του νέου πλαισίου (Chrostowski et.al., 2015· Simonson, 1987).

Παρά την σημαντικότητα της προσφοράς των εθελοντών στον τομέα της υγείας, η συμμετοχή τους δεν στερείται κριτικής, αντικείμενο που εξετάζεται στο επόμενο υποκεφάλαιο.

2.6. Κριτική του εθελοντισμού με έμφαση στον τομέα της υγείας

Όπως φάνηκε από τα προηγούμενα υποκεφάλαια, η επιστημονική έρευνα εστιάζει στις θετικές πτυχές του εθελοντισμού, ενώ παρουσιάζεται ισχνή η αναζήτηση των αρνητικών επιπτώσεών του, η οποία περιορίζεται συνήθως σε θεωρητικές αναλύσεις (Sherraden, et.al., 2008).

Οι μελέτες με αντικείμενο τον εθελοντισμό, αδυνατούν να μετρήσουν τις παραγόμενες αξίες (Wilde, 1891), επικεντρώνονται στις δράσεις των εθελοντών και όχι στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων εστιασμένων στην ωφέλεια των δικαιούχων, ενώ η μέτρηση και ιδιαίτερα η μετατροπή σε οικονομικές τιμές των αξιών του εθελοντισμού, προσβάλει βασικές αρχές του (Brummell, 2001· Scheier, 1988).

Αμφισβητώντας τον πυρήνα του φαινομένου, οι κριτικές θεωρήσεις αναφέρουν ότι ο εθελοντισμός παθητικοποιεί την κοινωνία και υποσκάπτει τα διεκδικητικά κινήματα (Δημούλης, 2002), αντικαθιστά τα κρατικά εγγυημένα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα με την ηθική υποχρέωση-καθήκον της προσφοράς (Procacci, 1996), συνδράμει ως ιδεολογικό άλλοθι στην αποδόμηση του κράτους πρόνοιας και στην μεταβίβαση της ευθύνης στο άτομο και στην κοινότητα, ενώ αποτελεί «δούρειο ίππο» νομιμοποίησης ιδεολογικών σχημάτων (Αλεξίου, 2003).

Ο εθελοντισμός ως εξέλιξη της ελεημοσύνης και της φιλανθρωπίας υποβιβάζει τον ωφελούμενο σε αντικείμενο ως μέσον ολοκλήρωσης του εγώ του εθελοντή, παθητικοποιεί τον δέκτη της προσφοράς και τον εγκλωβίζει σε μια πατερναλιστική σχέση εξάρτησης, αφαιρεί το κοινωνικό περιεχόμενο των δράσεων (Αλεξίου, 1999), ενώ επαναφέρει τις εγκόσμιες ιδεοληψίες της αυτοπραγμάτωσης και της προσφοράς (Ετζιόνι, 1999).

Επιφυλάξεις έχουν διατυπωθεί για τον πραγματικό αριθμό των εθελοντών (GHK, 2010), για την ύπαρξη στους κόλπους του κινήματος «ψευδοεθελοντών» (Smith, 1981), για την ανιδιοτέλεια της πράξεως (Courtney, 1994· Allison et.al, 2002), αλλά και για τον ρόλο των αλτρουιστικών κινήτρων (Smith, 1981). Ιδιαίτερα για τα κίνητρα των εθελοντών, σχετικές στατιστικές καταδεικνύουν πληθώρα ιδιοτελών και εγωιστικών επιδιώξεων, όπως η κοινωνική και επαγγελματική ανέλιξη, η διερεύνηση της προσωπικής ελευθερίας και αυτοπραγμάτωσης, η κοινωνική αναγνώριση κ.α. (Wuthnow, 1997), γεγονός που γεννά ερωτηματικά ως προς την ανιδιοτέλεια της

προσφοράς, την ικανότητα των εθελοντών να λειτουργούν ετεροκεντρικά και να ικανοποιούν επιθυμίες τρίτων, αλλά και ως προς την ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης μέσω της εθελοντικής δράσης (Αλεξίου, 2003)

Κριτική, επίσης, έχει ασκηθεί επί του ρόλου των εθελοντών, οι οποίοι χρησιμοποιούνται ως φθηνά εργατικά χέρια, λειτουργώντας ανταγωνιστικά ως προς την αμειβόμενη εργασία, με αποτέλεσμα την υπαναχώρηση των εργασιακών δικαιωμάτων και τη συμπίεση των μισθών, αλλά και την εναπόθεση της κοινωνικής αναπαραγωγής σε συμπτωματικές και τυχαίες δράσεις (Αλεξίου, 2003).

Σχετικά με την αποτελεσματικότητα του εθελοντισμού αναφέρονται η αδυναμία του άτυπου εθελοντισμού ως προς την κινητοποίηση πόρων και την ικανοποίηση των αναγκών (Μπουρίκος, 2013), η «υπερφόρτωση» του τομέα με κρατικές ευθύνες, με αποτέλεσμα την αδυναμία επαρκούς, συνεπούς και καθολικής ανταπόκρισης του (Ανθόπουλος, 2000) και ο πλασματικός υπολογισμός της, μιας που δεν συνυπολογίζεται πλήθος παραμέτρων που επιβαρύνουν το κόστος, οπότε και ισοσταθμίζουν την διαφορά εθελοντικής και έμμισθης εργασίας (Eurodiakonia, 2010).

Ζητήματα ανισότητας προκύπτουν από τον μη θεσμοποιημένο και μη τακτικό διάλογο των οργανώσεων με το κράτος, με συνέπεια την ανάπτυξη προβληματισμών επί της αντιπροσωπευτικότητας, της ισότιμης συμμετοχής και της υγιούς ανταγωνιστικότητας των φορέων (Obradovic & Alonso, 2006). Ακόμη, το εθελοντικό έργο αναπαράγει διττά την διακριτή κοινωνική θέση των ατόμων, ως σχέση εξάρτησης και ως έλλειμμα στρατηγικών ένταξης και ενδυνάμωσης, ενώ παρέχει υπηρεσίες αμφιβόλου ποιότητας σε ευπαθείς και αποκλεισμένες ομάδες, διαχωρίζοντας τις από τη μεσαία και την ανώτερη τάξη που κατευθύνονται στην αγορά και τις κρατικές υπηρεσίες.

Λοιπά ζητήματα που συναντώνται στη βιβλιογραφία αποτελούν, η λειτουργία των οργανώσεων ως προς τη δημοκρατικότητα, τη διαφάνεια, τη λογοδοσία τους, καθώς και την έλλειψη οργάνωσης και στρατηγικής (Μπουρίκος, 2013· Φραγκονικολόπουλος, 2007). Επίσης, κριτική υφίσταται για την εξάρτηση και την εργαλειακή εκμετάλλευσή τους από το κράτος και την κυβέρνηση, που συνοπτικά περιγράφεται από τον πελατειακό εναγκαλισμό, την προνομιακή σύμπραξη, την κρατικοποίηση, τη δημιουργία εθελοντικών οργανώσεων εκ των άνω, τη χειραγώγηση, αλλά και τη διείσδυση της αγοράς, ως μίμηση πρακτικών και

οργανωτικών δομών, ως ανάπτυξη εμπορικών δράσεων και ως άντληση κεφαλαίων (Guo, 2004· McKay et.al., 2011).

Πέραν της παραπάνω κριτικής, η οποία ισχύει και στον τομέα της υγείας, εντοπίζονται επιπλέον προβληματισμοί, οι οποίοι πηγάζουν από τις ιδιαιτερότητες του χώρου.

Δεν υφίστανται επαρκείς μελέτες για τον βαθμό επιρροής των πολιτών στην πολιτική υγείας (Litva et.al., 2002), ενώ σε περιπτώσεις, ελλοχεύει ο κίνδυνος της περιθωριοποίησης, της χειραγώγησης⁴⁶ και της έμμεσης εξυπηρέτησης αλλότριων από την υγεία στόχων (Tritter et.al., 2003). Επίσης, κίνδυνος αποτελεί η υποεκπροσώπηση ομάδων και η αδυναμία των εθελοντών να μεταφέρουν το κοινό περί υγείας αίσθημα (Church et.al., 2002).

Ως αποτελέσματα των παραπάνω, αποτελούν η υπονόμηση και η προσχηματική συμμετοχή των εθελοντών (Alborz, et.al., 2002· Beresford & Campbell, 1994), η πρόκληση εντάσεων στις σχέσεις των εθελοντών με τους λοιπούς εμπλεκομένους (Contandriopoulos, 2004), η μείωση της επιθυμίας εθελοντικής προσφοράς αλλά και η εξασφάλιση της δημοκρατικής συμμετοχής, δίχως, όμως, την προαγωγή της συμμετοχικής δημοκρατίας (Milewa, 2006).

Στην κριτική εντάσσονται ο ασθενής δεσμός του εθελοντισμού με την επιστημονική κοινότητα, λόγω της έμφασης στην αντιμετώπιση άμεσων αναγκών και παρεπόμενης αμελητέας συμβολής σε άλλα πεδία, η ασύνδετη δράση των οργανώσεων με τον κρατικό υγειονομικό σχεδιασμό και η ανταγωνιστική σχέση τους με κρατικές πολιτικές, η ροπή προς την τεχνολαγνεία και τη λήψη αποφάσεων με μη επιστημονικά τεκμήρια και ο κίνδυνος της «δικτατορίας των ασχέτων»⁴⁷. Επίσης, αναφέρονται η ταύτιση ή μετάβαση σε ομάδες με περισσότερη εξουσία, η καθυστέρηση, ο πολυκερατισμός και η αύξηση της πολυπλοκότητας στη λήψη αποφάσεων, ο μετασχηματισμός του στόχου της διαδικασίας, από προαγωγή της υγείας σε αρένα ανταγωνισμού ενδο ή δια ταξικών συμφερόντων, ο συμβιβασμός της ΚτΠ και η απουσία αντιδράσεων ή αμφισβήτησης πολιτικών, η διάχυση των ευθυνών,

⁴⁶ Μέθοδοι αποτελούν, ο έλεγχος της διαδικασίας και του διαλόγου, η επιλεκτική εφαρμογή των αποφάσεων, η επιλεκτική εκπροσώπηση με προώθηση φίλων ομάδων ή ατόμων με κοινά συμφέροντα (Barnes et.al., 2007), η διεξαγωγή με εξειδικευμένους ορισμούς των συζητήσεων κλπ (Contandriopoulos et.al., 2004· Crawford et.al., 2003· Daykin et.al., 2004)

⁴⁷ Δηλαδή, της επιβολής φιλολαϊκών πολιτικών, οι οποίες δεν ικανοποιούν την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα, την ανταποκρισιμότητα, την ποιότητα και την ισότητα.

η μείωση της ποιότητας των παραγόμενων αγαθών, η αύξηση των ανισοτήτων και η παροχή υπηρεσιών «πολλών ταχυτήτων», καθώς και η άνιση συμμετοχή ή αντιπροσώπευση κοινωνικών ομάδων με όρους αριθμητικούς και ισχύος.

Ο μακρύς κατάλογος της υφιστάμενης κριτικής, δεν απαξιώνει την προσφορά των εθελοντών, και ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας, αλλά καταδεικνύει την ανάγκη για ουσιαστικότερη αναγνώριση των προστιθέμενων αξιών του εθελοντισμού και για επισταμένη μελέτη αξιοποίησης της δυναμικής του.

2.7. Αντί επιλόγου

Η «χώρα» των εθελοντών με βάση τον πληθυσμό, κατατάσσεται στην ένατη θέση, αριθμώντας 140 εκ. ανθρώπους (Johns Hopkins University, 2011). Συνεισφέρει στο ΑΕΠ κατά 0,5% στις αναπτυσσόμενες και κατά 5% στις αναπτυγμένες χώρες (Salamon, 2008), ενώ απασχολεί το 5% του εργατικού δυναμικού (Salamon, 2010).

Το ύψος των μεγεθών⁴⁸ δεν μπορεί να αφήσει περιθώρια αδιαφορίας για το φαινόμενο, το οποίο αν και αποτελεί αντικείμενο μελέτης από την επιστημονική κοινότητα, εντούτοις, η συνθετότητα, η ποικιλομορφία και η δυναμική του, δεν επιτρέπουν την σύγκληση της ερευνητικής προσπάθειας. Οι διαφορετικές απαντήσεις ακόμη και σε θεμελιώδη ερωτήματα, όπως το πως ορίζεται και πως οριοθετείται ο εθελοντικός χώρος, δημιουργούν ένα ασαφές ερευνητικό πλαίσιο, που δυσχεραίνει την συστηματική μελέτη του φαινομένου.

Οι σημαντικές προστιθέμενες αξίες του εθελοντισμού που αλληλεπιδρούν με το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον και ο πολυσήμαντος ρόλος που ασκεί, ενισχύθηκαν λόγω της ωρίμανσης του κινήματος και της ανάδυσης των σύγχρονων ζητημάτων. Από την «φάση της (αντι) θέσης» και την μετέπειτα «φάση της συνευθύνης» (ΙΣΤΑΜΕ, 2006), οι εθελοντικές οργανώσεις αυτονομήθηκαν, δικτυώθηκαν και συνέδεσαν το ιδεολογικό τους πρόταγμα με την έννοια του πολίτη. Μετά την υπαναχώρηση του κράτους από θεμελιώδεις ρόλους του και την φιλελευθεροποίηση της λειτουργίας της αγοράς, επήλθε η ανάγκη της συμμετοχικής διακυβέρνησης, συνθήκη που δύναται να ικανοποιηθεί από την ενεργό συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Έτσι, μέσα από την αύξηση της συμμετοχικότητας διαμέσου του εθελοντισμού, ενισχύεται η κοινωνική, πολιτική και ατομική ιδιότητα του πολίτη, συνθήκη αναγκαία για την εμπέδωση, παγίωση και ανάπτυξη της δημοκρατίας (Marshall, 2001).

Εμφανίζονται νέες μορφές εθελοντικής προσφοράς, οι οποίες διαφοροποιούνται από τις παραδοσιακές στην μορφή, τα κίνητρα, την δράση και τον

⁴⁸ Ενδεικτικά, για την εθελοντική εργασία αναφέρεται ότι, στις ΗΠΑ το 2006, 61,7 εκ. άτομα προσέφεραν 1,9 εκ. ώρες εργασίας (Eisner et al, 2009), στην Αυστραλία, 5 εκ. άτομα προσέφεραν 713 εκ. ώρες που κοστολογούνται σε 42 δις. \$ (ABS, 2006, Parliament of the Commonwealth of Australia, 2008), στο Η.Β. τα έτη 2010-2011, το 40% του πληθυσμού συμμετείχε στον εθελοντισμό (Fujiwara et.al., 2013), το 2010 στην Ε.Ε., 100 εκ ευρωπαίοι συμμετείχαν σε εθελοντικές δραστηριότητες (E.E., 2011), ενώ οι δράσεις του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου, συνεισέφεραν το 2009, 6 δις \$ στον παγκόσμιο πλούτο (IFRC, 2011).

αξιακό πλουραλισμό (Sachße, 1988). Έτσι, το νέο μίγμα συντίθεται από το αξιακό υπόστρωμα του μεταμοντέρνου πολίτη, των μεταυλιστικών του αξιών (Wilkinson & Mulgan, 1995), αλλά ταυτόχρονα από το προβάδισμα των κοινωνικών έναντι των ατομικών προϊόντων (Preston, 1989), που αν και παράγονται τοπικά, προβάλλονται παγκόσμια.

Το νέο περιβάλλον, απαιτεί την αναθεώρηση των μοντέλων ανάλυσης και των πολιτικών εφαρμογής κινήτρων, άρσης εμποδίων και διαμόρφωσης βέλτιστου περιβάλλοντος ανάπτυξης του εθελοντισμού. Επίσης, αναθεώρηση απαιτεί και η μελέτη και διαμόρφωση των σχέσεων εθελοντισμού, κράτους και αγοράς, οι οποίες οφείλουν να ανασυντεθούν σε ένα συνεργατικό πλαίσιο από αυτόνομα υβριδικά μορφώματα.

Η σύγχρονη παγκόσμια κρίση, μπορεί να αποτελέσει «παράθυρο ευκαιρίας» για την αναδόμηση του εθελοντικού χώρου και του περιβάλλοντος που αυτό αναπτύσσεται, ώστε να αποτελέσει μέσον ενίσχυσης της πολιτειότητας και της δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Ειδικότερα στον τομέα της υγείας και ιδιαίτερα εντός του περιβάλλοντος της κρίσεως⁴⁹ (WHO, 2002), δύναται να αμβλύνει τις δευτερογενείς επιπτώσεις της επιδείνωσης των κοινωνικών προσδιοριστών υγείας (Zizumbo-Colunga et al., 2010), να συμβάλει αποφασιστικά στην αναδιάρθρωση του υγειονομικού συστήματος και να και να επιτελέσει το ρόλο του τρίτου και τέταρτου πυλώνα των κοινωνικών υπηρεσιών⁵⁰.

Ερώτημα που απαντάται στο επόμενο υποκεφάλαιο αποτελεί η κατάσταση του εθελοντισμού στην Ελλάδα.

⁴⁹ Όπως αναφέρει ο WHO (2002), σε καταστάσεις κρίσεως, το 70- 95% των υπηρεσιών υγείας παρέχεται από ΜΚΟ.

⁵⁰ Όπως αναφέρει ο Σταθόπουλος (2005), ο δημόσιος τομέας αποτελεί τον πρώτο πυλώνα, η αγορά την δεύτερο, οι ΜΚΟ τον τρίτο και τα άτυπα δίκτυα φροντίδας τον τέταρτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο : Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

3.1. Εισαγωγικό σημείωμα

Όπως υποστηρίζουν ορισμένοι, ο εθελοντισμός στην Ελλάδα αναφέρεται στην μυθολογία (Τακτικός, 2009), ενώ θεωρητικά και έμπρακτα θεμελιώνεται στην αρχαία Ελλάδα⁵¹ (Αποστολίδης & Παπασπυρόπουλος, 2002) και μετέπειτα στο Βυζάντιο, με την επικράτηση του χριστιανισμού και των αξιών της αγάπης και της φιλανθρωπίας (Πολυζωΐδης, 2004). Εθελοντικές δράσεις εντοπίζονται στην περίοδο της τουρκοκρατίας⁵², αλλά και αργότερα, ως ανάγκη άμβλυσης των προβλημάτων που προκλήθηκαν κατά την διάρκεια, αλλά και μετά το πέρας των πολέμων, ιδιαίτερα του Β΄ Παγκοσμίου (Πολυζωΐδης, 2006). Στην πρόσφατη ιστορία της Ελλάδας και έως το 1974, η μορφή του εθελοντισμού δεν συνάδει με την σύγχρονη θεώρησή της, μιας που περιοριζόταν στη θεραπεία εκτάκτων και μεγάλων αναγκών, υπό την σκέπη του κράτους, της Εκκλησίας, των οικονομικών και κοινωνικών ελίτ, καθώς και περιορισμένου αριθμού διεθνών οργανώσεων, ενώ τοπικά παρεχόταν από άτυπα δίκτυα. Η αύξηση του επιπέδου ζωής, του επιπέδου της δημοκρατίας, του βαθμού εξωστρέφειας της χώρας, των ιδεολογικών αναζητήσεων και, όπως αναφέρεται, ο μετασχηματισμός της μεταπολιτευτικής πολιτικής δραστηριότητας (Σωτηρόπουλος, 2004· Simitis 2001), οδήγησαν στην μετεξέλιξη και στην ανάπτυξη του εθελοντικού κινήματος, ιδιαίτερα στις δεκαετίες 1980 και 1990 (Παναγιωτοπούλου, 2003, 2007· Παναγιωτοπούλου & Παπλιάκου, 2007), κυρίως λόγω των αυξημένων ευρωπαϊκών προγραμμάτων και των μεταναστευτικών ροών (McDonough & Tsourid, 2013).

Σύγχρονα, έντονες εκδηλώσεις εθελοντικής προσφοράς εντοπίζονται κατά την εμφάνιση μεγάλων ή κρίσιμων γεγονότων⁵³. Η ερμηνεία του φαινομένου διχάζει την ακαδημαϊκή κοινότητα, με ορισμένους να υποστηρίζουν την θεώρηση της κοινωνία των πολιτών ως αδύναμη διαθέτοντας ασθενές απόθεμα κοινωνικού κεφαλαίου και

⁵¹ λ.χ. Ο τραγικός ποιητής Αισχύλος στην τριλογία του «Προμηθέας δεσμώτης», «Προμηθέας λυόμενος» και «Προμηθέας πυρφόρος», αναφέρει την ανιδιοτελή προσφορά της γνώσης του Προμηθέα στον άνθρωπο. Επίσης, στα κείμενα του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και των Στωικών Φιλοσόφων, εντοπίζονται οι ιδέες της κοινωνικής δικαιοσύνης και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Ακόμη, μεγάλη αξία στην αρχαία Ελλάδα αποτελούσε η χορηγία και η φιλανθρωπία, η οποία τελούσε υπό την προστασία των θεών.

⁵² Σημαντική ήταν και η συμβολή του απόδημου ελληνισμού, των συντεχνιών και των δημογερόντων.

⁵³ Ολυμπιακοί αγώνες 2004, Παραολυμπιακοί 2011, Πυρκαγιές 2007, κλπ

εμπιστοσύνης, άλλοι ως ικανή, αλλά «εν υπνώσει», ενώ μερικοί υποστηρίζουν την «σιωπηλή»⁵⁴ αλλά ισχυρή ύπαρξή της (Hadjiyanni, 2010· Sotiropoulos, 2004).

Γεγονός αποτελεί η απουσία ευρείας, συστηματικής μέσο-μακροπρόθεσμης και ενιαίας καταγραφής των ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων της εθελοντικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα την αδυναμία καταγραφής και χαρτογράφησης του φαινομένου και, επίσης, της συγκριτικής και εις βάθος ανάλυσής του, αν και εντοπίζονται λιγοστές προσπάθειες (Dingle, et.al., 2001). Επιπλέον δυσχέρειες προσθέτουν το ιδιόμορφο τοπίο του εθελοντισμού σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της Ευρώπης (πιν.1), αλλά και ο ποικιλόμορφος και ετερογενής χαρακτήρας του⁵⁵.

Έτσι, στο παρόν κεφάλαιο, η ποσοτική και ποιοτική περιγραφή του εθελοντισμού στην Ελλάδα πραγματώνεται μέσα από την παράθεση εμπειρικών ερευνών που εντοπίζονται στη βιβλιογραφία. Στη συνέχεια, περιγράφεται το πλαίσιο ανάπτυξης του εθελοντισμού και η επίπτωση σε αυτόν της σύγχρονης κρίσης.

⁵⁴ Ως ανεπίσημη, άτυπη και ανένταχτη

⁵⁵ Στο πόρισμα της Έκθεσης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Θεσμών & Διαφάνειας της Βουλής των Ελλήνων (ΒτΕ, 2011) αναφέρεται ο ποικιλόμορφος και ετερογενής χαρακτήρας του εθελοντικού τοπίου (διαφορετικοί στόχοι, διάρθρωση, κίνητρα, μορφές, κλπ), ο κατακερματισμός και η αδυναμία εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου, το έλλειμμα στατιστικών στοιχείων, η απουσία ενιαίου καταλόγου ΜΚΟ και χαρτογράφησης ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών τους, καθώς επίσης η ανομοιογένεια των υφιστάμενων μητρώων, ο αδιαφανής τρόπος χρηματοδότησης και η απύσχα λογοδοσία και αξιολόγηση, κλπ

3.2. Μεταβολές των ποσοτικών χαρακτηριστικών του εθελοντισμού μέσα από εμπειρικές έρευνες

Σε μια από τις πρώτες προσπάθειες καταγραφής του εθελοντισμού στην Ελλάδα, η Στασινοπούλου (1997), εντοπίζει έως το έτος 1996, 1.200 εθελοντικές οργανώσεις. Σε ένα δείγμα από 228 οργανώσεις, η πλειονότητα αυτών έχουν την μορφή σωματείων (57%), ιδρύθηκαν κατά τις δεκαετίες '80 και '90 (58,4%), χρηματοδοτούνται έως 40% από το κράτος, 69 έχουν έως 50 μέλη (63,67%) που συνεισφέρει λιγότερο από 5 ώρες την εβδομάδα, δεν απασχολούν αμειβόμενο δυναμικό (57%), ενώ όταν συμβαίνει κυρίως στις μικρού μεγέθους οργανώσεις είναι μερικώς απασχολούμενοι.

Η Παναγιωτίδου (2002) σε σχετική έρευνά της για τα έτη 1997-1999 εντόπισε 2.400 ΜΚΟ στο πεδίο της κοινωνικής φροντίδας, τις οποίες ταξινόμησε σε 12 κατηγορίες, αναλόγως της δράσης τους. Σε δείγμα 135 αμιγώς εθελοντικών οργανώσεων, τα ενεργά μέλη αποτελούσαν το 30% του συνόλου των μελών, τα αμειβόμενα το 0,3%, ενώ η έκταση της δράσης ήταν κατά 41,5% σε τοπικό, κατά 30,5% σε περιφερειακό και κατά 28,0% σε πανελλαδικό ή/και διεθνές επίπεδο⁵⁶.

Το έτος 2000 οι Τσουκαλάς και Κοροναίου εντόπισαν 13.552 εθελοντικούς φορείς, ο Λιοναράκης (2004) αναφέρει 31.858 εθελοντικούς φορείς⁵⁷, ενώ οι Μουζέλης και Παγουλάτος (2003) θεωρούν ότι οι οργανώσεις αυτές συνεισφέρουν σημαντικά στην αγορά εργασίας⁵⁸.

Η Γεν. Δνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ε.Ε. το 2001 διαπίστωσε μικρό βαθμό εθελοντικής συμμετοχής των νέων ηλικίας 15-24 ετών (37%), ενώ η ΓΓΝΓ το έτος 2005 ανεβάζει το ποσοστό στο 46%, με κύρια δράση στους αθλητικούς συλλόγους και μικρό ποσοστό στον κοινωνικό εθελοντισμό (4,7%).

Η ΕΛΣΤΑΤ (2008) για το έτος 2006, αναφέρει ότι το 10% των πολιτών συμμετείχαν σε επίσημες και το 19% σε ανεπίσημες οργανώσεις, με το 3,2% σε φιλανθρωπικές δραστηριότητες, ενώ εντοπίζει έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των

⁵⁶ Αντίστοιχα, στο σύνολο των φορέων και σε ένα αντιπροσωπευτικό τους δείγμα (585 οργανώσεις): Ενεργά μέλη 14,0%, Αμειβόμενο 0,2%, Τοπική δράση 79,3%, Περιφερειακή 10,7%, Πανελλαδική/Διεθνής 10%.

⁵⁷ Ο Αφουξενίδης (2004) αμφισβητεί αυτόν τον πληθυσμό των οργανώσεων.

⁵⁸ Όπως αναφέρουν 15.000 θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν ή σχετίστηκαν με την δράση των φορέων, ενώ 12.000 ενεργών εθελοντών ευελπιστούν στην βελτίωση της επαγγελματικής τους κατάστασης μέσω του εθελοντισμού.

ηλικιών, των φύλων και των ειδοδηματικών στρωμάτων. Το ΥΥΚΑ αναφέρει για το ίδιο έτος ότι σε 350 ΜΚΟ προσφέρθηκαν 1,7 εκ. ώρες εθελοντικής εργασίας.

Η Meda Communications σε έρευνά της το 2006 (ASBI, 2006), διαπιστώνει ότι το 24,2% προσέφεραν τουλάχιστον μια φορά εντός του έτους εθελοντική εργασία, ενώ το 16% είχαν κάποια σχέση με εθελοντικούς φορείς, η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις περιοριζόταν στην άμεση ή έμμεση οικονομική βοήθεια. Επίσης, η ίδια έρευνα αναφέρει ότι το 75,5% εμπιστεύεται τον εθελοντισμό, ιδιαίτερα στην άμεση αντιμετώπιση κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών (34,8%), αν και η προσφορά στην υγεία βρίσκεται σε μικρό ποσοστό. Η επανάληψη της έρευνας το 2013 έδειξε αύξηση της εμπιστοσύνης στον εθελοντισμό και μείωση στις εθελοντικές οργανώσεις, ιδιαίτερα στους νέους, ως αναποτελεσματικές να επηρεάζουν τις κρατικές πολιτικές. Τα δεδομένα καταδεικνύουν την αδυναμία των φορέων στην προσέλκυση και δέσμευση των εθελοντών (Μπουμπούκα, 2006).

Ο Πολυζωίδης (2006) εντοπίζει, στον «σκληρό πυρήνα» της κοινωνικής προστασίας 224 φορείς⁵⁹, με ετήσιο προϋπολογισμό 9 εκ. €, 62.000 μέλη, εκ των οποίων τα 5.500 είναι ενεργά, εξυπηρετώντας 35.000 άτομα, ενώ απασχολούν 280 υπαλλήλους. Υπερτερούν οι γυναίκες (64,1%), οι μεγαλύτερες έναντι των μικρότερων ηλικιών, οι απόφοιτοι μέσης (21,1%) και ανώτατης εκπαίδευσης (25,5%) και οι μέσου εισοδηματικού επιπέδου (68,6%), ενώ σημαντικά μικρά ποσοστά συμμετοχής παρουσιάζουν οι εργοδότες, οι μαθητές-φοιτητές και οι άνεργοι.

Ο Σκλιάς (2008) αναφέρει ότι στην Ελλάδα δρουν περί των 32.000 οργανώσεων⁶⁰. Το 2009, ο φορέας «Έργο Πολιτών»⁶¹ κατέγραψε 4.168 φορείς, ενώ εντόπισε 4.000 επιπλέον. Ο Zannis (2012) εκτιμά τις ενεργές εθελοντικές οργανώσεις σε 5.000 με 7.000.

⁵⁹ Επίσης διοικούνται κυρίως από άντρες, άνω των 55 ετών, πανεπιστημιακής μόρφωσης, και συνταξιούχους ή μισθοτούς δημοσίου. Χρηματοδοτούνται από δωρεές (51,4%), από ίδιους πόρους (40,4%) και από το δημόσιο (8,5%) και δεν εφαρμόζουν συστήματα αξιολόγησης (88,4%). Δεν χρησιμοποιούν τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα και σύγχρονα εργαλεία διοίκησης. Ασθενείς είναι οι συνεργασίες με άλλους φορείς, δεν παρατηρούνται συγκρούσεις ή ανταγωνισμός με άλλες εθελοντικές οργανώσεις, ενώ οι μεγάλες οργανώσεις παρουσιάζουν μεγαλύτερη διεισδυτικότητα στο κράτος (Πολυζωίδης, 2006· Polyzoidis, 2008, 2009).

⁶⁰ Ο Σωτηρόπουλος (2007) εκτιμά ότι πολυπληθέστερες οργανώσεις αποτελούν τα αθλητικά σωματεία, οι θρησκευτικές- εκκλησιαστικές οργανώσεις και οι εκπαιδευτικοί- πολιτιστικοί σύλλογοι.

⁶¹ Κρατική οντότητα ΝΠΙΔ, με στόχο την καταγραφή και συντονισμό των ΜΚΟ η οποία συστήθηκε με τον ν.3390/2005ν και καταργήθηκε τον ν.4002/2011. Τον Σεπτέμβριο του 2010 οπότε και καταργήθηκε, είχε καταγεγραμμένες 6.700 οργανώσεις.

Μελέτη της Ε.Ε. για το έτος 2010 (ΓΗΚ, 2010), αναφέρει ότι ο αριθμός των εθελοντών ανέρχεται στις 32.000, ποσοστό συμμετοχής μικρότερο από 10% (μ.ο. Ε.Ε. 22%), που αν και είναι από τους χαμηλότερους στην Ε.Ε., παρουσιάζει αυξητικές τάσεις. Το 12% των εθελοντών δραστηριοποιείται στην υγεία και την κοινωνική προστασία.

Το ειδικό ευρωβαρόμετρο το έτος 2011 για τον εθελοντισμό (75.2), κατέδειξε ότι η συμμετοχή των Ελλήνων μειώθηκε από 22% το 2004 σε 14%, (μ.ο. Ε.Ε. 24%), με σχεδόν διπλάσια την περιστασιακή προσφορά (9% έναντι 5% της τακτικής). Οι Έλληνες προσφέρουν το 3% του χρόνου τους στον εθελοντισμό, ενώ το 7% χορηγεί χρήματα⁶². Ειδικότερα, οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα υγείας απασχολούν το 36% των εθελοντών (Ε.Ε. 32%), ενώ στην ανθρωπιστική βοήθεια και στην αλληλεγγύη το 43% (Ε.Ε. 37%). Επίσης, υπέρ της συνδιαμόρφωσης με την Ε.Ε. του πλαισίου για τον εθελοντισμό τίθενται το 58% (Ε.Ε. 47%).

Η Ειδική Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Ελληνικής Βουλής, ανακοίνωσε στο πόρισμά της το 2011, ότι στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται μεταξύ 20.000 και 30.000 οργανώσεων, ενώ έχουν εγγραφεί στο Μητρώο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας 1.062 φορείς, εκ των οποίων μόνον οι 189 είναι πιστοποιημένοι. Το ίδιο έτος, η αιτιολογική έκθεση του σχεδίου ν. 4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», αναφέρει 1.500 με 2.000 οργανώσεις εθελοντισμού, εκ των οποίων μόνο οι 200 με 300 έχουν ενεργό δράση.

Σε έρευνα της ΓΓΝΓ (2012), διαπιστώθηκε σημαντική αύξηση των εθελοντικών οργανώσεων την τελευταία εικοσαετία, με μέσο όρο ενεργών εθελοντών τα 100 άτομα, ισχνή υποδομή και χρήση των νέων τεχνολογιών, αδυναμία πρόσληψης υπαλλήλων, καθώς και σημαντικές διαφορές στην εθελοντική προσφορά μεταξύ φύλων, ηλικιών και μεταξύ τυπικού και άτυπου εθελοντισμού⁶³. Επίσης, η έρευνα

⁶² Ως σημαντικότερη προσφορά του εθελοντισμού οι Έλληνες θεωρούν την δυνατότητα διατήρησης και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής (38%), την ενίσχυση των θεμελιωδών αξιών της αλληλεγγύης της Ε.Ε. (32%), την συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος (27%), την παροχή ευκαιρίας στους Ευρωπαίους να αναπτύξουν τη συμμετοχή τους στα κοινά (24%), την προσωπική ολοκλήρωση και ανάπτυξη των εθελοντών (22%), την συμβολή στην βελτίωση της επαγγελματικής κατάστασης (21%), την συμβολή στην οικονομία (10%).

⁶³ Γενικό Προφίλ : Γυναίκα (64,3%), ηλικίας 20-50 ετών (20-30 37,7%), Ελληνικής υπηκοότητας, εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα. Προφίλ ηγετών: Άντρας, 30-60 ετών, με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, μακράς θητείας και δέσμευσης με τον εθελοντισμό και την οργάνωση. Τυπικός τομέας: Γυναίκες, με μ.ο. προσφοράς 39,34 ώρες/μήνα. Οι ηλικίες άνω των 60 προσφέρουν περισσότερο χρόνο. Δέσμευση 1-5 έτη ή άνω των 21. Άτυπος τομέας (78,3% των εθελοντών): Άντρας, με μ.ο. προσφοράς 26,17 ώρες/μήνα (οι ηλικίες άνω των 51 προσφέρουν περισσότερο χρόνο), 41-50 ετών, κυρίως παροχή εργασίας/υπηρεσίας. Το 78,3% των εθελοντών

αναφέρει την κατά 80% τοπική δράση των εθελοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην υγεία-πρόνοια.

Η έρευνα HUMAN GRID (2012) αναδεικνύει τη θετική στάση στον εθελοντισμό (83%), την παραδοχή της ανάγκης συμμετοχής (71%), την πρόθεση συμμετοχής (34%), την κατοχή εμπειριών εθελοντικής δράσης (44%), τη συμμετοχή στον εθελοντισμό (15%) και την αυξητική της πορεία, που μετά το 2010 ανέρχεται στο 44%. Η έρευνα, πέραν των λοιπών σημαντικών ποιοτικών στοιχείων που παραθέτει⁶⁴, αναγνωρίζει την χαμηλή εμπιστοσύνη των πολιτών στους φορείς⁶⁵, καθώς και τις δυσκολίες συμμετοχής (50%).

Από τους δώδεκα κρατικούς φορείς που τηρούν μητρώα εγγεγραμμένων οργανώσεων, προκύπτουν 29.046 φορείς⁶⁶. Σε έρευνα του ΙΕΚ ΞΥΝΗ και του METROPOLITAN COLLEGE, το έτος 2013, σχετικά με την συμμετοχή των φοιτητών στον εθελοντισμό, καταγράφηκε ότι αυτοί συμμετέχουν συστηματικά κατά 34% και περιστασιακά κατά 46%, το 20% εμπλέκεται στον άτυπο εθελοντισμό, το 65% προσφέρει από 5 έως 10 ώρες μηνιαίως, το 79% θεωρεί την εθελοντική προσφορά ως πράξη αλληλεγγύης, το 52% τον συνδέει με την Εκκλησία, το 70% ενημερώνεται

στον τυπικό τομέα συμμετέχει και σε άτυπες μορφές. Η ηλικία σχετίζεται θετικά με την εισφορά χρημάτων. Η επιλογή θεματικών δράσης σχετίζεται με το φύλο. Οι άντρες προσφέρουν περισσότερο χρόνο, ενώ οι γυναίκες δεσμεύονται περισσότερο. Σημαντικότερα κίνητρα η προσφορά στον συνάνθρωπο και η δημιουργική ενασχόληση. Αντικίνητρα τα ελλείμματα χρόνου και ενημέρωσης. Οφέλη αποτελούν η προσφορά αξιών, η κάλυψη των κενών του κράτους ενώ αμφίσημη είναι οικονομική προσφορά. Τα προσωπικά οφέλη είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, η απόκτηση γνωριμιών και κοινωνικών επαφών, και η προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη. Πόλοι ανάπτυξης συνεργασιών αποτελούν οι οργανώσεις και οι ΟΤΑ με πολλές δυσλειτουργίες. Αναφέρεται έντονα το έλλειμμα συμπαράστασης και εμπιστοσύνης από το κράτος. Τέλος, η πλειονότητα των μη εθελοντών δηλώνουν πρόθεση ένταξης.

⁶⁴ Η θετική πρόθεση αφορά κυρίως την προσφορά σε απόρους, σε παιδιά, στο περιβάλλον και σε ανταλλαγές. Συμμετοχή : 3% ως μέλη οργάνωσης, 5% τακτικά χωρίς να είναι μέλη, 7% περιστασιακά. Για τον τομέα της υγείας συμμετέχει το 2% (3% τακτικά, 40% περιστασιακά, 57% τακτικά ως μη μέλος), εκδηλώνει πρόθεση το 5%, και θεωρεί δύσκολη την πρόσβαση το 51%. Λόγοι χαμηλής συμμετοχής : 52% χαμηλή εμπιστοσύνη, 46% εξυπηρέτηση αλλότριων σκοπών από τις οργανώσεις, 36% ασχολία με ατομικό συμφέρον, 35% καλύτερη κάλυψη αναγκών από το κράτος, 31% ελλιπής ενημέρωση, 9% καλύτεροι κάλυψη αναγκών με άλλους τρόπους. Οφέλη: 60% αλληλεγγύη, 54% ενίσχυση ευπαθών ομάδων, 30% ενίσχυση, 21% συμμετοχή των πολιτών, 16% ανάπτυξη του περιβάλλοντος, 15% αυτοεκπλήρωση και προσωπική ανάπτυξη, 5% απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων. Άλλα ζητήματα: θεσμικό κενό, δυσπιστία και απροθυμία, αίσθηση κινητικότητας μετά το 2010, ανάδειξη σημασίας διαφάνειας, χρησιμότητα εξειδικευμένης υποστήριξης, ενίσχυση συνεργασιών διαφόρων ρευμάτων, επιβράβευση πολιτών που λαμβάνουν πρωτοβουλίες, κλπ.

⁶⁵ Αναλυτικά εμπιστοσύνη 50% στις ΜΚΟ, 46% στον ακτιβισμό, 71% στις ενώσεις/δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης.

⁶⁶ Αναλυτικά, ο αριθμός των οργανώσεων είναι ΥΠΕΞ 530, ΥΥΚΑ 1.095, Υπ. Προστασίας του Πολίτη 367, Υπ. Περιβάλλοντος 260, Υπ. Εσωτερικών 482, Υπ. Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης 44, Υπ. Παιδείας 79, Υπ. Πολιτισμού & Τουρισμού, 2.500, Ελληνικό Κέντρο Προώθησης του Εθελοντισμού 1.800, Ομοσπονδία Εθελοντικών ΜΚΟ 121, Έργο Πολιτών 6.700, Μητρώου ΜΚΟ κοινωνικής φροντίδας 545 οργανώσεις, 80 εκ των οποίων είναι Θρησκευτικής Πίστης. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων φορέων δεν αντιπροσωπεύει φυσικά το σύνολο των οργανώσεων.

μέσω δικτύου, το 75% δραστηριοποιείται και μέλος της οικογένειας του και το 23% θα περίμενε κάποια αμοιβή.

Οι Αφουξενίδης και Γαρδίκη (2014) σε έρευνά τους εντοπίζουν 6.217 οργανώσεις της ΚτΠ, εκ των οποίων το 47% είναι ανθρωπιστικοί φορείς, το 10% αποτελούν προϊόν της κρίσης, οι 263 είναι ΜΚΟ (201 ενεργές), εκ των οποίων το 16,3% δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας και πρόνοιας, ενώ η πλειονότητα των φορέων είναι συγκεντρωμένοι στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην Αθήνα. Ο παγκόσμιος δείκτης προσφοράς (World Giving Index), το 2015 (CAF, 2015) κατατάσσει την Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις (140η στις 145), αναφέροντας ότι το 7% των Ελλήνων προσφέρει χρόνο σε φιλανθρωπικές δραστηριότητες, το 7% χρήματα, ενώ το 38% «παρέχει βοήθεια σε έναν ξένο».

Η «Βαβέλ» στοιχείων, αριθμών και ποσοστών που παρουσιάζεται στο παρόν υποκεφάλαιο, μαρτυρά κραυγαλέα τον ακαδημαϊκό πλουραλισμό που οφείλεται σε διαφορετικούς στόχους, κριτήρια, μεθοδολογίες, θέσεις και προσβασιμότητα (Polyzoidis, 2015), τις ιδιαιτερότητες του άτυπου εθελοντισμού στην Ελλάδα (Sotiropoulos, 2014) που εκκινούν από τις ιδιαιτερότητες του πολιτειακού-κοινωνικού οικοδομήματος, καθώς και την αδυναμία ή την απουσία βούλησης του κράτους να εφαρμόσει την ρυθμιστική του εξουσία στον εθελοντικό χώρο και την παρεπόμενη αδυναμία άσκησης σχετικών πολιτικών.

Μια προσπάθεια αποσαφήνισης του περιβάλλοντος επιχειρείται στο επόμενο υποκεφάλαιο.

3.3. Το Ελληνικό περιβάλλον ανάπτυξης του εθελοντισμού

3.3.1. Περί οργανώσεων των εθελοντών

Παρά του γεγονότος ότι οι εθελοντικές οργανώσεις αποτελούν έναν από τους βασικότερους φορείς συμμετοχής των πολιτών στα κοινά⁶⁷ (Polyzoidis, 2008), ενώ παράλληλα δρουν εντός μιας ΚτΠ με ανεπτυγμένες αξίες και εντός περιβάλλοντος, όπου δεν υφίστανται τυπικοί περιορισμοί στην ανάπτυξή τους (Sotiropoulos & Karamagioli, 2006)(εικ.6.), εντούτοις αυτό δεν μετασχηματίζεται σε αυξημένη συμμετοχή και υψηλές αποδόσεις (Tsaliki, 2010). Αποτέλεσμα αυτής της ιδιαίτερης υφής της ΚτΠ, αποτελούν η μειωμένη ενεργός συμμετοχή στην δημόσια σφαίρα (Hoskins & Mascherini, 2009), η ελλειμματική ανάπτυξη εθελοντικής κουλτούρας (Δεμερτζής & συν., 2008· Lyrintzis, 2002) και η παρεπόμενη μικρή συμμετοχή στον εθελοντισμό⁶⁸ (Παναγιωτοπούλου & Παπλιάκου, 2007). Μέρος της ερμηνείας του φαινομένου εντοπίζεται στα ενδογενή χαρακτηριστικά των εθελοντικών φορέων στην Ελλάδα⁶⁹.

Η Giannopoulou (2011) στην έρευνά της για την αποτελεσματικότητα των ηγεσιών των εθελοντικών φορέων διαπιστώνει ότι, λόγω της υπανάπτυκτης και εξαρτημένης «κοινωνία των εθελοντών», αποτελεσματικότερο ηγετικό στυλ αποτελεί αυτό της στρατηγικής και της συναλλακτικής ηγεσίας⁷⁰, γεγονός που περιορίζει την οργανωσιακή εξέλιξη και καινοτομία. Το περιβάλλον επιβαρύνεται από την αδύναμη δημοκρατική λειτουργία (Valvis, 2014), το ασθενές περιβάλλον οργανωσιακής μάθησης και το έλλειμμα τεχνογνωσίας στην διοίκηση.

Οι εθελοντικές οργανώσεις δεν μπόρεσαν να «εκμοντερνιστούν» και να μεταβάλλουν την οργανωσιακή δομή και τα εργαλεία management, (Πολυζωΐδης,

⁶⁷ Περιορισμένη έως ανύπαρκτη παρουσιάζεται η εθελοντική προσφορά δια μέσω του κράτους, ενώ εντονότερη είναι δια της Εκκλησίας (Polyzoidis, 2008).

⁶⁸ Αν και σε έκτακτες ανάγκες και ειδικές συγκυρίες παρουσιάζεται σημαντική αύξηση συμμετοχής. λ.χ. Στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, το 70% των υποψηφίων εθελοντών δεν είχε ασχοληθεί με τον εθελοντισμό στο παρελθόν (Γεωργακόπουλος, 2012)

⁶⁹ Συνοπτικά, η ΓΓΝΓ (2012) σε έρευνά της αναφέρει την απουσία οικονομικής αυτοδυναμίας και ζητήματα χρηματοδότησης, τον ατομικισμό και τοπικισμό της ελληνικής κοινωνίας και των εθελοντικών φορέων, την πολυδιάσπαση του χώρου με αποτελέσματα την σπατάλη πόρων, την διάσπαση της αλληλεγγύης και την πρόκληση ρωγμών στην κοινωνική συνοχή, την πορεία του ελληνικού κοινωνικού μετασχηματισμού, την ελλιπή χαρτογράφηση του χώρου τα οργανωτικά ζητήματα των οργανώσεων, την διαχειριστική ανεπάρκεια, ζητήματα διαφθοράς, πελατειακών σχέσεων και ad hoc παρεμβάσεων της πολιτείας, τις σχέσεις με τους τοπικούς εταίρους, κλπ

⁷⁰ Θα μπορούσαμε να συμπληρώσουμε και το μετασχηματιστικό λόγω των βίαιων αλλαγών που επιφέρει η κρίση.

2006· Sotiropoulos, 2014), να αυξήσουν την εξωστρέφεια, να εφαρμόσουν το κοινωνικό μαρκετινγκ (Polyzoidis, 2012) και να εισάγουν νέες τεχνολογίες πληροφορικής και δικτύων (Ververidis & Varlamis, 2009). Αντιθέτως, οι περισσότερες οργανώσεις εμμένουν στην εφαρμογή ξεπερασμένων και παραδοσιακών εργαλείων, συνήθως από φιλικά δίκτυα με έλλειμμα τεχνογνωσίας⁷¹, αλλά με ισχυρή εθελοντική «ιστορία» και πρόθεση προσφοράς (Valvis, 2014), ενώ κύριοι παράγοντες αποτελεσματικότητας αποτελούν οι άτυπες επαφές βασιζόμενες σε διαπροσωπικές σχέσεις και η συμμετοχή στον φορέα διαμορφωτών πολιτικής ή στελεχών της κρατικής γραφειοκρατίας (Polyzoidis, 2008).

Ακόμη, ζήτημα αποτελεί η αδυναμία των οργανώσεων να προσελκύσουν, να δεσμεύσουν και να κινητοποιήσουν μέλη (Frangonikoloroulos & Pantazidou, 2005), ενώ σε περιπτώσεις εντοπίζονται και «ψευδοεθελοντές»⁷² (Μακρής, 2014). Ζητήματα που επηρεάζουν την λειτουργία της πλειονότητας των φορέων, αποτελούν η ελλιπής ή και ανύπαρκτη εκπαίδευση των εθελοντών και η μη αναγνώριση⁷³ των δεξιοτήτων, των εμπειριών και της προσφοράς τους (GHK, 2010).

Ο βαθμός συνεργασίας και η επικοινωνία μεταξύ των εθελοντικών φορέων είναι ασθενής και περιστασιακή, ενώ σε περιπτώσεις εντοπίζονται φαινόμενα στείρου ανταγωνισμού και διαγκωνισμού μεταξύ τους, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την αδυναμία σύστασης ενός καθολικού οργάνου εκπροσώπησης⁷⁴ (Έργο Πολιτών, 2011· Ζήσης, 2008· ΓΓΝΓ, 2012). Εμφανίζονται οργανώσεις σε δεσπόζουσα θέση και με προνομιακή σχέση με το κράτος, ενώ άλλες παραγκωνίζονται στο περιθώριο (Μπουρίκος, 2013).

Πολλοί εντοπίζουν ζητήματα νομιμοποίησης⁷⁵ της δράσης των εθελοντικών φορέων (Frangonikoloroulos, 2014), ιδιαίτερα λόγω των πελατειακών σχέσεων, της

⁷¹ Σε περιπτώσεις, (λ.χ. τράπεζες εθελοντικού χρόνου) προσπάθειες καινοτόμων δράσεων απέτυχαν, και λόγω ελλείμματος τεχνογνωσίας (Zannis, 2012)

⁷² λ.χ. Άνεργοι που αναζητούν εργασία, χρήστες που «υποχρεωτικά» προσφέρουν με την σειρά τους στον φορέα, ψηφοθήρες, κλπ

⁷³ Η αναγνώριση αφορά κυρίως το κράτος αλλά και τις εθελοντικές οργανώσεις. Δεν υφίσταται τυποποίηση, αξιολόγηση, αναγνώριση και πιστοποίηση των εκπαιδύσεων, δικαιώματα που απορρέουν από αυτό, νομική κάλυψη, βιογραφικό εθελοντή, πιστοποιημένα ιδρύματα εκπαίδευσης, διακριτικά εξειδικεύσεων, κλπ

⁷⁴ Το 1996 συστήθηκε δευτεροβάθμιο όργανο με την επωνυμία «Ομοσπονδία Εθελοντικών ΜΚΟ» με ενεργά μέλη 12.000.

⁷⁵ Έρευνα της KAPA RESEARCH το 2012 διαπίστωσε ότι μόνον το 21,8% των Ελλήνων εμπιστεύονται τις ΜΚΟ.

οικονομικής εξάρτησης από το πολιτικό σύστημα⁷⁶ και το κράτος και της απουσίας σαφούς πλαισίου (Lyberaki & Paraskevoroulos 2002· Mouzelis & Pagoulatos, 2005). Η ανάπτυξη ήταν αποτέλεσμα εκ των άνωθεν βουλήσεως (top-down) και όχι εξέλιξη κινηματικών ή άλλων συλλογικών ενεργειών, με αποτέλεσμα την αναποτελεσματική άσκηση πιέσεων⁷⁷, την αδυναμία ανάληψης διαπραγματευτικού ρόλου και την μειωμένη εκπροσώπηση κοινωνικών τάξεων (Huliiaras, 2014).

Έτσι, ο ρόλος τους συνήθως περιορίζεται στην αλληλοβοήθεια και στις παρεμβάσεις επανορθωτικού χαρακτήρα και όχι στην παρέμβαση θεραπείας των αιτιών (Ανθόπουλος, 2000).

Όπως αναφέρει ο Παυλίδης (2006), οι εθελοντικές οργανώσεις που παρέμειναν σε εμβρυακό στάδιο, έχουν παγιδευτεί σε μια δίνη υπονόμευσης της αυτονομίας τους, που τους έχει μεταβάλει σε υπεργολάβους του κράτους και «αναπαραγωγείς» των θέσεων, των πολιτικών και των διαδικασιών του συστήματος που προσπαθούν να αλλάξουν.

3.3.2. Περί κρατικής στάσεως

Το Ελληνικό κράτος, φαίνεται να αποκλείει την συμμετοχή των πολιτών από την πολιτική διαδικασία (Roumeliotis & Jones, 2010), μέσω μεθόδων που προωθούν την εκ των άνωθεν (top-down) επιβολή των πολιτικών (policy και politics) (Afouxenidis et.al., 2003). Έτσι, ο εθελοντικός τομέας αντιμετωπίζεται ως «ευέλικτος βραχίονάς» του (Βερνίκος, 2011), διαφορετικά κατά περίπτωση, εντός ενός ασαφούς και παθογενούς πλαισίου.

Το πλαίσιο αυτό αποτελεί πλέγμα παραγόντων. Απουσιάζουν αναλυτικά στοιχεία ποιοτικής και ποσοτικής καταγραφής του τομέα, ενώ το θεσμικό πλαίσιο χαρακτηρίζεται ως αποσπασματικό, ασαφές, ελλειμματικό και περιπτωσιολογικό. Έτσι, ο εθελοντισμός για το κράτος αποτελεί «άγνωστο πεδίο», το οποίο αντιμετωπίζεται ιδεοληπτικά, στερεοτυπικά και γραφειοκρατικά (Έργο Πολιτών,

⁷⁶ Όπως αναφέρει ο Polyzoidis (2008: 103), πολλές εθελοντικές οργανώσεις δηλώνουν τον στόχο των μεταρρυθμίσεων, της ενδυνάμωσης του ρόλου του εθελοντισμού, την διαμόρφωση πολιτικών, κλπ, αν και αυτοί οι στόχοι δεν αναφέρονται ούτε στο καταστατικό τους, ούτε στα προγράμματά τους, «απλά ζητούν χρήματα».

⁷⁷ Έρευνα της Ε.Ε. (Ευρωβαρόμετρο, 2013) διαπίστωσε ότι 52% των Ελλήνων πιστεύει ότι οι ΜΚΟ δεν απαιτούνται για την διαμόρφωση των πολιτικών, αμφισβητώντας τους αυτόν τους τον ρόλο.

2011· Valves, 2014). Απουσιάζουν κοινά αποδεκτές αρχές και πρότυπα, ενώ παρατηρείται διάχυση των θεσμικών αρμοδιοτήτων, με αποτέλεσμα την πρόκληση κατακερματισμού του εθελοντικού χώρου (Giannopoulou, 2011· Zannis, 2012) και ανισοτήτων εντός αυτού.

Πέραν ορισμένων περιπτώσεων⁷⁸ και «διακηρυκτικών αναφορών», ο ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων δεν αναγνωρίζεται ρητά ή/και ουσιαστικά, η δράση τους δεν αναφέρεται και δεν εντάσσεται στον κρατικό σχεδιασμό (Πετμεζίδου & συν., 2015), ενώ η συνεργασία με το κράτος ακολουθεί τον κανόνα της αποσπασματικότητας και του κατακερματισμού (Στυλιανίδης, 2004· Τσιρώνη, 2009).

Επιπλέον, ο κομματισμός και ο πελατειακός κορπορατισμός έχουν παρεισφρήσει και στις σχέσεις κράτους – εθελοντικού τομέα, ιδιαίτερα όσον αφορά την χρηματοδότηση των φορέων.

Η υποστήριξη και συμπαράσταση των φορέων από το κράτος είναι ελλειμματική (Έργο Πολιτών, 2011), ενώ σε περιπτώσεις συνεργασίας η κρατική συμβολή υπολείπεται των προσδοκιών και απαιτήσεων των εθελοντικών οργανώσεων (ΓΓΝΓ, 2012). Ασθενής, επίσης, παρουσιάζεται και η προώθηση του εθελοντικού πνεύματος και της εθελοντικής παιδείας (GHK, 2010).

Στο πλαίσιο αυτό το κράτος αποτελεί αναξιόπιστο συνομιλητή⁷⁹, με έλλειμμα κατανόησης (ΓΓΝΓ, 2012), που τελικά αποτρέπει, ακυρώνει ή αμαυρώνει τον όποιο διάλογο, ως προσχηματικό, ενώ απονομιμοποιεί την κάθε εθελοντική παρέμβαση.

Η συνεργασία των φορέων με τους ΟΤΑ⁸⁰ φαίνεται περισσότερο σημαντική και ευρεία (Lambropoulos et.al., 2005), ιδιαίτερα μετά την νέα αυτό-διοικητική αρχιτεκτονική με το Νόμο «Καλλικράτη» (ΓΓΝΓ, 2012). Τροχοπέδη στις σχέσεις εθελοντικών φορέων με τους ΟΤΑ, αποτελούν οι προαναφερθείσες παθογένειες που

⁷⁸ Αυτές συνήθως αποτελούν συνεργασίες με διεθνείς ή μεγάλες οργανώσεις ή αποτελέσματα προσωπικών σχέσεων ή διαπλοκής

⁷⁹ Το Έργο Πολιτών χαρακτηρίζει τον διάλογο ως «για μας χωρίς εμάς» ή διεξαγόμενος με την «Κοινωνία των Κολλητών». Επίσης οι Μπουρίκος και Σωτηρόπουλος (2014) διαπιστώνουν αρνητικές αναφορές στο σύνολο των οργανώσεων, με τις περισσότερο αρνητικές να εκφράζονται από τα άτυπα δίκτυα και τις λιγότερο από τις ΜΚΟ θρησκευτικής πίστης και τα ιδρύματα. Οι λοιπές τυπικές οργανώσεις δηλώνουν επιθυμία συνεργασίας υπό όρους και σε οριοθετημένο πλαίσιο, ενώ προτιμούν την συνεργασία με τους ΟΤΑ, ιδιαίτερα τα άτυπα δίκτυα.

⁸⁰ Ο Βερνίκος (2011) αναφέρει ότι περισσότερα από 6.000 άτομα και 200 Δήμοι έχουν εμπλακεί σε εθελοντικές δράσεις.

διέπουν τις σχέσεις κράτους – εθελοντικών φορέων⁸¹, η απουσία παράδοσης διαχείρισης τοπικών ζητημάτων από τους πολίτες και η προσχηματική και περιορισμένη πολιτική αποκέντρωσης που εφαρμόζεται από το κεντρικό κράτος (Αμίσης & συν, 2006).

3.3.3. Περί θεσμικού πλαισίου

Όπως προαναφέρθηκε, το θεσμικό πλαίσιο που αφορά τον εθελοντικό τομέα βρίσκεται διάχυτο στην Ελληνική νομοθεσία⁸², δεν ικανοποιεί τις σύγχρονες ανάγκες (Μάγκου, 2012), ενώ χαρακτηρίζεται ασαφές⁸³, αποσπασματικό και ελλιπές (Παντελίδης, 2009). Επίσης, η υφιστάμενη νομοθεσία δεν θέτει ένα γενικό πλαίσιο δράσης και ανάπτυξης του εθελοντικού τομέα, ενώ οι όποιες νομικές διαφωνίες που προκύπτουν, αντιμετωπίζονται ανάλογα με την περίπτωση. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί η απουσία πλαισίου για την εθελοντική εργασία μέσω κρατικών δομών, για τη χρήση των υπηρεσιών των εθελοντικών οργανώσεων (Αμίσης & συν., 2006), αλλά και η μη προστασία των εθελοντών μέσω της αναγνώρισης της νομικής τους κατάστασης (GHK, 2010).

⁸¹ Η ΓΓΝΓ (2012) αναφέρει ότι λίγοι εθελοντικοί φορείς γνωρίζουν την ύπαρξη γραφείων εθελοντισμού στους Δήμους.

⁸² βλ. ενδ. Σύνταγμα της Ελλάδας αρ. 12 & αρ. 5§1, ΥΠΕΞ: ν.2731/1999, Π.Δ.224/2000, ΥΥΚΑ: αρ. 22 του Π.Δ.95/2000 όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ.299/2000, ν.2646/98, αρ. 11 & 12 του ν.3868/2010, αρ. 2 του Π.Δ.55/2008, αρ. 21 του ν.3329/2005, ν.3402/2005. Υπ. Προστασίας του Πολίτη : ΠΔ151/2004, ν.3013/2002, Υ.Α.1229/2003, ν.1951/1991, Π.Δ.32/1992, Κ.Υ.Α.12030/Φ.109.1/10-5-1999, ν.4029/2011. ΥΠΕΣ: αρ. 75 του ν.3463/2006, ν.3852/2010, ν.3852/2010, Π.Δ.101/2008, ν.3907/2011. Υπ. Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής: ν.1032/1980, ν.3937/2011, ν.3883/2011. Υπ. Εθν. Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων: αρ. 4 & 5 του Π.Δ.274/1989, Υ.Α.Γ2/4867/1992. Υπ. Εργασίας & Κοιν. Ασφάλισης: Π.Δ.67/1997, Υ.Α.113709/2005. Υπ. Πολιτισμού & Τουρισμού: ν.3390/2005, ν.4002/2011, ν.3113/2003, Π.Δ.108/2006, Υ.Α.ΥΠΠ/007, Υ.Α.ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/ 121357/2007, Υπ. Οικονομικών Υ.Α.47455/2007, Υ.Α.1016/114/100-Γ/2004. Υπ. Ανάπτυξης Ανταγ. & Ναυτιλίας: Π.Δ.197/1997, αρ. 10§3 ν.2251/94, ν.3587/2007, Υ.Α.Ζ1 - 349/2009. Υπ. Μεταφορών & Επικ/νίων: ν.3897/2010. ΚΟΚ, αρ. 45 του Ν. 2696/1999, Υπ. Δικαιοσύνης: ν.3860/2010, Π.Δ.300/2003, αρ. 66 του Κώδικα Νομ/σίας Κυβέρνησης – Κυβερν. Οργάνων, Π.Δ.63/2005, κ.α. Επίσης στον Αστικό Κώδικα αναγνωρίζονται τα ΝΠΙΔ με μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα : αρ. 78 – 107 Σωματείο, αρ. 107-121 Ίδρυμα και Κοινοφελές Ίδρυμα, αρ. 122-126 Επιτροπή Εράνου ή Εράνων, αρ. 741-784 Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία.

⁸³ Δεν υπάρχει νομικός ορισμός του εθελοντισμού, οπότε και οι ισχύουσες διατάξεις αναφέρονται σε ασαφές υποκείμενο. Ο όρος πρωτοεμφανίζεται στον τίτλο του αρ.12 του ν. 2646/1998 για την Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, ενώ στο αρ. 6 καθορίζεται η 5^η Δεκεμβρίου ως επίσημη μέρα εορτασμού του εθελοντισμού. Δεν εντοπίζεται πουθενά ιδεολογικό-πολιτικό πλαίσιο για τα όρια των εθελοντικών φορέων, οπότε καθίσταται ασαφές εάν το κράτος προωθεί τον προνοιακό πλουραλισμό μέσω ενίσχυσης του εθελοντισμού ή εάν περιορίζεται κάλυψη των υφιστάμενων κενών. Επιπλέον, δεν τυποποιείται η επιχειρησιακή δράση των εθελοντικών φορέων, οπότε δεν προκύπτει εάν προωθούνται δημόσιες επιλογές ή αυτόνομες επιλογές των φορέων. (Αμίσης & συν., 2006)

Στα πλαίσια προώθησης, οργάνωσης και ρύθμισης του εθελοντικού τομέα, το κράτος με τον ν. 3390/2005 σύστησε το εθνικό φορέα για τον εθελοντισμό με την επωνυμία «Έργο Πολιτών» και την διαδικτυακή πύλη του Ελληνικού κέντρου προώθησης του εθελοντισμού (www.anthropos.gr), φορείς που καταργήθηκαν το έτος 2010, ενώ τους ασκήθηκε έντονη κριτική ως προς την αποτελεσματικότητα, την νομιμότητα και την νομιμοποίησή τους. Επίσης, με νόμους συστήθηκαν μητρώα εθελοντικών οργανώσεων σε ορισμένα Υπουργεία⁸⁴, αν και η ανταποκρισιμότητα είναι χαμηλή, ενώ ορισμένες εθελοντικές οργανώσεις αναφέρουν ότι η ενέργεια αυτή προσθέτει γραφειοκρατικά εμπόδια, παρά βελτιώνει το τοπίο (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014).

Στο σχέδιο αναθεώρησης του Συντάγματος το 2007, προκρίθηκε ως αναθεωρητέο με 116 ψήφους υπέρ το άρθρο 16, σχετικά με την θεσμική κατοχύρωση του εθελοντισμού⁸⁵, ενώ τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση από το 2014 σχέδιο νόμου για τις Κοινωνικές Οργανώσεις Πολιτών (ΚΟΠ), δίχως, όμως, να κατατεθεί ο σχετικός νόμος⁸⁶.

Στα πλαίσια αυτοοργάνωσης του εθελοντικού χώρου, εντοπίζονται ορισμένες πρωτοβουλίες από διεθνείς και εθνικές εθελοντικές οργανώσεις, δίχως όμως ευρεία αποδοχή.⁸⁷

Εν κατακλείδι, ο εθελοντισμός και η σχέση του με το κράτος βαδίζουν στη «γκρίζα ζώνη του νόμου». Αν και δεν παρατηρείται σύγκληση μεταξύ των εθελοντικών οργανώσεων αναφορικά με την εφαρμογή μεθόδων και αρχών, εντούτοις, αποτελεί κοινό τόπο η απαίτηση για αναδιάρθρωση του θεσμικού πλαισίου και μάλιστα με την συνδρομή της Ε.Ε. (Ευρωβαρόμετρο, 2011), γεγονός που συνιστά

⁸⁴ Επίσης, μητρώα τηρούν και ορισμένοι ΟΤΑ

⁸⁵ Στο άρθρο 16 προστίθεται παράγραφος 11 ως εξής: «11. Η ενίσχυση του εθελοντισμού και της κοινωνίας των πολιτών, που εκφράζονται ατομικά ή οργανωμένα, αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του Κράτους.»

⁸⁶ βλ. <http://www.opengov.gr/ypes/?p=2465>

⁸⁷ Το 2008 ιδρύθηκε το Βουλή της Κοινωνίας των Πολιτών με σκοπό την προαγωγή της κοινωνικής αλληλεγγύης, και του εθελοντισμού με συμμετοχή 135 οργανώσεων, αν και σήμερα είναι ανενεργή (βλ. www.koinoniamko.gr). Σχετικά κινήματα αποτελούν το Συντονιστικό κέντρο Μ.Κ.Ο., η Ανάδραση, η Σύμπραξη Μ.Κ.Ο., το Παρατηρητήριο της κοινωνίας των πολιτών, κ.α. Το 2006 υπογράφηκε η «Χάρτα Αυτοδέσμευσης, Κοινωνικής Ευθύνης και Λογοδοσίας των Διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων» από 11 διεθνείς ΜΚΟ, ενώ το 2008 ακολούθησε η υπογραφή από 16 οργανώσεις της «Χάρτα Αυτοδέσμευσης, Κοινωνικής Ευθύνης και Λογοδοσίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων» που αφορούσε τις Ελληνικές οργανώσεις. Επίσης, προσπάθειες αυτοδέσμευσης αποτελούν οι «Αρχές Προσήλωσης Όλων μας στην Ποιότητα Λειτουργίας και Οργάνωσης Υπηρετώντας τους Σκοπούς μας (ΑΠΟΠΛΟΥΣ)», η «Καμπάνια των 800 ΜΚΟ για το Σύνταγμα και τους Θεσμούς», κ.α.

κοινό περί δικαίου αίσθημα. Ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου οφείλει μεν να διέπεται από σαφήνεια, αλλά να σέβεται το εθελοντικό πνεύμα, ώστε να μην αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα (ΓΓΝΓ, 2012).

3.3.4. Περί οικονομικών και χρηματοδότησης εθελοντικών φορέων

Στην Ελλάδα, μια από τις κύριες πηγές χρηματοδότησης⁸⁸ των εθελοντικών οργανώσεων αποτελούσε το κράτος. Το έτος 2012 «πάγωσαν» οι κρατικές επιχορηγήσεις, ενώ το 2010 υπήρχε μέριμνα για φορολογικές απαλλαγές των εθελοντικών οργανώσεων, η οποία περιορίστηκε δραστικά με τον ν. 3862/2010.

Το πλαίσιο αυτό προκαλεί προβληματισμούς σχετικά με την χρηματοδότηση των εθελοντικών φορέων και ιδιαίτερα για την διαφάνεια, τα κριτήρια και την οικονομική βιωσιμότητα τους.

Ο Σακελαρίου (2014), αναφέρει ότι το διάστημα 2000 έως 2010, εξακόσιες εθελοντικές οργανώσεις διαχειρίστηκαν περί των 135 εκ. €, δίχως να υφίσταται συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο ελέγχου και λογοδοσίας.

Αυτό το «νέφος καχυποψίας»⁸⁹ που προκαλεί η απουσία κανόνων, ενισχύεται από την μη δημοσιοποίηση των οικονομικών στοιχείων των περισσότερων οργανώσεων, από την μη χρήση εξωτερικών ελεγκτών, από την χρηματοδότηση οργανώσεων «σφραγίδα», από τις υφιστάμενες πελατειακές σχέσεις με το κομματικό κράτος, από τις ανισότητες μεταξύ των οργανώσεων και από την δημοσιοποίηση οικονομικών ατασθαλιών (Δαμάσκου, n.d.· Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014· Huliaras, 2014). Ακόμη, ζήτημα αποτελεί και η αποδοτικότητα της κρατικής χρηματοδότησης, δεδομένου ότι η συμβολή του εθελοντικού τομέα στο ΑΕΠ⁹⁰, στην τοπική ανάπτυξη και στην απασχόληση είναι μηδαμινή, ενώ απουσιάζουν μηχανισμοί αξιολόγησης και μετρήσεις της αποτελεσματικότητας (GHK, 2010· Huliaras, 2014).

Η εικόνα που συντίθεται από τα παραπάνω, έχει ως συνέπεια τη μείωση της νομιμοποίησης της δράσης των εθελοντικών φορέων, την αμφισβήτηση των

⁸⁸ Λοιπές πηγές αποτελούν οι χορηγίες ιδιωτών και ιδιωτικών φορέων, τα προγράμματα (κρατικά, των ΟΤΑ, της Ε.Ε.), οι δωρεές, οι εισφορές μελών, οι εκδηλώσεις και οι πωλήσεις προϊόντων

⁸⁹ Χαρακτηρισμός που χρησιμοποιήθηκε στο Πόρισμα της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Ελληνικής Βουλής το 2011.

⁹⁰ Σύμφωνα με την Ε.Ε. (GHK, 2010), η οικονομική αξία του εθελοντικού τομέα στην Ελλάδα που κυμαίνεται στο 0,1% του ΑΕΠ.

ανιδιοτελών προθέσεων του κράτους και των φορέων, (Παπαγεωργίου, 2009· Lyberaki & Paraskevorou, 2002) και τελικά την αποδυνάμωση του εθελοντικού κινήματος.

Τα ζητήματα της βιωσιμότητας που εντάθηκαν μετά την οικονομική κρίση, οδηγούν τις εθελοντικές οργανώσεις στην προσαρμογή των δράσεων τους, σύμφωνα με την βούληση των χορηγών (Ε.Ε., Εκκλησία, κράτος, κλπ), στην υιοθέτηση τεχνικών της αγοράς (Μουζέλης & Παγουλάτος, 2003) ή ακόμη στην μεταβολή θεμελιωδών χαρακτηριστικών τους (Loukidou, 2014). Έτσι, ορισμένες οργανώσεις δεν επιβιώνουν (αναστέλλουν την λειτουργία τους είτε συρρικνώνονται), ορισμένες εφαρμόζουν καινοτόμες τεχνικές, ενώ σε άλλες αυξάνεται η εξάρτησή τους με αποτέλεσμα τη μείωση της αυτονομίας τους, την αύξηση της επαγγελματοποίησης τους, και την απώλεια του βασικού προσανατολισμού τους. Τελικά μεταβάλλονται σε υπεργολάβους των χρηματοδοτών τους, ενώ απολύουν μέρος του εθελοντικού τους χαρακτήρα (Huliaras, 2014).

Συμπερασματικά, παρατηρείται σε μεγάλη έκταση το φαινόμενο της κρατικής ρύθμισης των χαρακτηριστικών του εθελοντικού τομέα με εργαλείο τη χρηματοδότηση, ενώ οι φορείς θεωρούν ως θεσμικό χρηματοδότη τους το κράτος (Βερνίκος, 2011). Προκειμένου, λοιπόν, ο εθελοντισμός να αναπτυχθεί ως αυτόνομη έκφραση της ΚτΠ, οφείλεται να εισαχθούν νέα εργαλεία χρηματοδότησης⁹¹ μέσα από ένα τυποποιημένο και διαφανές πλαίσιο, που καθιστά υγιείς τις σχέσεις εθελοντισμού - κράτους και διασφαλίζει την βιωσιμότητα των εθελοντικών φορέων, κυρίως μέσα από την αυτοχρηματοδότηση, πέραν, όμως, από αγοραίες λογικές. Η ευθύνη της ρύθμισης βαρύνει το κράτος, εκ του θεσμικού του ρόλου, αλλά και εκ του ρόλου του ως χρηματοδότη⁹².

⁹¹ Βάση αξιολόγησης, πιστοποίησης, μικροπιστωτικά εργαλεία, κοινωνικές οικονομικές δραστηριότητες, κλπ

⁹² Ρυθμίζοντας το τοπίο του εθελοντικού τομέα και εφαρμόζοντας πολιτικές που ενδυναμώνουν τον ρόλο του εθελοντισμού, «επιστρέφει» τα χρήματα των πολιτών μέσα από αποδοτικά προγράμματα, ικανοποιώντας τα άμεσα εκφρασμένα αιτήματα των πολιτών. Με τον τρόπο αυτόν αναδιανέμεται ο πλούτος σε ένα περιβάλλον αμεσότερης δημοκρατίας.

3.4. Το περιβάλλον του εθελοντισμού στον τομέα της υγείας

Η λειτουργία του εθελοντισμού στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας από τον χαρακτήρα των φιλανθρωπικών παρεμβάσεων εξελίχθηκε σήμερα σε νέες μορφές κοινωνικού εθελοντισμού που διαρθρώνεται είτε μέσα από άτυπα δίκτυα, είτε μέσα από τις εθελοντικές οργανώσεις προνοιακού τύπου (Αμίσης & συν, 2006).

Ειδικότερα για τον χώρο της υγείας, η εθελοντική προσφορά εκφράζεται από ένα πλήθος οργανώσεων με σημαντικές διαφοροποιήσεις, έχοντας ως σκληρό πυρήνα την παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την πρωτοβάθμια φροντίδα (Πετμεζίδου & συν., 2015). Οι οργανώσεις αυτές προσφέρουν είτε άμεσα φροντίδα υγείας, είτε έμμεσα συμβάλουν στην προαγωγή της.

Αν και οι εθελοντικές οργανώσεις που παρέχουν άμεσες υπηρεσίες στον τομέα της υγείας αποτελούν ένα μικρό ποσοστό του συνόλου⁹³ (ASBI, 2010· GHK, 2010), ενώ ο αριθμός των πιστοποιημένων περιορίζεται σημαντικά (Polyzoidis, 2015), εντούτοις, μελέτη της Ε.Ε. εντοπίζει αύξηση κατά 14% στην συμμετοχή των εθελοντών μεταξύ των ετών 2010 και 2011 (GHK, 2010), παράλληλα με την αύξηση των νέων άτυπων μορφών⁹⁴. Σημαντική προσφορά στον τομέα παρουσιάζει και η Εκκλησία⁹⁵ παρέχοντας ένα εκτενές δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών, το οποίο όμως δεν έχει καμία διασύνδεση με το ΥΥΚΑ ή με δομές αυτού (Οικονόμου, 2012)

Αν και σε επίπεδο σχεδιασμού το κράτος προβλέπει την συνεργασία του εθελοντισμού στην χάραξη και υλοποίηση των πολιτικών υγείας⁹⁶ (ΥΥΚΑ, 2008), ενώ με τον ν.3868/2010 προβλέπεται η τήρηση μητρώου εθελοντών στα νοσοκομεία⁹⁷,

⁹³ Το ποσοστό εκτιμάται στο 5% - 10%, ενώ στο μητρώο του ΥΥΚΑ αναφέρονται 1.095 φορείς με μόνον 189 πιστοποιημένους (Polyzoidis, 2015). Αναλυτικά 559 φορείς δρουν στην προστασία παιδιών/οικογενειών, 193 στην ασθένεια, 319 στην αναπηρία, 77 στην αιμοδοσία, 12 είναι ομοσπονδίες και 49 πανελλήνιοι σύλλογοι (Μάνθου, 2012)

⁹⁴ Υπολογίζονται πανελληνίως περίπου 70 κοινωνικά ιατρεία χωρίς νομική μορφή, με υπηρεσίες παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας, και εξασφάλισης πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας μέσω άτυπων καναλιών (Πετμεζίδου & συν., 2015). Επίσης λειτουργούν περίπου ισόποσα κοινωνικά φαρμακεία. Ακόμη εντοπίζονται ιστότοποι προσφοράς υγειονομικών υπηρεσιών (ενδ. βλ <http://www.ydika.gr/offers/?qCat=1>)

⁹⁵ Οι Petmezidou και Polyzoidis (2013) θέτουν το ερώτημα του ρόλου της Εκκλησίας της Ελλάδος στην μεταρρύθμιση του κράτους πρόνοιας.

⁹⁶ «Καθιστούμε την επιστημονική κοινότητα και τον εθελοντικό τομέα πολύτιμους συνεργάτες στη χάραξη και στην υλοποίηση της πολιτικής για τη Δημόσια Υγεία, ενώ εξασφαλίζουμε τις συνθήκες που επιτρέπουν την οργανωμένη αξιοποίηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης» (ΥΥΚΑ, 2008: 20)

⁹⁷ Όμως απαγορεύεται η κάλυψη πάγιων και διαρκών αναγκών από εθελοντές.

παρόλα ταύτα, πέραν των δυσχερειών που προαναφέρθηκαν, στον τομέα της υγείας υφίστανται περαιτέρω δυσχέρειες στην συμμετοχή των εθελοντών.

Δυσχέρειες αποτελούν η υψηλή εξειδίκευση που απαιτεί ο χώρος, η κρισιμότητα του παραγόμενου αγαθού, η απαίτηση για υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, καθώς και η αρνητική στάση των επαγγελματιών υγείας⁹⁸ και των ομάδων συμφερόντων. Η ύπαρξη φορέων παροχής υγείας έξω από την εποπτεία του κράτους πιθανόν να εγκυμονεί κινδύνους για την υγεία των πολιτών, για την πρόκληση ανισοτήτων (ασθενείς «δύο ταχυτήτων»), αλλά και για τη σταδιακή υπαναχώρηση της εγγυοδοσίας του κράτους⁹⁹ και τη μεταβίβαση της ευθύνης στους πολίτες. Επίσης, οι σχέσεις εξάρτησης των ασθενών από τους ιατρούς, δεν ευκολύνει τον έλεγχο και την άσκηση πιέσεων ιδιαίτερα στις ομάδες αυτοβοήθειας, ενώ σε περιπτώσεις η ενημέρωση μπορεί να μην έχει τεκμηριωμένη επιστημονική βάση.

Η δραστηριοποίηση των εθελοντών εντός δημοσίων δομών υγείας παρουσιάζει χαμηλά επίπεδα, ιδιαίτερα λόγω ελλείψεως σαφούς θεσμικού πλαισίου και τυποποίησης των σχέσεων επαγγελματιών υγείας-εθελοντών, χαμηλών επιπέδων ευαισθητοποίησης του υγειονομικού προσωπικού στις εθελοντικές αξίες, αλλά και λόγω του ιδιαίτερου περιβάλλοντος που επικρατεί στον εργασιακό χώρο της υγείας¹⁰⁰ (Σόλιας, 2006· Πετμεζίδου & συν, 2015).

Εν κατακλείδι, η αύξηση της διεισδυτικότητας του εθελοντισμού στην υγεία, και μάλιστα σε ευρεία κλίμακα, προϋποθέτει την θεσμοθέτηση αυστηρών κανόνων, που να διασφαλίζουν την κρατική εγγυοδοσία και την ισότητα στην υγεία και να ενδυναμώνουν το διαφαινόμενο κίνημα οριζόντιων κοινωνικών δικτύων στην συμμετοχή τους στον μετασχηματισμό του συστήματος υγείας.

⁹⁸ Πέραν της αρνητικής στάσης της οποίας ερμηνευτικά εργαλεία έχουν προαναφερθεί, διαπιστώνεται χαμηλή συμμετοχή του υγειονομικού προσωπικού, αλλά υψηλή πρόθεση. Επίσης, αναφέρονται χαμηλά ποσοστά στήριξης του εθελοντισμού, ιδιαίτερα στο χώρο εργασίας (Κομπότης, 2014· Βαίλα & συν., 2004, Ζουμπής, 2013).

⁹⁹ Το δικαίωμα στην υγεία έχει θετική διάσταση (status positivus) δηλαδή υποχρέωση του κράτους να παρέχει και να προάγει το αγαθό της υγείας, αρνητική διάσταση (status negativus) δηλαδή υποχρέωση του κράτους να προστατεύει την υγεία των πολιτών και να μην την βλάπτει, και πολιτική διάσταση (status activus) δηλαδή υποχρέωση του κράτους να συνδιαμορφώνει την πολιτική υγείας με τους πολίτες (Κατρούγκαλος, 2006)

¹⁰⁰ λ.χ. ελλειμματική εκπαίδευση και απύουσα πιστοποίηση εθελοντών, αμοιβαία καχυποψία εθελοντών-μόνιμου προσωπικού, αίσθημα ότι οι εθελοντές αποτελούν δωρεάν εργατικό δυναμικό και συγκαλύπτουν τις μόνιμες και διαρκείς ανάγκες, αίσθημα ότι οι εθελοντές είναι επιπλέον «βάρος» στο περιβάλλον έντασης εργασίας (λ.χ. λόγω εποπτείας τους), χαλαρή δέσμευση εθελοντών, αύξηση της διαφάνειας που συνεπάγεται κίνδυνος για την διαπλοκή (λ.χ. άτυπες πληρωμές), απουσία ασφαλιστικής κάλυψης ατυχήματος ή λάθους, αμφισβήτηση της αυθεντίας και εξουσίας των ιατρών, κλπ

3.5. Οι μεταβολές του εθελοντικού τομέα λόγω της κρίσης

Η σύγχρονη κρίση, επέφερε μεταβολές στις τάσεις, τη δομή, τη λειτουργία και το γενικότερο περιβάλλον ανάπτυξης του εθελοντισμού (Πέκκα-Οικονόμου & συν, 2013· Arapoglou & Gounis, 2015).

Όπως αναφέρει ο Μπουρικός (2013), ένα «νέο κύμα» εθελοντισμού εμφανίστηκε κατά την κρίση, αυξάνοντας τη συμμετοχικότητα των πολιτών και των οργανώσεών τους¹⁰¹ (Clarke, 2015· Garefi & Kalemaki, 2013), ιδιαίτερα σε άτυπες μορφές πρωτοβουλιών αλληλεγγύης¹⁰² (Rakopoulos, 2014· Zambeta, 2014). Το φαινόμενο της αύξησης ερμηνεύεται από το αίσθημα του επείγοντος που αναπτύχθηκε αναφορικά με την ικανοποίηση άμεσων αναγκών που προέκυψαν από την κρίση και τη μείωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην αποτελεσματικότητα τυπικών και άτυπων θεσμών και δικτύων (Pettrakis, 2012).

Η επίπτωση της κρίσης στις εθελοντικές οργανώσεις ποικίλει αναλόγως του τύπου τους, του μεγέθους τους και του πεδίου δράσης. Νέες¹⁰³, άτυπες οργανώσεις με πολιτικά χαρακτηριστικά δημιουργούνται (Vathakou, 2015), με στόχο την εφαρμογή καινοτόμων λύσεων στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης, τον εκδημοκρατισμό της πολιτικής διαδικασίας και την εισαγωγή νέων κοινωνικών δομών¹⁰⁴ (Pantazidou, 2013· Petropoulos & Valvis, 2015), ικανοποιώντας ταυτόχρονα την ανάγκη έκφρασης των πολιτών (Simiti, 2015). Οι πόροι των οργανώσεων αυτών αντλούνται από την συμμετοχικότητα, που εκφράζεται με την

¹⁰¹ Αντιθέτως, το Ευρωβαρόμετρο (2011) αναφέρει πτώση της συμμετοχής από το 18% το 2006 στο 14% το 2011 και ο Παγκόσμιος δείκτης Προσφοράς (Word Giving Index) για την περίοδο 2010-2014, πτώση από 5% το 2010 στο 3% το 2012 και άνοδο στο 4% το 2013, (140^η θέση στους 145). Ο Sotiropoulos (2013) αμφισβητεί τα στοιχεία αυτά, επιχειρηματολογώντας ότι δεν λαμβάνουν υπόψη τον άτυπο εθελοντισμό. Η Loukidou (2013) εντοπίζει σημαντική μείωση των τυπικών οργανώσεων της Θεσσαλονίκης το 2009-2012 (246-168) την οποία αποδίδει στην κρίση. Επίσης ο Polyzoidis (2009) σημειώνει ότι αν και ο μ.ο. των δωρεών μειώνεται, η ονομαστική τους τιμή αυξάνει.

¹⁰² Η ΕΛΣΤΑΤ (2008) αναφέρει ότι η συμμετοχή των πολιτών είναι υψηλότερη στις άτυπες (18,9%) έναντι των τυπικών (10%), ενώ η ΓΓΝΓ (2012) διαπιστώνει ότι το 46,8% των Ελλήνων συμμετέχει σε άτυπες μορφές εθελοντισμού.

¹⁰³ Όπως αναφέρουν οι Μπουρικός και Σωτηρόπουλος (2014) οι σημαντικότερες διαφορές που εντοπίζονται είναι : Τυπικές vs Άτυπες: ίδρυση λόγω ανάγκης κάλυψης αναγκών και ατομικής πρωτοβουλίας vs ίδρυση λόγω ανάγκης κοινωνικοπολιτικών αλλαγών και πολιτικοποίησης, μέλη πολλά με λίγα ενεργά vs λίγα με πολλά ενεργά , εστίαση σε οργανωτικά/ θεσμικά ζητήματα vs εστιάζουν σε αξιακά/ ιδεολογικά ζητήματα, ρόλος συμπληρωματικός του κράτους vs , τάση μη θεσμοποίησης και αποστασιοποίησης από κράτος, αγορά και τυπικές οργανώσεις, ο εθελοντές συμβάλλουν στην κάλυψη αναγκών vs οι ίδιοι οι εθελοντές αποτελούν την ουσία της ύπαρξής τους στη βάση της αυτενέργειας, της ευθύνης και της ενεργούς συμμετοχής

¹⁰⁴ Σύμφωνα με τους Καβουλάκο και Γριτζά (2015), στην περιοχή της Αττικής δραστηριοποιούνται 58 ομάδες «αντι-μεσαζόντων», 84 τράπεζες χρόνου, παράλληλου νομίσματος, ανταλλακτικά δίκτυα, 23 αυτοδιαχειριζόμενοι παραγωγοί λαχανικών, 38 συνεταιρισμοί και 140 κοινωνικές επιχειρήσεις.

εθελοντική εργασία, ενώ εκφράζουν δυσπιστία στην ιδιωτική και κρατική δράση και χρηματοδότηση (Σωτηρόπουλος, 2015). Η δράση τους είναι κυρίως τοπική, απαλλαγμένη από τα γραφειοκρατικά βαρίδια και την κρατική εξάρτηση και χαρακτηρίζεται από ευελιξία και αποδοτικότητα¹⁰⁵ (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014).

Οι μικρότερες τυπικές οργανώσεις, αντιμετωπίζοντας ζητήματα βιωσιμότητας, είτε αναστείλουν ή περιορίζουν τη δράση τους, είτε μετασχηματίζονται (Huliaras, 2014), ενώ οι μεγάλες δεν φαίνεται να επηρεάζονται σημαντικά λόγω του επαγγελματικού τρόπου λειτουργίας τους και της συνεργασίας τους με το κράτος, εξασφαλίζοντας, έτσι, χρηματοδότηση από ιδιωτικά, εθνικά, ή ευρωπαϊκά προγράμματα (Polyzoidis, 2015). Επίσης, η σύνδεση του πεδίου δράσης με τον βαθμό επηρεασμού από την κρίση ερμηνεύεται από την στροφή των χρηματοδοτών σε ζητήματα κοινωνικής φροντίδας (Sotiropoulos, 2014).

Παρατηρείται μεταβολή στην κατεύθυνση των δράσεων, γεγονός που ερμηνεύεται όχι μόνο από την μεταβολή του περιβάλλοντος, από την εμφάνιση νέων αναγκών, ή την αύξηση της έντασης των προϋπαρχόντων, αλλά και από την αλλαγή του περιεχομένου τους. Έτσι, οι φορείς μεταβάλλοντας¹⁰⁶ τους στόχους και τις προτεραιότητες τους, στράφηκαν κυρίως στην κάλυψη βιοτικών αναγκών και στην υγειονομική περίθαλψη, αλλά και σε νέες υπηρεσίες, όπως η νομική υποστήριξη. Οι αυξημένες ανάγκες οδηγούν, επίσης, στην παράταση της χρονικής διάρκειάς των προγραμμάτων, αλλά και στην αναθεώρηση των ομάδων στόχων, οι οποίοι κυρίως αποτελούνται από ανθρώπους που πλήττονται άμεσα από τις επιπτώσεις της κρίσης¹⁰⁷.

Η μείωση των πόρων με παράλληλη αύξηση των αναγκών οδήγησε τις εθελοντικές οργανώσεις στην ανάπτυξη συνεργασιών. Παρατηρείται η ενεργοποίηση ευρύτερων δικτύων κοινωνικών ομάδων (ιδιαίτερα επαγγελματιών), καθώς και η

¹⁰⁵ Σύμφωνα με στοιχεία της Συντονιστικής Επιτροπής Κοινωνικών Ιατρείων και Φαρμακείων έως τον Οκτώβριο του 2013 μόνον έξι δομές προσέφεραν ιατρικές υπηρεσίες σε 20.303 πολίτες, φάρμακα σε 5.870 ασθενείς και οδοντιατρικές υπηρεσίες σε 3.072 άτομα. Το προφίλ των ωφελουμένων είναι 1.629 Έλληνες, 651 μετανάστες, 1.148 γυναίκες, 966 άντρες και 166 ανήλικοι (βλ. <http://www.solidarity4all.gr/el/support-article>)

¹⁰⁶ Η Loulidou (2013), σε έρευνα που διεξήγαγε σε σύνολο 32 οργανώσεων αναφέρει ότι 16 διεύρυναν ή μετέβαλαν το πεδίο δράσεών τους προς την κατεύθυνση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και αγαθών ή τη δημιουργία εναλλακτικών δομών κοινωνικής οικονομίας, 12 δεν την μετέβαλαν ενώ την συρρίκνωσαν κυρίως λόγω μείωσης των ενεργών μελών.

¹⁰⁷ Οι Γιατροί του Κόσμου, αναφέρουν ότι το ποσοστό των Ελλήνων που έκαναν χρήση των υπηρεσιών της οργάνωσης προ κρίσης ήταν το 4% ενώ το 2012 ανήλθε στο 30%.

στενότερη συνεργασία, συνέργεια και συντονισμός μεταξύ των οργανώσεων. Παρά την επιφυλακτικότητα των οργανώσεων, συνεργασίες, επίσης, εντοπίζονται και με τον ιδιωτικό τομέα¹⁰⁸, την Εκκλησία και το κράτος (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014· Σημίτη, 2014), με σημαντικό ρόλο να διαδραματίζουν οι ΟΤΑ¹⁰⁹ (Karatza, 2014).

Αναφορικά με τους εθελοντές, παρατηρείται κινητικότητα τους σε δράσεις που ικανοποιούν άμεσες κοινωνικές ανάγκες (Lukidou, 2013), ενώ μεταβάλλεται η σύνθεσή τους, με τους νέους, τους εργαζόμενους, τους ανέργους και τους ωφελούμενους να παίρνουν την σκυτάλη από τους συνταξιούχους, προσφέροντας, όμως, λιγότερο χρόνο (Σάλτου, 2013). Επίσης, η μεσαία τάξη, ενώ αποτελούσε την κατ' εξοχήν δεξαμενή εθελοντών (Zannis, 2012), μετακυλίεται στην ομάδα των ωφελουμένων, όπου παρατηρείται σημαντική αύξηση των Ελλήνων και μείωση των αλλοδαπών¹¹⁰ (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014).

Ο νέος εθελοντικός χώρος δεν στερείται κριτικής. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι ο εθελοντισμός υπαναχωρεί στην παραδοσιακή φιλανθρωπία και στις σχέσεις πατρωνίας, ιδιαίτερα μέσω της προσφοράς με την μορφή παροχής, ενώ λίγοι είναι οι φορείς που προωθούν την ενεργό συμμετοχή και την δικτύωση των ωφελουμένων (Ροζάκου, 2007· Σημίτη, 2014). Σε περιπτώσεις παρουσιάζεται η εργαλειακή αντιμετώπιση των ωφελουμένων ως μέσον προβολής της οργάνωσης (λ.χ. παρουσία ΜΜΕ) (Μπουρίκος, 2013) και ως «εξαναγκασμός τους» στην εθελοντική εργασία. Η ανεπάρκεια πόρων και η αδυναμία των οργανώσεων να προσφέρουν με όρους επάρκειας, καθώς και η εστιασμένη στόχευση και η ιδιαίτερη προνοιακή ιδεολογία, οδηγούν σε περιπτώσεις στην τυχαία επιλεξιμότητα ή στην θέσπιση κριτηρίων, τα οποία οδηγούν σε ρατσιστικούς αποκλεισμούς, σε στιγματισμό, σε ανισότητες, σε περιορισμό της καθολικότητας¹¹¹ και της προσβασιμότητας, αλλά και σε σύνδεση των

¹⁰⁸ Όπως αναφέρει η Σημίτη (2014), η εταιρική κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων δεν αποδυναμώθηκε κατά την διάρκεια της κρίσης. Έτσι, παρατηρούνται συνεργασίες με εθελοντικές οργανώσεις σε μια σχέση αμοιβαίου κέρδους (win2win) σε πολλαπλά πλαίσια όπως η παροχή αγαθών και υπηρεσιών, η υποστήριξη (οικονομική, υλικοτεχνική, κλπ), οι συνέργειες, κλπ

¹⁰⁹ Η αποροθημία όμως του κεντρικού κράτους για την εφαρμογή της αποκέντρωσης, περιορίζει την διάθεση πέραν του 1% του προϋπολογισμού των ΟΤΑ στις εθελοντικές οργανώσεις τοπικής εμβέλειας (ΓΤΝΓ, 2012).

¹¹⁰ Το συμπέρασμα αναφέρεται προ της αύξησης των προσφυγικών ροών.

¹¹¹ Η πρόνοια από κρατικά εγγυημένη, κοινωνική και επαγγελματική, μετατρέπεται σε εθελοντική, τοπική, αποσπασματική και «ερασιτεχνική». Επιπλέον, η εφαρμογή μη καθολικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο, αποδυναμώνουν τον ιστορικά διαμορφωμένο διεκδικητικό ρόλο της μεσαίας τάξης, με συνέπεια την διάρρηξη της συνοχής της και την περεταίρω αποδυνάμωσή της.

προνοιακών παροχών με την δυνατότητα επανένταξης¹¹² (Μπουρίκος, 2013). Η περιορισμένη παρουσία δευτεροβάθμιων οργανώσεων, η αδυναμία συγκρότησης μιας ευρύτερης, μακροπρόθεσμης και ενιαίας στρατηγικής, καθώς και η αυξημένη ανταγωνιστικότητα και καχυποψία μεταξύ των οργανώσεων (Polyzoidis, 2009· Vathakou, 2015), περιορίζει τον ιστορικά θεσπισμένο ρόλο των οργανώσεων αυτών και μειώνει την αποτελεσματικότητά και την αποδοτικότητά τους.

Σε αυτό το ανώριμο ακόμη, πλουραλιστικό και ασαφές τοπίο, δεν είναι διακριτή η νομιμοποίηση και η νομιμότητα της δράσης, της αντιπροσώπευσης των ευπαθών ομάδων και της προτεραιοποίησης των κοινωνικών αναγκών. Το όλο περιβάλλον ανοίγει την «κερκόπορτα» για την εκ νέου εκ των άνω επιβολή, κυρίως από τους χρηματοδότες¹¹³, ενώ αυξάνει την διεισδυτικότητα του κεντρικού κράτους, προκειμένου αυτό να εντάξει την νέα δυναμική σε έναν μηχανισμό διάσωσης του εαυτού του (Μπουρίκος, 2013).

Εν κατακλείδι, η κινητικότητα στον εθελοντικό τομέα μας υποψιάζει ότι η κρίση μπορεί να αποτελέσει παράθυρο ευκαιρίας για την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου (Sotiropoulos, 2014).

Δεν μπορούν όμως να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα δεδομένου ότι η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη.

¹¹² Οι περιπτώσεις αυτές θυμίζουν ιδεολογικές προσεγγίσεις, όπου ο «άξιος» να λαμβάνει προνοιακή προστασία είναι ο πολίτης που δύναται να επανενταχθεί στην αγορά εργασίας. Έτσι διαχωρίζεται ο κοινωνικός ιστός σε «χρήσιμους και άχρηστους» πολίτες, ενισχύοντας την ατομική ευθύνη, αγνοώντας παράλληλα την επίπτωση του γενικότερου περιβάλλοντος και των θεσμών.

¹¹³ Αν και οι νέοι χρηματοδότες δύνανται να περιορίσουν την αυτονομία των οργανώσεων, οι Μποτετζάγιας και Κουτίβα (2013) σε έρευνά τους (2008-2010) διαπίστωσαν ότι, οι αποφάσεις των ιδρυμάτων δεν επηρεαζόταν από την δημοσιότητα σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις στα πλαίσια της κοινωνικής ευθύνης.

3.6. Αντί επιλόγου

Η αποτελεσματική πολιτική απαιτεί σαφή ιδεολογικό προσανατολισμό και τεκμηριωμένες αποφάσεις. Στην περίπτωση του εθελοντισμού, απουσιάζουν και τα δύο.

Οι υπάρχουσες προσπάθειες μελέτης του χώρου παρουσιάζουν αδυναμία καταγραφής τόσο των ποσοτικών όσο και των ποιοτικών του χαρακτηριστικών, με αποτέλεσμα την αδυναμία απόκτησης τεκμηρίων.

Ο χώρος του εθελοντισμού ασθενεί από τις παθογένειες του Ελληνικού κράτους, οι οποίες συνοψίζονται στην πατρωνία και τις σχέσεις διαπλοκής, στην κομματοκρατία και τον πελατειακό κορπορατισμό, καθώς και στην έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και συντονισμού. Έτσι, παρουσιάζεται το παράδοξο της διαμόρφωσης ενός ελεύθερου χώρου ανάπτυξης και έκφρασης του εθελοντισμού, όπου εκεί δρουν εξαρτημένες αδύναμες και περιορισμένες οργανώσεις. Το παθογενές πλαίσιο πραγματώνεται μέσα από την απουσία θεσμικού πλαισίου, την γενικότερη ασάφεια, τον πολυκερματισμό, αλλά και από την χρησιμοποίηση του χώρου ως «πεδίο πολιτικών μαχών» που στιγματίζουν τις εθελοντικές οργανώσεις συχνά αναίτια (Valvis, 2015).

Η προσφορά των οργανώσεων στον ελληνικό χώρο ήταν και είναι σημαντική, αλλά αφανής, ενώ λειτουργεί υπό την φιλοσοφία της φιλανθρωπίας. Όπως αναφέρουν η Λυμπεράκη και ο Τήνιος (2012) η επιβίωση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού εντός συνθηκών υψηλής ανεργίας, ύφεσης και συρρίκνωσης των κοινωνικών δαπανών, μπορεί να ερμηνευθεί από την άτυπη εθελοντική δράση σε τοπικό επίπεδο.

Η σύγχρονη κρίση, επέφερε πλήθος αλλαγών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, βίαιη αύξηση των κοινωνικών αναγκών (σε ποσότητα και έκταση), καθώς και περιορισμό των διαθέσιμων πόρων και κατά συνέπεια αποδυνάμωση της δυνατότητας του κράτους να χειραγωγεί μέσω της χρηματοδότησης τις οργανώσεις των εθελοντών. Έτσι, δημιουργήθηκαν άτυπες συλλογικότητες πολιτών με χαρακτηριστικό την πολιτικοποίηση, την καινοτομία και την αποστασιοποίηση από τους θεσμούς, αναπτύχθηκαν συνεργασίες και συνέργειες του συνόλου των κοινωνικών ομάδων, ενισχύθηκε η τοπική και αποκεντρωτική δράση, ενώ

ενεργοποιήθηκαν μεταβολές στις υπάρχουσες τυπικές εθελοντικές ομάδες.

Τον κενό χώρο που προκλήθηκε από την υπαναχώρηση του κράτους πρόνοιας, αλλά και από την απαξίωση των θεσμών, τον κατέλαβαν οι πολίτες στην προσπάθειά τους να ικανοποιήσουν άμεσες βιοτικές ανάγκες, αλλά και να διεκδικήσουν τον κοινωνικό μετασχηματισμό μέσα από την συμμετοχικότητα και την κοινωνική συνοχή.

Η κρίση δεν αποτελεί ιδανική συνθήκη για την αναγέννηση του εθελοντικού κινήματος μια που η συμμετοχικότητα αναστέλλεται λόγω ατομικών προβλημάτων (οικονομικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, κλπ) που ενισχύουν την εσωστρέφεια και τον ατομικισμό, αλλά και λόγω κινδύνων που ελλοχεύουν, όπως η ασυνέχεια της προσφοράς, ο στιγματισμός των ωφελουμένων, ο κατακερματισμός και η «ιδιωτικοποίηση» του κράτους πρόνοιας, η μείωση της ποιότητας των υπηρεσιών, κλπ. Όπως αναφέρουν ορισμένοι, η μετά κρίση εποχή μπορεί να σημαίνει την συρρίκνωση του εθελοντικού τομέα και την αποπολιτικοποίηση των πολιτών (Clarke, 2015· Sotiropoulos, 2014).

Η κινητικότητα στον χώρο του εθελοντισμού, η τάση αύξησης της συμμετοχικότητας και η έκφραση της ανάγκης δομικών αλλαγών, υπό προϋποθέσεις συνιστά ένα αρχικό απόθεμα που πιθανώς μπορεί να αποτελέσει την ευκαιρία της ανασυγκρότησης και εξυγίανσης του χώρου. Ο εθελοντισμός οφείλει να αυτονομηθεί και να καταστεί αυτοσυντηρούμενος, ώστε να υπηρετήσει τον ιστορικό του ρόλο. Να αποτελέσει δηλαδή μοχλό ανάπτυξης, αυθεντική έκφραση της κοινωνίας των πολιτών, και κινητήριο δύναμη της ανασυγκρότησης του κοινωνικού κράτους στην κατεύθυνση της παροχής καθολικών πλουραλιστικών υπηρεσιών που θα ενθαρρύνουν και θα ενδυναμώνουν τους εξυπηρετούμενους.

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1. Καθορισμός ερευνητικού προβλήματος

Κάθε ερευνητική προσπάθεια έχει σημείο εκκίνησης ορισμένο προβληματισμό. Έτσι, και στην παρούσα, αρχικό ερέθισμα αποτέλεσε το τρίπτυχο της κρίσης, της αύξησης των ανεκπλήρωτων υγειονομικών αναγκών και ο ρόλος του εθελοντισμού.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια προσπάθεια αποτύπωσης των γενικών όρων της «βέλτιστης οδού» και όχι των ειδικών χαρακτηριστικών αυτής, εγχείρημα που απαιτεί περεταίρω και εις βάθος διερεύνηση.

Η παραπάνω λογική αναδεικνύει τα ερευνητικά ερωτήματα της εμπειρικής έρευνας, τα οποία είναι, εάν η κρίση επέφερε αλλαγές στον εθελοντικό τομέα και εάν ο εθελοντικός χώρος αποδέχεται ένα νέο περιβάλλον με επαγγελματικά χαρακτηριστικά ([H₀= Η κρίση δεν επηρέασε τον εθελοντικό χώρο] και [H₀= Η εισαγωγή σύγχρονων επαγγελματικών χαρακτηριστικών δεν είναι αποδεκτή στον εθελοντικό τομέα]).

Η διερεύνηση των ερωτημάτων, οδηγεί σε αναζήτηση δύο διαστάσεων. Στον χρόνο, δηλαδή αναζήτηση στο παρελθόν (προ κρίσης), στο παρόν (κατά την κρίση) αλλά και στο μέλλον (προτεινόμενο περιβάλλον).

Έτσι, καθίσταται απαραίτητη η διερεύνηση επιμέρους ζητημάτων, ως βασικών συστατικών του κύριου σκοπού. Ενδεικτικά, τέτοια ζητήματα αποτελούν τα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά των φορέων, τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των εθελοντών, η περιγραφή της εθελοντικής δράσης, η διερεύνηση του υπάρχοντος περιβάλλοντος, ο αυτοπροσδιορισμός των φορέων σε σχέση με τον εαυτό τους και το κράτος, τα κίνητρα τα εμπόδια και τα αποτελέσματα της δράσης των εθελοντών, καθώς και οι μεταβολές που επήλθαν στον εθελοντικό χώρο λόγω κρίσης.

Αν και υφίστανται μελέτες που ερευνούν μεμονωμένες διαστάσεις του εθελοντικού χώρου, ενώ λίγες είναι αυτές που πραγματεύονται τις μεταβολές λόγω της κρίσης, η σπουδαιότητα της παρούσας πρότασης έγκειται στην διερεύνηση των όρων διαχείρισης του πόρου αυτού και της ένταξής του στο σύστημα υγείας.

Δεν αποσκοπεί στο να αποτελέσει έναν πλήρη οδηγό νομιμοποιημένων και

ρεαλιστικών πολιτικών, ικανών να ρυθμίζουν τις σχέσεις του κινήματος με το υπάρχον σύστημα υγείας και να θέτουν το πλαίσιο του συντονισμού των δράσεων. Επιχειρεί την αδρή περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, αλλά και των στάσεων των δρώντων στον εθελοντικό χώρο, έναντι ενός προτεινόμενου περιβάλλοντος, σύμφωνου με ορισμένα δυτικά πρότυπα. Ευελπιστούμε ότι θα αποτελέσει έναυσμα περαιτέρω διερεύνησης για τον εντοπισμό των συνθηκών θεώρησης του εθελοντισμού ως κινηματική έκφανση της πολιτειότητας, απομάστευσης του από την κρατική και πολιτική πατρωνία, διασφάλισης βιώσιμης και σταθερής παραγωγής υπεραξίας και ομαλής εγκόλπωσης των ανεξάρτητων εθελοντικών δράσεων από την πολιτεία (κοινωνία και κράτος).

4.2. Μεθοδολογία

Μετά τον αρχικό προβληματισμό, πραγματοποιήθηκε εκτενής ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, προκειμένου να διερευνηθεί το εύρος και το βάθος του πεδίου, να προσδιοριστούν και να οριοθετηθούν οι νοηματοδοτήσεις και τα ιδεολογικά φορτία των χρησιμοποιούμενων όρων, να εντοπιστούν οι διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις και περιγραφές του εθελοντισμού και να αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

Η συγκεκριμενοποίηση του ερευνητικού πεδίου, προκάλεσε την εκ νέου βιβλιογραφική ανασκόπηση, προκειμένου να εντοπιστούν αξιόπιστα και έγκυρα εργαλεία μέτρησης των χαρακτηριστικών του εθελοντισμού και των μεταβολών που υπέστη λόγω κρίσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην αναζήτηση αντιστοίχων μελετών στον Ελληνικό χώρο και ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας.

Η αναζήτηση της βιβλιογραφίας πραγματοποιήθηκε στο Pubmed και περιλάμβανε άρθρα στην αγγλική και ελληνική γλώσσα, ενώ οι λέξεις-κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν στην αναζήτηση ήταν Κοινωνία των Πολιτών (Civil Society), Οικονομική Κρίση (Economic Crisis), Εθελοντισμός (Volunteer), Εθελοντική προσφορά (Volunteering), Διοίκηση μη Κερδοσκοπικών Οργανισμών (Non-Profit Organizations Management).

Το εύρος του εγχειρήματος δεν επέτρεψε τον εντοπισμό κατάλληλου εργαλείου, οπότε και η προσπάθεια οδηγήθηκε στην εκπόνηση δύο ερωτηματολογίων βασισμένων στα συμπεράσματα μελετών. Εν τέλει, διεξήχθησαν ουσιαστικά δύο επιμέρους έρευνες, μια ποιοτική που αφορούσε τους φορείς των εθελοντικών οργανώσεων και μια ποσοτική που αφορούσε τους εθελοντές.

4.3. Περιβάλλον της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους Δήμους της Αλεξανδρούπολης και της Κομοτηνής, από τον Μάιο έως τον Ιούλιο του 2016 και αφορούσε τους εθελοντές και τους φορείς αυτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας.

Οι Δήμοι της Αλεξανδρούπολης και της Κομοτηνής αποτελούν ένα μικρό τμήμα του πληθυσμού της χώρας (0,61% και 0,67% αντίστοιχα), με συγγενή δημογραφικά χαρακτηριστικά μεταξύ τους, αλλά και με το σύνολο της χώρας, αν και εντοπίζονται ορισμένες διαφοροποιήσεις¹¹⁴, ιδιαίτερα σε κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού (πιν.3) (ΕΛΣΤΑΤ, 2011)

Αναφορικά με τις υγειονομικές δομές (πιν.4, εικ.7), στην Αλεξανδρούπολη εδρεύει πανεπιστημιακό νοσοκομείο, ενώ στην Κομοτηνή γενικό, με σημαντικές διαφορές ως προς τις δυνατότητές τους. Επιπλέον, οι δείκτες προσφοράς παρουσιάζονται σημαντικά υψηλότεροι στον Ν. Έβρου από αυτούς του Ν. Ροδόπης. Τα γεγονότα αυτά επιβεβαιώνουν οι διαπεριφερειακές ροές των ασθενών, όπου στον Ν. Ροδόπης παρουσιάζεται έντονα αρνητικός δείκτης (-34,54%) ενώ στον Ν. Έβρου έντονα θετικός (19,74%) (ΥΓΕΙΑΝΕΤ, 2015· Σκρουμπέλος & συν., 2012).

Σημαντικές διαφορές, επίσης, εντοπίζονται στο νοσολογικό πρότυπο και στους λοιπούς δείκτες υγείας (πιν.5). Ενδεικτικά, η αυτοεκτίμηση της υγείας και τα προσδοκόμενα έτη ζωής είναι υψηλότερα στον Ν. Έβρου, ενώ χαμηλότερος είναι ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας. Ακόμη, διαπιστώνεται υστέρηση του επιπέδου υγείας στις υπό διερεύνηση περιοχές, με αυτό της χώρας (e-demography, 2015· Σκρουμπέλος & συν., 2012)

¹¹⁴ ενδ. Ορισμένες διαφοροποιήσεις των Δήμων με το σύνολο της χώρας μπορεί να εντοπιστούν στο χαμηλό ποσοστό αλλοδαπών και στο αυξημένο ποσοστό απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Οι Δήμοι μεταξύ τους παρουσιάζουν μεγαλύτερες διαφορές όπως το υψηλό ποσοστό των μουσουλμάνων, των ανέργων, των πρόωρων εγκαταλείψεων της βασικής εκπαίδευσης, στην Κομοτηνή, κλπ (βλ. πίνακα 3).

4.4. Πληθυσμός - Δείγμα

Ο μελετώμενος πληθυσμός της ποιοτικής έρευνας αποτελούνταν από ενεργούς εθελοντικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στους Δήμους Κομοτηνής και Αλεξανδρούπολης στον τομέα της υγείας. Ο εντοπισμός των φορέων πραγματοποιήθηκε μέσω του διαδικτύου, αρμόδιων γραφείων των Δήμων και της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης, καθώς και από πληροφόρηση από τους φορείς, σύμφωνα με την αρχή της χιονοστιβάδας (Ρούσος & Τσαούσης, 2011). Κριτήρια συμμετοχής στο δείγμα ήταν ο εθελοντικός χαρακτήρας των φορέων και η ενεργός δράση τους στον τομέα της υγείας κατά το χρονικό διάστημα διεξαγωγής της έρευνας, δεδομένα που διαπιστώθηκαν από τον τίτλο των φορέων και από κατά δήλωσή ενός νόμιμου εκπροσώπου τους. Τελικώς, εντοπίστηκαν στον Δ. Αλεξανδρούπολης 15 οργανώσεις με κατ' εκτίμηση 7.012 μέλη εκ των οποίων το 56,62% είναι ενεργά, ενώ στον Δ. Κομοτηνής 21 οργανώσεις με κατ' εκτίμηση 5.228 μέλη εκ των οποίων το 53,72% είναι ενεργά.

Δείγμα της έρευνας αποτέλεσε το σύνολο του πληθυσμού των φορέων (N=36). Δύο φορείς αρνήθηκαν την συμμετοχή τους στην έρευνα, ενώ άλλοι δύο δεν ολοκλήρωσαν την συνέντευξη επικαλούμενοι στενότητα χρόνου. Για τους φορείς αυτούς, χρησιμοποιήθηκαν τα περιορισμένα δημοσιευμένα στοιχεία από τους επίσημους ιστοτόπους τους.

Πληθυσμό της ποσοτικής έρευνας, αποτέλεσαν το σύνολο των εθελοντών που δραστηριοποιούνται ενεργά στον τομέα της υγείας στους Δήμους Αλεξανδρούπολης και Κομοτηνής. Επιλέχθηκε αντιπροσωπευτικό δείγμα (N=213) με την μέθοδο της δειγματοληψίας κατά συστάδες, που αποτελεί κατά προσέγγιση το 3,1% του πληθυσμού-πηγή της παρούσας μελέτης¹¹⁵. Διανεμήθηκαν 10 ερωτηματολόγια σε κάθε φορέα και ζητήθηκε να επιδοθούν στο $\alpha + X \cdot N/9$ μέλος του φορέα ($\alpha < 10$, N= αρ. μελών του φορέα, $X=0-9$). Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο δημοσιεύθηκε στο διαδίκτυο σε σχετικές τοποθεσίες κοινωνικής δικτύωσης. Το τελικό αποτέλεσμα της συλλογής των ερωτηματολογίων ικανοποιεί μερικώς την αναλογία των εθελοντών ανά γενική κατηγορία δράσης, οπότε μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η δειγματοληψία κατά

¹¹⁵ Το ποσοστό είναι κατά προσέγγιση μια που δεν υπολογίστηκαν στον πληθυσμό τα μέλη του φορέα που αρνήθηκε να συμμετάσχει, το ποσοστό των ενεργών είναι κατά προσέγγιση, ενώ δεν υπολογίστηκε το ποσοστό του πληθυσμού που συμμετάσχει σε περισσότερους από έναν φορέα. Έτσι εκτιμάται ότι το δείγμα αντιπροσωπεύει σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού.

συστάδες ικανοποιείται (Φράγκος, 2013). Εν τέλει, διανεμήθηκαν 10 ερωτηματολόγια σε 34 φορείς, και συνελλέγησαν 213 ερωτηματολόγια, οπότε το ποσοστό απόκρισης ήταν 62,65%.

4.5. Μεθοδολογικά εργαλεία

Ως συνέπεια της διεξαγωγής δύο ερευνών, μιας ποιοτικής και μιας ποσοτικής, προέκυψε η ανάγκη χρήσης δύο εργαλείων. Μετά από εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, δεν εντοπίστηκαν ερωτηματολόγια ικανά να απαντήσουν στην ευρύτητα των υπό διερεύνηση ζητημάτων, με αποτέλεσμα την κατασκευή νέων εργαλείων, στηριζόμενοι κυρίως σε παρόμοιες μελέτες.

Στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στους συμμετέχοντες, προηγήθηκε ενημερωτικό σημείωμα για τους σκοπούς και την ταυτότητα της έρευνας, καθώς και για τα δικαιώματα του συμμετέχοντα. Τα ερωτηματολόγια διαιρέθηκαν σε θεματικές ενότητες, εκ των οποίων ορισμένες ερωτήσεις ήταν ανοικτού και κλειστού τύπου, ενώ σε αυτές που αποτύπωναν στάσεις, θέσεις και απόψεις, χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert πέντε βαθμίδων (Γαλάνης, 2012· Arnold et. al, 1967)

Η ποιοτική έρευνα, διενεργήθηκε με εκ του σύνεγγυς συνάντηση του ερευνητή με εκπροσώπους των φορέων σε δικό τους χώρο. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε ενημέρωση των εκπροσώπων και προκαταρκτική διερευνητική συνέντευξη. Στην συνέχεια, με οδηγό ερωτηματολόγιο διαιρεμένο σε επτά μέρη¹¹⁶, πραγματοποιήθηκε δομημένη συνέντευξη με ερωτήσεις κλειστού τύπου (Φίλιας, 1993), οι οποίες σχολιαζόταν όπου υπήρχε ανάγκη. Σε περιπτώσεις, ορισμένα στοιχεία ελήφθησαν από δημοσιεύσεις στους επίσημους ιστοτόπους των φορέων.

Το ερωτηματολόγιο της ποσοτικής έρευνας που αφορά τους εθελοντές, μετά την τελική διαμόρφωσή του και την δόμησή του σε τέσσερα μέρη¹¹⁷, ελέγχθηκε ως προς την αξιοπιστία του. Οι μέθοδοι ελέγχου που χρησιμοποιήθηκαν είναι του ελέγχου-επανελέγχου (test-retest) σε δείγμα ευκολίας (N=33) και χρονική απόσταση επανάληψης τις τρεις εβδομάδες (Τσοπάνογλου, 2010), ενώ υπολογίστηκε και ο συντελεστής εσωτερικής συνέπειας Cronbach's alpha (Γαλάνης, 2013a). Οι έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν ανά ερώτηση, ανά ομάδα, αλλά και συνολικά, στις ερωτήσεις

¹¹⁶ Τα μέρη του ερωτηματολογίου είναι η ταυτότητα του ερωτώμενου, η ταυτότητα του φορέα, η εθελοντική προσφορά και δράση του, η στάση έναντι του ρόλου που οφείλουν να διαδραματίζουν, η στάση έναντι του κράτους, η στάση έναντι προτεινόμενου περιβάλλοντος με στοιχεία από δυτικά πρότυπα και οι μεταβολές που εντοπίζουν λόγω της κρίσης.

¹¹⁷ Τα μέρη του ερωτηματολογίου είναι τα δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία του ερωτώμενου, η εθελοντική προσφορά και δράση του, η στάση του έναντι προτεινόμενου περιβάλλοντος με στοιχεία από δυτικά πρότυπα το οποίο διαιρείται σε δύο τμήματα αυτό που αφορά τους εθελοντές και αυτό που αφορά τους φορείς, και οι μεταβολές λόγω οικονομικής κρίσης, το οποίο διαιρείται στα τμήματα των εμποδίων, των κινήτρων, των αποτελεσμάτων, και των λοιπών θέσεων.

κλίμακας Likert. Τα αποτελέσματα των ελέγχων ανά ερώτηση κυμάνθηκαν για τον συντελεστή συσχέτισης Spearman από 0,606 έως 0,923, ανά ομάδα¹¹⁸ κυμάνθηκαν για τον συντελεστή συσχέτισης Pearson από 0,782 έως 0,932, ενώ ο συντελεστής συνολικά ήταν 0,910. Αντίστοιχα, ο συντελεστής εσωτερικής συνέπειας Cronbach's alpha συνολικά ήταν 0,940, και επιμέρους ανά ομάδα¹¹⁹ από 0,751 έως 0,897, ενώ δεν εντοπίστηκε ουδεμία ερώτηση, της οποίας η απομάκρυνση θα βελτίωνε τον συντελεστή. Είναι σαφές επομένως ότι το ερωτηματολόγιο χαρακτηρίζεται από υψηλή αξιοπιστία και είναι κατάλληλο για να χρησιμοποιηθεί στην παρούσα μελέτη. Επιπλέον, οι 33 συμμετέχοντες στην πιλοτική μελέτη δεν εξέφρασαν παράπονα για τη δομή ή τη σύνταξη του ερωτηματολογίου γεγονός που επιβεβαιώνει την εγκυρότητα όψης του. Επισημαίνεται ότι ο περιορισμένος αριθμός του δείγματος, καθώς και η έλλειψη παρόμοιων ερωτηματολογίων στη βιβλιογραφία δεν επέτρεψε την εκτίμηση και των άλλων μορφών εγκυρότητας όπως η εγκυρότητα κριτηρίου, η εγκυρότητα παραγόντων κ.ά.

¹¹⁸ Αφού αθροίστηκαν οι τιμές των ομάδων των ερωτήσεων πραγματοποιήθηκε το test με αποτελέσματα των ελέγχων (Pearson r) για την ομάδα εμποδίων στην εθελοντική δράση 0,932, για τα κίνητρα 0,872, για τα αποτελέσματα 0,843, για περιβάλλον που αφορά τους εθελοντές 0,861 και αυτό που αφορά τους φορείς 0,813 και τελικά για τις λοιπές ερωτήσεις 0,782.

¹¹⁹ Αναλυτικά, για την ομάδα εμποδίων στην εθελοντική δράση 0,888, για τα κίνητρα 0,849, για τα αποτελέσματα 0,897, για περιβάλλον που αφορά τους εθελοντές 0,763 και αυτό που αφορά τους φορείς 0,751 και για τις λοιπές 0,838.

4.6. Ανάλυση

Οι προκαταρκτικές συνεντεύξεις, αλλά και τα σχόλια κατά την διεξαγωγή της κύριας συνέντευξη των εκπροσώπων των φορέων, αναλύθηκαν και απομονώθηκαν οι σημαντικές για την έρευνα θέσεις.

Και στα δύο ερωτηματολόγια πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική ανάλυση, ενώ στο ερωτηματολόγιο των εθελοντών και επαγωγική.

Οι κατηγορικές μεταβλητές παρουσιάζονται ως απόλυτες (n) και σχετικές (%) συχνότητες, ενώ οι ποσοτικές μεταβλητές παρουσιάζονται ως μέση τιμή και τυπική απόκλιση. Ο έλεγχος των Kolmogorov-Smirnov και τα διαγράμματα κανονικότητας χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο της κανονικής κατανομής των ποσοτικών μεταβλητών.

Για τη διερεύνηση της ύπαρξης σχέσης μεταξύ δυο κατηγορικών μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος χ^2 (chi-square test). Για τη διερεύνηση της ύπαρξης σχέσης μεταξύ μιας ποσοτικής μεταβλητής και μιας διχοτόμου μεταβλητής χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος t (student's t-test). Για τη διερεύνηση της ύπαρξης σχέσης μεταξύ μιας ποσοτικής μεταβλητής και μιας κατηγορικής μεταβλητής χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση διασποράς (analysis of variance). Για τη διερεύνηση της ύπαρξης σχέσης μεταξύ δυο ποσοτικών μεταβλητών που ακολουθούσαν την κανονική κατανομή χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης του Pearson (Pearson's correlation coefficient) (Γαλάνης, 2009, 2013b· Cohen et.al., 2007).

Στην περίπτωση των βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος πραγματοποιήθηκε πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση για την εξουδετέρωση των συγχυτών. Οι τέσσερις αυτές βαθμολογίες αποτέλεσαν και τις σημαντικότερες εξαρτημένες μεταβλητές στην παρούσα μελέτη και για τον λόγο αυτόν δημιουργήθηκαν και τα αντίστοιχα πολυμεταβλητά μοντέλα παλινδρόμησης. Στην περίπτωση που >2 ανεξάρτητες μεταβλητές προέκυψαν στατιστικά σημαντικές στο επίπεδο του 0,2 ($p < 0,2$) στη διμεταβλητή ανάλυση, εφαρμόστηκε πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση (multivariate linear regression) με εξαρτημένη μεταβλητή τις βαθμολογίες. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόστηκε η μέθοδος της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης με την προς τα πίσω διαγραφή των μεταβλητών (backward stepwise linear regression). Αναφορικά

με την πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση, παρουσιάζονται οι συντελεστές b (coefficients' beta), τα αντίστοιχα 95% διαστήματα εμπιστοσύνης και οι τιμές p (Russell, 2006).

Επισημαίνεται ότι επικουρικά πραγματοποιήθηκαν και διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ διαφόρων μεταβλητών του ερωτηματολογίου για τους εθελοντές. Στην περίπτωση αυτή, δεν πραγματοποιήθηκαν πολυμεταβλητά μοντέλα εξαιτίας του ότι οι εξαρτημένες μεταβλητές δεν αποτελούσαν το κύριο αντικείμενο της παρούσας μελέτης. Επίσης, ο εξαιρετικά μεγάλος αριθμός μεταβλητών του ερωτηματολογίου οδήγησε σε πολυάριθμους στατιστικούς ελέγχους που ξεφεύγουν από το βασικό ερευνητικό αντικείμενο της μελέτης μας και για τον λόγο αυτόν περιοριστήκαμε στις διμεταβλητές αναλύσεις. Τονίζεται ότι στην περίπτωση αυτή, τα αποτελέσματα των διμεταβλητών αναλύσεων πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιφύλαξη, καθώς το ιδανικό σενάριο περιλαμβάνει και την πραγματοποίηση πολυμεταβλητών αναλύσεων, οι οποίες, όμως, δεν πραγματοποιήθηκαν για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Το αμφίπλευρο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε ίσο με 0,05 (Bernard, 2006).

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο για τις κοινωνικές επιστήμες IBM SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences).

4.7. Δυσχέρειες - Περιορισμοί

Δυσχέρεια που προέκυψε στα αρχικά στάδια της έρευνας, αποτέλεσε το εύρος του ερευνητικού πεδίου και η αδυναμία εντοπισμού κατάλληλου εργαλείου που δύναται να ικανοποιήσει τη λογική της διερεύνησης του συνόλου των ερωτημάτων. Συνέπεια τούτου ήταν η σύνταξη μεγάλης έκτασης ερευνητικών εργαλείων και συνεπακόλουθα ζητήματα στην συλλογή και ανάλυση των δεδομένων (Francis & Jackson, 2004).

Επίσης, ο πλουραλισμός των νοηματοδοτήσεων, αλλά και το έλλειμμα μεθοδολογίας καταγραφής και ταξινόμησης των οργανώσεων του εθελοντικού χώρου (Πολυζωΐδης, 2006), κατέστησαν δυσχερή την εφαρμογή των κριτηρίων συμμετοχής στην έρευνα¹²⁰. Επιπλέον, το έλλειμμα καταγραφών του χώρου στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας, καθώς και η απουσία συστηματοποίησης των ερευνών, δεν επιτρέπουν τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Ένα ακόμη ζήτημα που συνέβαλε στην αντιμετώπιση δυσκολιών στη συλλογή των ερωτηματολογίων ήταν η απουσία κανόνων και δεοντολογίας στον εθελοντικό χώρο¹²¹, καθώς και το χαμηλό επίπεδο εξοικείωσης με την επιστημονική έρευνα.

Ως περιορισμός της έρευνας αναφέρεται η με επιφύλαξη γενίκευση των αποτελεσμάτων. Η αδυναμία αυτή οφείλεται στην απουσία σχετικών μελετών, ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση των χαρακτηριστικών του δείγματος με αυτά του πληθυσμού των εθελοντών. Επιπλέον, συγγενής λόγος αποτελεί το έλλειμμα καταγραφής του ακριβούς πληθυσμού των εθελοντών, ενώ είναι ασαφές ποιος φορέας είναι εθελοντικός και δραστηριοποιείται στον τομέα της υγείας.

¹²⁰ λ.χ. Πότε υφίσταται εθελοντική προσφορά; Οι εκκλησιαστικοί φορείς παρέχουν τέτοια ως οργανώσεις της ΚτΠ αν δεν συμμετέχουν εθελοντές σε αυτές τις δομές; Ένας φορέας με 500 μέλη εκ των οποίων τα 5 είναι πολύ ενεργά είναι τέτοιος φορέας; κλπ. Πότε ο τομέας δράσης είναι η υγεία; Ένας φορέας με σχετικό τίτλο που περιορίζει την δράση του σε εθιμοτυπικές εκδηλώσεις πρέπει να συμμετέχει στην έρευνα; ενώ ένας πολιτιστικός σύλλογος που πραγματοποιεί σεμινάρια σχετικά με την υγεία και διευκολύνει την κίνηση των μελών του στις δομές υγείας δεν πρέπει να συμπεριληφθεί; κλπ. Τι εννοείται τομέας υγείας; Η παροχή πληροφοριών; Η άτυπη ενημέρωση; Η παρηγορητική φροντίδα (λ.χ. εκδηλώσεις σε γηροκομεία); Η συλλογή υγειονομικού υλικού; Τα άτυπα δίκτυα που διευκολύνουν την πρόσβαση; κλπ. Ο αριθμός των ερωτημάτων και η απουσία απαντήσεων ή/και το εύρος των απαντήσεων προκαλεί ένα ασαφές τοπίο.

¹²¹ λ.χ. Ο φορέας που αρνήθηκε την συμμετοχή του (Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Κομοτηνής), ουδέποτε ανταποκρίθηκε στο αίτημα αναφοράς των λόγων, παρά το φιλοκοινωνικό έργο και τα εθελοντικά χαρακτηριστικά που διαθέτει, και παρά τους κοινωνικούς πόρους που απορροφά. Στους εθελοντές αναλόγως, σε περιπτώσεις είτε παρατηρήθηκε άρνηση είτε καθυστέρηση στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Πιθανή εν μέρει ερμηνεία της αρνητικής στάσης μπορεί να αποτελέσει η θεώρηση ότι η ελεύθερη βούληση στον εθελοντισμό στην Ελλάδα δεν κινείται σε ρυθμιστικά πλαίσια αλλά σε ένα σχετικά άναρχο τοπίο.

Επίσης, και παρά την σύνθεση του πληθυσμού των δύο Δήμων, δεν εντοπίστηκαν φορείς ή εθελοντές με υπηκοότητα άλλη, εκτός της Ελληνικής και θρησκειύματος άλλου, πλην του ορθοδόξου χριστιανού.

Τα παραπάνω ζητήματα επηρεάζουν σημαντικά και την δειγματοληψία ως προς την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, η οποία όμως δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί, οπότε και δεν είναι δυνατός ο υπολογισμός του δειγματοληπτικού σφάλματος (Cohen et.al., 2008).

Όσον αφορά την ανταποκρισιμότητα, εντοπίστηκε το φαινόμενο της θετικής πόλωσης όπου ανταποκρίθηκαν σε σημαντικό βαθμό συμμετέχοντες με ισχυρότερα εθελοντικά χαρακτηριστικά, ενώ αυτή παρουσίασε διακύμανση αναλόγως του φορέα και του Δήμου.

Επισημαίνεται ότι ο περιορισμένος αριθμός του δείγματος, καθώς και η έλλειψη παρόμοιων ερωτηματολογίων στη βιβλιογραφία δεν επέτρεψε την εκτίμηση και των άλλων μορφών εγκυρότητας, όπως η εγκυρότητα κριτηρίου, η εγκυρότητα παραγόντων κ.ά.

4.8. Ζητήματα Ηθικής και Δεοντολογίας

Στην παρούσα έρευνα τηρήθηκαν όλες οι αρχές δεοντολογίας της επιστημονικής έρευνας, ενώ δεν προέκυψαν ηθικά ζητήματα. Η έρευνα αποτελεί πνευματικό δημιούργημα αποκλειστικά του ερευνητή, ενώ δεν χρηματοδοτήθηκε.

Ο ερευνητής δεν υπεβλήθη στη δοκιμασία υποκειμενικής στάσης έναντι των φορέων ή των ερωτώμενων λόγω προσωπικών συναισθημάτων ή θέσεων, ενώ δεν παρενέβη ούτε κατεύθυνε την εκδήλωση των στάσεων-απόψεων των ερωτώμενων σε κανένα στάδιο της έρευνας.

Η έρευνα διεξήχθη μετά από πληροφορημένη συγκατάθεση των συμμετεχόντων, ενώ τηρήθηκαν οι αρχές της εθελούσιας συμμετοχής, της ανωνυμίας, της εμπιστευτικότητας, του απορρήτου, της υπαναχώρησης της συμμετοχής, της μη έκθεσης σε κίνδυνο και της δημόσιας γνωστοποίησης των αποτελεσμάτων (Creswell, 2014· Dench et.al., 2004· EC, 2010· Πουρκός & Δαφέρμος, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. Φορείς Εθελοντισμού

Τα αποτελέσματα που αφορούν τους εθελοντικούς φορείς και προέκυψαν από την ανάλυση της προκαταρκτικής συνέντευξης και του σχετικού ερωτηματολογίου, παρουσιάζονται παρακάτω.

5.1.1. Προκαταρκτική Συνέντευξη

Όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία για την ποιοτική έρευνα, η συνεισφορά της έγκειται στην δυνατότητά της να επιτρέπει μικρά γεγονότα να μιλούν για μεγάλα ζητήματα (Geertz, 1973). Μέσω ειδικών εργαλείων, όπως οι ημιδομημένες ή αδόμητες συνεντεύξεις (Bowling, 2002), αναδεικνύονται και εμβαθύνονται υπόρρητες συμπεριφορές, πεποιθήσεις, απόψεις και συναισθήματα (Pelto & Pelto, 1997· Pope et.al., 2000), καταγράφοντας πέραν της λεκτικής και την σημαντικότερη και αυθεντική μη λεκτική επικοινωνία.

Για τις ανάγκες της έρευνας, πραγματοποιήθηκε μη δομημένη προπαρασκευαστική συνέντευξη, στο πλαίσιο της ενημέρωσης των εκπροσώπων των φορέων για το περιεχόμενο της έρευνας¹²².

Σε περιπτώσεις, αντιμετώπιστηκε απροθυμία έως και άρνηση, η οποία είτε εκφράστηκε ευθέως, είτε συγκεκαλυμένα,¹²³ ιδίως μέσω αναβολών. Ως πιθανοί λόγοι εντοπίζονται η καχυποψία για τον σκοπό της έρευνας¹²⁴ και η πεποίθηση ότι ο «κόπος» της διαδικασίας δεν επέφερε «επαρκές» όφελος για τον φορέα¹²⁵. Στην υπέρβαση του ζητήματος συνέβαλε σημαντικά η ταύτιση του συνεντευξιαστή με τον

¹²² Στην παράθεση των δηλώσεων των συνεντευξιζόμενων δεν αναφέρονται τα χαρακτηριστικά τους λόγω τήρησης των αρχών του απορρήτου και της εμπιστευτικότητας. Το μικρό δείγμα και η ποικιλότητα των φορέων θα αποκάλυπταν την ταυτότητα του δηλώντα.

¹²³ «δεν θέλουμε να συμπληρώσουμε [τα ερωτηματολόγια], τι βλακείες είναι αυτές» ... «εμείς είμαστε ασθενείς» Σε περίπτωση, μετά από αίτημα για ενημέρωση σχετικά με τους λόγους της άρνησης, ο φορέας δεν ανταποκρίθηκε.

¹²⁴ «Ποιος σε έβαλε να το κάνεις;», «...έχει κάποια σχέση με το κράτος...»

¹²⁵ λ.χ. Ο κόπος συνίσταται στο μέγεθος του ερωτηματολογίου, στον χρόνο που όφειλε να διατεθεί, στον αναπρογραμματισμό των προσωπικών υποχρεώσεων, στην ανασφάλεια της επαφής με έναν άγνωστο, κλπ Το όφελος, στην προβολή του φορέα, στην δυνατότητα της έρευνας να μεταβάλλει το μικροπεριβάλλον, στην ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου, κλπ

εθελοντισμό ή με το αντικείμενο του φορέα, αλλά και ο εντοπισμός των «ανθρώπων κλειδιά».

Διαπιστώθηκε διαφοροποίηση ως προς τον τρόπο, αλλά και τον χρόνο ανταπόκρισης στο αίτημα της συνέντευξης, μεταξύ των φορέων που διέθεταν στοιχεία επαγγελματισμού¹²⁶ και των υπολοίπων φορέων. Οι πρώτοι μέσα από μια τυπική διαδικασία, φάνηκαν να ανταποκρίνονται αρτιότερα και αμεσότερα στο αίτημα, ενώ οι δεύτεροι σε περιβάλλον οικειότητας, επέδειξαν μεγαλύτερο εύρος αντιμετώπισης και ανταπόκρισης.

Οι μικρές οργανώσεις που δεν διέθεταν στοιχεία επαγγελματισμού, σε λίγες περιπτώσεις δεν κατανοούσαν βασικές έννοιες που σχετίζονται με τον εθελοντικό χώρο¹²⁷. Σε άλλες περιπτώσεις, τα παρεχόμενα δεδομένα ήταν ασαφή, ενώ παρουσιάστηκαν διαφορές σε απαντήσεις μελών του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ) του ίδιου φορέα. Τα στοιχεία αυτά οδηγούν σε υποθέσεις για τους «μικρούς» φορείς, ότι υφίστανται ετερογένεια, ότι ο ρόλος του Προέδρου ήταν ιδιαίτερα σημαντικός, ενώ ο φορέας στηριζόταν στο έργο ατόμων ή μικρών ομάδων, οι οποίες εξέφραζαν την ανάγκη τους για προσφορά μέσα από ένα χαλαρό πλαίσιο. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι το έργο παραγόταν μετά από επίπονη προσπάθεια πυρήνα του φορέα, ο οποίος δήλωνε απογοητευμένος από την «αδιαφορία» των μελών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το δυναμικό των εθελοντών ποίκιλε κατά την χρονική στιγμή, την εξέλιξη του φορέα, την δυναμική του, την στήριξή του, αλλά και των αναγκών¹²⁸.

Απογοήτευση εκφράστηκε σχετικά με τις σχέσεις των φορέων με το κράτος, του οποίου ο χρηματοδοτικός ρόλος περιορίστηκε εξαιρετικά σημαντικά. Το «ανύπαρκτο» κράτος, με την υπαναχώρηση του από την (έστω) χρηματοδοτική στήριξη των φορέων, προκάλεσε ζητήματα βιωσιμότητας, με αποτέλεσμα να προκληθεί κόπωση, απογοήτευση λόγω της απαξίωσης της προσφοράς, διάρρηξη των σχέσεων, μείωση των απαιτήσεων στο ύψος της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, ενώ σε περιπτώσεις προκάλεσε επιπλέον ζητήματα, ιδιαίτερα λόγω μη ορθής

¹²⁶ αμειβόμενο προσωπικό, ιεραρχία, τυποποίηση διαδικασιών, (λ.χ. απαίτηση κατάθεσης αίτησης και αρμοδίως εξέτασή της), κλπ

¹²⁷ «Εμείς δεν έχουμε εθελοντές, μόνον μέλη», ενώ μετά από συζήτηση «Οι εθελοντές μας φτάνουν τους ...»

¹²⁸ «Δεν μπορώ να σου πω πόσα είναι τα ενεργά μέλη γιατί κυμαίνονται αναλόγως της εποχής και των αναγκών».

πληροφόρησης επί οικονομικών θεμάτων¹²⁹. Έτσι, οι φορείς, είτε στράφηκαν στον περιορισμό της δράσης τους, είτε στην εύρεση νέων πόρων, ιδιαίτερα οι φέροντες επαγγελματικά στοιχεία¹³⁰. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, οι «μικροί» φορείς κατά δήλωσή τους, δεν υπέστησαν ιδιαίτερες σημαντικές επιπτώσεις από την κρίση, πιθανόν λόγω του περιορισμένου εύρους των δράσεων.

Δεν έλειψαν οι αναφορές σε φαινόμενα διαπλοκής με το κράτος, κομματικοποίησης και μη αξιολογικών κριτηρίων χρηματοδότησης¹³¹.

Πέραν του χρηματοδοτικού, αναφέρθηκαν περιπτώσεις απαξίωσης του έργου του φορέα, παρά την κρισιμότητα του και παρά τα κατεχόμενα από τους εθελοντές προσόντα, τα οποία αναφέρθηκαν ως υψηλότερα εκείνων των κρατικών υπαλλήλων¹³². Η αναστολή των αποτελεσμάτων (outcomes) της εθελοντικής δράσης μέσω της απαξίωσης του έργου των φορέων, αποτέλεσε τροχοπέδη στην ανάπτυξη του εθελοντικού κινήματος. Η σημαντικότητα της αναγνώρισης διεφάνει από την ένταση και τα αισθήματα «υπερηφάνειας» που ορισμένοι φορείς προέβαλαν το έργο τους.

¹²⁹ Ερ.: «Έχετε στήριξη από το κράτος;» Απ.: «Ποιο κράτος;(!)», «Δεν υπάρχει στήριξη από το κράτος», Ερ.: «Οι επιχορηγήσεις από το κράτος είναι επαρκείς;» Απ.: «ούτε τα λεφτά τους θέλω...», «Δεν μας ενδιαφέρουν οι σχέσεις με το κράτος [το είδος των σχέσεων], αρκεί να παίρνουμε τα φάρμακά μας», «Υπάρχει δυσκολία στην εύρεση [υγειονομικών] υλικών [...] η ποιότητά τους είναι χειρότερη [...] αλλά το ανεχόμαστε, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε», «Δεν υπάρχουν χρήματα για φάρμακα, πληρώνουμε το 40% παρά την βαριά αναπηρία, [...] αυτοί [οι άρχοντες, οι διαμορφωτές πολιτικής] παίρνουν γεννόσημα;», Σε φορέα η εφορία επέβαλε πρόστιμο λόγω μη κατάθεσης δηλώσεως λόγω άγνοιας του ισχύοντος νόμου, οπότε αναγκάστηκαν να προσλάβουν λογιστή.

¹³⁰ «Τώρα ο ρόλος των ιδιωτικών εταιριών αυξήθηκε στα πλαίσια της κοινωνικής ευθύνης, οπότε και εμείς αλλάξαμε την στρατηγική μας. Μάλιστα δημιουργήθηκαν εταιρίες που φέρνουν σε επαφή δωρητές και φορείς». Επίσης αναφέρθηκαν η εταιρική ευθύνη με χορηγία υλικών, είτε η χρηματοδότηση προγραμμάτων με αξιολόγηση. «Μερικές ΜΚΟ επιβιώνουν με την πληρωμή των πασχόντων» [οπότε δημιουργείται μια άτυπη αγορά].

¹³¹ «Υπήρξε πιο έντονη [κομματικοποίηση] αλλά ακόμη υπάρχει κομματικοποίηση.», «Έρχονταν [στον φορέα οι πολιτικοί και κρατικοί άρχοντες] για να μαζέψουν ψηφάλακια.», «Εγώ δεν πήρα χρηματοδότηση, άλλοι όμως ναι» [μέσω γνωριμιών στον κρατικό μηχανισμό], «Εμείς κάνουμε την δουλειά αλλά άλλοι παίρνουν τα χρήματα. [...] μπορεί να έρχονται [άλλος φορέα] πότε πότε αλλά εμείς [...] ~~Εν~~[φαίνεται πουθενά τι κάνει ο καθένας.». Σε μια περίπτωση, ενώ οι «αρχές» παρείχαν στον φορέα στέγη, μετά την μετακόμιση των γραφείων του, τους «πήραν τα έπιπλα γιατί τα είχαν τάξει σε άλλους», οπότε αναγκάστηκαν να αναζητήσουν αλλού στέγη. Σε περιπτώσεις, οι υποσχέσεις δεν εκπληρώθηκαν αλλά παρέμειναν επι μακρού χρονικού διαστήματος, με αποτέλεσμα τα «γραφεία του φορέα» να στεγάζονται σε «συρτάρι στην οικεία του προέδρου».

¹³² «Πάντα εμάς φωνάζουν. [...] Εμείς ξέρουμε καλύτερα [από τους υπαλλήλους του κράτους], είμαστε πιστοποιημένοι από σχολεία του εξωτερικού ενώ αυτοί όχι. [...] και μας λένε και πώς να το κάνουμε.»

Αντιφατικές απόψεις εκφράστηκαν για την συνεργασία με τους επαγγελματίες υγείας, όπου ορισμένοι δήλωσαν αδιαφορία, ενώ άλλοι επισήμαναν ότι η φυσική εγγύτητα βελτιώνει τις μεταξύ τους σχέσεις¹³³.

Αναφορικά με την συνεργασία και την δικτύωση, αναφέρθηκε ως θετικό σημείο η ενημέρωση και η κάλυψη των φορέων από οργάνωση υψηλότερης βαθμίδας (ομοσπονδίες, συνομοσπονδίες), ιδιαίτερα σε νομικά και γραφειοκρατικά ζητήματα. Σε φορείς όπου υφίσταται οργάνωση «μητέρα», η στήριξη και συνεργασία ήταν πιο ομαλή, ενώ παρέπεμπε σε οργάνωση κυρίων και θυγατρικών εταιριών. Άλλοι φορείς παρουσίασαν την αντίθετη άποψη, δηλαδή την δυσκολία συντονισμού και συνεργασίας, όχι μόνον με κρατικούς φορείς και με ανώτερης βαθμίδας οργανώσεις, αλλά και με συγγενείς συλλόγους¹³⁴, ενώ δήλωσαν παράλληλα την ανάγκη «προστασίας» του φορέα αναφορικά με νομικά, ηθικά και ζητήματα ασφάλειας από θεσμικά όργανα κύρους.

Αν και η κοινωνική αναγνωρισιμότητα αποτέλεσε ένα από τα κίνητρα ενασχόλησης με τα κοινά, όπως εμμέσως αναφέρθηκε, εντούτοις, σε περιπτώσεις παρεισφρέουν στους φορείς άτομα που στοχεύουν στην ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων¹³⁵.

Ένα μεγάλο μέρος των συνεντευξιαζομένων, δήλωσε κόπωση από την αδιαφορία του κράτους και των μελών του φορέα, ενώ ορισμένοι δήλωσαν ότι στηρίζονται ηθικά από το στενό τους περιβάλλον¹³⁶.

Ένας από τους συνδετικούς κρίκους του φορέα φάνηκε να αποτελούν τα ζητήματα υγείας¹³⁷, ενώ ως εμπόδιο παρουσιάστηκε ο στιγματισμός¹³⁸. Ενδιαφέρον

¹³³ «Τα γραφεία είναι στο νοσοκομείο. Έχουμε στενές σχέσεις με τους ιατρούς μας αλλά και με το σύνολο του προσωπικού. Γι αυτό μένουμε εδώ.», «Οι σχέσεις μας με το νοσοκομείο δεν είναι καλές, δεν ενδιαφέρονται»

¹³⁴ «Συναντιόμαστε κάθε δύο χρόνια...[με κρατικούς φορείς και με την ομοσπονδία]...άλλα λέει ο ένας άλλα ο άλλος ο καθένας έχει άλλους σκοπούς». Επίσης, ο εκπρόσωπος ενός φορέα δήλωσε ότι μια συγγενής οργάνωση «έστειλε» εθελοντές για να βοηθήσουν στο έργο του. Αυτοί δεν έκαναν τίποτα (ως έργο κι υπευθυνότητα), οπότε και τους «έστειλε πίσω» και δήλωσε ότι δεν θέλει συνεργασία με κανένα πια.

¹³⁵ «Ορισμένοι εκμεταλλεύονται τον σύλλογο για προσωπική τους προβολή...»...«Τα παράτησα [για κάποιο διάστημα] διότι κάποιος επαγγελματίας υγείας προσπαθούσε να προωθήσει τα συμφέροντά του [φάρμακα] και εγώ δεν τα ανέχομαι αυτά.»

¹³⁶ «κουράστηκα» [από την αναποτελεσματικότητα του φορέα, την αδιαφορία του κράτους και των εθελοντών], «Εντυχώς είχα στήριξη από τον σύζυγό μου, είναι ήρωας που με ανέχεται»

¹³⁷ «όταν πεθάνουνε [οι συγγενείς των μελών] δεν μου λένε ούτε καλημέρα»... «Τα παράτησα όταν δεν υπήρχε το πρόβλημα» [απεβίωσε ο σύζυγος]

¹³⁸ «Βοηθούν περισσότερο οι εθελοντές, παρά οι γονείς και οι κηδεμόνες [...] φοβούνται» ...«Ο άλλος φοβάται, δεν ξέρει τι θα αντιμετωπίσει στον σύλλογο» ...«Είχα 2 χρόνια να βγω από το σπίτι [αφότου ασθένεια]»

εύρημα αποτέλεσε ο ρόλος που διαδραματίζει η χρονική στιγμή εμφάνισης της ασθένειας¹³⁹, ενώ ήταν εκπληκτικό¹⁴⁰ το κλίμα «ζωντάνιας και ευθυμίας» που παρουσίασαν μέλη δύο φορέων με σοβαρά ζητήματα υγείας, εν αντιθέσει με άλλους με όμοιας έντασης ζητήματα, γεγονός που τονίζει τον ρόλο των ομάδων πυρήνα στην διαμόρφωση της κουλτούρας του φορέα.

Το σύνολο των φορέων, πέραν των ειδικών σκοπών τους, δήλωσε ως στόχους την εξυπηρέτηση, την ενημέρωση και την στήριξη των μελλών του, την επικοινωνία των σκοπών του στους υγειονομικούς φορείς, αλλά και στο σύνολο της κοινωνίας, καθώς και την έκφραση συλλογικής βούλησης.

5.1.2. Περιγραφική Στατιστική

Από τον πληθυσμό των τριάντα έξι υπό διερεύνηση φορέων (πιν.6), οι δύο αρνήθηκαν να συμμετάσχουν, ενώ δύο κατέθεσαν περιορισμένα στοιχεία, επικαλούμενοι στενότητα χρόνου λόγω αυξημένων υποχρεώσεων. Για τους φορείς αυτούς, ορισμένα δεδομένα ελήφθησαν από δημοσιευμένα στοιχεία στους επίσημους ιστοτόπους των φορέων.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, οι είκοσι ένας κατείχαν θέσεις Προέδρου ή Διευθυντή, ενώ οι υπόλοιποι ήταν μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου (N=6) ή επιστημονικό προσωπικό (N=4).

Η πλειονότητά τους ήταν άνω των 51 ετών (N=18), γεγονός που καταδεικνύει την ηλικιακή ομάδα που «ηγείται» των φορέων.

Εννέα ερωτώμενοι (27,3%) συμμετείχαν σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις, ενώ τέσσερις εξ αυτών να δήλωσαν ότι προσφέρουν σε επιπλέον δύο έως πέντε φορείς.

¹³⁹ «Αν αντιμετωπίζεις το πρόβλημα εκ γενετής είναι πιο εύκολο, παρά να σου έρθει αργότερα»

¹⁴⁰ Δεν αντιμετωπίστηκε το ίδιο «κλίμα» σε όμοιους ή παρεμφερείς συλλόγους. Στους δύο συγκεκριμένους δίχως υπερβολή ο ερευνητής δηλώνει ότι «παραδιδόταν μαθήματα ζωής».

5.1.2.1. Ίδρυση - Οργάνωση

Στην Κομοτηνή δραστηριοποιούνται 21 φορείς, ενώ στην Αλεξανδρούπολη 15¹⁴¹, με την πλειονότητά τους να παρουσιάζουν συνεχή λειτουργία (94,12%).

Το 73,53% των φορέων ιδρύθηκε μετά το έτος 2000, ενώ το 50% μετά το έτος 2008, εντός της περιόδου κρίσης.

Το σύνολο των φορέων είναι πρωτοβάθμια Ν.Π.Ι.Δ., με το 66,67% να έχουν μορφή Σωματείου Συλλόγου και το 88,89% τυπική οργάνωση. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η καθολική δήλωση ότι η μορφή που θα ικανοποιούσε περισσότερο τους στόχους του φορέα είναι η τυπική.

Επίσης, το 72,22% ανήκει σε ένα ιεραρχικά κάθετο δίκτυο, ενώ το 55,88% αποτελεί μέλος ενός οριζόντιου δικτύου.

Η ταυτότητα του φορέα καθορίστηκε κυρίως από την ομάδα πυρήνα (61,11%) και λιγότερο από τα θεσμικά όργανα και το καταστατικό (16,67%) ή την οργάνωση «μητέρα» (22,22%). Ενώ στην πλειονότητα των φορέων σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η ομάδα πυρήνας, ο φορείς θεώρησαν ότι λόγω της κρίσης κατέστη απαραίτητη η αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικής λειτουργίας τους ($\bar{x}=4,13$, $SD=0,619$).

Αν και οι φορείς διαπίστωσαν μεταβολή των χαρακτηριστικών του εθελοντικού ρεύματος λόγω της κρίσης ($\bar{x}=3,60$, $SD=0,814$), η οργάνωση και η λειτουργία τους παραμένει αμετάβλητη ($\bar{x}=3,25$, $SD=1,078$).

Πίνακας 7. Στοιχεία ίδρυσης και οργάνωσης των εθελοντικών φορέων

Χαρακτηριστικό	N(%)
Έδρα Φορέα (N=36)	
Κομοτηνή	21 (58,33)
Αλεξανδρούπολη	15 (41,67)
Έτος Ίδρυσης (N=34, $\bar{x}=1999,56$, $SD=19,231$, $M=2007,50$)	
έως 1979	4 (11,76)
1980-1989	3 (8,82)
1990-1999	2 (5,88)

¹⁴¹ Οι μη ή μερικώς συμμετέχοντες αφορούν 1 φορέα της Αλεξανδρούπολης και 3 της Κομοτηνής οπότε οι πλήρως συμμετέχοντες φορείς διαμορφώνονται σε 14 και 18 αντίστοιχα.

2000-2010	13 (38,24)
μετά το 2010	12 (35,29)
Θεσμική μορφή (N=36)	
Σωματείο Σύλλογος	24 (66,67)
Άτυπη οργάνωση	4 (11,11)
Ειδικώς Αναγνωρισμένο Φιλανθρωπικό Σωματείο -Φιλανθρωπικό Σωματείο	4 (11,11)
Εκκλησιαστικό Ίδρυμα	2 (5,56)
Κοινοφελές Ίδρυμα	1 (2,78)
Άλλο	1 (2,78)
Τυπική ή Άτυπη οργάνωση (N=36)	
Τυπική	32 (88,89)
Άτυπη	4 (11,11)
Μέλος οριζόντιου δικτύου (N=34)	
Ναι	19 (55,88)
Όχι	15 (44,12)
Υπαγωγή σε οργάνωση ανώτερης βαθμίδας (N=34)	
Ομοσπονδία	12 (33,33)
Συνομοσπονδία	4 (11,11)
Διεθνή Οργάνωση	8 (22,22)
Εκκλησία	2 (5,56)
Καμία	10 (27,78)
Καθορισμός ταυτότητας (N=36)	
Ομάδα πυρήνας	22 (61,11)
Οργάνωση «μητέρα»	8 (22,22)
Καταστατικό, θεσμικά όργανα	6 (16,67)
Η κρίση μετέβαλε το εθελοντικό κίνημα (N=30, \bar{x} =3,60, SD=0,814)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)
Διαφωνώ	2 (6,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (20,0)
Συμφωνώ	20 (66,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)
Η κρίση απαιτεί την αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικής λειτουργίας των εθελοντικών οργανώσεων (N=31, \bar{x} =4,13, SD=0,619)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,9)
Συμφωνώ	19 (61,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,8)

5.1.2.2. Οικονομικά στοιχεία

Αναφορικά με την χρηματοδότηση, το 62,5% δήλωσαν ότι τα έσοδά τους δεν επαρκούν για την πραγμάτωση των στόχων του φορέα.

Τα έσοδα αυτά προήλθαν κυρίως από εισφορές μελών και χορηγίες, ενώ επιβεβαιώθηκε η απουσία του κράτους από την χρηματοδότηση των φορέων. Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτέλεσε, κυρίως για τους φορείς με έντονα χαρακτηριστικά επαγγελματισμού, ότι σημαντικό ποσοστό των εσόδων προέρχονται από την οργάνωση «μητέρα» ή από ευρωπαϊκά ή από ιδιωτικά προγράμματα.

Οι φορείς εξέφρασαν την ανάγκη βελτίωσης της φορολογικής μεταχείρισης και της μεθόδου κρατικής χρηματοδότησης ($\bar{x}=3,75$, $SD=0,762$), ιδιαίτερα με την αύξηση της διαφάνειας ($\bar{x}=4,25$, $SD=0,622$) και την σύνδεσή της με την αξιολόγηση ($\bar{x}=3,97$, $SD=0,740$).

Η κρίση, μετέβαλε ιδιαίτερα το ύψος ($\bar{x}=4,06$, $SD=0,564$) και την σύνθεση των εσόδων ($\bar{x}=3,97$, $SD=0,782$), ενώ δεν επηρέασε την κρατική χρηματοδότηση ($\bar{x}=2,53$, $SD=1,279$), αφού αυτή ήταν ή κατέστη λόγω κρίσης ανύπαρκτη. Επιπλέον, ασθενείς θετικές στάσεις εντοπίστηκαν στην επίπτωση του έργου των φορέων λόγω της μείωσης των εσόδων ($\bar{x}=3,69$, $SD=0,965$) και στην μεταβολή του είδους των δαπανών ($\bar{x}=3,63$, $SD=0,871$), ενώ ανομοιογένεια παρουσιάζεται στην θέση της μείωσης των εξόδων λόγω κρίσης ($\bar{x}=3,13$, $SD=1,157$).

Πίνακας 8. Οικονομικά στοιχεία εθελοντικών φορέων

Χαρακτηριστικό	N(%)
Επάρκεια εσόδων (N=32)	
Επαρκούν	12 (37,5)
Δεν επαρκούν	20 (62,5)
Έσοδα από διαχείριση περιουσίας (N=33)	
0 %	32 (96,97)
1% - 20%	0 (0)
21% - 40%	0 (0)
41% - 60%	0 (0)
61% - 100%	1 (3,03)
Έσοδα από δωρεές και χορηγίες (N=33)	
0 %	11 (33,33)

1% - 20%	12 (36,36)
21% - 40%	2 (6,06)
41% - 60%	1 (3,03)
61% - 100%	7 (21,21)
Έσοδα από κρατικές επιχορηγήσεις (N=33)	
0 %	29 (87,88)
1% - 20%	4 (12,12)
21% - 40%	0 (0)
41% - 60%	0 (0)
61% - 100%	0 (0)
Έσοδα από Εισφορές μελών (N=33)	
0 %	10 (30,30)
1% - 20%	3 (9,10)
21% - 40%	2 (6,06)
41% - 60%	4 (12,39)
61% - 100%	14 (42,42)
Έσοδα από Εράνους και Εκδηλώσεις (N=33)	
0 %	23 (69,70)
1% - 20%	7 (21,21)
21% - 40%	2 (6,06)
41% - 60%	1 (3,03)
61% - 100%	0 (0)
Έσοδα από Ευρωπαϊκά προγράμματα (N=33)	
0 %	30 (90,91)
1% - 20%	2 (6,06)
21% - 40%	0 (0)
41% - 60%	0 (0)
61% - 100%	1 (3,03)
Έσοδα από λοιπές πηγές (μη ευρωπαϊκά προγράμματα, οργάνωση «μητέρα», ιδιωτικό τομέα, κλπ) (N=33)	
0 %	28 (84,85)
1% - 20%	1 (3,03)
21% - 40%	0 (0)
41% - 60%	0 (0)
61% - 100%	4 (12,12)
Το κράτος πρέπει να αλλάξει τον τρόπο χρηματοδότησης των εθελοντικών οργανώσεων και την φορολόγηση των δωρεών-χορηγιών (N=32, \bar{x} =3,75, SD=0,762)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	8 (25,0)
Συμφωνώ	18 (56,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	4 (12,5)

Οι σχέσεις με τι κράτος θα πρέπει να γίνουν περισσότερο διαφανείς, ιδιαίτερα στον τομέα της χρηματοδότησης (N=32, \bar{x} =4,25, SD=0,622)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,4)
Συμφωνώ	18 (56,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	11 (34,4)
Το κράτος πρέπει να συνδέσει την χρηματοδότηση των εθελοντικών οργανώσεων με την αξιολόγηση του έργου τους (N=32, \bar{x} =3,97, SD=0,740)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,4)
Συμφωνώ	21 (65,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	6 (18,8)
Το κράτος πρέπει να αλλάξει τον τρόπο χρηματοδότησης των εθελοντικών οργανώσεων και την φορολόγηση των δωρεών-χορηγιών (N=32, \bar{x} =3,75, SD=0,7,62)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	8 (25,0)
Συμφωνώ	18 (56,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	4 (12,5)
Τα έσοδα του φορέα μειώθηκαν κατά την διάρκεια της κρίσης (N=32 \bar{x} =4,06, SD=0,564)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	22 (68,8)
Συμφωνώ Απόλυτα	6 (18,8)
Η οικονομική κρίση μετέβαλε την σύνθεση των εσόδων του φορέα (N=32, \bar{x} =3,97, SD=0,782)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,1)
Διαφωνώ	1 (3,1)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	24 (75,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	5 (15,6)
Η εξάρτηση από κρατική επιχορήγηση αυξήθηκε λόγω της κρίσης (N=30, \bar{x} =2,53, SD=1,279)	
Διαφωνώ Απόλυτα	9 (30,0)
Διαφωνώ	6 (20,0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (20,0)
Συμφωνώ	8 (26,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)

5.1.2.3. Ανθρώπινο δυναμικό

Οι φορείς κατά 48% δεν απαιτούν καμία προϋπόθεση εγγραφής.

Το 45,61% ανέφερε δυναμικό έως 100 εθελοντές¹⁴², ενώ το 60% δήλωσε ότι ενεργοί είναι άνω του 50% των εγγεγραμμένων μελών¹⁴³. Κατά 47,06% ανέφεραν ότι το δυναμικό των εθελοντών δεν είναι επαρκές για τις λειτουργικές ανάγκες, ενώ το 66,67% για τις επιχειρησιακές. Επιπλέον, μόνον το 38,24% απασχολεί αμειβόμενο προσωπικό¹⁴⁴.

Η μεταβολή της σύνθεσης των εθελοντών λόγω της κρίσης, δεν παρουσιάστηκε σημαντική, στοιχείο που επιβεβαιώνεται από την μέση τιμή του αθροίσματος των 5 σχετικών ερωτήσεων ($N=29$, $\bar{x}=2,95$, $SD=0,611$), αν και διαφάνηκε ελαφρά αύξηση της συμμετοχής των χρηστών των υπηρεσιών ($\bar{x}=3,41$, $SD=1,018$). Αν και λόγω κρίσης διαπιστώθηκε αύξηση της αποδοχής του έργου των εθελοντών από την κοινωνία ($\bar{x}=3,94$, $SD=0,727$), καθώς και ενίσχυση του εθελοντικού ρεύματος ($\bar{x}=3,77$, $SD=0,717$), οι φορείς δεν φάνηκε να καρπώθηκαν τη νέα δυναμική ($\bar{x}=3,10$, $SD=0,995$).

Πίνακας 9. Στοιχεία Ανθρωπίνου Δυναμικού των φορέων

Χαρακτηριστικό	N (%)
Προϋποθέσεις εγγραφής στον φορέα (N=33)	
Να πάσχει από ασθένεια ή να είναι ΑΜΕΑ αυτός ή συγγενικό του πρόσωπο	8 (24,24)
Να είναι ικανός να προσφέρει στον φορέα	7 (21,21)
Να ασπάζεται τις αρχές του φορέα	2 (6,10)
Καμία	16 (48,50)
Δυναμικό Εθελοντών (N=33, $\bar{x}=370,91$, $SD=100$, $M=695,086$)	
έως 50	8 (24,24)
51 - 100	9 (27,27)
101 - 250	5 (15,15)
251 - 500	8 (24,24)
άνω των 500	4 (12,12)
Ποσοστό ενεργών εθελοντών (N=33, $\bar{x}=56,97$, $SD=60$, $M=29,8$)	

¹⁴² Αξιοσημείωτη είναι η περιοδικότητα που παρουσιάζεται στον αντίστοιχο πίνακα.

¹⁴³ Το ποσοστό αυτό μειώνεται σημαντικά εάν αποκλειστούν ακραίες τιμές που παρουσιάζονται σε ορισμένους φορείς. Ιδιαίτερα οι σύλλογοι αυτοβοήθειας παρουσιάζουν μικρά ποσοστά ενεργών μελών (21,2%).

¹⁴⁴ Στον αντίστοιχο πίνακα παρατηρούνται ακραίες τιμές.

έως 20%	5 (15,15)
21% - 40%	8 (24,24)
41% - 60%	5 (15,15)
61% - 80%	9 (27,27)
81% - 100%	6 (18,18)
Επάρκεια ενεργών εθελοντών για εξυπηρέτηση λειτουργικών αναγκών (N=34)	
Ναι	18 (52,9)
Όχι	16 (47,1)
Επάρκεια ενεργών εθελοντών για εξυπηρέτηση επιχειρησιακών αναγκών (N=33)	
Ναι	11 (33,3)
Όχι	22 (66,7)
Πόσους εργαζομένους επ' αμοιβή απασχολεί ο φορέας (N=34, \bar{X} =4,53, SD=0, M=14,40)	
Κανέναν	21 (61,8)
1	3 (8,8)
2 - 5	6 (17,6)
6 - 10	1 (2,9)
10 - 25	2 (5,9)
άνω των 25 (80)	1 (2,9)
Λόγω της κρίσης υπήρξε μεταβολή της σύνθεσης των εθελοντών (N=29, \bar{X} =3,07, SD=0,842)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	8 (27,6)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	12 (41,4)
Συμφωνώ	8 (27,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	1 (3,4)
Λόγω της κρίσης παρουσιάστηκε αύξηση της συμμετοχής ως εθελοντές των χρηστών των υπηρεσιών (N=29, \bar{X} =3,41, SD=1,018)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	7 (24,1)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	7 (24,1)
Συμφωνώ	11 (37,9)
Συμφωνώ Απόλυτα	4 (13,8)
Λόγω της κρίσης υπήρξε αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων εθελοντών (N=30, \bar{X} =3,10, SD=0,995)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	10 (33,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	10 (33,3)
Συμφωνώ	7 (23,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	3 (10)
Λόγω της κρίσης υπήρξε αύξηση των ενεργών μελών (N=29, \bar{X} =2,90, SD=0,900)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	13 (44,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (20,7)
Συμφωνώ	10 (34,5)

Συμφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Η κρίση αύξησε τους κοινούς προβληματισμούς των πολιτών με αποτέλεσμα να ενισχυθεί το εθελοντικό ρεύμα (N=31, \bar{x} =3,77, SD=0,717)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	1 (3,2)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	9 (29,0)
Συμφωνώ	17 (54,8)
Συμφωνώ Απόλυτα	4 (12,9)
Η κρίση μετέβαλε το εθελοντικό κίνημα (N=30, \bar{x} =3,60, SD=0,814)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)
Διαφωνώ	2 (6,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (20,0)
Συμφωνώ	20 (66,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)
Η κρίση αύξησε την αποδοχή του έργου του φορέα από την κοινωνία (N=31, \bar{x} =3,94, SD=0,727)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,7)
Συμφωνώ	21 (67,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	5 (16,1)

5.1.2.4. Δράση

Το γεωγραφικό εύρος της δράσης είναι κυρίως τοπικό (47,1%), ενώ εκτελείται σε τακτική βάση (62,3%), αντιμετωπίζοντας κυρίως συνήθεις χρονίζουσες ανάγκες (58,8%).

Τα αντικείμενα δράσης των φορέων καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος αναγκών, με κυριότερη την υποστήριξη των ασθενών (33,3%), με συνέπεια να αναδεικνύεται ως δεσπόζουσα «ομάδα στόχος» οι ασθενείς (41,7%).

Το 52,94% αποτελούν φορείς με σκοπό την προσφορά σε τρίτους, ενώ το 44,44% είναι ομάδες αυτοβοήθειας¹⁴⁵.

Εξυπηρετούν έως 50 άτομα το 41,17% των φορέων, έως 250 το 35,29% και άνω των 250 έως 1.200 το 23,54%, στους οποίους συνήθως πραγματοποιείται έλεγχος δικαιώματος χρήσης των υπηρεσιών (72,73%).

¹⁴⁵Ο διαχωρισμός αυτός αμφισβητείται μια που οι δεύτερες αφορούν, στοχεύουν και προσφέρουν όχι μόνον σε «εαυτό» αλλά και σε τρίτους όπως στα λοιπά μέλη του συλλόγου, στους συγγενείς, στους ασθενείς που δεν αποτελούν μέλη αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα / κοινωνία.

Η κρίση δεν φάνηκε να μετέβαλε τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των προσφερομένων υπηρεσιών, διαπίστωση που επιβεβαιώνεται από την μέση τιμή του αθροίσματος των 6 σχετικών ερωτήσεων ($N=29$, $\bar{x}=3,023$, $SD=0,539$), με θετικότερη στάση την αύξηση της έντασης της ζήτησης ($\bar{x}=3,58$ $SD=0,807$) και αρνητικότερη αυτή της μείωσης της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών ($\bar{x}=2,43$ $SD=0,935$).

Αμετάβλητη παρουσιάστηκε και η επιλογή των ομάδων στόχων, γεγονός που εντοπίζεται και από την μέση τιμή του αθροίσματος των 3 σχετικών ερωτήσεων ($N=30$, $\bar{x}=3,122$, $SD=0,846$), με θετικότερη την διαπίστωση της αύξησης του αριθμού των χρηστών ($\bar{x}=3,56$, $SD=0,801$) και αρνητικότερη την μεταβολή της σύνθεσης τους ($\bar{x}=2,90$, $SD=1,076$) και την ανακατεύθυνση της ομάδας στόχου ($\bar{x}=2,90$, $SD=1,125$).

Η ίδια σταθερότητα στην μεταβολή των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών των δράσεων εντοπίζεται και στην μέση τιμή του αθροίσματος των 7 σχετικών ερωτήσεων ($N=28$, $\bar{x}=3,15$, $SD=0,620$) με θετικότερη θέση την ανάπτυξη καινοτομιών ($\bar{x}=3,62$, $SD=1,049$), τον προσανατολισμό στην παροχή υπηρεσιών και αγαθών ($\bar{x}=3,47$, $SD=0,819$), ενώ αρνητικότερη την μείωση του αριθμού, της γεωγραφικής κάλυψης ($\bar{x}=2,74$, $SD=1,074$) και της αποτελεσματικότητας των δράσεων ($\bar{x}=2,61$, $SD=1,054$).

Στην πλειονότητα των απαντήσεων που αφορούν μεταβολές των προσφερόμενων υπηρεσιών, της επιλογής ομάδας στόχου και τρόπου δράσης, εντοπίστηκε ανομοιογένεια.

Αν και εντοπίστηκε η ανάγκη αύξησης της ευελιξίας τους ($\bar{x}=3,84$, $SD=0,735$), μόνο το 30,3% ανέφερε ότι εφαρμόζει καινοτομίες παρεμβάσεις, αντλούμενες κυρίως από επιστημονικές (40%), αλλά και από άλλες πηγές.

Πίνακας 10. Δράση των φορέων

Χαρακτηριστικό	N (%)
Η έκταση (γεωγραφική) της δράσης του φορέα είναι (N=34)	
Υπερεθνική	3 (8,8)
Εθνική	7 (20,6)
Περιφερειακή	8 (23,5)

Τοπική	16 (47,1)
Οι κυριότερες δράσεις του φορέα είναι τακτικές ή/και έκτακτες όταν απαιτηθεί (N=53, πολλαπλές απαντήσεις)	
Τακτικές	33 (62,3)
Έκτακτες	20 (37,7)
Οι ανάγκες που αντιμετωπίζεται είναι, συνήθεις χρονίζουσες, συνήθεις σε έξαρση, έκτακτες-εξαιρετικές (N=51, πολλαπλές απαντήσεις)	
Συνήθεις χρονίζουσες	30 (58,8)
Συνήθεις σε έξαρση	9 (17,7)
Έκτακτες- εξαιρετικές	12 (23,5)
Πως θα χαρακτηρίζατε γενικά τον σκοπό του φορέα (N=36)	
Αιμοδοσία	2 (5,6)
Περίθαλψη	2 (5,6)
Στήριξη - Προστασία Παιδιού και Οικογένειας	4 (11,1)
Πρωτοβάθμια Φροντίδα	4 (11,1)
Πολιτική - Στήριξη Δομών	1 (2,8)
Διάσωση - πρώτες Βοήθειες	2 (5,6)
Υποστήριξη Ασθενών	12 (33,3)
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	3 (8,3)
Υποστήριξη Ψυχικά Ασθενών	2 (5,6)
Πρόνοια	2 (5,6)
Φαρμακευτική Φροντίδα	2 (5,6)
Ποιοι αποτελούν για τον φορέα σας Ομάδα/ες στόχος (N=36)	
Κοινότητα	4 (11,1)
ΑΜΕΑ	3 (8,3)
Ασθενείς	15 (41,7)
Παιδί και Οικογένεια	4 (11,1)
Ψυχικά Ασθενείς	2 (5,6)
Ευπαθείς Ομάδες	6 (16,7)
Ηλικιωμένοι	1 (2,8)
Υγειονομικές Δομές	1 (2,8)
Ο φορέας χαρακτηρίζεται ως (N=36)	
Αυτοβοήθειας	16 (44,4)
Προσφοράς σε Τρίτους	19 (52,8)
Στήριξης Δομών	1 (2,8)
Γίνετε έλεγχος των χρηστών για το εάν δικαιούνται τις υπηρεσίες σας (N=33)	
Ναι	24 (72,7)
Όχι	9 (27,3)
Πόσα άτομα κατά προσέγγιση έκαναν χρήση των υπηρεσιών κατά τους τελευταίους 12 μήνες (N=34, \bar{x} =214,12, SD=302,983, M=83,50)	
έως 50	15 (44,1)
51 - 250	12 (35,5)
251 - 1200	7 (20,4)

Εφαρμόζετε καινοτόμες παρεμβάσεις (N=33)	
Ναι	10 (30,3)
Όχι	23 (69,7)
Από πού αντλείται η καινοτομία (N=10)	
Εμπειρία	2 (20)
Επιστημονικές πηγές	4 (40)
Μέλη	1 (10)
Δίκτυο ΜΚΟ	1 (10)
Εσωτερικό τμήμα του φορέα	2 (20)
Λόγω της κρίσης υπήρξε ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων (N=29, \bar{x} =3,62, SD=1,049)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,4)
Διαφωνώ	4 (13,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	5 (17,2)
Συμφωνώ	14 (48,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	5 (17,2)
Η κρίση απαιτεί αύξηση της ευελιξίας του φορέα (N=31, \bar{x} =3,84, SD=0,735)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	3 (9,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,5)
Συμφωνώ	23 (74,2)
Συμφωνώ Απόλυτα	3 (9,7)
Η οργάνωση και η λειτουργία του φορέα μεταβλήθηκε λόγω κρίσης (N=32, \bar{x} =3,25, SD=1,078)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,1)
Διαφωνώ	9 (28,1)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (18,8)
Συμφωνώ	13 (40,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	3 (9,4)

5.1.2.5. Ρόλος των οργανώσεων

Οι εθελοντικές οργανώσεις θεώρησαν ότι ο ρόλος τους σε σχέση με το κράτος θα έπρεπε να είναι ανεξάρτητος, αλλά περισσότερο ενεργός, με κυριότερους την άσκηση πιέσεων (\bar{x} =4,10, SD=539) και την συνεργασία (\bar{x} =4,00, SD=0,856) για την εφαρμογή ή διαμόρφωση πολιτικών, τον γνωμοδοτικό ή συμβουλευτικό ρόλο (\bar{x} =4,06, SD=0,801) και την ικανοποίηση αναγκών όπου το κράτος αδυνατεί (\bar{x} =3,97, SD=0,890)¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Επίσης ερευνήθηκαν και διαπιστώθηκαν μη ισχυρές θέσεις στην ενεργό θεσμική συμμετοχή στην διακυβέρνηση (\bar{x} =3,26, SD=1,125), στον ελεγκτικό ρόλο (\bar{x} =3,39, SD=1,145), και στον εντελώς διαφορετικό ρόλο από το κράτος (\bar{x} =3,48, SD=0,996), ενώ διαπιστώθηκε σημαντική ανομοιογένεια απαντήσεων.

Λοιποί αρμόζοντες στις οργανώσεις ρόλοι, αποτέλεσαν η ενεργοποίηση, η συσπείρωση ($\bar{x}=4,06$, $SD=0,716$) και η έκφραση ($\bar{x}=4,10$, $SD=0,790$) της κοινωνίας των πολιτών, η ικανοποίηση των ομάδων στόχων ($\bar{x}=4,00$, $SD=0,803$), ιδιαίτερα των αδύναμων και ευάλωτων ομάδων ($\bar{x}=4,41$, $SD=0,560$), αλλά και η ικανοποίηση των εθελοντών ($\bar{x}=3,71$, $SD=1,006$). Θεώρησαν ότι πρέπει να διαχέουν την πληροφορία ($\bar{x}=4,34$, $SD=0,653$) και να αυξάνουν τον πλουραλισμό των παροχών και των πολιτικών ($\bar{x}=4,00$, $SD=0,871$).

Παρατηρήθηκε αρνητική στάση στην υφιστάμενη κριτική που δέχεται ο εθελοντισμός¹⁴⁷, δεδομένο που επιβεβαιώνεται από την μέση τιμή του αθροίσματος των 6 σχετικών ερωτήσεων ($N=29$, $\bar{x}=2,41$, $SD=0,704$), ενώ διαπιστώθηκε έντονη ανομοιομορφία στις θέσεις που εκφράστηκαν.

Πίνακας 11. Ρόλος των φορέων

Χαρακτηριστικό	N (%)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η άσκηση πίεσης στο κράτος για την εφαρμογή ή την διαμόρφωση πολιτικών ($N=31$, $\bar{x}=4,10$, $SD=0,539$)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,7)
Συμφωνώ	22 (71,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	6 (19,4)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η συνεργασία με το κράτος για την εφαρμογή ή την διαμόρφωση πολιτικών ($N=31$, $\bar{x}=4,00$, $SD=0,856$)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (2,8)
Διαφωνώ	1 (2,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (5,6)
Συμφωνώ	20 (64,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (22,6)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι γνωμοδοτικός ή συμβουλευτικός των κρατικών φορέων ($N=32$, $\bar{x}=4,06$, $SD=0,801$)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,1)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	20 (62,5)
Συμφωνώ	8 (25,0)

¹⁴⁷ Τα ζητήματα της κριτικής που διερευνήθηκαν ήταν η αύξηση της ανεργίας, η πρόκληση ανισοτήτων, η χειραγώγηση από το πολιτικές σκοπιμότητες, ο ρόλος του ως άλλοθι για την υπαναχώρηση του κράτους, η διάσπαση του κοινωνικού μετώπου και η μείωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών ($2,19 < \bar{x} < 2,72$).

Συμφωνώ Απόλυτα	
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η ικανοποίηση αναγκών που το κράτος δεν μπορεί να ικανοποιήσει (N=30, \bar{X} =3,97, SD=0,890)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	4 (13,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	0 (0)
Συμφωνώ	19 (63,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (23,3)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η ενεργοποίηση και η συσπείρωση των πολιτών (N=32, \bar{X} =4,06, SD=0,716)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	1 (3,1)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	19 (59,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,0)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι το να αφουγκράζονται, και να εκφράζουν την κοινωνία των πολιτών (N=31, \bar{X} =4,10, SD=0,790)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,2)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,5)
Συμφωνώ	20 (64,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,8)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η ικανοποίηση των απαιτήσεων των χρηστών (ομάδων στόχου) (N=32, \bar{X} =4,00, SD=0,803)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,1)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	20 (62,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (21,9)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η προστασία των δικαιωμάτων των αδύναμων και ευάλωτων ομάδων (N=32, \bar{X} =4,41, SD=0,560)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	17 (53,1)
Συμφωνώ Απόλυτα	14 (43,8)
Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η διάχυση της πληροφορίας (ενημερώνουν) (N=32, \bar{X} =4,34, SD=0,653)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	1 (3,)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	0 (0)
Συμφωνώ	18 (56,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	13 (40,6)

Ο ρόλος των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η αύξηση του πλουραλισμού (ποικιλίας) των παροχών και των πολιτικών (N=30, \bar{X} =4,00, SD=0,871)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)
Διαφωνώ	1 (3,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,7)
Συμφωνώ	19 (63,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (23,3)

5.1.2.6. Ρόλος των οργανώσεων στον τομέα υγείας

Οι εθελοντικές οργανώσεις δεν φάνηκε να εντοπίζουν σημαντικές δυσχέρειες στην εμπλοκή τους στον τομέα της υγείας¹⁴⁸, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την μέση τιμή του αθροίσματος των 5 σχετικών ερωτήσεων (N=31, \bar{X} =3,38, SD=0,834), αλλά ούτε να θεωρούν ότι μπορούν να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο (\bar{X} =3,17, SD=1,053) ή και να προσφέρουν σε όλες τις βαθμίδες υγείας (\bar{X} =3,35, SD=0,985). Ακόμη, η μείωση της προσβασιμότητας στο δημόσιο σύστημα υγείας δεν φάνηκε να εκτονώνεται στους εθελοντικούς φορείς (\bar{X} =3,56, SD=1,013).

Πίνακας 12. Ρόλος των φορέων στον τομέα της υγείας

Χαρακτηριστικό	N (%)
Οι οργανώσεις θα πρέπει να μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο στο σύστημα υγείας (συντονισμός, έλεγχος, παραγωγή, διάθεση, κλπ) (N=30, \bar{X} =3,17, SD=1,053)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (6,7)
Διαφωνώ	6 (20,0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	9 (30,0)
Συμφωνώ	11 (36,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	2 (6,7)
Οι οργανώσεις θα πρέπει να μπορούν να παίξουν εξίσου σημαντικό ρόλο σε όλες τις βαθμίδες της υγείας (N=31, \bar{X} =3,35, SD=0,985)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,2)
Διαφωνώ	6 (19,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	7 (22,6)
Συμφωνώ	15 (48,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	2 (6,5)
Η οικονομική κρίση μείωσε την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες υγείας με αποτέλεσμα την	

¹⁴⁸ Οι διερευνηθείσες δυσχέρειες ήταν η κρισιμότητα του παραγόμενου αγαθού, η υψηλή εξειδίκευση που απαιτεί ο χώρος της υγείας, η απαίτηση για υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, η αρνητική στάση των επαγγελματιών υγείας, και η αρνητική στάση των ομάδων συμφερόντων ($3,09 < \bar{X} < 3,55$, $0,982 < SD < 1,096$).

εκτόνωση των αναγκών στον φορέα μας (N=27, \bar{x} =3,56, SD=1,013)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,7)
Διαφωνώ	4 (14,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (14,8)
Συμφωνώ	15 (55,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	3 (11,1)

5.1.2.7. Σχέσεις με το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα

Στις ερωτήσεις αναφορικά με τις σχέσεις οργανώσεων με το κράτος δεν παρουσιάστηκαν έντονες θετικές ή αρνητικές θέσεις¹⁴⁹, πλην της ανάγκης δημιουργίας δικτύων δημοσίων-εθελοντικών υπηρεσιών (\bar{x} =4,16, SD=6,88), σε τοπικό επίπεδο (\bar{x} =3,87, SD=0,885) εντός ενός ευρύτερου κρατικού σχεδιασμού (\bar{x} =3,81, SD=0,859), διατηρώντας, όμως, σχετική αυτονομία (\bar{x} =3,61, SD=715). Η θέση ότι οι οργανώσεις επηρεάζονται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις παρουσιάστηκε ελαφρώς αρνητική (\bar{x} =2,83, SD=1,053) με υψηλό βαθμό ανομοιογένειας των θέσεων.

Θεώρησαν ότι το κράτος οφείλει να προωθήσει την ιδέα του εθελοντισμού (\bar{x} =4,19, SD=0,644), να ενισχύσει τον ρόλο του (\bar{x} =4,22, SD=0,491) και να τον υποστηρίξει (\bar{x} =4,22, SD=0,659)¹⁵⁰, δίχως όμως να επηρεάζει την δράση, τις ομάδες στόχους και το είδος των παρεχομένων υπηρεσιών¹⁵¹.

Ο ιδιωτικός τομέας, θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε να διευκολύνει την εθελοντική προσφορά των εργαζομένων (\bar{x} =4,13, SD=0,885)¹⁵².

Πίνακας 13. Σχέσεις με το κράτος και τον ιδιωτικό φορέα

Χαρακτηριστικό	N (%)
Πρέπει να δημιουργηθούν δίκτυα παροχής υπηρεσιών που θα συνενώνουν δημόσιες και εθελοντικές υπηρεσίες (N=31, \bar{x} =4,16, SD=0,688)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	1 (3,2)

¹⁴⁹ Εξετάστηκαν επιπλέον οι θέσεις της μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας (\bar{x} =3,06, SD=0,878), και γνώσης των αναγκών (\bar{x} =3,25, SD=0,916) από το κράτος και της αμοιβαίας έλλειψης εμπιστοσύνης (\bar{x} =3,41, SD=0,875)

¹⁵⁰ Ελαφρώς θετική παρουσιάστηκε η θέση της ανάγκης αλλαγής του θεσμικού πλαισίου (\bar{x} =3,68, SD=0,748)

¹⁵¹ Δράση (\bar{x} =2,74, SD=1,237), Ομάδα στόχος (\bar{x} =2,53, SD=1,042), Υπηρεσίες (\bar{x} =2,63, SD=1,217).

¹⁵² Η θέση της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα με τον εθελοντισμό δεν παρουσιάστηκε αρκετά ισχυρή (\bar{x} =3,31, SD=1,378)

Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,5)
Συμφωνώ	19 (61,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	9 (29,0)
Οι οργανώσεις μπορούν να συντονιστούν με τον δημόσιο τομέα καλύτερα σε τοπικό επίπεδο παρά σε κεντρικό επίπεδο (N=31, \bar{X} =3,87, SD=0,885)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	3 (9,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	5 (16,1)
Συμφωνώ	16 (51,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (22,6)
Η εθελοντική δράση πρέπει να αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου σχεδίου που οργανώνεται από το κράτος (N=32, \bar{X} =3,81, SD=0,859)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	3 (9,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (18,8)
Συμφωνώ	17 (53,1)
Συμφωνώ Απόλυτα	6 (18,8)
Πρέπει να ενισχυθεί η αυτονομία των εθελοντικών οργανώσεων (N=31, \bar{X} =3,61, SD=0,715)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	10 (32,3)
Συμφωνώ	17 (54,8)
Συμφωνώ Απόλυτα	2 (6,5)
Το κράτος οφείλει να προωθήσει περισσότερο την ιδέα του εθελοντισμού (προβολή, κίνητρα, στην εκπαίδευση, κλπ) (N=32, \bar{X} =4,19, SD=0,644)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	18 (56,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	10 (31,3)
Το κράτος οφείλει να υποστηρίξει περισσότερο τον εθελοντισμό (χρηματοδότηση, εξοπλισμό, επιστημονική συνδρομή, κλπ) (N=32, \bar{X} =4,22, SD=0,659)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	1 (3,1)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	20 (62,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	10 (31,3)
Το κράτος οφείλει να ενισχύσει τον ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων (N=32, \bar{X} =4,22, SD=0,491)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	23 (71,9)

Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,0)
Οι ιδιωτικές εταιρίες πρέπει να διευκολύνουν τους εργαζομένους τους να προσφέρουν στον εθελοντισμό (N=31, \bar{x} =4,13, SD=0,885)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,2)
Διαφωνώ	1 (3,2)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,2)
Συμφωνώ	18 (58,1)
Συμφωνώ Απόλυτα	10 (32,3)

5.1.2.8. Συνεργασίες

Μόνον το 33,33% δήλωσε ότι συνεργάστηκε με λοιπούς φορείς, ενώ δεν διαπιστώθηκαν έντονες διαφοροποιήσεις στο είδος του συνεργαζόμενου φορέα.

Θετική είναι η στάση σχετικά με την ανάγκη συνεργασίας με λοιπούς φορείς, με την μέση τιμή του αθροίσματος των 7 σχετικών ερωτήσεων να επιβεβαιώνει την θέση (N=28, \bar{x} =4,14, SD=0,486). Ασθενέστερη φάνηκε η θέση για την συνεργασία με το κεντρικό κράτος (\bar{x} =3,76, SD=1,023) και θετικότερη με δομές υγείας (\bar{x} =4,38, SD=0,554).

Η κρίση αύξησε σε μικρό, όμως, βαθμό την συνεργασία των οργανώσεων με άλλους φορείς, στοιχείο που διαφαίνεται από την μέση τιμή του αθροίσματος των 6 σχετικών ερωτήσεων (N=25, \bar{x} =3,44, SD=0,616) και ιδιαίτερα με άλλες εθελοντικές οργανώσεις (\bar{x} =3,71, SD=0,713), ενώ δεν αυξήθηκε ο ανταγωνισμός μεταξύ τους (\bar{x} =2,73, SD=1,015).

Διαπιστώθηκε συμφωνία στην ανάγκη συμμετοχής σε ένα ευρύτερο δίκτυο κοινωνικών δομών, ώστε να αντιμετωπιστούν τα αποτελέσματα της κρίσης (\bar{x} =4,13, SD=0,562) καθώς και η ανάγκη συντονισμού με άλλους εθελοντικούς φορείς (\bar{x} =3,87, SD=0,619).

Πίνακας 14. Συνεργασίες

Χαρακτηριστικό	N (%)
Η οργάνωση διατηρεί τακτική συνεργασία με (N=106, πολλαπλές απαντήσεις)	
Άλλες ΜΚΟ	17 (16,04)
ΟΤΑ	17 (16,04)
Κρατικούς φορείς πλην ΟΤΑ	15 (14,15)

Εκκλησία	13 (12,26)
Ακαδημαϊκά Ιδρύματα	15 (14,15)
Ιδιωτικό τομέα	18 (16,98)
Λοιπούς φορείς	11 (10,38)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με άλλες εθελοντικές οργανώσεις (N=31, \bar{X} =4,23, SD=0,560)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,5)
Συμφωνώ	20 (64,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	9 (29,0)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με το κράτος (πλην ΟΤΑ) (N=29, \bar{X} =3,76, SD=1,023)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (6,9)
Διαφωνώ	1 (3,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (13,8)
Συμφωνώ	17 (58,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	5 (17,2)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με την τοπική αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ) (N=32, \bar{X} =4,25, SD=0,508)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,)
Συμφωνώ	22 (68,8)
Συμφωνώ Απόλυτα	9 (28,1)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με τον ιδιωτικό τομέα (N=32, \bar{X} =4,06, SD=0,914)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,1)
Διαφωνώ	1 (3,1)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,4)
Συμφωνώ	17 (53,1)
Συμφωνώ Απόλυτα	10 (31,3)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με την Εκκλησία (N=32, \bar{X} =4,03, SD=0,647)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	6 (18,8)
Συμφωνώ	19 (59,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (2,9)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με δομές υγείας (νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, κλπ) (N=32, \bar{X} =4,38, SD=0,554)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)

Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	18 (56,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	13 (40,6)
Οι οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους με ακαδημαϊκούς και άλλους επιστημονικούς φορείς (N=31, \bar{X} =4,29, SD=0,529)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,2)
Συμφωνώ	20 (64,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	10 (32,3)
Η κρίση αύξησε την συνεργασία με άλλες εθελοντικές οργανώσεις (N=31, \bar{X} =4,13, SD=0,885)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	3 (10,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (0,7)
Συμφωνώ	21 (75,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	1 (3,6)
Η κρίση αύξησε την ανάγκη συντονισμού με άλλους εθελοντικούς φορείς (N=31, \bar{X} =3,87, SD=0,619)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	1 (3,2)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	5 (16,1)
Συμφωνώ	22 (71,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	3 (9,7)
Η αντιμετώπιση της κρίσης, απαιτεί συμμετοχή του συνόλου των δομών, σε ένα «τοπικό δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών», με ευρύτερο στόχο (N=31, \bar{X} =4,13, SD=0,562)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,7)
Συμφωνώ	21 (67,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (22,6)

5.1.2.9. Στάση έναντι της εισαγωγής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού¹⁵³

Αν και η πλειονότητα των φορέων δεν παρουσίασε στοιχεία επαγγελματισμού (76,47%), διαπιστώθηκε θετική στάση στην εισαγωγή ορισμένων χαρακτηριστικών στον εθελοντισμό. Η μέση τιμή του αθροίσματος των 12 σχετικών ερωτήσεων που

¹⁵³ Οι σχετικές ερωτήσεις μετρούν τον βαθμό συμφωνίας των φορέων και των εθελοντών αναφορικά με την εισαγωγή στον εθελοντικό τομέα χαρακτηριστικών επαγγελματισμού και ιδιαίτερα πολιτικών διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων. Οι ερωτήσεις αυτές ομαδοποιήθηκαν αναλόγως των επιπτώσεων των προτάσεων (στους εθελοντές ή στους φορείς).

αφορούσαν τους εθελοντές ήταν $\bar{x}=3,70$, ($N=28$, $SD=617$), ενώ αυτή των 10 που αφορούσαν τους φορείς $\bar{x}=3,88$ ($N=30$, $SD=0,362$).

Στα χαρακτηριστικά που αφορούσαν τους εθελοντές¹⁵⁴, εντονότερη συμφωνία φάνηκε να υφίστανται στη δημιουργία γραφείων επαφής εθελοντών-φορέων ($\bar{x}=4,25$, $SD=0,508$), στην εκπαίδευση και πιστοποίησή τους ($\bar{x}=4,03$, $SD=0,695$), στη συνδιαμόρφωση της εθελοντικής καριέρας ($\bar{x}=4,00$, $SD=0,842$), στην ανάθεση συγκεκριμένων καθηκόντων ($\bar{x}=3,97$, $SD=0,850$) και στη σύνδεση της συμμετοχής με την αξιολόγηση των προσόντων ($\bar{x}=3,91$, $SD=963$).

Αντίστοιχα, για τα χαρακτηριστικά που αφορούν τις οργανώσεις¹⁵⁵, έντονα θετικές θέσεις εντοπίστηκαν στην λογοδοσία ($\bar{x}=4,22$, $SD=659$), στην τεκμηρίωση και την αξιολόγηση ($\bar{x}=3,90$, $SD=0,700$), στην δημιουργία δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών ($\bar{x}=4,22$, $SD=0,491$), στην ανάγκη εκσυγχρονισμού ($\bar{x}=4,13$, $SD=0,609$) και εισαγωγής νέων τεχνολογιών ($\bar{x}=4,19$, $SD=0,471$), καθώς και στην ύπαρξη κώδικα δεοντολογίας ($\bar{x}=4,03$, $SD=0,822$).

Ανομοιογένεια παρουσιάστηκε σε χαρακτηριστικά που προσομοιάζουν με τη λειτουργία του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (λ.χ. συμβόλαιο, ιεραρχία, διαφοροποίηση, διαρκή αξιολόγηση, κλπ).

Πίνακας 15. Στάσεις έναντι της εισαγωγής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού

Χαρακτηριστικό	N (%)
Θεωρείτε ότι ο φορέας παρουσιάζει επαγγελματικά χαρακτηριστικά (N=34)	
Ναι	8 (23,5)
Όχι	26 (76,5)
Συμφωνώ με την δημιουργία γραφείων επαφής εθελοντών-οργανώσεων (N=32, $\bar{x}=4,25$, $SD=0,508$)	

¹⁵⁴ Επίσης, ασθενής συμφωνία διαπιστώθηκε σχετικά με την σύναψη μιας όχι τόσο δεσμευτικής συμφωνίας φορέων-εθελοντών ($\bar{x}=3,50$, $SD=1,078$), με την ένταξη σε ιεραρχική δομή ($\bar{x}=3,28$, $SD=1,054$), με την διαφοροποίηση των εθελοντών αναλόγως της προσφοράς ή των αρμοδιοτήτων ($\bar{x}=3,38$, $SD=1,008$), με την διαρκή αξιολόγηση της προσφοράς ($\bar{x}=3,56$, $SD=1,076$), με την λογοδοσία για πράξεις ή παραλήψεις ($\bar{x}=3,74$, $SD=0,893$), με την ασφάλιση των εθελοντών ($\bar{x}=3,63$, $SD=0,942$) και την χρήση της εθελοντικής προσφοράς ως προσόν στην εργασία στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα (λ.χ. μοριοδότηση πρόσληψης) ($\bar{x}=3,48$, $SD=1,092$).

¹⁵⁵ Ασθενής συμφωνία ή ουδέτερη στάση διαπιστώθηκε στην πιο ενεργή συμμετοχή των εθελοντών στην διοίκηση και τον έλεγχο των φορέων ($\bar{x}=3,50$, $SD=0,880$), στην υιοθέτηση στοιχείων επαγγελματισμού από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ($\bar{x}=3,03$, $SD=1,110$), στην στελέχωση με περισσότερους επαγγελματίες-ειδικούς ($\bar{x}=3,69$, $SD=0,931$) και στην οργάνωση σε μεγαλύτερα σχήματα ($\bar{x}=3,71$, $SD=0,783$).

Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	22 (68,8)
Συμφωνώ Απόλυτα	9 (28,1)
Θεωρώ απαραίτητη την διαρκή εκπαίδευση μου και την πιστοποίηση στο αντικείμενο της προσφοράς μου. (N=32, \bar{x} =4,03, SD=0,695)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0(0)
Διαφωνώ	2 (6,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	23 (71,9)
Συμφωνώ Απόλυτα	6 (18,8)
Συμφωνώ με την συνδιαμόρφωση της εθελοντική μου καριέρας, σύμφωνα με τις ανάγκες της οργάνωσης, της προσφοράς και των προσόντων μου (N=32, \bar{x} =4,00, SD=0,842)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	3 (9,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,3)
Συμφωνώ	19 (59,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,0)
Προτιμώ η εθελοντική οργάνωση που συμμετέχω να μου αναθέτει συγκεκριμένα καθήκοντα. (N=30, \bar{x} =3,97, SD=0,850)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,3)
Διαφωνώ	1 (3,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2 (6,7)
Συμφωνώ	20 (66,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	6 (20,0)
Συμφωνώ συμμετοχή σε μια εθελοντική οργάνωση να συνδεθεί με την αξιολόγηση της αίτησης ή της συνέντευξης. (N=32, \bar{x} =3,91, SD=0,963)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (3,1)
Διαφωνώ	3 (9,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	20 (62,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (21,9)
Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να λογοδοτούν για το έργο τους (μέλη, χρήστες, χρηματοδότες, ευρύτερη κοινωνία) (N=32, \bar{x} =4,22, SD=0,659)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	17 (53,1)
Συμφωνώ Απόλυτα	11 (34,4)
Συμφωνώ με την συμμετοχή των φορέων σε ένα «δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών» με τοπικό συντονισμό για την ικανοποίηση ευρύτερων στόχων (N=32, \bar{x} =4,22, SD=0,491)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)

Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	23 (71,9)
Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,0)
Οι δράσεις των φορέων οφείλουν να τεκμηριώνονται (μελέτη, χρονοδιάγραμμα, καθηκοντολόγιο, προϋπολογισμός) και να αξιολογούνται (N=31, \bar{x} =3,90, SD=0,700)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	3 (9,7)
Συμφωνώ	22 (71,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	4 (12,9)
Συμφωνώ με την ανάγκη αύξησης χρήσης της από τους φορείς της σύγχρονης τεχνολογίας (ενημέρωση, κινητοποίηση, δράσεις, κλπ) (N=32, \bar{x} =4,19, SD=0,471)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1 (3,1)
Συμφωνώ	24 (75,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	7 (21,9)
Υπάρχει ανάγκη μεταβολής της δομής ή λειτουργίας ή δράσης των φορέων, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες ανάγκες (N=32, \bar{x} =4,13, SD=0,609)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	20 (62,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	8 (25,0)
Θα πρέπει να υπάρξει κώδικας δεοντολογίας για τις εθελοντικές οργανώσεις (N=32, \bar{x} =4,03, SD=0,822)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	2 (6,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4 (12,5)
Συμφωνώ	17 (53,1)
Συμφωνώ Απόλυτα	9 (28,1)

5.2. Εθελοντές

Τα αποτελέσματα που αφορούν τους εθελοντές και προέκυψαν από την ανάλυση του σχετικού ερωτηματολογίου παρουσιάζονται παρακάτω.

5.2.1. Περιγραφική Στατιστική

5.2.1.1. Δημογραφικά - Κοινωνικά - Οικονομικά δεδομένα

Το σύνολο του δείγματος των εθελοντών (N=213) κατέχουν την Ελληνική υπηκοότητα, είναι μόνιμα διαμένοντες στην Ελλάδα (99,52%), και μάλιστα κατοικούν σε απόσταση μικρότερη από 1,5 χλμ από τον φορέα (62,70%).

Υπερτερούσαν οι γυναίκες (59,18%), γεγονός που συναντάται στον εθελοντικό χώρο και οι κάτοικοι της Κομοτηνής (62,91%). Παρουσιάστηκε ισοκατανομή μεταξύ των ηλικιών 21 έως 60 ετών (19,62%), εκτός της κατηγορίας 41-50 (25,84%), ενώ μικρότερα ποσοστά παρουσιάστηκαν στις μεγαλύτερες των 61 (11,48%) και μικρότερες των 21 (3,83%) ετών ηλικίες.

Οι έγγαμοι (53,11%), σε συμφωνία με τα δημογραφικά στοιχεία των Δήμων, υπερτερούσαν των αγάμων (36,84%), καθώς και τα νοικοκυριά με ένα (32,2%) ή τέσσερα μέλη (29,3%). Αντιθέτως με τα δημογραφικά δεδομένα του ευρύτερου πληθυσμού, οι έχοντες δύο παιδιά (30,99%) συμμετείχαν εντονότερα αυτών που έχουν ένα (16,90%) ή τρία (9,39%).

Το επίπεδο εκπαίδευσης ήταν κυρίως ανώτερης - ανώτατης βαθμίδας (50%) ενώ σημαντικό ποσοστό καταλάμβαναν οι λυκειακής - μεταλυκειακής εκπαίδευσης (33,34%).

Οι συνταξιούχοι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι φάνηκε να συμμετέχουν με μεγαλύτερα ποσοστά στο δείγμα (περίπου 18% ανά κατηγορία), έχοντας σχέσεις πλήρους απασχόλησης (73,83%), ενώ σημαντικό ποσοστό (19,51%) άθροισαν οι άνεργοι και οι περιστασιακά εργαζόμενοι. Παρατηρήθηκε, συνεπώς, σε σχέση με το γενικό πληθυσμό υπερεκπροσώπηση των απασχολούμενων, έναντι κυρίως αυτών που δηλώνουν οικιακά και σπουδαστές-μαθητές.

Το νοικοκυριό βαρύνουν συνήθως ένα (21,39%) ή δύο τέκνα (25,97%), ενώ στο

21,7% του δείγματος προστίθενται μέλη της ευρύτερης οικογένειας.

Το μηνιαίο εισόδημα κυμαίνεται κυρίως στα 500 έως 1.500 € (56,82%), το οποίο όμως μετά την στάθμισή του μειώνεται στα 1.000€ (81,66%). Έτσι, το 32,14% δήλωσαν ανεπάρκεια του εισοδήματος για κάλυψη των βασικών αναγκών, ενώ το 47,83% των μέσων.

Πίνακας 16. Δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα δείγματος εθελοντών

Χαρακτηριστικό	N (%)
Τόπος κατοικίας (N=213)	
Κομοτηνή	134 (62,9)
Αλεξανδρούπολη	79 (37,1)
Απόσταση κατοικίας από τον φορέα (σε χιλιόμετρα) (N=126, \bar{x} =2,42, SD=0,345)	
έως 1,5	79 (62,7)
1,51 - 4	28 (22,2)
άνω των 4	19 (15,1)
Φύλο (N=196)	
Άντρας	80 (40,8)
Γυναίκα	116 (59,2)
Ηλικία (N=209, \bar{x} =2,42, SD=0,345)	
έως 20	8 (3,8)
21 - 30	41 (19,6)
31 - 40	41 (19,6)
41 - 50	54 (25,8)
51 - 60	41 (19,6)
άνω των 61	24 (11,5)
Οικογενειακή κατάσταση (N=209)	
Άγαμος/η	77 (36,8)
Έγγαμος/η	111 (53,1)
Διαζευγμένος/η	9 (4,3)
Χήρος/α	12 (5,7)
Αριθμός μελών νοικοκυριού (N=208, \bar{x} =2,76, SD=1,510)	
1	67 (32,2)
2	25 (12,0)
3	34 (16,3)
4	61 (29,3)
5	17 (8,2)
6	1 (0,5)
7	3 (1,4)
Αριθμός τέκνων (N=213, \bar{x} =1,5, SD=1,145)	

0	87 (40,8)
1	36 (16,9)
2	66 (31,0)
3	20 (9,4)
4	2 (0,9)
5	2 (0,9)
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό (N=201, \bar{x} =0,93, SD=1,037)	
0	94 (46,8)
1	43 (21,4)
2	52 (25,9)
3	9 (4,5)
4	2 (1,0)
5	1 (0,5)
Άτομα της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό (N=212, \bar{x} =0,42, SD=0,943)	
0	166 (78,3)
1	21 (9,9)
2	12 (5,7)
3	0 (4,7)
4	1 (0,5)
5	2 (0,9)
Επίπεδο Εκπαίδευσης (N=210)	
Δημοτική	2 (1,0)
Γυμνασιακή	12 (5,7)
Λυκειακή	38 (18,1)
Μεταλυκειακή	32 (15,2)
Ανώτερη - Ανώτατη	105 (50,0)
Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό	21 (10,0)
Εργασιακή κατάσταση (N=205)	
Άνεργος κάτω του ενός έτους	14 (6,8)
Άνεργος άνω του ενός έτους	8 (3,9)
Οικιακά	6 (2,9)
Συνταξιούχος	38 (18,5)
Περιστασιακά εργαζόμενος	18 (8,8)
Ελεύθερος επαγγελματίας	35 (17,1)
Δημόσιος υπάλληλος	39 (19,0)
Ιδιωτικός υπάλληλος	36 (17,6)
Φοιτητής/τρια	11 (5,4)
Σχέσεις απασχόλησης (N=149)	
Πλήρους	110 (73,8)
Μερικής	17 (11,4)
Μέσω προγραμμάτων	13 (4,7)
Ευκαιριακή	2 (1,3)

άλλη	7 (4,7)
Μηνιαίο Εισόδημα (N=176, \bar{x} =1315,30, SD=995,50)	
0 €	12 (6,8)
έως 500 €	15 (8,5)
501€- 1000€	59 (33,5)
1001€- 1500€	41 (23,3)
1501€- 2000€	32 (18,2)
άνω των 2001€	17 (9,7)
Σταθμισμένο μηνιαίο εισόδημα (N=169, \bar{x} =683,95, SD=853,87)	
0 €	11 (6,5)
έως 500 €	76 (45,0)
5001€- 1000€	62 (36,7)
1001€- 1500€	14 (8,3)
1501€- 2000€	4 (2,4)
άνω των 2001€	2 (1,2)
Το μηνιαίο εισόδημα επαρκεί για την ικανοποίηση βασικών αναγκών (N=196)	
Ναι	133 (67,9)
Όχι	63 (32,1)
Το μηνιαίο εισόδημα επαρκεί για την ικανοποίηση μέσων αναγκών (N=184)	
Ναι	96 (52,2)
Όχι	88 (47,8)

5.2.1.2. Εθελοντική προσφορά

Παρατηρήθηκε ότι υφίσταται αυξητική τάση ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, ιδιαίτερα στα έτη της κρίσης (53,11% μετά το 2010), δεδομένο που συμφωνεί με την περίοδο αύξησης των εθελοντικών φορέων.

Τα έτη ενασχόλησης παρουσιάστηκαν συνεχή (72,15%), ενώ ο χρόνος που προσφέρθηκε στον εθελοντισμό κατά μέσο όρο είναι 8,08 ώρες ανά εβδομάδα, 12,26 ημέρες ανά μήνα, και 32,89 εβδομάδες ανά έτος¹⁵⁶.

Οι εθελοντές του δείγματος δραστηριοποιούνταν σε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υγείας με κυριότερες την αιμοδοσία (17,4%), την υποστήριξη ασθενών (17,4%) και τη διάσωση - παροχή πρώτων βοηθειών (14,6%). Το 23,77% προσέφεραν σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται κυρίως στον

¹⁵⁶ Η κατά προσέγγιση προσφορά των 6.779 εθελοντών στον τομέα της υγείας στους υπό διερεύνηση δήμους υπολογίζεται σε 1.801.527 εργατοώρες που μεταφράζεται με βάση τον βασικό μισθό (510,95€) σε έργο αξίας 920.490.417€. Λόγω του γεγονότος ότι όλοι οι παράγοντες είναι κατά προσέγγιση, η υποσημείωση στοχεύει όχι στην εκτίμηση της αξίας του έργου των εθελοντών, αλλά στην δημιουργία αδρής εντύπωσης για την εν δυνάμει οικονομική προσφορά των εθελοντών.

πολιτισμό - αθλητισμό (22,6%), στην αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών (16,7%), στην πρόνοια (14,3%) ,αλλά και σε λοιπά αντικείμενα.

Το 33% δήλωσε ως σημαντικότερη προσφορά το χρόνο, το 22,5% την ενέργεια, το 21% την εμπειρία και το 18,5% τις γνώσεις.

Κυριότεροι «μύστες» στον εθελοντισμό αποτέλεσαν οι φίλοι (35,3%) και η οικογένεια¹⁵⁷ (21,4%), ενώ «ο κανείς» έλαβε ποσοστό 29,4%.

Δεν έγινε φανερή καμία μεταβολή λόγω κρίσης στο σκοπό, στην ομάδα, στον τρόπο και στην ποιότητα της προσφοράς, με την μέση τιμή του αθροίσματος των 4 σχετικών απαντήσεων να επιβεβαιώνει αυτήν την θέση (N=180, \bar{x} =2,83, SD=1,083), αν και παρουσιάστηκε μεγάλη ανομοιογένεια στις απαντήσεις.

Πίνακας 17. Εθελοντική προσφορά

Χαρακτηριστικό	N (%)
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό (N=177, \bar{x} =2006,38, SD=9,539, M=2010)	
(1974) έως 1979	4 (2,3)
1980 - 1989	7 (4,0)
1990 - 1999	25 (14,)
2000 - 2009	47 (26,6)
μετά το 2010	94 (53,1)
Αναλογία ενεργών/συνολικών ετών (N=158, \bar{x} =90,68, SD=20,14)	
έως 40%	9 (5,7)
41% - 80%	19 (11,8)
81% - 99%	16 (9,9)
100%	114 (72,2)
Προσφερόμενος χρόνος (ώρες/εβδομάδα) (N=145, \bar{x} =8,08, SD=10,113)	
1 - 7	101 (69,7)
8 - 14	18 (12,4)
15 - 21	12 (8,3)
22 και άνω	14 (9,7)
Προσφερόμενος χρόνος (ημέρες/μήνα) (N=114, \bar{x} =10,26, SD=8,910)	
1 - 7	59 (51,8)
8 - 14	20 (17,5)
15 - 21	20 (17,5)
22 και άνω	15 (13,2)

¹⁵⁷ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 41,3% δήλωσε ότι συμμετέχει σε κάποιον εθελοντικό φορέα μέλος του κοντινού οικογενειακού περιβάλλοντος.

Προσφερόμενος χρόνος (εβδομάδες/έτος) (N=79, \bar{x} =32,89, SD=19,55)	
1 - 12	22 (27,8)
13 - 24	4 (5,1)
25 - 36	9 (11,4)
37 και άνω	44 (55,7)
Αντικείμενο του φορέα (N=213)	
Αδιευκρίνιστο	15 (7,0)
Αιμοδοσία	37 (17,4)
Στήριξη-Προστασία Παιδιού & Οικογένειας	24 (11,3)
Πρωτοβάθμια φροντίδα	27 (12,7)
Διάσωση- Πρώτες βοήθειες	31 (14,6)
Υποστήριξη ασθενών	37 (17,4)
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	21 (9,9)
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	6 (2,8)
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	3 (1,4)
Φαρμακευτική Φροντίδα	12 (5,6)
Πέραν αυτής που δηλώσατε, σε πόσες άλλες ΜΚΟ είστε μέλος (N=198, \bar{x} =0,46, SD=0,876)	
0	145 (73,2)
1	25 (12,6)
2	18 (9,1)
3	9 (4,5)
4	1 (0,5)
Αντικείμενα εθελοντικής ενασχόλησης (πέραν του παρόντος φορέα)(N=62)	
Πολιτισμός - Αθλητισμός	19 (22,6)
Έκτακτες ανάγκες	14 (16,7)
Παιδί και Οικογένεια	6 (7,1)
Υγεία	10 (11,9)
Πρόνοια	12 (14,3)
Αιμοδοσία	5 (6,0)
Αυτοβοήθεια	7 (8,3)
Άλλο (προσκοπισμός, επαγγελματικοί φορείς, κοιν. οικονομία, κλπ)	11 (13,1)
Ποια πιστεύεται ότι είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (σημαντικότερη) (N=200)	
Χρόνος	66 (33,0)
Ηγεσία	4 (2,0)
Εμπειρία	42 (21,0)
Γνώσεις	37 (18,5)
Ενέργεια	45 (22,5)
Χρήματα	4 (2,0)
Άλλο	2 (1,0)
Ποια πιστεύεται ότι είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (N=453, πολλαπλές απαντήσεις)	
Χρόνος	99 (21,9)

Ηγεσία	18 (4,0)
Εμπειρία	102 (22,5)
Γνώσεις	110 (24,3)
Ενέργεια	105 (23,2)
Χρήματα	16 (3,5)
Άλλο	3 (0,7)
Ποιος σας μύησε στον εθελοντισμό (σημαντικότερος) (N=201)	
Κανείς	59 (29,4)
Σχολείο	6 (3,0)
Φίλος	71 (35,3)
Οικογένεια	43 (21,4)
Θρησκεία	5 (2,5)
ΜΚΟ	11 (5,5)
Άλλος	2 (1,0)
Εργασιακό περιβάλλον	2 (1,0)
Ακαδημαϊκό περιβάλλον	2 (1,0)
Ποιος σας μύησε στον εθελοντισμό (N=300, πολλαπλές απαντήσεις)	
Κανείς	69 (23,0)
Σχολείο	27 (9,0)
Φίλος	91 (30,3)
Οικογένεια	62 (20,7)
Θρησκεία	16 (5,3)
ΜΚΟ	22 (7,3)
Άλλος	6 (2,0)
Εργασιακό περιβάλλον	3 (1,0)
Ακαδημαϊκό περιβάλλον	2 (0,7)
Internet	2 (0,7)
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος (N=201)	
Ναι	83 (41,3)
Όχι	118 (58,7)

5.2.1.3. Εθελοντική προσφορά στον τομέα της υγείας

Οι εθελοντές δήλωσαν ότι λόγω ανικανοποίητων αναγκών υγείας και μείωσης της προσβασιμότητας, το εθελοντικό τους έργο κατέστη περισσότερο αναγκαίο αναφορικά με την προσφορά στους «αποκλεισμένους» ($\bar{x}=3,88$, $SD=0,892$), αλλά και με την άσκηση πιέσεων ($\bar{x}=3,59$, $SD=0.981$).

Πίνακας 18. Εθελοντική προσφορά στον τομέα υγείας

Χαρακτηριστικό	N (%)
Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για την φροντίδα των «αποκλεισμένων» (N=202, \bar{X} =3,88, SD=0,892)	
Διαφωνώ Απόλυτα	3 (1,5)
Διαφωνώ	15 (7,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	31 (15,3)
Συμφωνώ	108 (53,5)
Συμφωνώ Απόλυτα	45 (22,3)
Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων (N=193, \bar{X} =3,59, SD=0,981)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (1,0)
Διαφωνώ	28 (14,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	52 (26,9)
Συμφωνώ	76 (39,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	35 (18,1)

5.2.1.4. Σχέσεις με τον φορέα

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα εθελοντές ήταν κατά 23,62% μέλη του Δ.Σ., κατά 40,70% απλά μέλη, κατά 35,68% συνεργαζόμενοι ή συμμετέχοντες δίχως δεσμεύσεις, ενώ το 81,77% δήλωσε ότι δεν έλαβε καμία απολαβή ή διευκόλυνση από τον φορέα.

Το 70,6% των εθελοντών δήλωσε ότι ικανοποιείται περισσότερο με την τυπική μορφή οργάνωσης, αν και το ποσοστό συμμετοχής τους σε αυτές είναι μεγαλύτερο.

Αναφορικά με την εν δυνάμει κινητικότητα και τη δέσμευση, το 76,6% ανέφερε ότι μπορεί να προσφέρει σε άλλο φορέα, το 74,38% σε άλλο αντικείμενο, το 66,83% θεώρησε ότι σε έναν χρόνο θα είναι στην ίδια οργάνωση, το 23,76% σε περισσότερες, το 3,47% σε άλλη, ενώ το 5,94% σε καμία.

Η κρίση δεν μείωσε την πίστη των εθελοντών στις οργανώσεις τους (\bar{x} =2,40, SD=0,972), αύξησε αμυδρά την εμπιστοσύνη σε αυτές (\bar{x} =3,42, SD=0,928), ενώ ενδυνάμωσε την δέσμευση με τον φορέα (\bar{x} =4,07, SD=0,838) και το αντικείμενο της εθελοντικής τους δράσης (\bar{x} =4,07, SD=0,816).

Πίνακας 19. Σχέσεις με τον φορέα

Χαρακτηριστικό	N (%)
Ιδιότητα στον φορέα (N=199)	
Μέλος	81 (40,7)
Μέλος ΔΣ	47 (23,6)
Συνεργαζόμενος	15 (7,5)
Αδέσμευτος	56 (28,1)
Απολαβές - Διευκολύνσεις από τον φορέα (N=208)	
Καμία	157 (81,8)
Αποζημίωση	5 (2,6)
Παροχές σε είδος	9 (4,7)
Εξοπλισμό	8 (4,2)
Άδειες	10 (5,2)
άλλο	3 (1,6)
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα (N=205)	
Ναι	157 (76,6)
Όχι	48 (23,4)
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε φορέα που ασχολείται με άλλο αντικείμενο (N=203)	
Ναι	151 (74,4)
Όχι	52 (25,6)
Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε στην ίδια, σε άλλη, σε καμία ή σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις (N=202)	
Στην ίδια	135 (66,8)
Σε άλλη	7 (3,5)
σε καμία	12 (5,9)
Σε περισσότερες	48 (23,8)
Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι η τυπική ή η άτυπη (N=194)	
Τυπική	137 (70,6)
Άτυπη	57 (29,4)
Νιώθω δέσμευση με το αντικείμενο της προσφοράς μου παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης (N=202, \bar{x} =4,07, SD=0,816)	
Διαφωνώ Απόλυτα	3 (1,5)
Διαφωνώ	7 (3,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	21 (10,4)
Συμφωνώ	112 (55,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	59 (29,2)
Νιώθω δέσμευση με τον εθελοντικό φορέα που ανήκω παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης (N=199, \bar{x} =4,07, SD=0,838)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (1,0)
Διαφωνώ	9 (4,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	24 (12,1)
Συμφωνώ	102 (51,3)

Συμφωνώ Απόλυτα	62 (3,2)
Η επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου (N=196, \bar{x} =3,42, SD=0,928)	
Διαφωνώ Απόλυτα	3 (1,5)
Διαφωνώ	28 (14,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	71 (36,2)
Συμφωνώ	71 (36,2)
Συμφωνώ Απόλυτα	23 (11,7)
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων (N=202, \bar{x} =2,40, SD=0,972)	
Διαφωνώ Απόλυτα	31 (15,3)
Διαφωνώ	96 (47,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42 (20,8)
Συμφωνώ	29 (14,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	4 (2,0)

5.2.1.5. Εμπόδια - Κίνητρα - Αποτελέσματα

Κυριότεροι λόγοι προσωρινής διακοπής της εθελοντικής προσφοράς αποτέλεσαν οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις (45,45%), η έλλειψη χρόνου (13,64%), η ασθένεια (11,36%) και οι σπουδές (11,36%).

Η οικονομική κρίση δεν φάνηκε να αύξησε τα εμπόδια¹⁵⁸ στην εθελοντική προσφορά, με την μέση τιμή του αθροίσματος των 13 σχετικών ερωτήσεων να επαληθεύει την θέση αυτή (N=185, \bar{x} =2,89, SD=0,676), ενώ παρουσιάστηκε έντονη ανομοιογένεια των απαντήσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υπαναχώρηση της στήριξης του εθελοντισμού από το κράτος, όσο αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι υπήρχε, δεν φάνηκε να επηρεάζει την εθελοντική προσφορά (\bar{x} =2,94, SD=1,127).

Επιπλέον, δηλώθηκε ότι η κρίση προκάλεσε αμυδρή αύξηση των κινήτρων¹⁵⁹ (\bar{x} =3,50, SD=1,042) και της διάθεσης (\bar{x} =3,44, SD=1,108) για εθελοντική προσφορά. Η θέση διαφαίνεται και από την μέση τιμή του αθροίσματος των 11 σχετικών

¹⁵⁸ Τα εμπόδια που διερευνήθηκαν ήταν η οικονομική δυνατότητα, ο περιορισμός των παρεχόμενων διευκολύνσεων, ο διαθέσιμος χρόνος, η χρονική ανελαστικότητα των δράσεων, οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, η προσβασιμότητα σε πληροφορίες, το θεσμικό πλαίσιο, η μείωση της διαθέσιμης ενέργειας, οι αρνητικές συνέπειες στην εργασία και την οικογένεια, ο περιορισμός των διευκολύνσεων και των κινήτρων από την εργασία, η αίσθηση μειωμένης επάρκειας, και η μείωση των σημαντικών άλλων που συμμετέχουν στον εθελοντισμό.

¹⁵⁹ Τα κίνητρα που διερευνήθηκαν ήταν η αξία του εθελοντισμού, η βελτίωση της επαγγελματικής κατάστασης, η ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων, η αναγνωρισιμότητα της προσφοράς, η ανταποδοτικότητά της, η ενσυναίσθηση, η αυτοεκτίμηση, η ανάπτυξη της προσωπικότητας, τα θρησκευτικά πιστεύω, οι σημαντικοί άλλοι, και η σημαντικότητα του ρόλου λόγω κρατικής ανεπάρκειας.

ερωτήσεων (N=188, \bar{x} =3,47, SD=0,650). Σημαντικότερα κίνητρα εντοπίστηκαν η ανάπτυξη της προσωπικότητας (\bar{x} =3,79, SD=0,972), η ενδυνάμωση της αξίας του εθελοντισμού (\bar{x} =3,75, SD=1,126), η βελτίωση της αυτοεκτίμησης (\bar{x} =3,75, SD=0,871) και η αναβάθμιση της αξίας της προσφοράς λόγω αδυναμίας του κράτους και της κοινότητας (\bar{x} =3,75, SD=0,965). Ανομοιογένεια απαντήσεων παρουσίασε το κίνητρο των θρησκευτικών πιστεύω (\bar{x} =3,06, SD=1,244).

Αμυδρή αύξηση λόγω κρίσης εντοπίστηκε και στα αποτελέσματα¹⁶⁰ της εθελοντικής δράσης με κυριότερη την κατάκτηση εμπειριών (\bar{x} =3,73, SD=0,920), ενώ δεν αναφέρθηκε μείωση της αποτελεσματικότητας (\bar{x} =2,47, SD=1,024). Η μέση τιμή του αθροίσματος των 10 σχετικών ερωτήσεων είναι \bar{x} =3,32 (N=189, SD=0,735).

Πίνακας 20. Εμπόδια - Κίνητρα - Αποτελέσματα

Χαρακτηριστικό	N (%)
Λόγος διακοπής ενασχόλησης με τον εθελοντισμό (συνολικά) (N=45)	
Σπουδών	5 (11,1)
Οικογενειακοί	8 (17,8)
Επαγγελματικοί	12 (26,7)
Ασθένειας	5 (11,1)
Έλλειψης χρόνου	6 (13,3)
Οικονομικοί	3 (6,7)
Προσωπικοί	2 (4,4)
Διακοπών	2 (4,4)
Απουσία αιτίου προσφοράς	2 (4,4)
Η κρίση μείωσε την κρατική υποστήριξη στον εθελοντισμό με αποτέλεσμα να επηρεάσει αρνητικά και την δική μου προσφορά (N=202, \bar{x} =2,94, SD=1,127)	
Διαφωνώ Απόλυτα	15 (7,4)
Διαφωνώ	67 (33,2)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	57 (28,2)
Συμφωνώ	41 (20,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	22 (10,9)
Η κρίση αποτελεί ευκαιρία να γίνω καλύτερος άνθρωπος και αναπτύξω περισσότερο την προσωπικότητα μου μέσα από τον εθελοντισμό (N=205, \bar{x} =3,79, SD=0,972)	
Διαφωνώ Απόλυτα	6 (2,9)

¹⁶⁰ Τα αποτελέσματα που διερευνήθηκαν ήταν η ικανοποίηση από τις εμπειρίες, και από την κοινωνικότητα, η μείωση των αρνητικών συναισθημάτων, οι εμπειρίες για την αντιμετώπιση προσωπικών ζητημάτων, οι θετικές επιπτώσεις στην προσωπική υγεία, η ικανοποίηση προβληματισμών, η δημιουργία ταυτότητας, τα προσωπικά και οικογενειακά οφέλη, η ανακούφιση ενοχικών συναισθημάτων και η αναγνώριση από τρίτους.

Διαφωνώ	18 (8,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	33 (16,1)
Συμφωνώ	105 (51,2)
Συμφωνώ Απόλυτα	43 (21,0)
Η κρίση ενδυνάμωσε την ιδέα που είχα για την αξία του εθελοντισμού (N=205, \bar{x} =3,75, SD=1,026)	
Διαφωνώ Απόλυτα	4 (2,0)
Διαφωνώ	28 (13,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32 (15,6)
Συμφωνώ	93 (45,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	48 (23,4)
Παρά τα προβλήματα που προκύπτουν λόγω της κρίσης, η εθελοντική μου προσφορά βελτιώνει περισσότερο την αυτοεικόνα μου αυτοεκτίμηση) (N=205, \bar{x} =3,75, SD=0,871)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (1,0)
Διαφωνώ	19 (9,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41 (20,0)
Συμφωνώ	110 (53,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	33 (16,1)
Λόγω της κρίσης το κράτος και η κοινότητα δεν παρέχουν αρκετή βοήθεια σε αυτούς που εγώ προσφέρω (N=201, \bar{x} =3,75, SD=0,965)	
Διαφωνώ Απόλυτα	3 (1,5)
Διαφωνώ	19 (9,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	50 (24,9)
Συμφωνώ	83 (41,3)
Συμφωνώ Απόλυτα	46 (22,9)
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά (N=203, \bar{x} =3,44, SD=1,108)	
Διαφωνώ Απόλυτα	10 (4,9)
Διαφωνώ	38 (18,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	39 (19,2)
Συμφωνώ	85 (41,9)
Συμφωνώ Απόλυτα	31 (15,3)
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά (N=200, \bar{x} =3,50, SD=1,042)	
Διαφωνώ Απόλυτα	7 (3,5)
Διαφωνώ	34 (17,0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	39 (19,5)
Συμφωνώ	92 (46,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	28 (14,0)
Η εθελοντική προσφορά μου δίνει εμπειρίες για να αντιμετωπίσω ζητήματα που προκύπτουν λόγω κρίσης (N=202, \bar{x} =3,73, SD=0,920)	
Διαφωνώ Απόλυτα	3 (1,5)

Διαφωνώ	20 (9,9)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42 (20,8)
Συμφωνώ	101 (50,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	36 (17,8)
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου (N=199, \bar{x} =2,47, SD=1,024)	
Διαφωνώ Απόλυτα	26 (13,1)
Διαφωνώ	97 (48,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43 (21,6)
Συμφωνώ	23 (11,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	10 (5,0)

5.2.1.6. Στάση έναντι της εισαγωγής επαγγελματικών χαρακτηριστικών

Αν και η πλειονότητα των εθελοντών (63,8%) συμμετείχαν σε φορείς που δεν παρουσίαζαν επαγγελματικά χαρακτηριστικά, εντούτοις διαπιστώθηκε συμφωνία στην εισαγωγή αυτών, εκτός όσων αφορούν διαφοροποιήσεις μεταξύ των εθελοντών. Η μέση τιμή του αθροίσματος των 12 σχετικών ερωτήσεων που αφορούσαν τους εθελοντές ήταν \bar{x} =3,61, (N=185, SD=0,517), ενώ αυτή των 10 που αφορούσαν τους φορείς \bar{x} =3,91 (N=201, SD=0,461).

Στα χαρακτηριστικά που αφορούσαν τους εθελοντές, εντονότερη συμφωνία φάνηκε να υφίστανται στη δημιουργία γραφείων επαφής εθελοντών-φορέων (\bar{x} =4,29, SD=0,702), στην εκπαίδευση και πιστοποίησή τους (\bar{x} =4,11, SD=0,824), στη συνδιαμόρφωση της εθελοντικής καριέρας (\bar{x} =3,77, SD=0,873), στην ανάθεση συγκεκριμένων καθηκόντων (\bar{x} =3,800, SD=0,825) και στη σύνδεση της συμμετοχής με την αξιολόγηση των προσόντων (\bar{x} =3,75, SD=0,950).

Αντίστοιχα, για τα χαρακτηριστικά που αφορούσαν τις οργανώσεις, έντονα θετικές θέσεις εντοπίστηκαν στην λογοδοσία (\bar{x} =4,12, SD=0,768), στην τεκμηρίωση και την αξιολόγηση (\bar{x} =4,04, SD=0,763), στη δημιουργία δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών (\bar{x} =4,16, SD=0,661), στην ανάγκη εκσυγχρονισμού (\bar{x} =4,30, SD=0,619), στην ύπαρξη κώδικα δεοντολογίας (\bar{x} =4,05, SD=0,837) και την περισσότερο ενεργή συμμετοχή των εθελοντών (\bar{x} =3,84, SD=0,847).

Ανομοιογένεια παρουσιάστηκε σε χαρακτηριστικά που προσομοιάζουν με την λειτουργία του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (λ.χ. συμβόλαιο, ιεραρχία, διαφοροποίηση, ασφάλιση, μοριοδότηση, κλπ).

Πίνακας 21. Επαγγελματικά χαρακτηριστικά

Χαρακτηριστικό	N (%)
Ο φορέας που συμμετέχετε παρουσιάζει χαρακτηριστικά επαγγελματισμού (N=213)	
Ναι	77 (36,2)
Όχι	136 (63,8)
Συμφωνώ με την δημιουργία γραφείων επαφής εθελοντών-οργανώσεων (N=210, \bar{x} =4,29, SD=0,702)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	4 (1,9)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	18 (8,6)
Συμφωνώ	102 (48,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	86 (41,0)
Συμφωνώ η συμμετοχή σε μια εθελοντική οργάνωση να συνδεθεί με την αξιολόγηση της αίτησης ή της συνέντευξης. (N=211, \bar{x} =3,75, SD=0,950)	
Διαφωνώ Απόλυτα	5 (2,4)
Διαφωνώ	20 (9,5)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38 (18,0)
Συμφωνώ	108 (51,2)
Συμφωνώ Απόλυτα	40 (19,0)
Προτιμώ η εθελοντική οργάνωση που συμμετέχω να μου αναθέτει συγκεκριμένα καθήκοντα. (N=210, \bar{x} =3,80, SD=0,825)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (0,5)
Διαφωνώ	14 (6,7)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	49 (23,3)
Συμφωνώ	109 (51,9)
Συμφωνώ Απόλυτα	37 (17,6)
Θεωρώ απαραίτητη την διαρκή εκπαίδευση μου και την πιστοποίηση στο αντικείμενο της προσφοράς μου. (N=208, \bar{x} =4,11, SD=0,824)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (1,0)
Διαφωνώ	7 (3,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	27 (13,0)
Συμφωνώ	102 (49,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	70 (33,7)
Συμφωνώ με την συνδιαμόρφωση της εθελοντική μου καριέρας, σύμφωνα με τις ανάγκες της οργάνωσης, της προσφοράς και των προσόντων μου (N=203, \bar{x} =3,77, SD=0,873)	
Διαφωνώ Απόλυτα	2 (1,0)
Διαφωνώ	17 (8,4)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43 (22,2)
Συμφωνώ	105 (51,7)
Συμφωνώ Απόλυτα	36 (17,7)

Θα πρέπει να υπάρξει κώδικας δεοντολογίας για τις εθελοντικές οργανώσεις (N=210, \bar{x} =4,05, SD=0,837)	
Διαφωνώ Απόλυτα	3 (1,4)
Διαφωνώ	6 (2,9)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32 (15,2)
Συμφωνώ	105 (50,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	64 (30,5)
Υπάρχει ανάγκη μεταβολής της δομής ή λειτουργίας ή δράσης των φορέων, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες ανάγκες (N=209, \bar{x} =4,00, SD=0,788)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (0,5)
Διαφωνώ	8 (3,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	34 (16,3)
Συμφωνώ	112 (53,6)
Συμφωνώ Απόλυτα	54 (25,8)
Συμφωνώ με την ανάγκη αύξησης χρήσης της από τους φορείς της σύγχρονης τεχνολογίας (ενημέρωση, κινητοποίηση, δράσεις, κλπ) (N=209, \bar{x} =4,30, SD=0,619)	
Διαφωνώ Απόλυτα	1 (0,5)
Διαφωνώ	0 (0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	12 (5,7)
Συμφωνώ	119 (56,9)
Συμφωνώ Απόλυτα	77 (36,8)
Οι δράσεις των φορέων οφείλουν να τεκμηριώνονται (μελέτη, χρονοδιάγραμμα, καθήκοντολόγιο, προϋπολογισμός) και να αξιολογούνται (N=208, \bar{x} =4,04, SD=0,763)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	9 (4,3)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	29 (13,9)
Συμφωνώ	114 (54,8)
Συμφωνώ Απόλυτα	56 (26,9)
Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να λογοδοτούν για το έργο τους (σε μέλη, χρήστες, χρηματοδότες, ευρύτερη κοινωνία) (N=208, \bar{x} =4,12, SD=0,768)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	8 (3,8)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	26 (12,5)
Συμφωνώ	107 (51,4)
Συμφωνώ Απόλυτα	67 (32,2)
Συμφωνώ με την συμμετοχή των φορέων σε ένα «δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών» με τοπικό συντονισμό για την ικανοποίηση ευρύτερων στόχων (N=205, \bar{x} =4,16, SD=0,661)	
Διαφωνώ Απόλυτα	0 (0)
Διαφωνώ	4 (2,0)
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	19 (9,3)
Συμφωνώ	123 (60,0)
Συμφωνώ Απόλυτα	59 (28,8)

5.2.2. Επαγωγική Στατιστική

5.2.2.1. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογίας κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς και χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους εθελοντές με λοιπές μεταβλητές

Στον πίνακα 22 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς.

Το σύνολο των βαθμολογιών σχετιζόταν θετικά μεταξύ τους.

Ισχυρή θετική συσχέτιση παρουσιαζόταν στην βαθμολογία κινήτρων με αυτήν των αποτελεσμάτων, καθώς και των χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους εθελοντές με αυτά που επηρεάζουν τους φορείς.

Μέτρια θετική συσχέτιση παρουσιαζόταν στην βαθμολογία των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές με την βαθμολογία των κινήτρων και των αποτελεσμάτων.

Ασθενής θετική συσχέτιση παρουσιαζόταν στη βαθμολογία των χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς με την βαθμολογία των κινήτρων, των εμποδίων και των αποτελεσμάτων, καθώς και στη βαθμολογία των χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους εθελοντές με την βαθμολογία των εμποδίων. Ομοίως ασθενής θετική συσχέτιση εντοπιζόταν στη βαθμολογία των κινήτρων με αυτήν των εμποδίων, και των εμποδίων με αυτήν των αποτελεσμάτων.

Πίνακας 22. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς.

Χαρακτηριστικό	Pearson's r (N)	p
Βαθμολογία κινήτρων * Βαθμολογία αποτελεσμάτων	0,794 (176)	<0,001
Βαθμολογία κινήτρων * Βαθμολογία εμποδίων	0,309 (172)	<0,001

Βαθμολογία κινήτρων * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Εθελοντές	0,431 (170)	<0,001
Βαθμολογία κινήτρων * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Φορείς	0,338 (180)	<0,001
Βαθμολογία εμποδίων * Βαθμολογία αποτελεσμάτων	0,325 (173)	<0,001
Βαθμολογία εμποδίων * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Εθελοντές	0,280 (167)	<0,001
Βαθμολογία εμποδίων * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Φορείς	0,162 (176)	0,031
Βαθμολογία αποτελεσμάτων * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Εθελοντές	0,431 (171)	<0,001
Βαθμολογία αποτελεσμάτων * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Φορείς	0,334(182)	<0,001
Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Εθελοντές * Χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους Φορείς	0,639 (179)	<0,001

Στον πίνακα 23 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών των κινήτρων, των εμποδίων, των αποτελεσμάτων και των επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς, με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εθελοντών.

Η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων σχετίζονταν ασθενώς θετικά με την αύξηση του αριθμού των μελών της ευρύτερης οικογένειας. Επίσης, σχετίζονταν με το έτος γέννησης, με το εάν αυτά βαρύνουν το νοικοκυριό, αλλά και με το διαθέσιμο μηνιαίο εισόδημα.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη βαθμολογία παρατηρήθηκε στις ηλικίες άνω των 61, ενώ μικρότερη στο διάστημα ηλικιών 51-60, στα νοικοκυριά που βαρύνονται από μέλη της ευρύτερης οικογένειας, έναντι αυτών που δεν βαρύνονται, καθώς, επίσης, σε αυτούς που δεν είχαν εισοδήματα ή είχαν πολύ χαμηλά ή μεταξύ 1.500€ - 2.000€ έναντι αυτών με μεσαία (501€ - 1.500€) ή πολύ υψηλά.

Η αύξηση της βαθμολογίας των εμποδίων σχετίζονταν με την ύπαρξη μελών της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, με την επάρκεια του εισοδήματος για βασικές ανάγκες και με το επίπεδο εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη βαθμολογία παρουσίασαν αυτοί που βαρύνονται από μέλη της ευρύτερης οικογένειας, που δεν επαρκεί το εισόδημά τους για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών και όσοι έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης

(δημοτική - γυμνασική).

Η αύξηση της βαθμολογίας των αποτελεσμάτων σχετίζονταν ασθενώς με την αύξηση των μελών της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό.

Η αύξηση της βαθμολογίας των επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς σχετίζονταν ασθενώς θετικά με την αύξηση της ηλικίας, του αριθμού μελών του νοικοκυριού, τον αριθμό των τέκνων, και των τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό, ενώ οι άντρες παρουσίαζαν μεγαλύτερη βαθμολογία από τις γυναίκες.

Πίνακας 23. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών φορέων με δημογραφικά χαρακτηριστικά εθελοντών

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος/συντελεστής συσχέτισης
<i>Κίνητρα * Δημογραφικά χαρακτηριστικά</i>			
Έτος Γέννησης		0,052 ^α	F(5,178)=2,239
έως 20	38,91 (8,43)		
21 - 30	37,79 (6,39)		
31 - 40	38,15 (7,08)		
41 - 50	38,54 (7,08)		
51 - 60	36,03 (7,19)		
άνω των 61	41,92 (6,86)		
Αριθμός μελών ευρύτερης οικογένειας		0,012 ^β	r=0,183 (N=187)
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,049 ^γ	t(185)=1,978
Ναι	40,68 (6,39)		
Όχι	37,80 (7,22)		
Μηνιαίο εισόδημα (σε €)		0,001 ^α	F(5,150)=4,267
0	43,20 (38,85)		
έως 500	40,40 (7,29)		
501 - 1000	36,02 (8,00)		
1000 - 1500	36,97 (6,76)		
1501 - 2000	41,69 (5,04)		
2001 και άνω	36,64 (7,14)		
<i>Εμπόδια * Δημογραφικά χαρακτηριστικά</i>			
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,016 ^γ	t(180)=2,426

Ναι	44,52 (8,90)		
Όχι	39,82 (9,35)		
Επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες		0,011 ^γ	t(199)=-2,570
Ναι	39,45 (9,05)		
Όχι	43,44 (9,96)		
Εκπαιδευτικό Επίπεδο		0,040 ^α	F(5,175)=2,392
Δημοτική	47,50 (10,61)		
Γυμνασιακή	47,38 (7,95)		
Λυκειακή	39,86 (9,23)		
Μεταλυκειακή	42,23 (12,20)		
Ανώτερη - Ανώτατη	40,56 (8,43)		
Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό	35,90 (8,04)		
Αποτελέσματα * Δημογραφικά χαρακτηριστικά			
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,003 ^β	r=0,215 (N=189)
Επαγγελματικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τους φορείς * Δημογραφικά χαρακτηριστικά			
Ηλικία		0,007 ^β	r=0,193 (N=197)
Φύλο		0,025 ^γ	t(135)=2,257
Άντρας	40,14 (4,90)		
Γυναίκα	38,60 (4,02)		
Αριθμός μελών νοικοκυριού		0,041 ^β	r=0,146 (N=196)
Αριθμός τέκνων		0,023 ^β	r=0,160 (N=201)
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,035 ^β	r=0,154 (N=189)

^α Ανάλυση διασποράς

^β Συντελεστής συσχέτισης Pearson's (r)

^γ Έλεγχος t

Στον πίνακα 24 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών των κινήτρων, των εμποδίων, των αποτελεσμάτων, με το αντικείμενο δράσης του φορέα που είναι εγγεγραμμένοι οι εθελοντές.

Η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, των εμποδίων και των αποτελεσμάτων σχετίζονταν με το αντικείμενο του φορέα.

Αναφορικά με τα κίνητρα, παρουσιαζόταν μεγαλύτερη βαθμολογία σε όσους προσέφεραν σε φορείς πρωτοβάθμιας και φαρμακευτικής φροντίδας, στήριξης ψυχικά ασθενών, ΑμΕΑ, παιδιού και οικογένειας, ενώ μικρότερη σε φορείς αιμοδοσίας,

διάσωσης -πρώτων βοηθειών και υποστήριξης ασθενών. Μεγάλη βαθμολογία παρουσίασαν και όσοι δεν διευκρίνιζαν¹⁶¹ τον φορέα που προσφέρουν.

Όσον αφορά τα εμπόδια, μεγαλύτερη βαθμολογία παρουσίαζαν όσοι προσφέρουν σε φορείς φαρμακευτικής φροντίδας, στήριξης ΑμΕΑ και ψυχικά ασθενών, ενώ μικρότερη σε φορείς που προσφέρουν προνοιακές υπηρεσίες υγείας. Μεγάλη βαθμολογία παρουσίασαν και όσοι δεν διευκρίνιζαν τον φορέα που προσφέρουν.

Ομοίως για τα αποτελέσματα, μεγαλύτερη βαθμολογία παρουσίαζαν όσοι προσφέρουν σε φορείς πρωτοβάθμιας φροντίδας, υποστήριξης ΑμΕΑ και ψυχικά ασθενών, ενώ μικρότερη με προνοιακές υπηρεσίες υγείας, υποστήριξη ασθενών, διάσωση - πρώτων βοηθειών και αιμοδοσία.

Πίνακας 24. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, εμποδίων και αποτελεσμάτων με το αντικείμενο του φορέα

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Κίνητρα * Γενικός Χαρακτηρισμός Αντικειμένου του Φορέα</i>			
Αντικείμενο του φορέα		0,001 ^a	F(9,178)=4,568
Αδιευκρίνιστο	41,80 (7,44)		
Αιμοδοσία	35,47 (7,07)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	40,67 (6,70)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	42,08 (6,67)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	35,13 (6,87)		
Υποστήριξη ασθενών	35,00 (6,27)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	40,69 (5,94)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	43,00 (2,94)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	37,00 (5,29)		
Φαρμακευτική φροντίδα	40,73 (5,42)		
<i>Εμπόδια * Γενικός Χαρακτηρισμός Αντικειμένου του Φορέα</i>			
Αντικείμενο του φορέα		0,008 ^a	F(9,172)=2,594
Αδιευκρίνιστο	45,73 (12,29)		
Αιμοδοσία	37,71 (9,38)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	36,95 (6,81)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	40,00 (9,43)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	39,74 (8,77)		

¹⁶¹ Στην κατηγορία «Αδιευκρίνιστο» ανήκουν όσοι δεν δήλωσαν τον φορέα που ανήκουν ή αποτελούν «αδέσμευτους εθελοντές».

Υποστήριξη ασθενών	41,00 (9,60)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	46,20 (9,41)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	43,83 (7,36)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	31,66 (6,81)		
Φαρμακευτική φροντίδα	44,09 (6,89)		
Αποτελέσματα * Γενικός Χαρακτηρισμός Αντικειμένου του Φορέα			
Αντικείμενο του φορέα		0,001 ^α	F(9,179)=3,322
Αδιευκρίνιστο	35,07 (8,96)		
Αιμοδοσία	30,81 (8,56)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	34,91 (6,20)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	36,26 (7,13)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	30,62 (7,31)		
Υποστήριξη ασθενών	30,07 (6,02)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	36,94 (5,47)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	36,50 (5,58)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	30,00 (3,46)		
Φαρμακευτική φροντίδα	36,33 (4,40)		

^α Ανάλυση διασποράς

Στον πίνακα 25 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών των κινήτρων, των αποτελεσμάτων, των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και αυτών που επηρεάζουν τους φορείς με μεταβλητές που αφορούν την προσφορά στον εθελοντισμό.

Η βαθμολογία των κινήτρων σχετίζονταν με την ιδιότητα στον φορέα και με το έτος ενασχόλησης στον εθελοντισμό. Ειδικότερα, μικρότερη βαθμολογία παρουσιαζόταν στα μέλη του ΔΣ και στους παλαιότερους στο εθελοντικό κίνημα. Η αύξηση της βαθμολογίας σχετίζονταν με την αύξηση του έτους ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, αν και κυμαίνονταν όχι σε υψηλά επίπεδα.

Η βαθμολογία των αποτελεσμάτων σχετίζονταν με την ιδιότητα στον φορέα, με το έτος ενασχόλησης στον εθελοντισμό, με τον προσφερόμενο χρόνο (ώρες/εβδομάδα) και με την σημαντικότερη εθελοντική προσφορά, ενώ σχετίζονταν ασθενώς αρνητικά με τον προσφερόμενο χρόνο (ημέρες/μήνα). Ειδικότερα, μικρότερη βαθμολογία παρουσιάζουν τα μέλη του ΔΣ, οι παλαιότεροι στο εθελοντικό κίνημα, οι προσφέροντες χρόνο και χρήματα¹⁶² και αυτοί που ασχολούνται με τον εθελοντισμό από 8 έως 21 ώρες ανά εβδομάδα. Ακόμη, η αύξηση του έτους ενασχόλησης με τον εθελοντισμό σχετίζονταν θετικά με την αύξηση της βαθμολογίας

¹⁶² Μεγαλύτερη συσχέτιση παρουσίαζαν αυτοί που ανέφεραν αυτοβούλως προσφορά αξιών (άλλο),

των αποτελεσμάτων. Σε όλες τις κατηγορίες δεν εντοπιζόταν υψηλό επίπεδο βαθμολογιών.

Η βαθμολογία των επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους εθελοντές, σχετιζόταν με την μορφή της οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο τις ανάγκες των εθελοντών (τυπική/άτυπη), με την σημαντικότερη προσφορά τους και ασθενώς θετικά με τον χρόνο που προσφέρουν (ώρες/εβδομάδα). Ειδικότερα, μεγαλύτερη βαθμολογία παρουσιαζόταν σε όσους ανέφεραν ως σημαντικότερη προσφορά τις ηγετικές ικανότητες και την προσφορά αξιών (άλλο), καθώς και σε όσους προτιμούσαν την τυπική έναντι της άτυπης οργάνωσης.

Η βαθμολογία των επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς, σχετιζόταν με την σημαντικότερη προσφορά των εθελοντών και ειδικότερα, μεγαλύτερη βαθμολογία παρουσίαζαν οι ηγετικές ικανότητες και η προσφορά αξιών (άλλο).

Πίνακας 25. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ βαθμολογιών κινήτρων, αποτελεσμάτων, χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και αυτών που επηρεάζουν τους φορείς με την προσφορά στον εθελοντισμό

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος/συντελεστής συσχέτισης
<i>Κίνητρα * Εθελοντική Προσφορά</i>			
Ιδιότητα στον φορέα		0,018 ^a	F(3,174)=3,433
Μέλος	38,85 (7,20)		
Μέλος Δ.Σ.	35,10 (7,19)		
Συνεργαζόμενος	39,77 (6,50)		
Αδέσμευτος	39,29 (6,77)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,053 ^a	F(2,153)=3,434
από το 1999	35,35 (5,94)		
2000 - 2008	36,97 (8,28)		
μετά το 2008	39,02 (7,18)		
<i>Αποτελέσματα * Εθελοντική Προσφορά</i>			
Ιδιότητα στον φορέα		0,003 ^a	F(3,76)=4,863
Μέλος	34,07 (7,11)		
Μέλος Δ.Σ.	29,35 (7,11)		
Συνεργαζόμενος	35,40 (6,42)		
Αδέσμευτος	34,00 (7,55)		

Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,048 ^α	F(2,157)=3,104
από το 1999	30,45 (6,75)		
2000 - 2008	31,92 (9,16)		
μετά το 2008	33,97 (6,59)		
Προσφερόμενος χρόνος (ώρες/εβδομάδα)		0,032 ^α	F(3,130)=3,026
1 - 7	34,17 (7,41)		
8 - 14	29,64 (6,96)		
15 - 21	29,00 (7,79)		
άνω των 21	31,57 (8,13)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ημέρες/μήνα)		0,004 ^β	r=-0,284 (N=103)
Ποια πιστεύετε σας είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (σημαντικότερη)		0,061 ^α	F(6,174)=2,056
Χρόνος	30,84 (6,63)		
Χρήματα	30,00 (7,00)		
Εμπειρία	35,00 (8,08)		
Γνώσεις	34,50 (4,94)		
Ενέργεια	33,61 (8,46)		
Ηγετικές ικανότητες	35,25 (7,09)		
Άλλο	39,50 (10,61)		
<i>Επαγγελματικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τους εθελοντές * Εθελοντική Προσφορά</i>			
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα)		0,014 ^β	r=0,217(N=129)
Ποια πιστεύετε σας είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας		0,001 ^α	F(6,168)=4,157
Χρόνος	41,98 (6,09)		
Χρήματα	47,00 (3,56)		
Εμπειρία	44,13 (5,75)		
Γνώσεις	44,07 (4,81)		
Ενέργεια	42,49 (6,92)		
Ηγετικές ικανότητες	54,25 (4,86)		
Άλλο	53,00 (1,41)		
Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι η τυπική ή η άτυπη		0,017 ^α	t(170)=2,402
Τυπική	44,13 (5,86)		
Άτυπη	41,72 (6,59)		
<i>Επαγγελματικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τους φορείς * Εθελοντική Προσφορά</i>			
Ποια πιστεύετε σας είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (σημαντικότερη)		0,034 ^α	F(6,184)=2,328
Χρόνος	38,89 (4,96)		
Χρήματα	40,75 (5,74)		
Εμπειρία	38,27 (4,43)		
Γνώσεις	37,61 (3,72)		

Ενέργεια	39,59 (4,47)		
Ηγετικές ικανότητες	44,50 (1,73)		
Άλλο	44,00 (4,24)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Συντελεστής συσχέτισης Pearson's (r)

^γ Έλεγχος t

Στον πίνακα 26 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ της συμμετοχής στον φορέα μέλους του κοντινού περιβάλλοντος των εθελοντών.

Η συμμετοχή στον φορέα μέλους του κοντινού περιβάλλοντος σχετίζονταν με την ηλικία, τον αριθμό μελών της ευρύτερης οικογένειας που επιβαρύνουν το νοικοκυριό, το φύλο και τον τόπο κατοικίας. Ειδικότερα, συμμετοχή στον φορέα μέλους του κοντινού περιβάλλοντος παρουσιαζόταν σε μικρότερες ηλικίες και σε νοικοκυριά με περισσότερα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που τους βαρύνουν.

Πίνακας 26. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ της Συμμετοχής Μέλους του Κοντινού Περιβάλλοντος των εθελοντών.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος/συντελεστής συσχέτισης
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος *			
Ηλικία		0,029 ^α	t(196)=- 2,197
Ναι	39,97 (13,75)		
Όχι	44,21 (14,09)		
Αριθμός Μελών ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,009 ^α	t(133)=2,642
Ναι	0,663 (1,15)		
Όχι	0,280 (0,772)		
Φύλο		0,032 ^β	$\chi^2(1)=4,589$, έλεγχος Fisher = 0,035
Τόπος κατοικίας		0,011 ^β	$\chi^2(1)=6,460$ έλεγχος Fisher = 0,011

^α Έλεγχος t

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 27 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις του λόγου διακοπής της εθελοντικής προσφοράς.

Οι λόγοι διακοπής της εθελοντικής προσφοράς σχετίζονταν με την ηλικία, τον αριθμό μελών του νοικοκυριού, τον συνολικό και όσων βαρύνουν το νοικοκυριό

τέκνων, καθώς και με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό.

Ειδικότερα, σημαντικότεροι λόγοι στις μεγαλύτερες ηλικίες εντοπιζόταν οι οικογενειακοί, οι οικονομικοί, και λόγοι ασθένειας ή απουσίας αιτίου προσφοράς, ενώ σε μικρότερες οι λόγοι διακοπών, σπουδών και προσωπικοί. Τα νοικοκυριά με περισσότερα μέλη αντιμετωπίζουν λόγους ασθένειας και απουσίας λόγω προσφοράς, ενώ αυτά με τα λιγότερα έλλειψης χρόνου, σπουδών και προσωπικούς. Νοικοκυριά με περισσότερα τέκνα αντιμετωπίζουν λόγους οικογενειακούς, απουσίας αιτίου και ασθένειας, ενώ αυτοί με τα λιγότερα έλλειψης χρόνου, σπουδών και προσωπικούς. Επίσης, οι νεότεροι στην εθελοντική προσφορά αντιμετώπιζαν λόγους χρόνου, σπουδών και προσωπικούς, ενώ οι παλαιότεροι οικογενειακούς, επαγγελματικούς, ασθένειας και απουσίας αιτίου προσφοράς. Τα μέσα έτη προσφοράς δήλωναν λόγους έλλειψης χρόνου και οικονομικούς.

Πίνακας 27. Διμεταβλητές συσχετίσεις του λόγου διακοπής της προσφοράς.

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος/συντελεστής συσχέτισης
<i>Λόγος διακοπής ενασχόλησης με τον εθελοντισμό *</i>			
Ηλικία		0,011 ^a	F(5,39)=3,441
Σπουδών- Διακοπών- Προσωπικοί	35,67 (9,22)		
Οικογενειακοί	48,88 (10,93)		
Επαγγελματικοί	43,25 (13,31)		
Ασθένειας - Απουσίας αιτίου προσφοράς	56,29 (5,96)		
Έλλειψης χρόνου	43,00 (14,46)		
Οικονομικοί	55,33 (9,50)		
Αριθμός μελών νοικοκυριού		0,011 ^a	F(5,38)=3,496
Σπουδών- Διακοπών- Προσωπικοί	2,11 (1,27)		
Οικογενειακοί	3,63 (1,41)		
Επαγγελματικοί	3,00 (1,48)		
Ασθένειας - Απουσίας αιτίου προσφοράς	4,57 (1,13)		
Έλλειψης χρόνου	2,00 (1,27)		
Οικονομικοί	3,33 (2,08)		
Αριθμός τέκνων		0,002 ^a	F(8,36)=4,026
Σπουδών- Διακοπών- Προσωπικοί	0,56 (0,88)		
Οικογενειακοί	2,25 (0,71)		
Επαγγελματικοί	1,17 (1,12)		
Ασθένειας - Απουσίας αιτίου προσφοράς	2,57 (1,3)		
Έλλειψης χρόνου	0,83 (0,98)		

Οικονομικοί	1,67 (1,53)		
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,033 ^α	F(5,36)=2,763
Σπουδών- Διακοπών- Προσωπικοί	0,33 (0,71)		
Οικογενειακοί	1,63 (0,92)		
Επαγγελματικοί	0,91(0,94)		
Ασθένειας - Απουσίας αιτίου προσφοράς	2,00 (1,67)		
Έλλειψης χρόνου	0,50 (0,84)		
Οικονομικοί	1,00 (1,41)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,035 ^α	F(5,37)=2,716
Σπουδών- Διακοπών- Προσωπικοί	2008,89 (5,06)		
Οικογενειακοί	1993,38 (10,69)		
Επαγγελματικοί	2000,58 (10,34)		
Ασθένειας - Απουσίας αιτίου προσφοράς	2001,71 (11,60)		
Έλλειψης χρόνου	2005,00 (4,95)		
Οικονομικοί	2006,50 (0,71)		

^α Ανάλυση διασποράς

Για την εύρεση των ανεξάρτητων μεταβλητών που σχετίζονται με τη βαθμολογία κινήτρων εφαρμόστηκε πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στον πίνακα 28.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης, προκύπτουν τα εξής:

Η αύξηση του προσφερόμενου χρόνου σχετίζονταν με αύξηση της βαθμολογίας κινήτρων.

Οι εθελοντές στις οικογένειες των οποίων υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία κινήτρων σε σχέση με τους εθελοντές στις οικογένειες των οποίων δεν υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό.

Οι παραπάνω μεταβλητές ερμηνεύουν το 17% της μεταβλητότητας της βαθμολογίας κινήτρων.

Πίνακας 28. Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία κινήτρων.

Ανεξάρτητη μεταβλητή	Συντελεστής b	95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον b	Τιμή p
----------------------	------------------	--	--------

Προσφερόμενος χρόνος (ώρες/εβδομάδα)	0,31	0,06 έως 0,56	0,017
Παρουσία μελών που βαρύνουν το νοικοκυριό σε σχέση με απουσία μελών	7,77	2,43 έως 13,10	0,005

Για την εύρεση των ανεξάρτητων μεταβλητών που σχετίζονται με τη βαθμολογία εμποδίων εφαρμόστηκε πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στον πίνακα 29.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης, προκύπτουν τα εξής:

Οι εθελοντές με ανεπάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία εμποδίων σε σχέση με τους εθελοντές με επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες.

Οι εθελοντές στις οικογένειες των οποίων υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία εμποδίων σε σχέση με τους εθελοντές στις οικογένειες των οποίων δεν υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό.

Οι παραπάνω μεταβλητές ερμηνεύουν το 9% της μεταβλητότητας της βαθμολογίας εμποδίων.

Πίνακας 29. Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία εμποδίων.

Ανεξάρτητη μεταβλητή	Συντελεστής b	95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον b	Τιμή p
Ανεπάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες σε σχέση με επάρκεια εισοδήματος	4,10	0,96 έως 7,06	0,01
Παρουσία μελών που βαρύνουν το νοικοκυριό σε σχέση με απουσία μελών	6,24	2,11 έως 10,34	0,003

Για την εύρεση των ανεξάρτητων μεταβλητών που σχετίζονται με τη βαθμολογία αποτελεσμάτων εφαρμόστηκε πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στον πίνακα 30.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης,

προκύπτουν τα εξής:

Η μείωση των ετών εθελοντικής προσφοράς σχετίζονταν με αύξηση της βαθμολογίας αποτελεσμάτων.

Οι εθελοντές στις οικογένειες των οποίων υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία αποτελεσμάτων σε σχέση με τους εθελοντές στις οικογένειες των οποίων δεν υπήρχαν μέλη που βαρύνουν το νοικοκυριό.

Οι παραπάνω μεταβλητές ερμηνεύουν το 17% της μεταβλητότητας της βαθμολογίας αποτελεσμάτων.

Πίνακας 30. Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία αποτελεσμάτων.

Ανεξάρτητη μεταβλητή	Συντελεστής b	95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον b	Τιμή p
Έτη εθελοντικής προσφοράς	-0,24	-0,43 έως -0,06	0,01
Παρουσία μελών που βαρύνουν το νοικοκυριό σε σχέση με απουσία μελών	5,81	0,59 έως 11,03	0,03

Για την εύρεση των ανεξάρτητων μεταβλητών που σχετίζονται με τη βαθμολογία περιβάλλοντος εφαρμόστηκε πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στον πίνακα 31.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης, προκύπτουν τα εξής:

Η αύξηση του αριθμού μελών νοικοκυριού σχετίζονταν με αύξηση της βαθμολογίας περιβάλλοντος.

Οι εθελοντές στο στενό περιβάλλον των οποίων υπήρχαν εθελοντές είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία περιβάλλοντος σε σχέση με τους εθελοντές στο στενό περιβάλλον των οποίων δεν υπήρχαν εθελοντές.

Οι παραπάνω μεταβλητές ερμηνεύουν το 24% της μεταβλητότητας της

βαθμολογίας περιβάλλοντος.

Πίνακας 31. Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία περιβάλλοντος.

Ανεξάρτητη μεταβλητή	Συντελεστής b	95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον b	Τιμή p
Αριθμός μελών νοικοκυριού	1,26	0,11 έως 2,35	0,032
Εθελοντική προσφορά μέλους του στενού περιβάλλοντος σε σχέση με απουσία προσφοράς	5,93	3,05 έως 8,81	<0,001

5.2.2.2. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών της εθελοντικής προσφοράς των εθελοντών

Στον πίνακα 32 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις του χρόνου που αφιερώνεται στην εθελοντική προσφορά.

Οι μεταβλητές του χρόνου προσφοράς σχετίζονταν μεταξύ τους και ειδικότερα ισχυρή θετική συσχέτιση παρουσιάστηκε μεταξύ των ωρών ανά εβδομάδα με τις ημέρες ανά μήνα, και ασθενής θετική μεταξύ των εβδομάδων ανά έτος με τις ώρες ανά εβδομάδα και τις ημέρες ανά μήνα.

Ο χρόνος που αφιέρωσαν οι εθελοντές σε ώρες ανά εβδομάδα σχετίζονταν με την ηλικία, το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, τον τόπο κατοικίας, το αντικείμενο του φορέα, την ιδιότητα στον φορέα, το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, την σημαντικότερη προσφορά και ασθενώς θετικά με την αύξηση των ενεργών ετών.

Ειδικότερα, περισσότερο χρόνο αφιέρωσαν οι ηλικίες περίξ των 38 ετών, οι άντρες, αυτοί που έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και οι διαμένοντες στην Αλεξανδρούπολη. Η αύξηση του προσφερόμενου χρόνου σχετιζόταν με την μείωση της ηλικίας πλην της προσφοράς 1-7 ωρών / εβδομάδα. Ομοίως για το επίπεδο εκπαίδευσης, εκτός της Δημοτικής. Σε σχέση με τον φορέα, περισσότερο χρόνο αφιέρωσαν όσοι ασχολούνται με υποστήριξη ΑμΕΑ, με την πρωτοβάθμια φροντίδα και την αιμοδοσία, είναι μέλη του ΔΣ, εντάχθηκαν στον εθελοντισμό την περίοδο 1980-1989 και θεωρούν ότι η σημαντικότερη προσφορά τους είναι οι ηγετικές ικανότητες.

Ο χρόνος που αφιέρωσαν οι εθελοντές σε ημέρες ανά μήνα σχετίζονταν με το μηνιαίο εισόδημα, την επαγγελματική κατάσταση, την σχέση με τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, τον τόπο κατοικίας, το αντικείμενο του φορέα που προσφέρουν, την ιδιότητα που κατέχουν στον φορέα, τον αριθμό των φορέων που προσφέρουν, τα ενεργά έτη εθελοντικής προσφοράς και τον λόγο διακοπής της.

Ειδικότερα, περισσότερο χρόνο αφιέρωσαν οι μη έχοντες εισοδήματα και το εισοδηματικό διάστημα 501€ - 1.000€, οι άνεργοι κάτω του ενός έτους, οι συνταξιούχοι και οι ασχολούμενοι με τα οικιακά, όσοι έχουν σχέση αλληλοβοήθειας με τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, και όσοι διαμένουν στην Αλεξανδρούπολη. Επιπλέον, μεγαλύτερο χρόνο ενασχόλησης παρουσίαζαν αυτοί που ασχολούνται με την αιμοδοσία, με την πρωτοβάθμια φροντίδα και την υποστήριξη των ΑμΕΑ, ήταν μέλη των ΔΣ, ήταν εγγεγραμμένοι σε περισσότερες από μία οργανώσεις και είχαν διακόψει την ενασχόλησή τους με τον εθελοντισμό λόγω απουσίας αιτίου προσφοράς. Ακόμη, η αύξηση του χρόνου προσφοράς σχετιζόταν ασθενώς θετικά με τα ενεργά έτη εθελοντικής προσφοράς.

Ο χρόνος που αφιέρωσαν οι εθελοντές σε εβδομάδες ανά έτος σχετίζονταν με τον αριθμό των φορέων που ήταν εγγεγραμμένοι, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό και με την εκτίμηση του βαθμού επαγγελματοποίησης του φορέα.

Ειδικότερα, περισσότερο χρόνο προσέφεραν οι ασχολούμενοι σε 0,84 επιπλέον φορείς, και όσοι ενεπλάκησαν με το εθελοντικό κίνημα πρό του έτους 1999.

Πίνακας 32. Διμεταβλητές συσχετίσεις χρόνου εθελοντικής προσφοράς

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος/συντελεστής συσχέτισης
<i>Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα) *</i>			
ώρες/εβδομάδα * Ηλικία		0,026 ^a	F(3,139)=3,71
1 - 7	40,30 (14,74)		
8 - 14	51,29 (11,07)		
15 - 21	43,75 (13,19)		
άνω των 21	38,43 (15,88)		
Φύλο * ώρες/εβδομάδα		0,003 ^γ	t(77)=3,015
Άντρας	11,00 (13,02)		

Γυναίκα	5,56 (5,69)		
Επίπεδο εκπαίδευσης		0,026 ^α	F(5,138)=2,647
Δημοτική	35,00 ()		
Γυμνασιακή	9,11 (13,83)		
Λυκειακή	9,52 (10,40)		
Μεταλυκειακή	11,14 (14,03)		
Ανώτερη - Ανώτατη	7,00 (8,24)		
Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό	4,44 (3,97)		
Τόπος κατοικίας * ώρες/εβδομάδα		0,017 ^γ	t(69)=-2,445
Κομοτηνή	6,33 (7,39)		
Αλεξανδρούπολη	11,19 (13,22)		
Αντικείμενο του φορέα * ώρες/εβδομάδα		<0,001 ^α	F(9,135)=4,298
Αδιευκρίνιστο	6,20 (6,11)		
Αιμοδοσία	13,04 (11,58)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	2,25 (1,21)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	13,61 (14,44)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	6,14 (5,05)		
Υποστήριξη ασθενών	5,84 (4,39)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	16,73 (18,77)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	2,75 (2,22)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	8,00 (2,83)		
Φαρμακευτική φροντίδα	2,50 (0,85)		
Ιδιότητα στον φορέα * ώρες/εβδομάδα		0,029 ^α	F(3,136)=3,093
Μέλος	5,84 (7,82)		
Μέλος Δ.Σ.	12,28 (13,08)		
Συνεργαζόμενος	7,00 (9,07)		
Αδέσμευτος	8,45 (9,81)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό * ώρες/εβδομάδα		0,004 ^α	F(4,128)=4,097
έως το 1979	8,00 (8,66)		
1980 - 1989	23,80 (15,32)		
1990 - 1999	10,29 (9,91)		
2000 - 2009	9,89 (11,67)		
μετά το 2010	6,34 (8,78)		
Ποια πιστεύετε ότι είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (σημαντικότερη)		0,025 ^α	F(6,137)=2,507
Χρόνος	6,98 (6,97)		
Χρήματα	8,50 (9,19)		
Εμπειρία	5,68 (6,67)		
Γνώσεις	8,55 (13,36)		
Ενέργεια	9,61 (10,56)		
Ηγετικές ικανότητες	27,67 (21,94)		
άλλο	9,50 (7,78)		

Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		0,001 ^β	r=0,280 (N=127)
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ημέρες/μήνα) *			
Μηνιαίο εισόδημα (σε €) * ημέρες/μήνα		0,044 ^α	F(5,81)=2,399
0	12,67 (10,79)		
έως 500	8,25 (5,92)		
501 - 1000	12,80 (10,43)		
1001 - 1500	5,18 (5,06)		
1501 - 2000	8,08 (6,84)		
άνω των 2000	8,33 (10,82)		
Επαγγελματική κατάσταση * ημέρες/μήνα		0,056 ^α	F(8,101)=1,983
Άνεργος < 1 έτους	17,33 (11,97)		
Άνεργος > 1 έτους	9,86 (6,62)		
Οικιακά	17,00 (18,39)		
Συνταξιούχος	14,25 (10,11)		
Περιστασιακά εργαζόμενος	7,00 (6,42)		
Ελεύθερος επαγγελματίας	8,00 (5,77)		
Δημόσιος υπάλληλος	9,50 (8,69)		
Ιδιωτικός υπάλληλος	7,77 (8,10)		
Φοιτητής	11,33 (11,85)		
Σχέση με τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που ανήκουν στο νοικοκυριό σας		0,057 ^α	F(2,160)=3,008
Βοηθούν	8,46 (4,58)		
Βοηθούνται	8,33 (9,51)		
Αλληλοβοήθεια	13,81 (9,3)		
Τόπος κατοικίας * ημέρες/μήνα		0,040 ^γ	t(62)=-2,090
Κομοτηνή	8,92 (7,85)		
Αλεξανδρούπολη	12,85 (10,27)		
Αντικείμενο του φορέα * ημέρες/μήνα		0,001 ^α	F(9,104)=3,451
Αδιευκρίνιστο	6,29 (5,50)		
Αιμοδοσία	17,45 (12,09)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	7,14 (3,28)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	12,53 (10,16)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	7,50 (5,01)		
Υποστήριξη ασθενών	9,87 (7,19)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	13,20 (10,59)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	3,67 (1,16)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	7,67 (6,43)		
Φαρμακευτική φροντίδα	3,57 (3,41)		
Ιδιότητα στον φορέα * ημέρες/μήνα		0,001 ^α	F(3,108)=6,083
Μέλος	7,24 (6,87)		
Μέλος Δ.Σ.	15,73 (10,08)		
Συνεργαζόμενος	7,44 (6,43)		
Αδέσμευτος	11,00 (9,34)		

ημέρες/μήνα * Πέραν αυτής που δηλώσατε, σε πόσες άλλες ΜΚΟ είστε μέλος		0,040 ^α	F(3,107)=2,859
1 - 7	0,41 (0,750)		
8 - 14	0,58 (1,017)		
15 - 21	0,30 (0,571)		
άνω των 21	1,07 (1,14)		
Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση) * ημέρες/μήνα		0,031 ^β	r=0,219 (N=97)
Λόγος διακοπής ενασχόλησης με τον εθελοντισμό (συνολικά) * ημέρες/μήνα		0,025 ^α	F(8,15)=3,194
Σπουδών	17,00 (9,90)		
Οικογενειακοί	6,33 (4,73)		
Επαγγελματικοί	5,86 (3,13)		
Ασθένειας	14,33 (9,82)		
Έλλειψης χρόνου	7,33 (4,04)		
Οικονομικοί	9,50 (7,78)		
Προσωπικοί	4,50 (0,707)		
Διακοπών	16,00 ()		
Απουσία αιτίου προσφοράς	30,00 ()		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (εβδομάδες/έτος) *			
εβδομάδες/έτος * Πέραν αυτής που δηλώσατε, σε πόσες άλλες ΜΚΟ είστε μέλος		0,034 ^α	F(4,71)=2,757
έως 10,4	0,26 (0,56)		
10,5 - 20,8	1,00 (1,41)		
20,9 - 31,2	00 (00)		
31,3 - 41,6	0,09 (0,30)		
άνω των 41,7	0,84 (1,14)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό * εβδομάδες/έτος		0,033 ^α	F(2,71)=3,590
έως το 1999	40,16 (18,10)		
2000 - 2008	24,50 (21,26)		
μετά το 2008	37,71 (17,46)		
Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίησης * εβδομάδες/έτος		0,045 ^δ	$\chi^2(3)=8,036$
Σχέσεις χρόνου που αφιερώνονται στην εθελοντική προσφορά			
ώρες/εβδομάδα * ημέρες/μήνα		0,001 ^β	r=0,713 (N=95)
ώρες/εβδομάδα * εβδομάδες/έτος		0,011 ^β	r=0,293 (N=74)
ημέρες/μήνα * εβδομάδες/έτος		0,001 ^β	r=0,365 (N=74)

^α Ανάλυση διασποράς

^β Συντελεστής συσχέτισης Pearson's (r)

^γ Έλεγχος t

^δ Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 33 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις του αριθμού των εθελοντικών φορέων που δραστηριοποιούνται οι εθελοντές.

Η αύξηση του αριθμού των εθελοντικών φορέων που δραστηριοποιούνται οι εθελοντές σχετίζονταν ασθενώς με την αύξηση της ηλικίας, του αριθμού μελών του νοικοκυριού και του συνολικού αλλά και των τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό. Επίσης, ο αριθμός των φορέων που δραστηριοποιούνται οι εθελοντές σχετιζόταν με τον τόπο κατοικίας, την ιδιότητα στον φορέα, το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό και το αντικείμενο προσφοράς.

Ειδικότερα, σε περισσότερες οργανώσεις δραστηριοποιήθηκαν όσοι διέμεναν στην Αλεξανδρούπολη, ήταν συνεργαζόμενοι με τον φορέα ή μέλη ΔΣ, εντάχθηκαν στο εθελοντικό κίνημα προ του έτους 1979 και κατά την δεκαετία 1990-1999 και προσέφεραν σε φορείς αυτοβοήθειας και προστασίας παιδιού και οικογένειας.

Πίνακας 33. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ του αριθμού των εθελοντικών φορέων που δραστηριοποιούνται οι εθελοντές.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος/συντελεστής συσχέτισης
<i>Πέραν αυτής που δηλώσατε, σε πόσες άλλες ΜΚΟ είστε μέλος *</i>			
Ηλικία		0,016 ^β	r=0,172 (N=195)
Τόπος κατοικίας		0,013 ^γ	t(109)=-2,498
Κομοτηνή	0,339 (7,38)		
Αλεξανδρούπολη	0,69 (1,05)		
Αριθμός μελών νοικοκυριού		0,033 ^β	r=0,154 (N=194)
Αριθμός τέκνων		0,006 ^β	r=0,195 (N=198)
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,001 ^β	r=0,238 (N=188)
Ιδιότητα στον φορέα		0,053 ^α	F(3,186)=2,611
Μέλος	0,32 (0,674)		
Μέλος Δ.Σ.	0,67 (1,066)		
Συνεργαζόμενος	0,87 (1,302)		
Αδέσμευτος	0,42 (0,801)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		<0,001 ^α	F(4,166)=8,408
έως το 1979	2,00 (1,826)		

1980 - 1989	0,83 (1,329)		
1990 - 1999	1,12 (1,236)		
2000 - 2009	0,48 (0,752)		
μετά το 2010	0,28 (0,636)		
Αντικείμενα εθελοντικής ενασχόλησης (πέραν του παρόντος φορέα)		0,005 ^α	F(7,72)=3,244
Πολιτισμός - Αθλητισμός	0,72 (0,958)		
Έκτακτες ανάγκες	0,62 (0,961)		
Παιδί και Οικογένεια	1,50 (1,049)		
Υγεία	1,10 (1,101)		
Πρόνοια	0,18 (0,405)		
Αιμοδοσία	00 (00)		
Αυτοβοήθεια	1,71 (9,51)		
Άλλο (προσκοπισμός, επαγγ. φορείς, κοιν. οικονομία, κλπ)	0,64 (0,674)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Συντελεστής συσχέτισης Pearson's (r)

^γ Έλεγχος t

Στον πίνακα 34 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις του αντικείμενου του φορέα δράσης και θεώρησης κατοχής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού.

Το αντικείμενο δράσης του φορέα ενασχόλησης σχετίζονταν με την ηλικία, με το φύλο, με τον τόπο κατοικίας, με τον αριθμό τέκνων και αυτών που βαρύνουν το νοικοκυριό, με την επάρκεια του εισοδήματος για ικανοποίηση βασικών και μέσω αναγκών και με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό.

Ειδικότερα οι μικρότερες ηλικίες μετείχαν σε φορείς με αντικείμενο την στήριξη παιδιού και οικογένειας, ενώ οι μεγαλύτερες την υποστήριξη ασθενών, οι έχοντες περισσότερα τέκνα την αιμοδοσία και την στήριξη ασθενών, ενώ αυτοί με λιγότερα την στήριξη παιδιών και οικογένειας και την υποστήριξη ψυχικά ασθενών, καθώς, επίσης, οι παλαιότεροι εθελοντές στην αιμοδοσία ενώ οι νεότεροι στην στήριξη παιδιού και οικογένειας, στην φαρμακευτική και πρωτοβάθμια φροντίδα και στην υποστήριξη ψυχικά ασθενών.

Το αντικείμενο εθελοντικής δράσης πέραν του «κύριου» φορέα σχετίζονταν με το φύλο, με το μηνιαίο και σταθμισμένο εισόδημα, και την επάρκειά του για ικανοποίηση βασικών αναγκών. Ειδικότερα, τα υψηλά σταθμισμένα μηνιαία

εισοδήματα προσέφεραν στην αιμοδοσία, ενώ τα χαμηλά στην υγεία, στον πολιτισμό, στον αθλητισμό και σε άλλους¹⁶³ φορείς.

Η θεώρηση του φορέα ότι κατείχε στοιχεία επαγγελματισμού σχετίζονταν με την ηλικία, το σταθμισμένο μηνιαίο εισόδημα, το επίπεδο εκπαίδευσης, την οικογενειακή κατάσταση, την επαγγελματική κατάσταση και την απόσταση από τον φορέα.

Επιπλέον, η θεώρηση ότι ο φορέας διέθετε στοιχεία επαγγελματισμού σχετιζόταν με το αντικείμενο του κύριου και των επιπλέον φορέων.

Πίνακας 34. Διμεταβλητές συσχετίσεις αντικειμένου του φορέα δράσης και θεώρησης κατοχής χαρακτηριστικών επαγγελματισμού.

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος
<i>Αντικείμενο Φορέα *</i>			
Αντικείμενο Φορέα * Ηλικία		<0,001 ^a	F(9,199)=4,893
Αδιευκρίνιστο	44,27 (15,46)		
Αιμοδοσία	46,14 (12,59)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	28,91 (14,38)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	42,07 (14,00)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	41,29 (10,75)		
Υποστήριξη ασθενών	50,64 (11,10)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	38,95 (14,82)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	39,00 (7,01)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	45,00 ()		
Φαρμακευτική φροντίδα	41,75 (16,73)		
Φύλο		<0,001 ^b	$\chi^2(6)=34,611$
Τόπος κατοικίας		<0,01 ^b	$\chi^2(6)=29,729$
Αντικείμενο Φορέα * Αριθμός τέκνων		0,036 ^a	F(9,203)=2,044
Αδιευκρίνιστο	1,33 (1,35)		
Αιμοδοσία	1,54 (1,22)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	0,46 (1,02)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	1,15 (1,10)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	1,06 (1,03)		
Υποστήριξη ασθενών	1,41 (0,93)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	1,05 (1,24)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	0,50 (0,55)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	1,00 (1,00)		

¹⁶³ προσκοπισμό, επαγγελματικούς φορείς, κοινωνική οικονομία, κλπ

Φαρμακευτική φροντίδα	1,17 (1,47)		
Αντικείμενο Φορέα * Αριθμός τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,047 ^α	F(9,191)=1,956
Αδιευκρίνιστο	1,09 (0,30)		
Αιμοδοσία	1,14 (0,88)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	0,52 (0,12)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	0,95 (0,18)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	1,03 (0,19)		
Υποστήριξη ασθενών	0,97 (0,17)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	1,19 (0,27)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	0,55 (0,22)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	1,00 (0,58)		
Φαρμακευτική φροντίδα	1,25 (0,40)		
Επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες		0,005 ^β	$\chi^2(6)=18,750$
Επάρκεια εισοδήματος για μέσες ανάγκες		0,041 ^β	$\chi^2(9)=17,511$
Αντικείμενο Φορέα * Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		<0,001 ^α	F(9,167)=5,818
Αδιευκρίνιστο	2005,17 (7,54)		
Αιμοδοσία	1999,24 (9,86)		
Στήριξη παιδιού - οικογένειας	2014,35 (1,42)		
Πρωτοβάθμια φροντίδα	2010,00 (7,90)		
Διάσωση - Πρώτες βοήθειες	2004,67 (9,66)		
Υποστήριξη ασθενών	2006,40 (10,00)		
Υποστήριξη ΑΜΕΑ	2004,73 (10,90)		
Υποστήριξη ψυχικά ασθενών	2009,67 (5,68)		
Προνοιακές υπηρεσίες υγείας	2006,50 (0,70)		
Φαρμακευτική φροντίδα	2012,09 (3,39)		
Αντικείμενα εθελοντικής ενασχόλησης (πέραν του παρόντος φορέα) *			
Αντικείμενο Φορέα πέραν του παρόντος * Φύλο		0,042 ^β	$\chi^2(5)=11,524$
Αντικείμενο Φορέα πέραν του παρόντος * Μηνιαίο εισόδημα		<0,001 ^α	F(7,65)=5,235
Πολιτισμός - Αθλητισμός	1224,14 (562,28)		
Έκτακτες ανάγκες	1766,67 (1131,73)		
Παιδί και Οικογένεια	2025,00 (1381,73)		
Υγεία	1320,00 (929,52)		
Πρόνοια	1380,33 (564,81)		
Αιμοδοσία	4200,00 (3053,69)		
Αυτοβοήθεια	1625,00 (513,57)		
Άλλο (προσκοπισμός, επαγγ. φορείς, κοιν. οικονομία, κλπ)	928,00 (544,73)		
Αντικείμενο Φορέα πέραν του παρόντος * Σταθμισμένο Μηνιαίο Εισόδημα		<0,001 ^α	F(7,65)=5,179

Πολιτισμός - Αθλητισμός	595,85 (325,29)		
Έκτακτες ανάγκες	712,30 (406,86)		
Παιδί και Οικογένεια	963,33 (695,41)		
Υγεία	518,10 (363,69)		
Πρόνοια	709,72 (389,41)		
Αιμοδοσία	3392,86 (3767,14)		
Αυτοβοήθεια	750,32 (291,02)		
Άλλο (προσκοπισμός, επαγγ. φορείς, κοιν. οικονομία, κλπ)	451,33 (275,29)		
Επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες		0,007 ^β	$\chi^2(5)=15,989$
Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίησης *			
Ηλικία		<0,001 ^β	$\chi^2(5)=30,522$
Σταθμισμένο μηνιαίο εισόδημα		<0,001 ^β	$\chi^2(5)=23,607$
Επίπεδο Εκπαίδευσης		0,028 ^β	$\chi^2(3)=9,248$
Οικογενειακή κατάσταση		<0,001 ^β	$\chi^2(2)=17,458$
Εργασιακή κατάσταση αναφορικά με τον χρόνο απασχόλησης		0,047 ^β	$\chi^2(3)=7,950$
Επαγγελματική κατάσταση		0,001 ^β	$\chi^2(5)=20,627$
Απόσταση από τον φορέα		<0,001 ^β	$\chi^2(2)=20,557$
Σχέσεις χαρακτηριστικών αντικειμένων των φορέων			
Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίησης * Αντικείμενα εθελοντικής ενασχόλησης (πέραν του παρόντος φορέα)		0,046 ^β	$\chi^2(5)=11,278$
Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίησης * Αντικείμενο φορέα		<0,001 ^β	$\chi^2(6)=121,852$

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 35 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις της σημαντικότερης προσφοράς στον εθελοντισμό.

Η σημαντικότερη προσφοράς στον εθελοντισμό σχετίζονταν με την ηλικία, το φύλο, τον αριθμό τέκνων, την θεώρηση της κατοχής επαγγελματικών χαρακτηριστικών από τον φορέα, την θέση στον φορέα, το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό και τα ενεργά έτη προσφοράς.

Ειδικότερα, οι μεγαλύτερες ηλικίες, οι έχοντες περισσότερα τέκνα και περισσότερα ενεργά έτη εθελοντικής προσφοράς θεωρούσαν ως σημαντικότερη προσφορά τις ηγετικές ικανότητες. Επίσης, θεωρούσαν την προσφορά χρημάτων ως σημαντικότερη οι έχοντες λιγότερα τέκνα και οι παλαιότερα εμπλεκόμενοι με τον εθελοντισμό. Ακόμη, οι νεότερης ηλικίας θεωρούσαν τις αξίες (άλλο) ως σημαντικότερη προσφορά.

Πίνακας 35. Διμεταβλητές συσχετίσεις της σημαντικότερης προσφοράς στον εθελοντισμό.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος
Ποια πιστεύετε ότι είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (σημαντικότερη) *			
Σημαντικότερη προσφορά * Ηλικία		0,002 ^a	F(6,190)=3,730
Χρόνος	46,28 (12,14)		
Χρήματα	40,25 (7,14)		
Εμπειρία	39,80 (12,95)		
Γνώσεις	38,22 (15,31)		
Ενέργεια	40,33 (15,35)		
Ηγετικές ικανότητες	64,00 (5,94)		
Άλλο	33,00 (1,41)		
Φύλο		0,015 ^b	$\chi^2(4)=12,341$
Σημαντικότερη προσφορά * Αριθμός τέκνων		0,037 ^a	F(6,193)=2,293
Χρόνος	1,26 (1,13)		
Χρήματα	0,25 (0,50)		
Εμπειρία	1,07 (1,05)		
Γνώσεις	1,08 (1,23)		
Ενέργεια	1,09 (1,10)		
Ηγετικές ικανότητες	2,75 (1,7)		
Άλλο	00 (00)		
Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίηση		0,006 ^b	$\chi^2(4)=14,330$
Ιδιότητα στον φορέα		0,002 ^b	$\chi^2(8)=24,835$
Σημαντικότερη προσφορά * Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,008 ^a	F(6,168)=3,029
Χρόνος	2006,80 (9,01)		
Χρήματα	1997,00 (6,33)		
Εμπειρία	2007,77 (8,17)		
Γνώσεις	2008,74 (8,97)		

Ενέργεια	2005,44 (10,12)		
Ηγετικές ικανότητες	1992,00 (14,99)		
Άλλο	2000,50 (2,12)		
Σημαντικότερη προσφορά * Πόσα έτη είναι ενεργά		0,005 ^α	F(6,155)=3,265
Χρόνος	7,79 (7,98)		
Χρήματα	9,67 (1,53)		
Εμπειρία	6,46 (5,59)		
Γνώσεις	6,39 (8,04)		
Ενέργεια	9,81 (8,65)		
Ηγετικές ικανότητες	23,50 (14,46)		
Άλλο	9,00 (11,31)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 36 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις του έτους ενασχόλησης με τον εθελοντισμό.

Το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό σχετίζονταν με την ηλικία, το φύλο, την οικογενειακή κατάσταση, τον συνολικό αριθμό τέκνων και αυτών που βαρύνουν το νοικοκυριό, το επίπεδο εκπαίδευσης και την επαγγελματική κατάσταση.

Ειδικότερα, αρνητική σχέση διαπιστώθηκε μεταξύ της αύξησης του έτους ενασχόλησης με τον εθελοντισμό με την αύξηση της ηλικίας. Επίσης, νωρίτερα ενεπλάκησαν με τον εθελοντισμό οι άντρες, διαζευγμένοι, οι έχοντες περισσότερα τέκνα, οι μεταλυκιακής και χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης, οι συνταξιούχοι και οι διαμένοντες σε μικρή απόσταση από τον φορέα.

Πίνακας 36. Διμεταβλητές συσχετίσεις με έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό *</i>			
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό *		<0,001 ^α	F(4,170)=10,938
Ηλικία			
έως το 1979	63,50 (4,80)		
1980 - 1989	59,43 (5,53)		
1990 - 1999	47,79 (11,42)		
2000 - 2009	42,39 (9,91)		

μετά το 2010	37,33 (14,21)		
Φύλο		<0,001 ^β	t(134)=-3,953
Αντρας	2003 (10,45)		
Γυναίκα	2008 (7,76)		
Οικογενειακή κατάσταση		0,001 ^α	F(3,171)=6,095
Άγαμος	2009,49 (6,55)		
Έγγαμος	2004,86 (10,00)		
Διαζευγμένος	1996,33 (9,65)		
Χήρος	2003,80 (14,67)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό *		0,029 ^α	F(4,172)=2,763
Αριθμός τέκνων			
έως το 1979	2,00 (0,82)		
1980 - 1989	2,00 (0,58)		
1990 - 1999	1,20 (1,00)		
2000 - 2009	1,32 (1,18)		
μετά το 2010	0,93 (1,17)		
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,019 ^α	F(2,169)=4,055
έως το 1999	1,14 (0,99)		
2000 - 2008	1,19 (1,09)		
μετά το 2009	0,72 (1,00)		
Επίπεδο Εκπαίδευσης		0,038 ^α	F(5,170)=2,410
Δημοτική	1995,50 (21,92)		
Γυμνασιακή	2001,75 (9,48)		
Λυκειακή	2006,97 (10,11)		
Μεταλυκειακή	2002,81 (10,22)		
Ανώτερη - Ανώτατη	2008,10 (8,38)		
Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό	2006,84 (7,88)		
Επαγγελματική κατάσταση		0,006 ^α	F(8,64)=2,802
Άνεργος < 1 έτους	2008,31 (7,08)		
Άνεργος > 1 έτους	2011,63 (4,96)		
Οικιακά	2011,40 (2,70)		
Συνταξιούχος	2001,61 (12,50)		
Περιστασιακά εργαζόμενος	2010,07 (7,01)		
Ελεύθερος επαγγελματίας	2004,57 (10,95)		
Δημόσιος υπάλληλος	2004,57 (8,31)		
Ιδιωτικός υπάλληλος	2007,23 (7,97)		
Φοιτητής	2013,63 (2,33)		
Απόσταση κατοικίας από φορέα (χλμ)		0,018 ^α	F(2,113)=4,169
έως το 1999	0,91 (0,84)		
2000 - 2008	1,90 (2,45)		
μετά το 2009	3,23 (4,26)		

Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίησης		0,002 ^γ	$\chi^2(2)=12,476$
---	--	--------------------	--------------------

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος t

^γ Έλεγχος χ^2

5.2.2.3. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών της σχέσεως εθελοντών με τον φορέα δραστηριοποίησης

Στον πίνακα 37 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις της δέσμευσης και της κινητικότητας των εθελοντών.

Διαπιστώθηκε ότι το σύνολο των μεταβλητών σχετίζονταν και συγκεκριμένα η δέσμευση με τον φορέα, η δέσμευση με το αντικείμενο της προσφοράς και η δυναμική της κινητικότητας.

Η δέσμευση με τον φορέα σχετίζονταν με την ηλικία, το φύλο, τον τόπο κατοικίας, την προσφορά σε περισσότερες οργανώσεις και την συμμετοχή μέλους του κοντινού περιβάλλοντος στον εθελοντισμό. Ειδικότερα, μεγαλύτερη δέσμευση δήλωναν οι μεγαλύτερης ηλικίας εθελοντές και αυτοί που συμμετείχαν σε λιγότερες οργανώσεις.

Η δέσμευση με το αντικείμενο σχετίζονταν με την ηλικία, την επάρκεια του εισοδήματος για βασικές ανάγκες, την προσφορά σε περισσότερες οργανώσεις, την συμμετοχή μέλους του κοντινού περιβάλλοντος στον εθελοντισμό και τον χρόνο προσφοράς (εβδομάδες ανά έτος). Ειδικότερα, μεγαλύτερη δέσμευση δήλωναν οι μεγαλύτερης ηλικίας εθελοντές, αυτοί που συμμετείχαν σε λιγότερες οργανώσεις και όσοι προσέφεραν περισσότερες εβδομάδες ανά έτος εθελοντικό έργο.

Η κινητικότητα μεταξύ των φορέων σχετίζονταν με τον τόπο κατοικίας, με το επίπεδο εκπαίδευσης, με την ιδιότητα στον φορέα, με την συμμετοχή μέλους του κοντινού περιβάλλοντος στον εθελοντισμό και με την μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο (τυπική-άτυπη).

Πίνακας 37. Διμεταβλητές συσχετίσεις της δέσμευσης και της κινητικότητας των εθελοντών.

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα *			
προσφορά σε άλλον φορέα * Ηλικία		0,002 ^a	t(200)=3,119
Ναι	40,62(14,38)		
Όχι	47,79(12,22)		
Φύλο		0,067 ^b	$\chi^2(1)=3,354$ έλεγχος Fisher = 0,049
Τόπος κατοικίας		0,056 ^b	$\chi^2(1)=3,626$ έλεγχος Fisher = 0,039
προσφορά σε άλλον φορέα * Πέραν αυτής που δηλώσατε, σε πόσες άλλες ΜΚΟ είστε μέλος		0,022 ^a	t(96)=2,325
Ναι	0,536(0,915)		
Όχι	0,239(0,705)		
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,009 ^b	$\chi^2(1)=6,906$ έλεγχος Fisher = 0,011
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε φορέα που ασχολείται με άλλο αντικείμενο *			
Προσφορά σε άλλο αντικείμενο * Ηλικία		0,001 ^a	t(198)=-3,312
Ναι	40,28(13,96)		
Όχι	47,69(13,62)		
Επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες		0,016 ^b	$\chi^2(1)=5,747$, έλεγχος Fisher = 0,021
Γενικό αντικείμενο του φορέα		0,048 ^b	$\chi^2(6)=12,680$
Προσφορά σε άλλο αντικείμενο * Πέραν αυτής που δηλώσατε, σε πόσες άλλες ΜΚΟ είστε μέλος		0,032 ^a	t(95)=2,176
Ναι	0,54(0,913)		
Όχι	0,255(0,736)		
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,005 ^b	$\chi^2(1)=7,631$ έλεγχος Fisher = 0,004
Προσφορά σε άλλο αντικείμενο * Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (εβδομάδες/έτος)		0,015 ^a	t(36)=-2,54
Ναι	30,31(20,00)		
Όχι	41,61(15,42)		
Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε στην ίδια, σε άλλη, σε καμία ή σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις *			
Τόπος κατοικίας		0,043 ^b	$\chi^2(2)=6,291$
Επίπεδο Εκπαίδευσης		0,033 ^b	$\chi^2(6)=13,714$

Ιδιότητα στον φορέα		0,001 ^β	$\chi^2(4)=19,668$
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,012 ^β	$\chi^2(2)=8,867$
Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι η τυπική ή η άτυπη		<0,001 ^β	$\chi^2(2)=20,503$
Σχέση μεταξύ ερωτήσεων που αφορούν την δέσμευση και την κινητικότητα			
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα * Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε φορέα που ασχολείται με άλλο αντικείμενο		<0,001 ^β	$\chi^2(1)=109,909$, έλεγχος Fisher < 0,001
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα * Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε στην ίδια, σε άλλη, σε καμία ή σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις		0,024 ^β	$\chi^2(2)=7,424$
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε φορέα που ασχολείται με άλλο αντικείμενο * Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε στην ίδια, σε άλλη, σε καμία ή σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις		0,030 ^β	$\chi^2(2)=7,014$

^α Έλεγχος t

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 38 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις της μύησης στον εθελοντισμό.

Ο σημαντικότερος «μύστης» σχετίζονταν με τα ενεργά έτη εθελοντικής δράσης, με την αναλογία ενεργών - συνολικών ετών και με την συμμετοχή μέλους του κοντινού περιβάλλοντος στον εθελοντισμό.

Ειδικότερα, οι έχοντες περισσότερα έτη εθελοντικής προσφοράς μνήθηκαν από την οικογένεια, ενώ αυτοί με τα λιγότερα από φίλο ή άλλον¹⁶⁴. Επίσης, οι έχοντες μεγαλύτερη αναλογία ενεργών ετών ενασχόλησης μνήθηκαν από ΜΚΟ, από την οικογένεια, από κανέναν ή από άλλους, ενώ οι έχοντες μικρότερη αναλογία από το εργασιακό και ακαδημαϊκό περιβάλλον.

¹⁶⁴ θρησκεία, εργασιακό περιβάλλον, διαδίκτυο, κλπ

Πίνακας 38. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ της μήσης στον εθελοντισμό.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
Ποιος σας μύησε στον εθελοντισμό (σημαντικότερος) *			
Ποιος σας μύησε στον εθελοντισμό * Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		0,049 ^α	F(5,157)=2,280
Κανείς	8,13 (8,76)		
Σχολείο - Ακαδημαϊκό περιβάλλον	8,17 (6,18)		
Φίλος	6,28 (6,09)		
Οικογένεια	12,06 (10,98)		
Άλλος (θρησκεία, εργασιακό περιβάλλον, internet, κλπ)	5,89 (5,51)		
ΜΚΟ	9,00 (6,93)		
Ποιος σας μύησε στον εθελοντισμό * Αναλογία ενεργών/συνολικών ετών		0,003 ^α	F(8,147)=3,106
Κανείς	93,25 (14,06)		
Σχολείο	70,14 (26,39)		
Φίλος	89,31 (22,99)		
Οικογένεια	94,06 (14,18)		
Θρησκεία	81,67 (40,99)		
ΜΚΟ	100,00 (00)		
Άλλος	100,00 (00)		
Εργασιακό περιβάλλον	56,67 (33,00)		
Ακαδημαϊκό περιβάλλον	51,67 (44,78)		
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,003 ^β	$\chi^2(5)=18,196,$

^α Ανάλυση διασποράς^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 39 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις της ιδιότητας στον φορέα.

Η ιδιότητα στον φορέα σχετίζονταν με την ηλικία, με το αντικείμενο δράσης του φορέα, με την θεώρηση κατοχής επαγγελματικών χαρακτηριστικών από αυτόν, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό και με τα έτη ενεργούς δράσης.

Ειδικότερα, οι μεγαλύτερης ηλικίας και οι παλαιότεροι στον εθελοντικό χώρο και οι έχοντες περισσότερα ενεργά έτη αποτελούσαν μέλη του ΔΣ, ενώ οι νεότερης ηλικίας και οι πρόσφατα ενταγμένοι στον εθελοντικό χώρο, θεωρούσαν τον εαυτό τους αδέσμευτο.

Πίνακας 39. Διμεταβλητές συσχετίσεις της ιδιότητας στον φορέα

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος
Ιδιότητα στον φορέα *			
Ιδιότητα στον φορέα * Ηλικία		0,008 ^a	F(3,192)=4,059
Μέλος	42,94 (14,37)		
Μέλος ΔΣ	48,11 (11,4)		
Συνεργαζόμενος	40,15 (14,70)		
Αδέσμευτος	38,66 (14,97)		
Γενικό αντικείμενο του φορέα		<0,001	$\chi^2(12)=38,747$
Μπορεί να χαρακτηριστεί ο Φορέας ότι διέπεται από κάποιο βαθμό επαγγελματικοποίησης		<0,001	$\chi^2(2)=7,579$
Ιδιότητα στον φορέα * Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,003 ^a	F(3,168)=4,956
Μέλος	2006,87 (9,75)		
Μέλος ΔΣ	2001,71 (10,22)		
Συνεργαζόμενος	2009,08 (7,07)		
Αδέσμευτος	2006,20 (9,61)		
Ιδιότητα στον φορέα * Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		<0,001 ^a	F(3,155)=6,537
Μέλος	7,10 (6,77)		
Μέλος ΔΣ	13,05 (10,14)		
Συνεργαζόμενος	9,67 (11,36)		
Αδέσμευτος	5,91 (6,47)		

^a Ανάλυση διασποράς^b Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 40 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις των απολαβών - διευκολύνσεων που απολάμβαναν οι εθελοντές.

Οι απολαβές - διευκολύνσεις σχετίζονταν με το σταθμισμένο μηνιαίο εισόδημα, με την επάρκεια για ικανοποίηση μέσω αναγκών και με την αναλογία ενεργών - συνολικών ετών εθελοντικής προσφοράς.

Ειδικότερα, τα υψηλά σταθμισμένα μηνιαία εισοδήματα ελάμβαναν παροχές σε είδος ή υπηρεσίες, ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά ενεργών-συνολικών ετών προσφοράς άδειες, καμία ή άλλες απολαβές.

Πίνακας 40. Διμεταβλητές συσχετίσεις απολαβών - διευκολύνσεων που απολάμβαναν οι εθελοντές

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
Απολαβές ή Διευκολύνσεις από τον φορέα *			
Απολαβές ή Διευκολύνσεις από τον φορέα * Σταθμισμένο Μηνιαίο Εισόδημα		0,054 ^α	F(5,149)=2,230
Καμία	677,48 (692,93)		
Αποζημίωση	591,67 (285,94)		
Παροχές σε είδος ή υπηρεσίες	1758,33 (2813,68)		
Εξοπλισμό	666,11 (562,42)		
Άδειες	593,60 (417,08)		
άλλο	316,67 (23,57)		
Επάρκεια εισοδήματος για μέσες ανάγκες		0,005 ^β	$\chi^2(3)=12,833$
Απολαβές ή Διευκολύνσεις από τον φορέα * Αναλογία ενεργών/συνολικών ετών		0,027 ^α	F(5,144)=2,624
Καμία	92,65 (17,93)		
Αποζημίωση	86,11 (29,53)		
Παροχές σε είδος ή υπηρεσίες	68,06 (34,73)		
Εξοπλισμό	79,15 (24,55)		
Άδειες	90,18 (13,60)		
άλλο	100,00 (00)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

5.2.2.4. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταβλητών που εκφράζουν θέσεις για την οργάνωση του εθελοντικού κινήματος.

Στον πίνακα 41 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις μεταβλητών για την ανάπτυξη δικτύων

Η στάση στη συμμετοχή των φορέων σε δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών με τοπικό συντονισμό για την ικανοποίηση ευρύτερων στόχων σχετίζονταν με την ηλικία, με τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού, με τον αριθμό τέκνων, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό και με τις βαθμολογίες κινήτρων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και τους

φορείς.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη διαφωνία δηλώθηκε από τις μεγαλύτερες ηλικίες και τους παλαιότερους στο εθελοντικό κίνημα, ενώ ουδέτερη στάση από τις μικρότερες ηλικίες και τους νεότερους συμμετέχοντες στον εθελοντισμό. Συμφωνία δηλώθηκε από τους έχοντες περισσότερα μέλη νοικοκυριού και τέκνα. Επίσης, η αύξηση της βαθμολογίας των αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς σχετιζόταν θετικά με την αύξηση του βαθμού συμφωνίας. Ακόμη, οι συμφωνούντες και διαφωνούντες είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία κινήτρων, ενώ οι συμφωνούντες απόλυτα είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές.

Η στάση στην συμμετοχή των φορέων σε μεγαλύτερα σχήματα, ώστε να συντεθούν μεγαλύτερες οργανώσεις, σχετιζόταν με την ηλικία, τον αριθμό μελών του νοικοκυριού και των τέκνων, την οικογενειακή κατάσταση, τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που επιβάρυναν το νοικοκυριό, καθώς και τις βαθμολογίες κινήτρων, αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζαν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, οι μεγαλύτερης ηλικίας τηρούσαν θετικότερη στάση, ενώ οι μικρότερης αρνητική ή ουδέτερη. Ουδέτερη στάση, επίσης, τηρούσαν οι έχοντες λιγότερα τέκνα και μέλη νοικοκυριού. Η αύξηση συμφωνίας σχετιζόταν θετικά με την αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές, πλην της θέσεως «διαφωνώ απόλυτα».

Πίνακας 41. Διμεταβλητές συσχετίσεις με την ανάπτυξη δικτύων

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Συμφωνώ με την συμμετοχή των φορέων σε ένα «δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών» με τοπικό συντονισμό για την ικανοποίηση ευρύτερων στόχων *</i>			
Ηλικία		0,011 ^a	F(3,197)=3,806
Διαφωνώ Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνώ	49,25 (19,69)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,63 (13,24)		
Συμφωνώ	43,18 (14,10)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,81 (13,15)		

Αριθμός μελών νοικοκυριού		0,040 ^a	F(3,196)=2,825
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	3,00 (2,00)		
Ούτε Συμφωνά Ούτε Διαφωνά	1,78 (1,06)		
Συμφωνά	2,84 (1,45)		
Συμφωνά Απόλυτα	2,84 (1,64)		
Αριθμός τέκνων		0,053 ^a	F(3,201)=2,605
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	1,50 (1,00)		
Ούτε Συμφωνά Ούτε Διαφωνά	0,47 (0,77)		
Συμφωνά	1,23 (1,16)		
Συμφωνά Απόλυτα	1,17 (1,16)		
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,022 ^a	F(3,168)=3,300
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	1997,67 (10,60)		
Ούτε Συμφωνά Ούτε Διαφωνά	2011,50 (3,50)		
Συμφωνά	2006,42 (9,07)		
Συμφωνά Απόλυτα	2004,50 (11,22)		
Βαθμολογία κινήτρων		0,009 ^a	F(3,180)=3,953
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	40,00 (7,55)		
Ούτε Συμφωνά Ούτε Διαφωνά	35,18 (4,38)		
Συμφωνά	37,37 (7,03)		
Συμφωνά Απόλυτα	40,72 (7,59)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		0,078 ^a	F(3,182)=2,308
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	28,75 (6,70)		
Ούτε Συμφωνά Ούτε Διαφωνά	32,06 (5,13)		
Συμφωνά	32,65 (7,03)		
Συμφωνά Απόλυτα	35,31 (8,38)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^a	F(3,177)=7,387
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	42,50 (12,29)		
Ούτε Συμφωνά Ούτε Διαφωνά	39,59 (6,26)		
Συμφωνά	42,60 (5,69)		
Συμφωνά Απόλυτα	46,47 (5,79)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς		<0,001 ^a	F(3,197)=36,634
Διαφωνά Απόλυτα	00 (00)		
Διαφωνά	34,25 (6,55)		

Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	35,16 (3,39)		
Συμφωνώ	37,88 (3,50)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,15(4,05)		
Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις *			
Ηλικία		0,010 ^α	F(4,198)=3,388
Διαφωνώ Απόλυτα	38,80 (6,83)		
Διαφωνώ	44,17 (13,00)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,21 (13,32)		
Συμφωνώ	43,50 (14,57)		
Συμφωνώ Απόλυτα	47,39 (14,00)		
Αριθμός μελών νοικοκυριού		0,025 ^α	F(4,197)=2,848
Διαφωνώ Απόλυτα	3,40 (1,34)		
Διαφωνώ	3,17 (1,39)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2,34 (1,50)		
Συμφωνώ	2,63 (1,37)		
Συμφωνώ Απόλυτα	3,22 (1,77)		
Αριθμός τέκνων		0,027 ^α	F(4,202)=2,791
Διαφωνώ Απόλυτα	1,40 (1,34)		
Διαφωνώ	1,45 (1,06)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	0,78 (1,08)		
Συμφωνώ	1,13 (1,10)		
Συμφωνώ Απόλυτα	1,45 (1,28)		
Βαθμολογία κινήτρων		0,028 ^α	F(4,181)=2,784
Διαφωνώ Απόλυτα	34,40 (11,08)		
Διαφωνώ	36,04 (5,52)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,02 (6,11)		
Συμφωνώ	38,79 (6,60)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,09 (9,46)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		0,005 ^α	F(4,182)=3,820
Διαφωνώ Απόλυτα	30,00 (11,98)		
Διαφωνώ	28,96 (6,64)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,91 (6,06)		
Συμφωνώ	34,16 (6,39)		
Συμφωνώ Απόλυτα	35,80 (9,67)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^α	F(4,178)=9,827
Διαφωνώ Απόλυτα	46,00 (4,53)		
Διαφωνώ	39,16 (5,69)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,83 (5,69)		
Συμφωνώ	43,92 (5,49)		
Συμφωνώ Απόλυτα	48,30 (6,45)		

Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς		<0,00 ^α	F(4,196)=20,438
Διαφωνώ Απόλυτα	38,60 (3,50)		
Διαφωνώ	36,14 (4,07)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,53 (3,88)		
Συμφωνώ	39,25 (3,72)		
Συμφωνώ Απόλυτα	44,43 (4,41)		
Οικογενειακή κατάσταση		0,005 ^β	x ² (4)=14,899
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,016 ^β	x ² (4)=12,183

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ²

Στον πίνακα 42 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με τη θέση υπέρ της τυπικής ή άτυπης οργάνωσης.

Η θέση υπέρ της τυπικής ή άτυπης οργάνωσης σχετίζονταν με το φύλο, το μηνιαίο και σταθμισμένο μηνιαίο εισόδημα, την επάρκεια εισοδήματος για ικανοποίηση μέσω αναγκών, την ιδιότητα στον φορέα, το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, τα ενεργά έτη, τον χρόνο εθελοντικής προσφοράς (ώρες/εβδομάδα και εβδομάδες/έτος), την κινητικότητα και τη βαθμολογία των κινήτρων, των αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές.

Ειδικότερα, υπέρ της τυπικής οργάνωσης ήταν τα χαμηλότερα εισοδήματα, οι παλαιότεροι στον χώρο του εθελοντισμού και όσοι προσέφεραν περισσότερο χρόνο. Επίσης, υπέρ της τυπικής οργάνωσης ήταν όσοι είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία στα χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές και μικρότερη στα κίνητρα και τα αποτελέσματα.

Πίνακας 42. Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη θέση υπέρ της τυπικής ή άτυπης οργάνωσης

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	p	Στατιστικός έλεγχος
<i>Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι η τυπική ή η άτυπη *</i>			
Φύλο		0,019 ^β	x ² (1)=5,486, έλεγχος Fisher = 0,022
Μηνιαίο εισόδημα		0,024 ^α	t(54)= -2,318

Τυπική	1178,57 (683,44)		
Άτυπη	1696,81(1470,12)		
Σταθμισμένο μηνιαίο εισόδημα		0,020 ^β	$\chi^2(5)=13,382$
Επάρκεια εισοδήματος για μέσες ανάγκες		0,055 ^β	$\chi^2(1)=3,657$, έλεγχος Fisher = 0,039
Ιδιότητα στον φορέα		0,023 ^β	$\chi^2(2)=7,525$
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,041 ^α	$t(167)=-2,052$
Τυπική	2005 (10,05)		
Άτυπη	2008,34 (7,96)		
Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		0,010 ^α	$t(112)=2,608$
Τυπική	9,549 (8,94)		
Άτυπη	6,85 (6,63)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,017 ^α	$t(170)=0,185$
Τυπική	44,134 (5,86)		
Άτυπη	41,72 (6,59)		
Βαθμολογία κινήτρων		0,050 ^α	$t(173)=-1,921$
Τυπική	37,425 (7,45)		
Άτυπη	39,77 (6,51)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		0,043 ^α	$t(174)=-2,031$
Τυπική	32,378 (7,99)		
Άτυπη	34,898 (5,42)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα)		0,009 ^α	$t(128)=2,617$
Τυπική	9,252 (11,29)		
Άτυπη	5,40 (5,93)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (εβδομάδες/έτος)		0,021 ^α	$t(74)=2,353$
Τυπική	36,05 (18,5)		
Άτυπη	23,69 (9,31)		
Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε στην ίδια, σε άλλη, σε καμία ή σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις		0,001 ^β	$\chi^2(2)=20,503$

^α Έλεγχος t

^β Έλεγχος χ^2

5.2.2.5. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών που εκφράζουν τις μεταβολές εντός κι λόγω της οικονομικής κρίσης.

Στον πίνακα 43 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης της διάθεσης και των κινήτρων εθελοντικής προσφοράς.

Η αύξηση της διάθεσης για εθελοντική προσφορά λόγω της κρίσης σχετίζονταν με το φύλο, τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, το αντικείμενο δράσης του φορέα, την αναλογία ενεργών-συνολικών ετών προσφοράς, τον χρόνο προσφοράς (ώρες/ εβδομάδα και ημέρες/μήνα), την κινητικότητα, τη στάση έναντι της οργάνωσης των φορέων σε μεγαλύτερα σχήματα, καθώς και με την βαθμολογία κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, αυξήθηκε περισσότερο η διάθεση εθελοντικής προσφοράς λόγω της κρίσης σε όσους είχαν μεγαλύτερη αναλογία ενεργών - συνολικών ετών προσφοράς και σε αυτούς που διέθεταν λιγότερο χρόνο προσφοράς. Η αύξηση της διάθεσης παρουσίαζε θετική σχέση με την αύξηση των βαθμολογιών των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Η αύξηση των κινήτρων για εθελοντική προσφορά λόγω της κρίσης σχετίζονταν το φύλο, τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, την επάρκεια των εισοδημάτων για ικανοποίηση βασικών αναγκών, το αντικείμενο δράσης του φορέα, την κινητικότητα, καθώς και με την βαθμολογία κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, η αύξηση των κινήτρων για εθελοντική προσφορά λόγω της κρίσης παρουσίασε θετική σχέση με την αύξηση των βαθμολογιών των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρέασαν τους φορείς και τους εθελοντές.

Πίνακας 43. Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης της διάθεσης και των κινήτρων εθελοντικής προσφοράς

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>H κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά *</i>			
Φύλο		0,028 ^β	$\chi^2(2)=7,185$
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,010 ^β	$\chi^2(4)=13,378$
Γενικό αντικείμενο του φορέα		<0,001 ^β	$\chi^2(12)=36,767$
Αναλογία ενεργών/συνολικών ετών		0,035 ^α	$F(4,147)=2,662$
Διαφωνώ Απόλυτα	90,74 (19,18)		
Διαφωνώ	88,57 (21,31)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	85,26 (24,23)		
Συμφωνώ	96,09 (9,02)		
Συμφωνώ Απόλυτα	81,57 (34,29)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα)		0,001 ^α	$F(4,134)=4,915$
Διαφωνώ Απόλυτα	17,13 (13,86)		
Διαφωνώ	8,70 (8,28)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	13,30 (12,51)		
Συμφωνώ	6,21 (10,26)		
Συμφωνώ Απόλυτα	3,91 (2,96)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ημέρες/μήνα)		0,013 ^α	$F(4,104)=3,337$
Διαφωνώ Απόλυτα	16,00 (11,82)		
Διαφωνώ	13,16 (10,52)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	12,45 (9,18)		
Συμφωνώ	8,22 (7,61)		
Συμφωνώ Απόλυτα	6,13 (4,38)		
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα		0,039 ^β	$\chi^2(2)=6,493$
Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις		0,008 ^β	$\chi^2(4)=13,698$
Βαθμολογία Κινήτρων		<0,001 ^α	$F(4,81)=36,515$
Διαφωνώ Απόλυτα	29,13 (11,18)		
Διαφωνώ	31,81 (4,70)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,37 (5,33)		
Συμφωνώ	40,01 (4,65)		
Συμφωνώ Απόλυτα	46,46 (6,03)		
Βαθμολογία Εμποδίων		0,026 ^α	$F(4,177)=2,833$
Διαφωνώ Απόλυτα	36,75 (10,52)		

Διαφωνώ	36,44 (7,54)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,78 (9,94)		
Συμφωνώ	41,51 (8,50)		
Συμφωνώ Απόλυτα	42,75 (11,93)		
Βαθμολογία Αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,83)=64,011
Διαφωνώ Απόλυτα	21,50 (8,22)		
Διαφωνώ	25,91 (5,56)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	31,84 (4,36)		
Συμφωνώ	35,06 (3,89)		
Συμφωνώ Απόλυτα	42,57 (5,27)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,001 ^α	F(4,175)=4,784
Διαφωνώ Απόλυτα	42,00 (9,44)		
Διαφωνώ	41,29 (5,19)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42,75 (6,24)		
Συμφωνώ	43,60 (5,90)		
Συμφωνώ Απόλυτα	47,50 (4,77)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,010 ^α	F(4,189)=3,413
Διαφωνώ Απόλυτα	39,00 (6,80)		
Διαφωνώ	37,97 (4,84)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,47 (4,90)		
Συμφωνώ	38,90 (3,93)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,79 (4,07)		
<i>H κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά *</i>			
Φύλο		0,010 ^β	$\chi^2(4)=13,073$
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,005 ^β	$\chi^2(4)=14,715$
Επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες		0,020 ^β	$\chi^2(2)=7,814$
Γενικό αντικείμενο του φορέα		0,015 ^β	$\chi^2(12)=24,861$
Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε στην ίδια, σε άλλη, σε καμία ή σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις		0,048 ^β	$\chi^2(2)=9,589$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	F(4,179)=27,781
Διαφωνώ Απόλυτα	23,80 (7,39)		
Διαφωνώ	32,21 (6,02)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,03 (5,65)		
Συμφωνώ	40,02 (5,18)		
Συμφωνώ Απόλυτα	44,80 (6,76)		
Βαθμολογία εμποδίων		0,016 ^α	F(4,176)=3,119
Διαφωνώ Απόλυτα	34,67 (11,57)		

Διαφωνώ	36,19 (7,78)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42,35 (9,58)		
Συμφωνώ	41,86 (8,94)		
Συμφωνώ Απόλυτα	40,43 (10,69)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		0,001 ^α	F(4,182)=55,035
Διαφωνώ Απόλυτα	17,00 (3,96)		
Διαφωνώ	26,44 (5,50)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,33 (4,63)		
Συμφωνώ	34,64 (4,86)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,92 (5,44)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,004 ^α	F(4,172)=3,961
Διαφωνώ Απόλυτα	40,33 (7,94)		
Διαφωνώ	42,42 (5,78)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42,74 (7,03)		
Συμφωνώ	43,34 (5,68)		
Συμφωνώ Απόλυτα	47,61 (4,62)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,048 ^α	F(4,186)=2,450
Διαφωνώ Απόλυτα	39,83 (7,96)		
Διαφωνώ	37,84 (4,76)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,63 (5,05)		
Συμφωνώ	38,87 (3,98)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,37 (4,57)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 44 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με την μεταβολή λόγω κρίσης της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της εθελοντικής προσφοράς.

Η μείωση της αποτελεσματικότητας της εθελοντικής προσφοράς λόγω κρίσης σχετίζονταν με το φύλο, τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, καθώς και με τις βαθμολογίες των εμποδίων, των αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, η μείωση της αποτελεσματικότητας της εθελοντικής προσφοράς

λόγω κρίσης σχετίζονταν θετικά με την αύξηση της βαθμολογίας των εμποδίων. Όμοια σχέση παρατηρήθηκε και στην βαθμολογία των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές, εκτός της θέσης διαφωνώ απόλυτα. Στη βαθμολογία των αποτελεσμάτων, η θέση συμφωνώ απόλυτα κατείχε την μεγαλύτερη βαθμολογία, ενώ στην βαθμολογία των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς παρατηρήθηκε μεγαλύτερη βαθμολογία στις ακραίες θέσεις.

Η μεταβολή της ποιότητας της εθελοντικής προσφοράς λόγω κρίσης σχετίστηκε με τον τόπο κατοικίας, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, με τα ενεργά έτη, με τον χρόνο προσφοράς (ώρες/εβδομάδα), με την δέσμευση με τον φορέα και το αντικείμενο προσφοράς, καθώς και με την βαθμολογία των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζαν τους εθελοντές.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη συμφωνία παρουσιάστηκε στους νεότερους του εθελοντικού κινήματος, σε όσους είχαν λιγότερα ενεργά έτη, ενώ διάχυτες ήταν οι στάσεις σε σχέση με τον χρόνο προσφοράς. Η αύξηση της συμφωνίας σχετικά με την μεταβολή της ποιότητας της εθελοντικής προσφοράς σχετίστηκε θετικά με την αύξηση της βαθμολογίας των εμποδίων. Ομοίως, και στην βαθμολογία των κινήτρων και των αποτελεσμάτων, εκτός της θέσης «διαφωνώ απόλυτα». Μεγαλύτερη συμφωνία για την μεταβολή της ποιότητας της προσφοράς εντοπίστηκε στην υψηλότερη βαθμολογία των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές.

Πίνακας 44. Διμεταβλητές συσχετίσεις με την μεταβολή λόγω κρίσης της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της εθελοντικής προσφοράς.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	p	Δείκτης συσχέτισης
<i>Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου *</i>			
Φύλο		0,012 ^B	$\chi^2(4)=12,756$
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,025 ^B	$\chi^2(4)=11,126$
Βαθμολογία εμποδίων		<0,001 ^A	$F(4,173)=15,161$
Διαφωνώ Απόλυτα	36,95 (10,02)		
Διαφωνώ	37,22 (7,95)		

Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,65 (8,60)		
Συμφωνώ	49,00 (6,29)		
Συμφωνώ Απόλυτα	53,00 (8,41)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		0,009 ^α	F(4,181)=3,480
Διαφωνώ Απόλυτα	34,71 (10,64)		
Διαφωνώ	32,09 (6,89)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,95 (4,99)		
Συμφωνώ	32,67 (7,16)		
Συμφωνώ Απόλυτα	40,60 (7,68)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,001 ^α	F(4,173)=5,099
Διαφωνώ Απόλυτα	47,64 (7,16)		
Διαφωνώ	42,80 (5,31)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,53 (5,99)		
Συμφωνώ	44,59 (6,14)		
Συμφωνώ Απόλυτα	46,00 (5,18)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,003 ^α	F(4,186)=4,220
Διαφωνώ Απόλυτα	41,25 (5,76)		
Διαφωνώ	39,24 (4,26)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,58 (4,30)		
Συμφωνώ	37,41 (3,86)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,89 (5,21)		
<i>Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου *</i>			
Τόπος κατοικίας		0,018 ^β	$\chi^2(2)=8,055$
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,019 ^α	F(4,154)=3,052
Διαφωνώ Απόλυτα	2002,24 (11,04)		
Διαφωνώ	2005,78 (10,51)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2004,38 (9,09)		
Συμφωνώ	2008,92 (6,78)		
Συμφωνώ Απόλυτα	2010,47 (5,60)		
Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		0,049 ^α	F(4,143)=2,442
Διαφωνώ Απόλυτα	11,05 (8,86)		
Διαφωνώ	9,14 (9,57)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	10,70 (8,80)		
Συμφωνώ	5,89 (6,03)		
Συμφωνώ Απόλυτα	5,41 (5,49)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα)		0,023 ^α	F(4,127)=2,935
Διαφωνώ Απόλυτα	9,57 (10,17)		

Διαφωνώ	7,34 (8,20)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	14,93 (17,11)		
Συμφωνώ	4,82 (5,24)		
Συμφωνώ Απόλυτα	10,82 (14,21)		
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα		0,040 ^β	$\chi^2(4)=10,020$
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε φορέα που ασχολείται με άλλο αντικείμενο		0,044 ^β	$\chi^2(4)=9,758$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	F(4,169)=5,330
Διαφωνώ Απόλυτα	37,27 (8,77)		
Διαφωνώ	36,26 (6,68)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,71 (6,10)		
Συμφωνώ	39,25 (6,51)		
Συμφωνώ Απόλυτα	44,42 (7,30)		
Βαθμολογία εμποδίων		<0,001 ^α	F(4,164)=7,815
Διαφωνώ Απόλυτα	36,58 (9,94)		
Διαφωνώ	36,83 (8,23)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42,95 (9,08)		
Συμφωνώ	44,20 (8,84)		
Συμφωνώ Απόλυτα	45,94 (9,04)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,17)= 7,224
Διαφωνώ Απόλυτα	32,07 (10,63)		
Διαφωνώ	30,67 (6,97)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,54 (5,78)		
Συμφωνώ	34,41 (5,27)		
Συμφωνώ Απόλυτα	40,39 (5,82)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,014 ^α	F(4,167)=3,238
Διαφωνώ Απόλυτα	43,67 (6,15)		
Διαφωνώ	41,97 (5,81)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	44,00 (7,28)		
Συμφωνώ	43,45 (6,00)		
Συμφωνώ Απόλυτα	47,94 (5,77)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 45 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με την μεταβολή λόγω κρίσης του σκοπού, της ομάδας στόχου, και του τρόπου δράσης των εθελοντών.

Η μεταβολή λόγω κρίσης του σκοπού της εθελοντικής προσφοράς σχετίστηκε με την επαγγελματική κατάσταση, τον τόπο κατοικίας, με το αντικείμενο του φορέα, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, με την θέση επί της οργάνωσης των φορέων σε μεγαλύτερα σχήματα και με την βαθμολογία των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρέασαν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη μεταβολή του σκοπού συμμετοχής εντοπίστηκε στους νεότερους στον εθελοντικό χώρο. Η αύξηση των βαθμολογιών των κινήτρων, των αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρέασαν τον φορέα, σχετίστηκε θετικά με τον βαθμό συμφωνίας σχετικά με την μεταβολή τους σκοπού. Η μεγαλύτερη συμφωνία διαπιστώθηκε σε όσους είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία στα χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρέασαν τους εθελοντές. Η μικρότερη συμφωνία εντοπίστηκε στην μικρότερη βαθμολογία εμποδίων.

Η μεταβολή λόγω κρίσης της ομάδας στόχου της εθελοντικής προσφοράς σχετίστηκε με το αντικείμενο του φορέα, με την ιδιότητα σε αυτόν, με τον χρόνο εθελοντικής προσφοράς (ώρες/εβδομάδα) και με την συμμετοχή μέλους του κοντινού περιβάλλοντος στον εθελοντισμό. Επίσης, σχετίστηκε με την θέση σχετικά με την τυπική ή άτυπη μορφή οργάνωσης, με την θέση επί της οργάνωσης των φορέων σε μεγαλύτερα σχήματα και με την βαθμολογία των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων, και επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη μεταβολή της ομάδας στόχου εντοπίστηκε στους νεότερους στον εθελοντικό χώρο, ενώ διάχυτες είναι οι στάσεις σε σχέση με τον χρόνο εθελοντικής προσφοράς. Η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρέασαν τους φορείς και τους εθελοντές σχετίζονταν θετικά με τον βαθμό συμφωνίας σχετικά με την μεταβολή της ομάδας στόχου, πλην της θέσης διαφωνώ απόλυτα.

Η μεταβολή λόγω κρίσης του επιθυμητού τρόπου δράσης εθελοντικής προσφοράς σχετίζονταν με την επάρκεια των εισοδημάτων για μέσες ανάγκες, την επαγγελματική κατάσταση, το αντικείμενο του φορέα, με την ιδιότητα σε αυτόν, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό, με την δέσμευση με τον φορέα, με την συμμετοχή μέλους του κοντινού περιβάλλοντος στον εθελοντισμό, με την θέση

σχετικά με την τυπική ή άτυπη μορφή οργάνωσης και με την βαθμολογία των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρέασαν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη μεταβολή λόγω κρίσης του επιθυμητού τρόπου δράσης εντοπίστηκε στους νεότερους στον εθελοντικό χώρο. Η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρέασαν τους φορείς και τους εθελοντές σχετίστηκαν θετικά με τον βαθμό συμφωνίας σχετικά με την μεταβολή της ομάδας στόχου, πλην της θέσης «διαφωνώ απόλυτα».

Πίνακας 45. Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης του σκοπού, της ομάδας στόχου, και του τρόπου δράσης των εθελοντών.

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου *</i>			
Επαγγελματική κατάσταση		0,048 ^α	$\chi^2(10)=18,414$
Τόπος κατοικίας		0,005 ^β	$\chi^2(2)=10,419$
Γενικό αντικείμενο του φορέα		0,005 ^α	$\chi^2(12)=28,369$
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,002 ^α	$F(4,148)=4,488$
Διαφωνώ Απόλυτα	1999,22 (11,69)		
Διαφωνώ	2005,70 (10,16)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2005,72 (8,73)		
Συμφωνώ	2009,31 (6,44)		
Συμφωνώ Απόλυτα	2011,20 (4,69)		
Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις		0,010 ^β	$\chi^2(4)=13,247$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	$F(4,168)=5,284$
Διαφωνώ Απόλυτα	37,47 (10,48)		
Διαφωνώ	36,12 (6,76)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,53 (6,33)		
Συμφωνώ	40,41 (5,73)		
Συμφωνώ Απόλυτα	44,46 (7,22)		
Βαθμολογία εμποδίων		0,001 ^α	$F(4,162)=5,059$
Διαφωνώ Απόλυτα	36,31 (11,73)		
Διαφωνώ	37,21 (8,10)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,00 (8,86)		
Συμφωνώ	43,48 (8,55)		

Συμφωνώ Απόλυτα	43,45 (12,11)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,168)=6,475
Διαφωνώ Απόλυτα	31,55 (12,25)		
Διαφωνώ	30,38 (7,05)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,56 (5,75)		
Συμφωνώ	35,52 (5,45)		
Συμφωνώ Απόλυτα	39,75 (5,29)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^α	F(4,162)=5,560
Διαφωνώ Απόλυτα	44,60 (5,97)		
Διαφωνώ	41,92 (5,70)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,97 (6,80)		
Συμφωνώ	43,65 (5,69)		
Συμφωνώ Απόλυτα	50,73 (3,29)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		<0,001 ^α	F(4,173)=5,499
Διαφωνώ Απόλυτα	40,85 (4,80)		
Διαφωνώ	37,39 (3,64)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,81 (5,59)		
Συμφωνώ	39,52 (4,63)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,08 (5,47)		
<i>Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω *</i>			
Γενικό αντικείμενο του φορέα		0,016 ^β	$\chi^2(12)=24,729$
Ιδιότητα στον φορέα		0,028 ^β	$\chi^2(4)=10,834$
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,011 ^α	F(4,148)=3,379
Διαφωνώ Απόλυτα	1998,82 (11,39)		
Διαφωνώ	2006,23 (10,9)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2006,94 (8,39)		
Συμφωνώ	2008,03 (7,41)		
Συμφωνώ Απόλυτα	2009,40 (5,97)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα)		0,045 ^α	F(4,124)=2,515
Διαφωνώ Απόλυτα	12,13 (10,87)		
Διαφωνώ	7,73 (8,52)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	9,57 (13,26)		
Συμφωνώ	4,50 (5,07)		
Συμφωνώ Απόλυτα	14,50 (17,13)		
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,017 ^β	$\chi^2(2)=8,189$
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα		0,026 ^β	$\chi^2(4)=11,042$

Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι η τυπική ή η άτυπη		0,036 ^β	$\chi^2(4)=10,224$
Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις		0,021 ^β	$\chi^2(4)=11,595$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	F(4,165)=5,514
Διαφωνώ Απόλυτα	36,59 (10,95)		
Διαφωνώ	35,92 (7,01)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,97 (5,81)		
Συμφωνώ	40,95 (5,92)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,61 (6,78)		
Βαθμολογία εμποδίων		<0,001 ^α	F(4,159)=7,637
Διαφωνώ Απόλυτα	35,41 (11,80)		
Διαφωνώ	36,53 (8,30)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,20 (8,77)		
Συμφωνώ	44,20 (8,18)		
Συμφωνώ Απόλυτα	44,54 (9,94)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,165)=8,008
Διαφωνώ Απόλυτα	31,67 (12,72)		
Διαφωνώ	30,15 (6,93)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,59 (5,37)		
Συμφωνώ	35,76 (5,52)		
Συμφωνώ Απόλυτα	40,67 (4,60)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,002 ^α	F(4,161)=4,582
Διαφωνώ Απόλυτα	43,83 (5,89)		
Διαφωνώ	41,90 (6,13)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,79 (6,72)		
Συμφωνώ	44,15 (5,86)		
Συμφωνώ Απόλυτα	50,19 (3,97)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,011 ^α	F(4,173)=3,349
Διαφωνώ Απόλυτα	40,37 (5,24)		
Διαφωνώ	37,86 (4,11)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,83 (5,05)		
Συμφωνώ	39,07 (4,67)		
Συμφωνώ Απόλυτα	42,61 (5,41)		
Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό *			
Επάρκεια εισοδήματος για μέσες ανάγκες		0,008 ^β	$\chi^2(4)=13,715$
Επαγγελματική κατάσταση		0,028 ^β	$\chi^2(10)=20,09$

Γενικό αντικείμενο του φορέα		0,048 ^β	$\chi^2(12)=21,133$
Ιδιότητα στον φορέα		0,013 ^β	$\chi^2(4)=12,689$
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,035 ^α	$F(4,157)=2,663$
Διαφωνώ Απόλυτα	2001,11 (10,89)		
Διαφωνώ	2005,28 (10,73)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2007,08 (8,78)		
Συμφωνώ	2008,43 (7,11)		
Συμφωνώ Απόλυτα	2009,20 (5,96)		
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,044 ^β	$\chi^2(2)=6,241$
Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα		0,038 ^β	$\chi^2(4)=10,141$
Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι η τυπική ή η άτυπη		0,022 ^β	$\chi^2(4)=11,366$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	$F(4,168)=7,591$
Διαφωνώ Απόλυτα	36,72 (10,06)		
Διαφωνώ	35,36 (6,94)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,04 (5,98)		
Συμφωνώ	39,25 (5,80)		
Συμφωνώ Απόλυτα	45,11 (6,73)		
Βαθμολογία εμποδίων		<0,001 ^α	$F(4,166)=8,870$
Διαφωνώ Απόλυτα	35,58 (10,46)		
Διαφωνώ	36,07 (8,33)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,32 (9,15)		
Συμφωνώ	43,73 (7,87)		
Συμφωνώ Απόλυτα	45,31 (9,86)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	$F(4,172)=10,700$
Διαφωνώ Απόλυτα	31,95 (11,84)		
Διαφωνώ	29,74 (7,11)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,37 (5,64)		
Συμφωνώ	34,71 (4,81)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,35 (4,78)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,001 ^α	$F(4,167)=5,174$
Διαφωνώ Απόλυτα	44,20 (5,77)		
Διαφωνώ	41,66 (6,18)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,11 (6,97)		
Συμφωνώ	43,83 (5,88)		
Συμφωνώ Απόλυτα	49,31 (4,03)		

Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,001 ^α	F(4,179)=4,607
Διαφωνώ Απόλυτα	40,43 (5,02)		
Διαφωνώ	37,55 (3,84)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,48 (5,05)		
Συμφωνώ	39,20 (4,72)		
Συμφωνώ Απόλυτα	42,39 (5,05)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 46 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με την μεταβολή λόγω κρίσης της εμπιστοσύνης και της αποτελεσματικότητας στους εθελοντικούς φορείς.

Η μεταβολή λόγω κρίσης του βαθμού εμπιστοσύνης στις εθελοντικές οργανώσεις συνέπεια της αύξησης της διαφάνειας και δημοκρατικότητας στον τρόπο λειτουργίας τους σχετίζονταν με το αντικείμενο δράσης του φορέα, με τον χρόνο εθελοντικής προσφοράς (ώρες/εβδομάδα και ημέρες/μήνα), με την θέση επί της οργάνωσης των φορέων σε μεγαλύτερα σχήματα και με την βαθμολογία των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, διαφωνία εξέφραζαν οι προσφέροντες τον περισσότερο χρόνο στον εθελοντισμό. Επίσης, η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων σχετίζονταν θετικά με τον βαθμό συμφωνίας σχετικά με την μεταβολή της ομάδας στόχου. Ομοίως με την βαθμολογία των επαγγελματικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους φορείς, πλην της θέσης διαφωνώ απόλυτα. Ακόμη, οι έχοντες μεγαλύτερη βαθμολογία χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τους εθελοντές συμφωνούσαν απόλυτα με την αύξηση της εμπιστοσύνης.

Η μείωση της πίστης για την αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων λόγω κρίσης σχετίζονταν με τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, με την ιδιότητα στον φορέα, με την αναλογία ενεργών-συνολικών ετών προσφοράς, με τον «μύστη» στον εθελοντισμό, με την θεώρηση της σημαντικότερης προσφοράς, με το σταθμισμένο εισόδημα και την βαθμολογία των εμποδίων.

Ειδικότερα, τα άτομα με υψηλότερο σταθμισμένο εισόδημα τηρούσαν ουδέτερη στάση, ενώ όσοι είχαν υψηλότερη βαθμολογία εμποδίων συμφωνούσαν με την θέση της μείωσης της αποτελεσματικότητας.

Πίνακας 46. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταβολή λόγω κρίσης της εμπιστοσύνης και της αποτελεσματικότητας των εθελοντικών φορέων

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση σας εμπιστοσύνης μου *</i>			
Γενικό αντικείμενο του φορέα		0,030 ^a	$\chi^2(12)=22,783$
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ώρες/εβδομάδα)	5,00 (1,41)	0,024 ^a	$F(4,128)=2,925$
Διαφωνώ Απόλυτα	7,38 (6,64)		
Διαφωνώ	11,85 (13,92)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4,83 (7,26)		
Συμφωνώ	9,07 (8,17)		
Συμφωνώ Απόλυτα			
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ημέρες/μήνα)		0,013 ^a	$F(4,100)=3,359$
Διαφωνώ Απόλυτα	4,00 ()		
Διαφωνώ	12,42 (9,39)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	12,95 (9,96)		
Συμφωνώ	6,61 (5,85)		
Συμφωνώ Απόλυτα	8,67 (7,57)		
Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις (N)		0,016 ^b	$\chi^2(4)=12,183$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^a	$F(4,176)=19,628$
Διαφωνώ Απόλυτα	23,00 (10,15)		
Διαφωνώ	32,86 (6,80)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,65 (6,00)		
Συμφωνώ	39,75 (5,44)		
Συμφωνώ Απόλυτα	45,90 (6,56)		
Βαθμολογία εμποδίων		0,020 ^a	$F(4,172)=2,985$
Διαφωνώ Απόλυτα	31,67 (11,24)		
Διαφωνώ	36,36 (6,87)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	40,08 (9,03)		
Συμφωνώ	42,38 (8,63)		

Συμφωνώ Απόλυτα	43,11 (14,07)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,180)=30,885
Διαφωνώ Απόλυτα	14,00 (4,00)		
Διαφωνώ	27,22 (6,63)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	31,64 (5,75)		
Συμφωνώ	35,65 (4,93)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,70 (7,16)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,03 ^α	F(4,170)=3,261
Διαφωνώ Απόλυτα	42,50 (7,78)		
Διαφωνώ	42,76 (6,26)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42,35 (6,12)		
Συμφωνώ	43,74 (5,69)		
Συμφωνώ Απόλυτα	47,71 (6,33)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,022 ^α	F(4,184)=2,929
Διαφωνώ Απόλυτα	40,00 (11,31)		
Διαφωνώ	38,74 (4,75)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,07 (3,94)		
Συμφωνώ	39,37 (4,45)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,85 (5,35)		
<i>Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων *</i>			
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,001 ^β	$\chi^2(4)=15,577$
Επάρκεια εισοδήματος για βασικές ανάγκες		0,030 ^β	$\chi^2(2)=7,040$
Ιδιότητα στον φορέα		0,034 ^β	$\chi^2(12)=22,325$
Αναλογία ενεργών/συνολικών ετών		0,001 ^α	F(4,147)=5,177
Διαφωνώ Απόλυτα	90,76 (23,08)		
Διαφωνώ	91,78 (16,96)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	92,03 (16,44)		
Συμφωνώ	89,59 (20,84)		
Συμφωνώ Απόλυτα	8,33 ()		
Ποιος σας μύησε στον εθελοντισμό (σημαντικότερος)		0,031 ^β	$\chi^2(10)=19,783$
Σας πιστεύετε σας είναι η σημαντικότερη εθελοντική προσφορά σας (σημαντικότερη)		0,036 ^β	$\chi^2(8)=16,495$
Σταθμισμένο Μηνιαίο Εισόδημα		0,079 ^α	F(4,155)=2,136
Διαφωνώ Απόλυτα	478,23 (297,73)		
Διαφωνώ	649,50 (440,63)		

Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	1065,50 (1723,23)		
Συμφωνώ	547,23 (318,17)		
Συμφωνώ Απόλυτα	573,33 (127,02)		
Βαθμολογία εμποδίων		<0,001 ^α	F(4,176)=10,455
Διαφωνώ Απόλυτα	37,07 (9,03)		
Διαφωνώ	37,42 (8,70)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	44,60 (7,75)		
Συμφωνώ	47,25 (8,32)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,00 (18,38)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 47 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις της αρνητικής επίπτωσης στην εθελοντική προσφορά λόγω της υπαναχώρησης της κρατικής στήριξης τον εθελοντισμό, ως επίπτωση της κρίσης.

Η αρνητική επίπτωση στην εθελοντική προσφορά, λόγω της υπαναχώρησης της κρατικής στήριξης τον εθελοντισμό, σχετίζονταν με τον αριθμό μελών του νοικοκυριού και με την βαθμολογία, εμποδίων, αποτελεσμάτων, και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, οι έχοντες περισσότερα τέκνα επέδειξαν ακραίες στάσεις. Η αύξηση της βαθμολογίας εμποδίων σχετιζόταν θετικά με την αύξηση του βαθμού συμφωνίας, γεγονός που παρατηρήθηκε και στις βαθμολογίες αποτελεσμάτων πλην της θέσης διαφωνώ απόλυτα. Μεγαλύτερη συμφωνία με την θέση εντοπίστηκε σε όσους είχαν υψηλότερη βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Πίνακας 47. Διμεταβλητές συσχετίσεις της αρνητικής επίπτωσης στην εθελοντική προσφορά λόγω της υπαναχώρησης της κρατικής στήριξης των εθελοντισμό.

Χαρακτηριστικό	\bar{X} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Η κρίση μείωσε την κρατική υποστήριξη στον εθελοντισμό με αποτέλεσμα να επηρεάσει αρνητικά και την δική μου προσφορά *</i>			
Αριθμός Μελών ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,048 ^a	F(4,197)=2,444
Διαφωνώ Απόλυτα	0,93 (1,62)		
Διαφωνώ	0,25 (0,82)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	0,40 (0,84)		
Συμφωνώ	0,37 (0,80)		
Συμφωνώ Απόλυτα	0,77 (1,15)		
Βαθμολογία εμποδίων		<0,001 ^a	F(4,177)=20,264
Διαφωνώ Απόλυτα	32,73 (9,55)		
Διαφωνώ	35,76 (8,10)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	40,15 (7,09)		
Συμφωνώ	46,67 (7,22)		
Συμφωνώ Απόλυτα	49,45 (9,30)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		0,037 ^a	F(4,183)=2,613
Διαφωνώ Απόλυτα	32,00 (12,54)		
Διαφωνώ	31,89 (7,10)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	32,64 (5,51)		
Συμφωνώ	33,88 (6,59)		
Συμφωνώ Απόλυτα	37,45 (8,26)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		0,026 ^a	F(4,175)=2,828
Διαφωνώ Απόλυτα	44,57 (7,24)		
Διαφωνώ	43,21 (6,09)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,72 (5,89)		
Συμφωνώ	44,68 (5,75)		
Συμφωνώ Απόλυτα	46,45 (5,10)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,021 ^a	F(4,89)=2,964
Διαφωνώ Απόλυτα	39,92 (5,82)		
Διαφωνώ	39,21 (4,73)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,93 (4,39)		
Συμφωνώ	38,74 (3,82)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,85 (4,55)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 48 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με την μεταβολή της δέσμευσης που επήλθε λόγω κρίσης.

Η μεταβολή λόγω κρίσης της δέσμευσης με τον φορέα σχετίζονταν με τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό, τα ενεργά έτη εθελοντικής προσφοράς, το χρόνο που αφιερώθηκε (ημέρες/μήνα), και την βαθμολογία κινήτρων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρέασαν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, οι έχοντες περισσότερα έτη ενεργούς προσφοράς παρουσιάζονταν με ακραίες θέσεις, ενώ οι προσφέροντες περισσότερο χρόνο συμφωνούσαν με την αύξηση της δέσμευσης με τον φορέα λόγω κρίσης. Η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων και αποτελεσμάτων συσχετιζόταν με την αύξηση του βαθμού συμφωνίας. Επίσης, με την θέση συμφωνούσαν οι έχοντες μεγαλύτερη βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς. Παρατηρήθηκε κατά προσέγγιση ισοκατανομή στην συμφωνία και διαφωνία σε σχέση με την βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές.

Πίνακας 48. Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή της δέσμευσης λόγω κρίσης

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Νιώθω δέσμευση με τον εθελοντικό φορέα που ανήκω παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης *</i>			
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,018 ^β	$\chi^2(4)=17,376$
Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		0,012 ^α	$F(4,150)=3,317$
Διαφωνώ Απόλυτα	11,00 ()		
Διαφωνώ	3,00 (2,55)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	9,56 (8,96)		
Συμφωνώ	6,93 (6,88)		
Συμφωνώ Απόλυτα	11,44 (10,58)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ημέρες/μήνα)		0,005 ^α	$F(3,104)=4,492$
Διαφωνώ Απόλυτα			

Διαφωνώ	8,00 (2,00)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	10,36 (6,46)		
Συμφωνώ	7,44 (7,20)		
Συμφωνώ Απόλυτα	14,00 (10,66)		
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	F(4,180)=6,443
Διαφωνώ Απόλυτα	25,00 (18,38)		
Διαφωνώ	32,37 (6,12)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	36,71 (5,72)		
Συμφωνώ	37,60 (5,84)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,14 (8,25)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,183)=5,474
Διαφωνώ Απόλυτα	15,50 (7,78)		
Διαφωνώ	28,89 (7,06)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	30,77 (4,59)		
Συμφωνώ	33,45 (5,30)		
Συμφωνώ Απόλυτα	34,80 (9,66)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^α	F(4,173)=5,669
Διαφωνώ Απόλυτα	44,50 (4,95)		
Διαφωνώ	43,25 (4,89)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	4,26 (6,11)		
Συμφωνώ	42,21 (5,17)		
Συμφωνώ Απόλυτα	46,49 (6,76)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		<0,001 ^α	F(3,187)=6,776
Διαφωνώ Απόλυτα			
Διαφωνώ	37,62 (3,02)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,12 (4,31)		
Συμφωνώ	38,31 (3,93)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,05 (5,31)		
Νιώθω δέσμευση με το αντικείμενο της προσφοράς μου παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης *			
Τόπος κατοικίας		0,009 ^β	$\chi^2(2)=9,350$
Έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό		0,055 ^α	F(4,165)=2,360
Διαφωνώ Απόλυτα	2006,00 (1,41)		
Διαφωνώ	2013,00 (3,79)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	2005,17 (8,91)		
Συμφωνώ	2007,51 (8,84)		
Συμφωνώ Απόλυτα	2003,47 (11,03)		
Πόσα έτη είναι ενεργά (εθελοντική δράση)		0,003 ^α	F(4,154)=4,136

	10,00 (1,41)		
Διαφωνώ Απόλυτα			
Διαφωνώ	3,33 (3,50)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	10,59 (8,27)		
Συμφωνώ	6,44 (6,70)		
Συμφωνώ Απόλυτα	11,74 (10,64)		
Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (ημέρες/μήνα)		0,013 ^a	F(4,106)=3,347
Διαφωνώ Απόλυτα	20,00 ()		
Διαφωνώ	10,00 ()		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	9,82 (6,31)		
Συμφωνώ	7,87 (7,01)		
Συμφωνώ Απόλυτα	14,00 (10,91)		
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^a	F(4,179)=7,381
Διαφωνώ Απόλυτα	25,00 (18,38)		
Διαφωνώ	32,57 (7,41)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	36,00 (5,29)		
Συμφωνώ	37,50 (5,98)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,68 (8,02)		
Βαθμολογία εμποδίων		0,085 ^a	F(4,175)=2,085
Διαφωνώ Απόλυτα	27,00 (7,07)		
Διαφωνώ	35,71 (8,71)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	43,65 (8,34)		
Συμφωνώ	40,66 (8,35)		
Συμφωνώ Απόλυτα	40,29 (11,59)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^a	F(4,182)=7,348
Διαφωνώ Απόλυτα	15,50 (7,78)		
Διαφωνώ	25,28 (7,09)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	31,00 (4,14)		
Συμφωνώ	33,27 (5,42)		
Συμφωνώ Απόλυτα	35,30 (9,52)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^a	F(4,174)=5,567
Διαφωνώ Απόλυτα	45,33 (3,78)		
Διαφωνώ	42,00 (5,93)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,65 (5,77)		
Συμφωνώ	42,30 (5,34)		
Συμφωνώ Απόλυτα	46,66 (6,70)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		<0,001 ^a	F(4,189)=6,191
Διαφωνώ Απόλυτα	37,00 ()		

Διαφωνώ	36,28 (3,35)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,00 (3,93)		
Συμφωνώ	38,39 (4,00)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,26 (5,17)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 49 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης στη θέση επί του ρόλου των φορέων στον τομέα της υγείας.

Η θέση της αύξησης της σημαντικότητας της εθελοντικής προσφοράς λόγω αύξησης των ανικανοποίητων υγειονομικών αναγκών ως συνέπεια της κρίσης, σχετίζονταν με την ηλικία, τον τόπο κατοικίας, την συμμετοχή στον εθελοντισμό μέλους του κοντινού περιβάλλοντος και τη βαθμολογία κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, μεγαλύτερη συμφωνία επέδειξαν οι μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, των εμποδίων, των αποτελεσμάτων και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς σχετίζονταν θετικά με την αύξηση του βαθμού συμφωνίας. Ομοίως με χαρακτηριστικά επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές, πλην της θέσης «διαφωνώ απόλυτα».

Η θέση της αύξησης της σημαντικότητας της άσκησης πιέσεων μέσω της εθελοντικής προσφοράς λόγω μείωσης της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας ως συνέπεια της κρίσης, σχετίζονταν με την συμμετοχή στον εθελοντισμό μέλους του κοντινού περιβάλλοντος, την θέση της οργάνωσης των φορέων σε μεγαλύτερα σχήματα και την βαθμολογία κινήτρων, εμποδίων, αποτελεσμάτων και χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές.

Ειδικότερα, η αύξηση της βαθμολογίας των κινήτρων, των αποτελεσμάτων, και των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους φορείς και τους εθελοντές, σχετίζονταν θετικά με την αύξηση του βαθμού συμφωνίας. Οι έχοντες μεγαλύτερη βαθμολογία εμποδίων, συμφωνούσαν απόλυτα με την θέση.

Πίνακας 49. Διμεταβλητές συσχετίσεις με τη μεταβολή λόγω κρίσης στην θέση επί του ρόλου των φορέων στον τομέα της υγείας.

Χαρακτηριστικό	\bar{x} (SD)	ρ	Στατιστικός έλεγχος
<i>Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου *</i>			
Ηλικία		0,040 ^a	F(2,196)=3,262
Διαφωνώ Απόλυτα - Διαφωνώ	39,00 (14,50)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,07 (13,01)		
Συμφωνώ Απόλυτα - Συμφωνώ	43,62 (1,13)		
Τόπος κατοικίας		0,038 ^b	$\chi^2(2)=6,544$
Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος		0,010 ^b	$\chi^2(4)=13,213$
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^a	F(4,178)=20,633
Διαφωνώ Απόλυτα	19,00 (9,90)		
Διαφωνώ	30,57 (3,90)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	35,39 (6,78)		
Συμφωνώ	38,25 (5,84)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,86 (6,24)		
Βαθμολογία εμποδίων		0,031 ^a	F(4,173)=2,735
Διαφωνώ Απόλυτα	21,00 (1,41)		
Διαφωνώ	40,36 (6,91)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	40,14 (8,07)		
Συμφωνώ	40,46 (9,29)		
Συμφωνώ Απόλυτα	42,77 (10,94)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^a	F(4,181)=17,407
Διαφωνώ Απόλυτα	20,00 (14,14)		
Διαφωνώ	25,33 (6,96)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	29,75 (5,72)		
Συμφωνώ	33,44 (5,76)		
Συμφωνώ Απόλυτα	38,55 (7,34)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^a	F(4,174)=5,989
Διαφωνώ Απόλυτα	45,67 (3,21)		
Διαφωνώ	41,80 (5,81)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,11 (6,20)		
Συμφωνώ	42,87 (5,57)		
Συμφωνώ Απόλυτα	47,29 (6,07)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		<0,001 ^a	F(4,189)=7,288
Διαφωνώ Απόλυτα	34,00 (4,24)		

Διαφωνώ	35,67 (3,35)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,53 (4,53)		
Συμφωνώ	38,96 (4,14)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,48 (4,79)		
<i>Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων *</i>			
Μέλη ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό		0,048 ^β	x2(2)=9,610
Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις		0,009 ^β	x2(4)=13,517
Βαθμολογία κινήτρων		<0,001 ^α	F(4,169)=10,731
Διαφωνώ Απόλυτα	12,00 ()		
Διαφωνώ	34,96 (7,13)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	37,33 (7,01)		
Συμφωνώ	38,18 (6,29)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,50 (5,91)		
Βαθμολογία εμποδίων		0,011 ^α	F(4,166)=3,371
Διαφωνώ Απόλυτα	20,50 (2,12)		
Διαφωνώ	38,20 (6,02)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	41,25 (10,64)		
Συμφωνώ	40,85 (9,04)		
Συμφωνώ Απόλυτα	43,03 (9,58)		
Βαθμολογία αποτελεσμάτων		<0,001 ^α	F(4,174)=10,721
Διαφωνώ Απόλυτα	15,00 (7,07)		
Διαφωνώ	29,67 (7,57)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	31,98 (6,84)		
Συμφωνώ	33,84 (6,03)		
Συμφωνώ Απόλυτα	38,13 (6,37)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τους εθελοντές		<0,001 ^α	F(4,168)=6,849
Διαφωνώ Απόλυτα	38,00 (14,14)		
Διαφωνώ	40,73 (6,74)		
Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	42,33 (6,30)		
Συμφωνώ	43,37 (5,12)		
Συμφωνώ Απόλυτα	48,17 (5,73)		
Βαθμολογία χαρακτηριστικών επαγγελματισμού που επηρεάζουν τον φορέα		0,020 ^α	F(2,184)=3,984
Διαφωνώ Απόλυτα	26,00 ()		
Διαφωνώ	37,61 (4,65)		

Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ	38,45 (4,57)		
Συμφωνώ	39,04 (4,08)		
Συμφωνώ Απόλυτα	41,39 (5,18)		

^α Ανάλυση διασποράς

^β Έλεγχος χ^2

Στον πίνακα 50 παρουσιάζονται οι διμεταβλητές συσχετίσεις των μεταβλητών που αφορούν τις μεταβολές που προήλθαν από την κρίση.

Η αύξηση, λόγω της κρίσης της διάθεσης για εθελοντική προσφορά, σχετίζονταν με την αύξηση των κινήτρων, της δέσμευσης με τον φορέα, της εμπιστοσύνης σε αυτούς, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, καθώς και με την μείωση της πίστης για την αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων. Επίσης, σχετίζονταν με την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω της αύξησης των ανικανοποίητων αναγκών και της μείωσης της προσβασιμότητας. Ακόμη, συσχετιζόταν με τις μεταβολές του σκοπού, της ομάδας στόχου, του τρόπου και της ποιότητας της προσφοράς.

Η αύξηση, λόγω της κρίσης των κινήτρων για εθελοντική προσφορά, σχετίζονταν με την μείωση της πίστης για την αποτελεσματικότητα των εθελοντικών φορέων, την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτούς, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, με την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω της αύξησης των ανικανοποίητων αναγκών και της μείωσης της προσβασιμότητας και με τις μεταβολές του σκοπού, της ομάδας στόχου, του τρόπου και της ποιότητας της προσφοράς.

Η μείωση της αποτελεσματικότητας της εθελοντικής προσφοράς, λόγω της κρίσης σχετίζονταν με την μείωση της πίστης για την αποτελεσματικότητα των εθελοντικών φορέων, την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτούς, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα και με την μεταβολή του σκοπού, της ομάδας στόχου, του τρόπου δράσης και της ποιότητας της προσφοράς.

Η μείωση της πίστης στην αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων, λόγω της κρίσης σχετίζονταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, με την αύξηση της δέσμευσης με τους φορείς, με τις μεταβολές του σκοπού, της ομάδας στόχου, του

τρόπου και της ποιότητας της προσφοράς και την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω της αύξησης των ανικανοποίητων υγειονομικών αναγκών.

Η μεταβολή του σκοπού συμμετοχής στον εθελοντισμό ως αποτέλεσμα της κρίσης σχετιζόταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, με την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω της αύξησης των ανικανοποίητων υγειονομικών αναγκών και μείωσης της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας.

Η μεταβολή, λόγω της κρίσης της ομάδας στόχου που επιθυμούν οι εθελοντές να προσφέρουν, σχετιζόταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, με την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς λόγω μείωσης της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας.

Η μεταβολή, λόγω της κρίσης του τρόπου προσφοράς των εθελοντών, σχετιζόταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, με την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω αύξησης των υγειονομικών αναγκών και μείωσης της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας.

Η μεταβολή, λόγω της κρίσης της ποιότητας της προσφοράς των εθελοντών, σχετιζόταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα, με την ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω αύξησης των υγειονομικών αναγκών και μείωσης της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας.

Η ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω αύξησης των υγειονομικών αναγκών, σχετιζόταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές ,λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα.

Η ενίσχυση του αισθήματος της σημαντικότητας της προσφοράς, λόγω μείωσης των της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας, σχετιζόταν με την αύξηση της εμπιστοσύνης σε αυτές, λόγω της λειτουργίας τους με περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα.

Πίνακας 50. Διμεταβλητές συσχετίσεις μεταξύ των μεταβολών λόγω κρίσης

Χαρακτηριστικό	ρ	Στατιστικός έλεγχος
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=199,050$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων	0,009 ^a	$\chi^2(4)=13,607$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=75,342$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Νιώθω δέσμευση με τον εθελοντικό φορέα που ανήκω παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=21,704$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=32,982$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	0,001 ^a	$\chi^2(4)=19,655$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=29,207$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=26,473$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=29,562$
Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου	0,002 ^a	$\chi^2(4)=16,690$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=23,753$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	<0,001 ^a	$\chi^2 \chi^2(4)=58,772$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=44,797$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	0,001 ^a	$\chi^2(4)=17,762$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου	<0,001 ^a	$\chi^2(4)=22,864$

Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=22,622$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=25,511$
Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά * Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου	0,010 ^a	$\chi^2 (4)=13,339$
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου * Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=67,663$
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	0,002 ^a	$\chi^2 (4)=17,295$
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου * Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου	0,011 ^a	$\chi^2 (4)=12,971$
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου * Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=22,136$
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου * Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω * Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=31,396$
Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου * Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=38,223$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	0,049 ^a	$\chi^2 (4)=9,536$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Νιώθω δέσμευση με τον εθελοντικό φορέα που ανήκω παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=34,924$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	0,001 ^a	$\chi^2 (4)=18,254$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=30,161$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=25,182$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό	<0,001 ^a	$\chi^2 (4)=22,492$
Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων * Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου	0,003 ^a	$\chi^2 (4)=16,194$

Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	<0,001 ^a	$x^2 (4)=24,310$
Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου * Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	0,013 ^a	$x^2 (4)=12,739$
Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου * Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	0,030 ^a	$x^2 (4)=16,349$
Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	0,002 ^a	$x^2 (4)=17,120$
Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω * Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	0,003 ^a	$x^2 (4)=16,410$
Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	0,001 ^a	$x^2 (4)=19,705$
Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό * Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	0,050 ^a	$x^2 (4)=9,491$
Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό * Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	0,006 ^a	$x^2 (4)=14,565$
Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	<0,001 ^a	$x^2 (4)=20,33$
Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου * Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	0,007 ^a	$x^2 (4)=14,101$
Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου * Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	0,012 ^a	$x^2 (4)=12,919$
Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	<0,001 ^a	$x^2 (4)=51,612$

Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων * Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	0,052 ^α	$\chi^2 (4)=9,398$
---	--------------------	--------------------

^α Έλεγχος χ^2

Πίνακας 51. Πίνακας matrix διμεταβλητών συσχετίσεων μεταξύ των μεταβολών λόγω κρίσης

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
(1) Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά									
(2) Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά	√								
(3) Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου									
(4) Η κρίση μετέβαλε τον σκοπό συμμετοχής μου	√	√	√						
(5) Η κρίση μετέβαλε την ομάδα που θέλω να βοηθήσω	√	√	√						
(6) Η κρίση μετέβαλε τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό	√	√	√						
(7) Η κρίση μετέβαλε την ποιότητα της προσφοράς μου	√	√	√						
(8) Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων	√	√	√	√	√	√	√		
(9) Η κρίση επέφερε αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία του φορέα με αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης μου	√	√	√	√	√	√	√	√	
(10) Νιώθω δέσμευση με τον εθελοντικό φορέα που ανήκω παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της κρίσης	√							√	
(11) Η αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου	√	√		√		√	√	√	√
(12) Η μείωση της προσβασιμότητας στην υγεία λόγω κρίσης κατέστησε περισσότερο απαραίτητη την προσφορά μου για άσκηση πιέσεων	√	√			√	√	√		√

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1. Συζήτηση

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια εντοπισμού της αιτιακής σχέσης των αποτελεσμάτων, προκειμένου να εξαχθούν τεκμηριωμένα συμπεράσματα.

Τα ελλειμματικά δεδομένα που αφορούν τον εθελοντικό χώρο ,ιδιαίτερα στους Δήμους που πραγματοποιήθηκε η μελέτη, η απουσία συστηματοποίησης των σχετικών ερευνών, αλλά και η ασάφεια της οριοθέτησης του εθελοντικού χώρου και ιδιαίτερα της προσφοράς στον τομέα της υγείας, δεν επιτρέπουν την τεκμηρίωση γενικεύσιμων συμπερασμάτων.

Επίσης, ο περιορισμένος χώρος μιας διπλωματικής εργασίας, δεν επιτρέπει την παράθεση του συνόλου των συμπερασμάτων, λόγω του μεγάλου όγκου των αποτελεσμάτων, οπότε αναφέρονται τα σημαντικότερα.

Σε συμφωνία με το σύνολο των ερευνών που αφορούν τον εθελοντικό χώρο, τα ευρήματα χαρακτηρίζονται από τη συσχέτιση τους με δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, με μεταβλητές που αφορούν την εθελοντική προσφορά και τις σχέσεις εθελοντών - φορέων, καθώς και με τα κίνητρα, τα αποτελέσματα, τα εμπόδια και την στάση έναντι της εισαγωγής επαγγελματικών χαρακτηριστικών. Η συσχετίσεις αυτές δεν αναφέρονται στα συμπεράσματα, εκτός των περιπτώσεων που θεωρείται απαραίτητο.

6.1.1. Απογραφικά, δομικά και λειτουργικά στοιχεία των εθελοντικών φορέων

Στον Δήμο Κομοτηνής δραστηριοποιούνται 21 φορείς με 5.228 μέλη, εκ των οποίων το 53,72% είναι ενεργά, ενώ στην Αλεξανδρούπολη 15, με 7.012 μέλη, εκ των οποίων το 56,62% είναι ενεργά. Το ποσοστό των ενεργών μελών παρουσιάζεται αυξημένο σε σχέση με τα ευρήματα άλλων μελετών (Παναγιωτίδου, 2002· Πολυζωίδης, 2006), αν όμως παραβλέψουμε τις ακραίες τιμές που εμφανίστηκαν στην έρευνα, τα ευρήματα θα συγκλίνουν. Όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία, η εθνοτική, κοινωνική και οικονομική ομοιογένεια (Putnam, 2007· Tolsma et.al., 2009), η κατά κεφαλήν αναλογία των εθελοντικών οργανώσεων και η χωρική έκταση της δράσης τους (Wilson 2000), καθώς και η σύνθεση και η πυκνότητα του πληθυσμού (Prouteau & Wolff, 2004a) επηρεάζουν την ανάπτυξη του εθελοντισμού. Έτσι, οι

εμφανείς ποσοτικές και ποιοτικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των Δήμων που διαπίστωσε η έρευνα, βρίσκουν μερική ερμηνεία σε ιστορικά, δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα, αλλά και στην υπεροχή των υγειονομικών δομών της Αλεξανδρούπολης έναντι αυτών της Κομοτηνής.

Το 50% των φορέων ιδρύθηκε μετά το έτος 2008, εντός της περιόδου κρίσης, πιθανόν ως αντίδραση στα αποτελέσματα αυτής, στοιχείο που διαπιστώνουν και οι έρευνες της ΓΓΝΓ (2012) και των Αφουξενίδης και Γαρδίκη (2014). Ως παράγοντας του μεγάλου ποσοστού αύξησης μπορεί να θεωρηθούν ο βαθμός των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης που υπέστησαν οι δύο Δήμοι και η αυξητική τάση της προσφοράς των εθελοντών.

Το σύνολο των φορέων είναι πρωτοβάθμια Ν.Π.Ι.Δ., με το 66,67% να έχουν μορφή Σωματείου Συλλόγου και το 88,89% τυπική οργάνωση, ευρήματα που συμφωνούν με τα αποτελέσματα των σύγχρονων ερευνών στον Ελληνικό χώρο (ΓΓΝΓ, 2012· ΙΕΚ ΞΥΝΗ, 2013). Ορισμένοι συνδέουν θετικά την αύξηση του ΑΕΠ και την οικονομική ανάπτυξη με τον τυπικό εθελοντισμό (Parboteeah et.al., 2004· Davis-Smith, 1999), θέση που σε συσχέτιση με την αύξηση των ανεκπλήρωτων αναγκών υγείας ερμηνεύουν την ανάπτυξη ορισμένων άτυπων μορφών οργάνωσης, όπως τα κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία (Πετμεζίδου & συν., 2015). Επίσης, οι von Bonsdorff και Rantanen (2011) αναφέρουν την εξάρτηση του τυπικού εθελοντισμού από την δυνατότητα του ατόμου για εθελοντική προσφορά, και από δομικά στοιχεία του περιβάλλοντος. Ο συνυπολογισμός των ευρημάτων της αύξησης της δυναμική της εθελοντικής προσφοράς και της αμυδρής αύξησης των εμποδίων, αλλά και της αποδόμησης μόνο των δομικών στοιχείων του εξωτερικού περιβάλλοντος, ερμηνεύει την ασθενή ανάπτυξη άτυπων δομών. Επίσης, η ασυμφωνία της ισχύουσας με την επιθυμητή μορφή οργάνωσης που παρατηρήθηκε στους φορείς και στους εθελοντές, ερμηνεύεται μερικώς από την ανασφάλεια του άγνωστου περιβάλλοντος της νέας άτυπης μορφής οργάνωσης, από την σχετική ελευθερία και τις αξίες που αυτή σύγχρονα συμβολίζει, αλλά και από την ισχυρή υφιστάμενη κουλτούρα της τυπικής οργάνωσης των φορέων.

Η ταυτότητα του φορέα καθορίζεται κυρίως από την ομάδα πυρήνα και λιγότερο από τα θεσμικά όργανα και το καταστατικό ή την οργάνωση «μητέρα», γεγονός που επιβεβαιώνει τα ευρήματα ερευνών που αναφέρουν έλλειμμα δημοκρατικότητας και

την ασθενή συμμετοχή των μελών στην λειτουργία των φορέων (Μπουρίκος, 2013· Valvis, 2014). Ο ρόλος των ομάδων πυρήνα σχετίζονταν με το μέγεθος της οργάνωσης και με το εάν ο φορέας διαθέτει επαγγελματικά χαρακτηριστικά. Τα δεδομένα των αποτελεσμάτων οδηγούν σε υποθέσεις για τους «μικρούς» φορείς, οι οποίες συνοπτικά είναι η ύπαρξη ετερογένειας και ασυμφωνίας στην διοίκηση του φορέα, ο ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος του Προέδρου και η εξάρτηση του φορέα από το έργο ατόμων ή μικρών ομάδων, οι οποίες εκφράζουν την ανάγκη τους για προσφορά μέσα από ένα χαλαρό πλαίσιο. Επιπλέον, διαπίστωση αποτελεί η παραγωγή του έργου μετά από επίπονες προσπάθειες του πυρήνα του φορέα, ο οποίος δήλωσε απογοητευμένος από την «αδιαφορία» των μελών. Το περιβάλλον αυτό ενισχύεται από την απουσία αμειβόμενου ή/και εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού στην πλειονότητα των φορέων, δεδομένο που συναντάται στο σύνολο των ερευνών στην Ελλάδα.

Το είδος, η ένταση και η χρονική στιγμή εμφάνισης των ζητημάτων υγείας, αποτελέσαν σημαντικό συνδετικό κρίκο του φορέα, καθώς και καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσης της κουλτούρας του και της ομάδας πυρήνα.

Η ιδιότητα στον φορέα σχετίζονταν με την ηλικία, με το αντικείμενο δράσης του , με την κατοχή επαγγελματικών χαρακτηριστικών από αυτόν, με το έτος ενασχόλησης με τον εθελοντισμό και με τα έτη ενεργούς δράσης παράγοντες που αναφέρονται και στις έρευνες των Πολυζωΐδη (2006) και της ΓΓΝΓ (2012). Οι μεγαλύτερης ηλικίας και οι παλαιότεροι στον εθελοντικό χώρο αποτέλεσαν την «ηγετική ομάδα» , ενώ οι νεότερης ηλικίας και οι πρόσφατα ενταγμένοι εμφανίστηκαν αδέσμευτοι, θέση που συνάδει με τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών (Πολυζωΐδης, 2006· ΓΓΝΓ, 2012· ΙΕΚ ΞΥΝΗ, 2013).

Γίνεται, συνεπώς, φανερός ο ρόλος των οργανωσιακών παραγόντων και των χαρακτηριστικών της διοίκησης (Miller-Millesen, 2003), που στην περίπτωση της Ελλάδας, το έλλειμμα τεχνογνωσίας, οργάνωσης και στρατηγικής (Φραγκονικολόπουλος, 2007), το ασθενές περιβάλλον οργανωσιακής μάθησης και το στυλ ηγεσίας (Giannopoulou, 2011), περιορίζουν την δυνατότητα εξέλιξης και προσαρμογής στα νέα δεδομένα (Zannis, 2012).

Το υψηλό ποσοστό της κάθετης οργάνωσης δηλώνει την ανάγκη υποστήριξης των φορέων, ιδιαίτερα σε θέματα ενημέρωσης, νομικών και γραφειοκρατικών

ζητημάτων, ενώ εκφράστηκε η ανάγκη «προστασίας» του φορέα σε ζητήματα νομικά, ηθικά και ασφάλειας από θεσμικά όργανα κύρους. Επίσης, σε φορείς όπου υφίσταται οργάνωση «μητέρα», η στήριξη και συνεργασία διαπιστώθηκε ομαλότερη, παραπέμποντας σε οργάνωση κύριων και θυγατρικών εταιριών.

Το χαμηλότερο ποσοστό της οριζόντιας οργάνωσης, δηλώνει την κουλτούρα της αυτονομίας, αλλά και έλλειμμα εμπιστοσύνης, καχυποψία, αδυναμία συντονισμού και συνεργασιών, ιδιαίτερα έναντι του κεντρικού κράτους, με αποτέλεσμα την ασθενή συνεργασία με το σύνολο των φορέων. Διαπιστώθηκε, όμως, θετική στάση επί ζητημάτων έντασης της οργάνωσης και των συνεργασιών, κυρίως με δομές υγείας. Ο Πολυζωίδης (2006) στην έρευνά του εντόπισε μεγαλύτερα ποσοστά συνεργασιών μεταξύ εθελοντικών φορέων, κυρίως στην κατεύθυνση του συντονισμού των δράσεων, όχι όμως σε σταθερό και μακρόβιο πλαίσιο. Τα «υβριδικά» συλλογικά σχήματα και οι κοινά διαμορφωμένοι κανόνες, πρότυπα και κριτήρια, όπως αναφέρει ο Cadman, (2011), που διαμορφώνουν τις οδούς συνεργασίας και σύμπραξης απουσίασαν από τα ευρήματα των ερευνών στην Ελλάδα.

Όσον αφορά την χρηματοδότηση των φορέων, τα έσοδα, τα οποία χαρακτηρίζονται ανεπαρκή, προήλθαν κυρίως από εισφορές μελών και χορηγίες, δεδομένα που συμφωνούν με τα ευρήματα του Πολυζωίδη (2006), ενώ επιβεβαιώθηκε η απουσία του κράτους. Την απόσυρση της κρατικής χρηματοδότησης επιβεβαιώνει η σύγκριση των αποτελεσμάτων της έρευνας με αυτά της Στασινοπούλου (1997), η οποία αναφέρει ότι το 70% των οργανώσεων ελάμβαναν έως το 40% της χρηματοδότησής τους από το κράτος. Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτέλεσε, κυρίως για τους φορείς με έντονα χαρακτηριστικά επαγγελματισμού, ότι σημαντικό ποσοστό των εσόδων προέρχονται από την οργάνωση «μητέρα», από ευρωπαϊκά ή ιδιωτικά προγράμματα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκάλυψαν το αυτοσυντήρητο των φορέων, αλλά και το ρόλο των χαρακτηριστικών επαγγελματισμού. Αν και η απόσυρση της κρατικής χρηματοδότησης προκάλεσε επιχειρησιακά και λειτουργικά ζητήματα στους φορείς, δεν φάνηκε αυτοί να προσανατολίζονται σε αγοραίες πολιτικές αναζήτησης πόρων. Τα δεδομένα αυτά καταδεικνύουν την «ευκαιρία» απεξάρτησης των εθελοντικών φορέων από την κρατική πατρωνία και ενδυνάμωσης της νομιμοποίησής τους (Frangonikoloroulos, 2014). Έτσι, αναδεικνύεται η ανάγκη

εύρεσης νέων, βιώσιμων και διαφανών μεθόδων χρηματοδότησης στη βάση της απεξάρτησης τους από τον έμμεσο και αδιαφανή κρατικό έλεγχο και της σύνδεσης των παροχών με την αξιολόγηση του παραγόμενου έργου (Πετρόπουλος, 2014).

Αν και η διεισδυτικότητα των φορέων στην κοινωνία είναι σχετικά ικανοποιητική, εντούτοις οι φορείς αδυνατούν να δεσμεύσουν και να ενεργοποιήσουν τα μέλη τους (Sotiropoulos & Karamagioli, 2006), με αποτέλεσμα την δυσχέρεια ικανοποίησης των επιχειρησιακών ιδίως αναγκών τους, την κόπωση και την μειωμένη αποδοτικότητα, η οποία ενισχύεται από την εξαιρετικά περιορισμένη απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού.

Η προσέλκυση των εθελοντών πραγματοποιείται κυρίως μέσω φιλικών διασυνδέσεων και εκδηλώσεων, ενώ οι προϋποθέσεις εγγραφής, όταν υφίστανται, είναι η συμφωνία με τους σκοπούς του φορέα και σπανιότερα η ικανότητα της προσφοράς. Ο ρόλος των φιλικών δικτύων εντοπίζεται και στην έρευνα του Πολυζωΐδη (2006). Το δυναμικό των οργανώσεων δεν είναι επαρκές, ιδιαίτερα λόγω του χαμηλού ποσοστού ενεργών μελών, ενώ σύνθητες φαινόμενο αποτελεί η αδιαφορία των μελών και η στάση τους ως «φίλοι του φορέα», παρά ως μέλη με ενεργό συμμετοχή, στάση που επισήμανε ο Willetts (2002) στην έρευνά του. Επιβεβαιώνεται, συνεπώς, το έλλειμμα δημοκρατικής λειτουργίας από την βάση (Warleigh, 2001) και της ασθενούς νομιμοποίησής τους (Polyzoidis, 2008· KAPA RESEARCH, 2012).

6.1.2. Ο ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων ·

Όπως προαναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος, ο εθελοντισμός στην Ελλάδα δεν εκπλήρωσε τον ιστορικά διαμορφωμένο ρόλο του, παρά κυρίως αυτόνομες επιλογές των φορέων (Αμίσης & συν., 2006) ή κρατικές επιταγές με χαρακτηριστικά δεσποτισμού, αποσπασματικότητας και κατακερματισμού (Τσιρώνη, 2009). Η αμοιβαία καχυποψία κράτους-εθελοντικών οργανώσεων εντείνονταν από την απουσία σαφούς πλαισίου (Μάγκου, 2012), και από τον αποκλεισμό των εθελοντών από την πολιτική διαδικασία (Roumeliotis & Jones, 2010) και τον κρατικό σχεδιασμό (Πετμεζίδου & συν., 2015). Όπως διαπιστώνουν σχετικές έρευνες (Ευρωβαρόμετρο, 2013· Huliias, 2014), αποδυναμώθηκε η νομιμοποίηση του εθελοντικού τομέα, ως διαπλεκόμενος με το κράτος και ως αναποτελεσματικός. Σήμερα, όμως,

διαπιστώνεται η ενεργοποίηση μιας αναστοχαστικής διαδικασίας, μιας δυναμική αναζήτησης ενός νέου ρόλου και μια ανάγκη ανακατάληψης του δημοσίου χώρου.

Οι εθελοντικές οργανώσεις θεώρησαν ότι ο ρόλος τους θα πρέπει να είναι ανεξάρτητος από το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα, διατυπώνοντας, έτσι, την ανάγκη διασφάλισης ενός αυτόνομου χώρου έκφρασης αξιών (Bang & Ross, 2009), αλλά και δράσης.

Επιθυμούν την αποκατάσταση του ελλείμματος εμπιστοσύνης, μέσα από ένα σαφές πλαίσιο, το οποίο θα εξαλείφει φαινόμενα μη αξιολογικών κριτηρίων χρηματοδότησης, διαπλοκής, και κομματικοποίησης, θα προωθεί την ιδέα του εθελοντισμού, και θα του αποδίδει την αξία που του αναλογεί. Σύμφωνα με τη ΓΓΝΓ (2012), το θεσμικό πλαίσιο διαμόρφωσης του περιβάλλοντος οφείλει μεν να διέπεται από σαφήνεια, αλλά να σέβεται το εθελοντικό πνεύμα, ώστε να μην αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα.

Όπως αναφέρουν οι Θεοδώρου και Φαρμακάς (2014), η συμμετοχή και ο ρόλος των πολιτών στον καθορισμό προτεραιοτήτων και στην διαμόρφωση πολιτικών υγείας στην Ελλάδα είναι ανύπαρκτη. Φαίνεται, όμως, ότι οι φορείς αναζητούν την διεκδίκηση περισσότερο ενεργού ρόλου στην διακυβέρνηση ως συνδιαμορφωτές πολιτικών, αλλά και ως συνεργάτες του κράτους, δίχως να θεωρούν ότι υπερτερούν έναντι αυτού.

Πιστεύουν ότι δύνανται να αποτελέσουν εκφραστές και διαμεσολαβητές της κοινωνίας των πολιτών, να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους και να συνδιαμορφώσουν το τοπίο ενδιαφέροντος τους, με ιδιαίτερη ευαισθησία στους αδύναμους, συμβάλλοντας έτσι, όχι μόνον στην παραγωγή υπηρεσιών, αλλά και στην κοινωνική αλλαγή (Flanagan & Sadowski, 2011· Graff, 1991).

Η συμβολή του εθελοντισμού είναι δυνατόν να εντοπιστεί σε κάθε επίπεδο, δομή και παραγωγικό στάδιο της φροντίδας υγείας (Delisle et al, 2005). Στην Ελλάδα, όπως αναφέρουν οι Μπίζας (2014) και Νικολέτζος (2014), οι ομάδες συμφερόντων και τα σχήματα επιρροής και εξουσίας των επαγγελματιών υγείας, αναστέλλουν την συμμετοχικότητα των πολιτών, ενώ η σύγχρονη κρίση δημιουργεί επιπλέον ζητήματα. Οι εθελοντικοί φορείς φαίνεται ότι αναγνωρίζουν την αδυναμία τους να αναλάβουν θεσμικούς ή ηγετικούς ρόλους, ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας, γεγονός που όπως προαναφέρθηκε ερμηνεύεται και από την επιβολή και τα χαρακτηριστικά

του ιατροκεντρικού συστήματος, το οποίο μέσω της εξουσίας και της αυθεντίας του δημιουργεί στεγανά και αποκλείει τους αδύναμους κατά πολλές έννοιες φορείς από την διείσδυση τους στο σύστημα υγείας.

Συμπερασματικά, οι εθελοντικοί φορείς επιθυμούν συνεργασίες - συνέργιες με το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα, ιδιαίτερα στην δημιουργία δικτύων δημοσίων-εθελοντικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, εντός ενός ευρύτερου κρατικού σχεδιασμού, διατηρώντας, όμως, σχετική αυτονομία. Αναζητούν την ενδυνάμωση των δυνατοτήτων και του ρόλου τους εντός ενός σαφούς συνεργατικού - υποστηρικτικού πλαισίου, υιοθετώντας μια ολιστική οπτική. Αναγνωρίζουν τον κυρίαρχο και υποστηρικτικό ρόλο του κράτους, επισημαίνουν την υποχρέωση του ιδιωτικού τομέα να διευκολύνει την εθελοντική προσφορά, ενώ παράλληλα διαχωρίζουν την οντολογική ταυτότητα τους.

Διαπιστώνεται μια δυναμική που αναπτύσσεται γενικότερα στον εθελοντισμό και ειδικά στον τομέα της υγείας, ο σημαντικός ρόλος που μπορεί και επιθυμεί αυτός να διαδραματίσει, η υγιής αυτοεικόνα των οργανώσεων που δηλώνεται με την άρνηση της κριτικής και η ομολογία των οργανώσεων ότι δεν αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσχέρειες στην εμπλοκή τους στον τομέα της υγείας. Όλα τα παραπάνω, όμως, έρχονται σε αντίθεση με την αδυναμία τους να καρπωθούν την αύξηση της επιθυμίας προσφοράς, να διεισδύσουν στο σύστημα υγείας, να διαδραματίσουν καίριους ρόλους και να αποτελέσουν «βαλβίδα» εκτόνωσης των ανικανοποίητων υγειονομικών αναγκών.

Τα στοιχεία αυτά οδηγούν στο συμπέρασμα της ανάγκης ενδυνάμωσης όχι μόνον του ρόλου, αλλά και της δομολειτουργικής συγκρότησης των φορέων, ώστε να ενισχυθούν οι δυνατότητές τους ιδιαίτερα αυτές που απαιτούν εξειδικευμένη γνώση και να αποτελέσουν ικανοί διεκδικητές μέρους των κρατικών εξουσιών και αρμοδιοτήτων. Από την άλλη, οι διαμορφωτές της πολιτικής υγείας οφείλουν να αποδεχθούν ότι η συμμετοχική διακυβέρνηση αποτελεί τον μοναδικό δρόμο εφαρμογής αποτελεσματικών και νομιμοποιημένων μεταρρυθμίσεων, λόγω της σχέσης αλλησυμπλήρωσης των αδυναμιών των δύο δρώντων (Seibel, 1989) και την αμοιβαίας ευθύνης και λογοδοσίας (Albareda et.al, 2008) και να επανακαθορίσουν την πολιτική διαδικασία σε μια νέα κατεύθυνση διαμόρφωσης των σχέσεων εθελοντισμού - κράτους (Sokolowski, 2010).

6.1.3. Η εθελοντική προσφορά

Σε συμφωνία με τα ευρήματα της έρευνας της ΓΓΝΓ (2012), η προσφορά των φορέων είναι κυρίως τοπική, εκτός των περιπτώσεων που το αντικείμενο της δράσης απαιτεί συνδρομή σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, στα πλαίσια συνεργασιών με άλλους φορείς ή σε περιπτώσεις όπου ο ωφελούμενος σχετίζεται με τον φορέα ή με την έδρα του.

Αν και οι δράσεις εκτελούνται σε τακτική βάση, αντιμετωπίζοντας συνήθεις χρονίζουσες ανάγκες, μεγάλο ποσοστό του έργου, όποτε απαιτηθεί, αφιερώνεται στην ικανοποίηση εκτάκτων αναγκών, γεγονός που αναδεικνύει την αυξημένη κοινωνική ευαισθησία των φορέων και την ετοιμότητα τους για επικουρική προσφορά στο κρατικό έργο. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η εκτέλεση του συντριπτικού ποσοστού του έργου εκτός υγειονομικών δομών, γεγονός που επιβεβαιώνει την ελλιπή συνεργασία κράτους-φορέων, αλλά και την αδυναμία διεύθυνσης εντός του συστήματος υγείας. Ο Πολυζωίδης (2016) ερμηνεύει τον χαμηλό βαθμό δραστηριοποίησης εντός δημοσίων δομών υγείας, από την έλλειψη σχετικού θεσμικού πλαισίου και από την στερεοτυπική αντίληψη του διαχωρισμού των εργασιών με κριτήριο την αμοιβή.

Διαπιστώθηκε ανοικτότητα των φορέων, στοιχείο που προκύπτει από την απουσία προϋποθέσεων εγγραφής, τον προσανατολισμό της προσφοράς και τον έλεγχο του δικαιώματος χρήσης των υπηρεσιών, ο οποίος υφίσταται στο ήμισυ των φορέων και αφορά μόνον την χρησιμότητα της προσφοράς, χωρίς να στοχεύει στον αποκλεισμό ή τον στιγματισμό των εξυπηρετούμενων. Ακόμη, το μεγάλο ποσοστό φορέων αυτοβοήθειας δεν καταδεικνύει εσωστρέφεια¹⁶⁵, αλλά εντονη πολιτική δραστηριοποίηση.

Τα αντικείμενα δράσης, δίχως να παρουσιάζουν σημαντικές επικαλύψεις, καλύπτουν μεγάλο εύρος αναγκών με κυριότερη την υποστήριξη των ασθενών. Εντούτοις, απουσιάζει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υγείας. Φαίνεται ότι η επιλογή του αντικειμένου δράσης σχετίζεται με τα ζητήματα που αφορούν το άτομο και την οικογένεια, γεγονός που μαρτυρά η συσχέτιση της επιλογής με δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα, αλλά και με τον τόπο κατοικίας.

¹⁶⁵Ο διαχωρισμός αυτός αμφισβητείται μια που οι δεύτερες αφορούν, στοχεύουν και προσφέρουν όχι μόνον σε «εαυτό» αλλά και σε τρίτους όπως στα λοιπά μέλη του συλλόγου, στους συγγενείς, στους ασθενείς που δεν αποτελούν μέλη αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα / κοινωνία.

Ένα σημαντικό ποσοστό των εθελοντών προσέφεραν τις υπηρεσίες τους σε περισσότερες εθελοντικές οργανώσεις. Το στοιχείο αυτό μας προδίδει το ενιαίο του εθελοντικού χώρου και μια εν δυνάμει κινητικότητα μεταξύ των εθελοντικών φορέων. Έτσι, εθελοντικοί χώροι που δύνανται να προσελκύσουν ευκολότερα εθελοντές, μπορούν να αποτελέσουν πύλη εισόδου των πολιτών στον εθελοντισμό. Επίσης, υποψία αποτελεί ότι η εθελοντική προσφορά μπορεί να «μην έχει αντικείμενο», αλλά να συναρτάται εντονότερα με άλλους παράγοντες.

Εντοπίστηκε συνέχεια στην εθελοντική προσφορά των φορέων και των εθελοντών, με προσφερόμενο χρόνο κατά μέσο όρο τις 8,08 ώρες ανά εβδομάδα, 12,26 ημέρες ανά μήνα, και 32,89 εβδομάδες ανά έτος¹⁶⁶. Τα ευρήματα συγκλίνουν με αυτά των ερευνών του ΥΥΚΑ (2008) και της ΓΓΝΓ (2012). Το αποτέλεσμα της σταθερής εντός του έτους προσφοράς έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα άλλων ερευνών, οι οποίες διαπιστώνουν σημαντικά μικρότερα ποσοστά τακτικής προσφοράς. Το γεγονός αυτό πιθανόν να ερμηνεύεται από το φαινόμενο της θετικής πόλωσης του δείγματος.

Συμπερασματικά, η πρόθεση εθελοντικής προσφοράς μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη, και όπως αναφέρουν και άλλες έρευνες με αυξητικές τάσεις (ΓΓΝΓ, 2012· HUMAN GRID, 2012· GHK, 2010), που εξαρτάται ,όμως, από τις πολιτικές συμφιλίωσης του προσωπικού βίου με το εθελοντικό έργο, αλλά και με την αύξηση της ενεργούς συμμετοχής στον φορέα. Επίσης, η σημαντική διαφορά εμπιστοσύνης που δηλώνουν οι πολίτες μεταξύ των φορέων και του εθελοντισμού, όπου αυξημένη παρουσιάζεται στον δεύτερο, (HUMAN GRID, 2012), οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αύξηση της νομιμοποίησης των φορέων θα αποτελέσει παράγοντα αύξησης της εθελοντικής προσφοράς.

Οι εθελοντές θεωρούν σημαντικότερη προσφορά το χρόνο και την ενέργεια. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ή σε έτη εθελοντικής προσφοράς τις ηγετικές ικανότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία. Επίσης, διαφαίνεται η ανάγκη αναγνώρισης των προσόντων των εθελοντών, γεγονός που εφαρμόζεται μερικώς σε οργανώσεις που διαθέτουν επαγγελματικά χαρακτηριστικά.

¹⁶⁶ Η κατά προσέγγιση προσφορά των 6.779 εθελοντών στον τομέα της υγείας στους υπό διερεύνηση δήμους υπολογίζεται σε 1.801.527 εργατοώρες που μεταφράζεται με βάση τον βασικό μισθό (510,95€) σε έργο αξίας 920.490.417€. Λόγω του γεγονότος ότι όλοι οι παράγοντες είναι κατά προσέγγιση, η υποσημείωση στοχεύει όχι στην εκτίμηση της αξίας του έργου των εθελοντών, αλλά στην δημιουργία αδρής εντύπωσης για την εν δυνάμει οικονομική προσφορά των εθελοντών.

Σχετίζοντας τις αυξημένες ανικανοποίητες υγειονομικές ανάγκες (Zavras et.al., 2016) με το μικρό αριθμό εξυπηρετούμενων από την πλειονότητα των φορέων, συμπεραίνουμε την χαμηλή παραγωγικότητά τους, παρά τους διατιθέμενους εσωτερικούς και ιδιαίτερα ψυχικούς πόρους. Επίσης, επισημαίνεται η απουσία μεθόδων ή μηχανισμών εσωτερικής ή εξωτερικής αξιολόγησης, πλην ελάχιστων περιπτώσεων, με συνέπεια να καθίσταται ασαφές το κόστος της προσφοράς. Η χαμηλή παραγωγικότητα και η απουσία μηχανισμών αξιολόγησης, λογοδοσίας και μετρήσεως της αποτελεσματικότητας, αποτελεί σημαντικό έλλειμμα στην λειτουργία των φορέων (GHK, 2010· Μπουρίκος, 2013· Huliaras, 2014), αλλά και του κράτους, συμβάλλοντας στην δημιουργία «θολού τοπίου» και απονομιμοποίησης του εθελοντικού έργου.

Εκ των παραπάνω, συμπεραίνεται ότι υφίσταται υψηλό επίπεδο προθέσεων προσφοράς, με δαπάνη υψηλών προσωπικών πόρων, αν και αυτό δεν μεταφράζεται σε αποτελεσματικότητα¹⁶⁷, με συνέπεια την μερική απαξίωση των φορέων, αλλά και την κόπωση των μελών τους.

Η καθολικότητα της κατοχής Ελληνικής υπηκοότητας και της μόνιμης διαμονής στην Ελλάδα συμφωνούσε με το προφίλ του ευρύτερου πληθυσμού των Δήμων, ενώ η εγγύτητα της κατοικίας από τον φορέα ερμηνεύτηκε από την σχετικά μικρή έκταση και την οικιστική ανάπτυξη των Δήμων.

Η ηλικιακή ομάδα άνω των 51 ετών «ηγήθηκε» των φορέων, η ομάδα ηλικιών 41-50 κυριάρχησε στα μέλη. Τα ευρήματα συναντώνται και στα αποτελέσματα των ερευνών των Πολυζωΐδη (2006) και της ΓΓΝΓ (2012). Η υποεκπροσώπηση που εμφανίζεται στις μικρές και μεγάλες ηλικίες, συνδέεται με την απουσία πολιτικών συμφιλίωσης της εθελοντικής δράσης με τον ατομικό βίο και με την ασθενή έως ανύπαρκτη προώθηση του εθελοντικού πνεύματος και της εθελοντικής παιδείας (GHK, 2010).

Η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών που διαπιστώθηκε από την έρευνα, συναντάται στη διεθνή βιβλιογραφία (Pires et.al., 2010), και ερμηνεύεται από τη χαμηλότερη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας και το αυξημένο επίπεδο αλτρουισμού, ενσυναίσθησης και αυτοπροσφοράς (Wilson, 2000).

¹⁶⁷ Η έρευνα ΘΑΛΗΣ (2016) του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, διαπίστωσε ικανοποιητική αποτελεσματικότητα στο 60% των ΜΚΟ.

Η έρευνα, εντόπισε μεγαλύτερη συμμετοχή των εγγάμων έναντι των αγάμων. Οι έγγαμοι και οι οικογένειες με παιδιά παρουσιάζουν αυξημένη πιθανότητα εθελοντικής προσφοράς (Rotolo, 2000), πιθανόν λόγω της αύξησης της ευαισθησίας επί κοινωνικών ζητημάτων, αλλά και λόγω της αύξησης της ανησυχίας και της ανάγκης πρόληψης και αντιμετώπισης ζητημάτων που «απειλούν» την οικογένεια. Σε ασυμφωνία με τα δημογραφικά δεδομένα, η μεγαλύτερη εκπροσώπηση όσων είχαν δύο παιδιά έναντι αυτών που είχαν ένα ή τρία, ίσως δηλώνει το παράδοξο της εντονότερης δέσμευσης από τις οικογενειακές υποχρεώσεις στις οικογένειες με ένα παιδί απ' ότι με δύο. Έτσι, μπορεί να αναφερθεί ότι συμμετέχουν στον εθελοντισμό τα νοικοκυριά με ένα μέλος που αφορούν τους άγαμους ή τους χήρους και τα νοικοκυριά με τέσσερα μέλη που συνήθως δηλώνουν ζεύγος με δύο τέκνα.

Τα μέσα - χαμηλά εισοδηματικά στρώματα, οι απασχολούμενοι και όσοι έχουν σταθερές σχέσεις εργασίας συμμετέχουν εντονότερα στον εθελοντισμό, με σημαντική παρουσία των συνταξιούχων και των ανέργων. Αντιθέτως, υποεκπροσωπούνται οι σπουδαστες-μαθητές και όσοι δήλωσαν οικιακά. Σε σύγκριση με την έρευνα του Πολυζωΐδη (2006) και της ΓΓΝΓ (2012), εντοπίστηκε διαφοροποίηση στην εντονότερη σε αυτές παρουσία των συνταξιούχων. Επίσης, εντοπίζεται μερική ασυμφωνία των αποτελεσμάτων με την διεθνή βιβλιογραφία, αναφορικά με το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής των χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων (McBride et.al., 2011), των ανέργων και εργαζομένων πλήρους απασχόλησης. Η διαφοροποίηση αυτή πιθανόν να ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της κρίσης. Ειδικότερα, όσον αφορά τα εισοδήματα, μεταβλήθηκε η κλιμάκωση τους λόγω της αύξησης των εισοδηματικών ανισοτήτων και της μετακύλησης μεγάλου μέρους της μεσαίας τάξης στα χαμηλά εισοδήματα (Μπαλούρδος, 2011). Επιπλέον, το μεγάλο ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα, οδήγησε στη δημιουργία μιας διακριτής πλέον τάξης, η οποία αναζητά στον εθελοντικό τομέα διαύλους εύρεσης εργασίας (Huang et.al., 2009) και αναζήτησης της απολεσθείσας της κοινωνικότητας (Prouteau & Wolf, 2008).

Σχετικά με την κατάσταση εργασίας τα σταθερά εισοδήματα των εργαζομένων με πλήρη απασχόληση, παρέχουν αυξημένο αίσθημα ασφάλειας, οπότε και ψυχικών αποθεμάτων, ώστε αυτά να διατεθούν σε ανθρώπους που τελούν σε δυσμενέστερη κατάσταση (Clary et.al., 1994, 1998). Επίσης, επιβεβαιώθηκε η θέση της μη γραμμικής σχέσης των εισοδημάτων με την συμμετοχή και η αυξημένη συμμετοχή

της μεσαίας τάξης (Lee & Brudney, 2010), καθώς και η μεγαλύτερη συμμετοχή των ατόμων σε ηλικία συνταξιοδότησης έναντι των νέων, γεγονός που ερμηνεύεται από την οικονομική επάρκεια και τον διαθέσιμο χρόνο των πρώτων (Wilson, 2000).

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, η έντονη διαφοροποίηση του δείγματος έναντι των δημογραφικών στοιχείων των Δήμων, μας αποκαλύπτει το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης ως ένα από τα χαρακτηριστικά του προφίλ των εθελοντών, ενώ μας υποψιάζει για πιθανά εμπόδια που αντιμετωπίζουν άτομα χαμηλότερης βαθμίδας. Όμοια ευρήματα παρουσιάστηκαν στις έρευνες της ΓΓΝΓ (2012) και του Πολυζωΐδη (2006), ενώ η σχέση συμμετοχικότητας και επιλογής του πεδίου της εθελοντικής δράσης με το επίπεδο εκπαίδευσης αναφέρεται και στην διεθνή βιβλιογραφία (Smith, 1999), ως προσδιοριστής της κοινωνικοοικονομικής και πνευματικής κατάστασης του ατόμου.

Ως κυριότεροι λόγοι προσωρινής διακοπής της εθελοντικής προσφοράς, αναδείχθηκαν οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις και η έλλειψη χρόνου, εμπόδια που συναντώνται στο σύνολο των σχετικών ερευνών, ενώ εντοπίστηκαν, επίσης, η ασθένεια και οι σπουδές.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η «άσκηση πίεσης» (όχι ως καταναγκασμός) από τον κοινωνικό περίγυρο (Penner, 2004), όπως η οικογένεια και οι φίλοι, αλλά και η συμμετοχή αυτών στον εθελοντισμό (Wymer, 1997). Η αναζήτηση των μυστών στον εθελοντισμό επιβεβαίωσε τον σημαντικό ρόλο των «σημαντικών άλλων» και των οικογενειακών καταβολών, αλλά και το έλλειμμα προβολής και προώθησης του κινήματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, οδήγησαν στο συμπέρασμα της ισχυρής δέσμευσης με τον εθελοντισμό, της ασθενούς δέσμευσης με τον φορέα και το αντικείμενο της προσφοράς, την ύπαρξη δυναμικής κινητικότητας, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό επιθυμεί την αύξηση της προσφοράς του. Η ισχυρή δέσμευση με τον εθελοντισμό αποτελεί έκφανση της αύξησης του εθελοντικού ρεύματος που απεικονίζεται στο σύνολο των σύγχρονων ερευνών, ενώ η ασθενής δέσμευση με τους φορείς πιθανόν να αντικατοπτρίζει την αναποτελεσματικότητα και το έλλειμμα εμπιστοσύνης προς αυτούς, ενώ προκαλεί έναν φαύλο κύκλο με την μείωση των ενεργών μελών (Gratton et.al., 1997). Επίσης, διαπιστώθηκε υψηλό ποσοστό «αδέσμευτων εθελοντών», που σε συσχέτιση με την πρόθεση κινητικότητάς τους,

επιβεβαιώνεται η αδυναμία των οργανώσεων να επιτύχουν δέσμευση με τον φορέα. Ομοίως, η μελέτη HUMAN GRID (2012) διαπίστωσε αυξημένα ποσοστά τακτικών εθελοντών μη μελών. Η αύξηση της δέσμευσης με τον φορέα, σύμφωνα με τους Preston και Brown (2004), πέραν των υπολοίπων παραμέτρων, δύναται να ενισχυθεί από την αύξηση της συμμετοχικότητας στις δημοκρατικές διαδικασίες και στα διοικητικά όργανα των φορέων, ενώ θετικά συμβάλει και η παρατηρηθείσα αμυδρή αύξηση της συμμετοχής των χρηστών (Flanagan & Sadowski, 2011).

Μπορούμε, κατά συνέπεια, να θεωρήσουμε ότι ο χώρος του εθελοντισμού μπορεί να θεωρηθεί σχετικά ενιαίος, με συνέπεια την δυνατότητα κινητικότητας μεταξύ των διαφορετικών αντικειμένων ή και εκφάνσεών του. Η θεραπεία των παθογενειών του χώρου και η αναδιοργάνωση των φορέων με συνέπεια την αύξηση της νομιμοποίησης και αποτελεσματικότητάς τους, θα αποτελέσει μηχανισμό ενίσχυσης της δέσμευσης με το αντικείμενο δράσης και τους φορείς, αυξάνοντας την προσφορά (Brodie et.al., 2011), το ποσοστό ενεργών μελών (Rotolo & Berg, 2010) και τη δέσμευση των εμπλεκομένων με την προαγωγή της υγείας (Cochrane et.al., 2014).

6.1.4. Μεταβολές του εθελοντικού τοπίου λόγω της σύγχρονης οικονομικής κρίσης

Όπως αναφέρει η Σημήτη, (2014), η οικονομική κρίση επηρέασε και τις εθελοντικές οργανώσεις, με αποτελέσματα που διαφοροποιούνται αναλόγως του μεγέθους, των χαρακτηριστικών και του πεδίου δράσης τους.

Η ανάγνωση των αποτελεσμάτων κάνει αντιληπτή μια δυναμική της εθελοντικής προσφοράς που οφείλεται κυρίως στην αυξητική τάση της ενασχόλησης, η οποία ερμηνεύτηκε στα προηγούμενα υποκεφάλαια και λιγότερο στην αύξηση της συμμετοχής των χρηστών των υπηρεσιών.

Επιπλέον λόγος αύξησης της δυναμικής του εθελοντισμού που σχετίζεται με την κρίση, αποτελεί το έλλειμμα αντιπροσωπευτικότητας των πολιτών από το πολιτικό σύστημα (Stadelmann-Steffens & Freitag, 2010). Το στοιχείο αυτό συνάγεται από την θέση των ερωτηθέντων ότι ενώ το έργο δεν επηρεάζεται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, οι σχέσεις με το κράτος δεν εντοπίζονται υγιείς, δηλώνοντας έμμεσα την κατ' ουσίαν απουσία πολιτικού πλουραλισμού .

Η σύνθεση των εθελοντών της έρευνας παραμένει σχετικά αμετάβλητη. Η διαπίστωση της Σάλτου (2013) ότι η σκυτάλη του εθελοντισμού μεταβαίνει από τους, συνταξιούχους στους νέους, τους εργαζόμενους, τους άνεργους και τους ωφελούμενους επιβεβαιώνεται σε μικρό βαθμό, όπως και η διαπίστωση του Zannis (2012) για την μετακύληση της μεσαίας τάξης στην ομάδα των ωφελούμενων.

Ένας επιπλέον λόγος αύξησης της τάσης εθελοντικής προσφοράς, αποτελεί η αύξηση των κινήτρων και της διάθεσης για προσφορά. Τα κίνητρα που παρουσίασαν μεγαλύτερη αύξηση αποτελούν η ανάπτυξη της προσωπικότητας, η ενδυνάμωση της αξίας του εθελοντισμού, η βελτίωση της αυτοεκτίμησης και η αναβάθμιση της αξίας της προσφοράς λόγω αδυναμίας του κράτους και της κοινότητας να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες ανάγκες. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν μερικώς με αυτά της HUMAN GRID (2012), της ΓΓΝΓ (2012) και της GHK (2010), εκτός αυτών που αφορούν την επαγγελματική αποκατάσταση και την απόκτηση δεξιοτήτων. Εντοπίζονται, συνεπώς, ως κίνητρα ενδογενή χαρακτηριστικά της προσωπικότητας (Clary et.al., 1994· Finkelstein, 2008) και κοινωνικά καθορισμένα κίνητρα (Okun & Eisenberg, 1992), ενώ απουσιάζουν αυτά της ατομικής ωφέλειας.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το 17% της μεταβλητότητας των κινήτρων ερμηνεύονται από τον προσφερόμενο χρόνο (ώρες/εβδομάδα) και από τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό.

Περαιτέρω στοιχεία που συνέβαλαν στην ενίσχυση των κινήτρων είναι η αύξηση της εμπιστοσύνης στους φορείς λόγω προσμονής αλλαγών στη λειτουργία τους και της σημαντικότητας του εθελοντικού έργου λόγω των αυξημένων αναγκών. Επιπλέον, συνέβαλαν σημαντικά η ανεπάρκεια του κράτους και των φορέων να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις, αλλά και η αναγνωρισιμότητα της προσφοράς. Με τα κίνητρα σχετίζονται, επίσης, το αντικείμενο προσφοράς, η θέση στον φορέα, το έτος ενασχόλησης, η ηλικία, το μηνιαίο εισόδημα και η συμμετοχή στον φορέα μέλους του κοντινού περιβάλλοντος του εθελοντή.

Αμυδρή αύξηση λόγω κρίσης εντοπίστηκε και στα αποτελέσματα (outcomes) της εθελοντικής δράσης με κυριότερη την κατάκτηση εμπειριών.

Η ανάλυση ερμηνεύει κατά 17% την μεταβλητότητα των αποτελεσμάτων από τους παράγοντες των ετών εθελοντικής προσφοράς (αρνητική σχέση) και τον αριθμό μελών της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό. Η μεταβολή,

επιπλέον, σχετίζονταν με δημογραφικά στοιχεία, με μεταβλητές σχέσης με το φορέα. Οι άντρες, αν και συμμετέχουν λιγότερο, βιώνουν μεγαλύτερη αύξηση των αποτελεσμάτων, ενώ μικρότερες απολαβές είναι των μελών του ΔΣ και των παλαιότερων στο κίνημα, φανερώνοντας την «κόπωση».

Διαπιστώνεται, συνεπώς, σε επιβεβαίωση των αναφερόμενων στην βιβλιογραφία, η σύνδεση των κινήτρων με τα αποτελέσματα (Ferreira et.al., 2012), καθώς και των αποτελεσμάτων με την εκπλήρωση των αρχικών προσδοκιών (Zini & Sgan-Cohen, 2008) και με την ποιότητα της επικοινωνίας (Pauline, 2011). Ειδικότερα, στην έρευνα διαπιστώθηκε ως ισχυρότερο κίνητρο αυτό της ανάπτυξης της προσωπικότητας, που εκτιμάται ότι σχετίζεται με το αποτέλεσμα της κατάκτησης εμπειριών, σχέση που ερμηνεύεται από την ανάγκη μείωσης της ανασφάλειας που επήλθε λόγω κρίσης. Επιπλέον, η μικρότερη απολαβή αποτελεσμάτων εκτιμάται ότι σχετίζεται με τον μεγαλύτερο βαθμό σύνδεσης με τον εθελοντισμό, σχέση που ερμηνεύεται από την αναποτελεσματικότητά του στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης, αλλά και από την μικρή συμμετοχή των μελών.

Η οικονομική κρίση δεν φάνηκε να αύξησε τα εμπόδια στην εθελοντική προσφορά. Η ανάλυση έδειξε ότι η μεταβλητότητα των εμποδίων σχετίζονταν κατά 9% με την ανεπάρκεια των εισοδημάτων για ικανοποίηση βασικών αναγκών και με τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας που βαρύνουν το νοικοκυριό. Τα αποτελέσματα αυτά, καθώς και η διαπίστωση της συσχέτισης των εμποδίων με το επίπεδο εκπαίδευσης, επιβεβαιώνουν την θέση ότι τα οικονομικά ζητήματα (McBride & Lough, 2010) και το έλλειμμα του διαθέσιμου χρόνου (Sundeen & Raskoff, 2000), ως αποτέλεσμα των αγοραίων, κοινωνικών ή προσωπικών μεταβολών (Dolnikar & Randler, 2004), αποτελούν σημαντικό περιοριστικό παράγοντα της εθελοντικής δράσης.

Επιπλέον παράγοντας που διαπιστώθηκε ότι επηρέαζε τα εμπόδια ήταν η απουσία απολαβών ή διευκολύνσεων από τον φορέα, η οποία εντοπίστηκε και σε άλλες έρευνες στην Ελλάδα (Πολυζωίδης, 2006). Διαπιστώθηκε ότι ενεργούν ως εμπόδια ο σιγματισμός και η παρείσφρηση στον φορέα «ψευδοεθελοντών» και ατόμων που στοχεύουν στην ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων. (Tritter et.al., 2003· Μακρής, 2014).

Επίσης, δεν δηλώθηκαν σημαντικές δυσχέρειες στην εμπλοκή των φορέων

στον τομέα της υγείας, αν και εκφράστηκαν αντιφατικές απόψεις σχετικά με την συνεργασία με τους επαγγελματίες υγείας. Η δήλωση αυτή σε συσχέτιση με τα πλείστα εμπόδια στην διείσδυση των φορέων στο δημόσιο σύστημα υγείας που αναφέρονται στην Ελληνική βιβλιογραφία (Σουλιώτης, 2015· Νικολέτζος, 2015), μαρτυρά ότι η κρίση δεν μετέβαλε την ισορροπία ισχύος μεταξύ των φορέων και του ιατροκεντρικού συστήματος υγείας, ενώ οι φορείς δεν είναι ώριμοι να διεκδικήσουν τον ρόλο τους.

Παράγοντες άρσης των εμποδίων που εντοπίστηκαν αποτελούν η ηθική στήριξη των εθελοντών από το στενό τους περιβάλλον και η φυσική εγγύτητα των φορέων με τις υγειονομικές δομές που βελτιώνει τις σχέσεις με τους επαγγελματίες υγείας και ενισχύει τον αμοιβαίο σεβασμό σε ζητήματα συνεργασίας και εκτέλεσης του έργου (Chrostowski et.al., 2015) και ειδικότερα για την παρούσα έρευνα, των ασθενών των ομάδων αυτοβοήθειας με τα αρμόδια τμήματά τους.

Η μεταβολές των κινήτρων, των εμποδίων και των αποτελεσμάτων παρουσίασαν ασθενή θετική συσχέτιση, στοιχείο που επιβεβαιώνει την εξίσωση της συμμετοχικότητας στον εθελοντισμό (Brodie et.al., 2011).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η υπαναχώρηση της στήριξης του εθελοντισμού από το κράτος, όσο αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι υπήρχε, δεν φάνηκε να επηρεάζει την εθελοντική προσφορά, αν και αναφέρθηκε η αναστολή των αποτελεσμάτων μέσω της απαξίωσης του έργου των φορέων (Handy & Cnaan, 2007), στοιχείο που συμπεριλαμβάνεται στα αποτελέσματα της έρευνας της GHK (2010).

Η κρίση δεν φάνηκε να μετέβαλε σημαντικά τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της αποτελεσματικότητας της εθελοντικής προσφοράς, των προσφερομένων υπηρεσιών, της ομάδας στόχου, του σκοπού και του τρόπου δράσης. Αμυδρή μεταβολή εντοπίστηκε στην αύξηση της έντασης της ζήτησης και στον αριθμό των χρηστών, στον προσανατολισμό στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών και στην ανάπτυξη καινοτομιών. Η διαπιστωμένη αύξηση των υγειονομικών αναγκών και η μείωση της προσβασιμότητας στο σύστημα υγείας (Karaniolos et.al., 2013· Eurofound, 2014) δεν φαίνεται να ικανοποιούνται από τους εθελοντικούς φορείς πέραν λιγοστών περιπτώσεων, όπως των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων, ενώ η ελάχιστος βαθμός εισαγωγής καινοτομιών κινδυνεύει να αποτύχει λόγω ελλειμμάτων τεχνογνωσίας (Zannis, 2012) και διαύλων διάχυσης της

γνώσης.

Η μείωση της πίστης στην αποτελεσματικότητα των φορέων επηρεάζει αρνητικά την αποτελεσματικότητα των εθελοντών, ενώ οι νεότεροι στον εθελοντικό χώρο και αυτοί με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους φορείς παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό αλλαγών, δηλώνοντας με τον τρόπο αυτόν την αδύναμη δέσμευση με την ισχύουσα κουλτούρα και την πιθανότητα να αποτελέσουν την ομάδα διάχυσης της νέας.

Επιπλέον λόγοι αύξησης του εθελοντικού ρεύματος φαίνεται να είναι η αύξηση της εμπιστοσύνης και η ενδυνάμωση της δέσμευσης με τους εθελοντικούς φορείς και με το αντικείμενο της προσφοράς, αν και η στάση για την αποτελεσματικότητά τους ήταν αρνητική. Η εμπιστοσύνη στους φορείς δείχνει να σχετίζεται με την πεποίθηση της αλλαγής λειτουργίας των φορέων, ενώ η πίστη στην αποτελεσματικότητά τους με τον μύστη. Οι έχοντες περισσότερα έτη στον εθελοντικό χώρο δεν δείχνουν μεταβολή στην εμπιστοσύνη τους προς τους φορείς αλλά μεγαλύτερη δέσμευση με αυτούς.

Στην αύξηση της εθελοντικής προσφοράς συνέβαλε το αίσθημα του επείγοντος και η αύξηση της σημαντικότητας της προσφοράς που προκλήθηκε από την αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας και τη μείωση της προσβασιμότητας, στοιχείο που επισημαίνει και ο Petrakis (2012).

Επίσης, αυξητική τάση της εθελοντικής προσφοράς μπορεί να σχετιστεί πέραν των προσωπικών ζητημάτων που προκάλεσε η κρίση και με την αύξηση των εθελοντικών οργανώσεων, σε αντίθεση με τα αποτελέσματα της Loukidou (2013). Η έρευνα δεν διαπίστωσε σημαντική μεταβολή των μορφών του εθελοντισμού στον τομέα της υγείας (κινηματικές, άτυπες, κλπ), όπως άλλες σύγχρονες έρευνες στην Ελλάδα (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014· Rakopoulos, 2014· Zambeta, 2014· Vathakou, 2015). Εκτός των ορίων της έρευνας, εντοπίστηκε σημαντική παρουσία των νέων μορφών στον τομέα της πρόνοιας. Έτσι, η νέα ταυτότητα των εθελοντών (Pantazidou, 2013) και ο κοινωνικός μετασχηματισμός (Lim & Laurence, 2015) που κυοφορούνται από το νέο εθελοντικό ρεύμα δεν εντοπίστηκαν στις εθελοντικές οργανώσεις της έρευνας.

Η ανάγνωση των παραπάνω δεδομένων παρουσιάζει ευνοϊκό κλίμα για την μάλλον ρεφορμιστική, παρά ριζοσπαστική ανάπτυξη του εθελοντικού κινήματος, λόγω της αύξησης των κινήτρων και των αποτελεσμάτων, αλλά και του αμετάβλητου

των εμποδίων, τα οποία δύνανται να μειωθούν με φιλικές προς τον οικογενειακό και επαγγελματικό βίο πολιτικές και μεθόδους. Επίσης, στο θετικό του κλίματος πρέπει να προστεθεί η αύξηση της εμπιστοσύνης και της δέσμευσης με τον εθελοντισμό και τους φορείς. Το θετικό κλίμα, όμως, δεν επιφέρει ανάλογα αποτελέσματα, εάν πρώτιστα δεν ικανοποιηθεί η δεδηλωμένη απαίτηση της μεταβολής του τρόπου λειτουργίας και της αύξησης της αποτελεσματικότητας των φορέων, καθώς και η ενεργοποίηση του «απόντος» κράτους.

Η οικονομική κρίση μετέβαλε ιδιαίτερα το ύψος και τη σύνθεση των εσόδων των εθελοντικών φορέων, κι ενώ δεν επηρέασε σημαντικά το έργο τους και τη μεταβολή του είδους των δαπανών, προκάλεσε κόπωση, απογοήτευση λόγω της απαξίωσης της προσφοράς τους και διάρρηξη των μεταξύ τους σχέσεων. Η αρχή της κρίσης περιόρισε σημαντικά την κρατική χρηματοδότηση σε όσους την λάμβαναν, ενώ η εξέλιξη της κρίσης την κατέστησε στην πλειονότητα των περιπτώσεων ανύπαρκτη. Τα ζητήματα βιωσιμότητας που προέκυψαν, έστρεψαν τους φορείς είτε στον περιορισμό και την εστίαση της δράσης τους, είτε στην εύρεση νέων πόρων (Petrooulos & Valvis, 2015). Ιδιαίτερα οι φέροντες επαγγελματικά στοιχεία στράφηκαν στην άντληση πόρων από ιδιωτικά, εθνικά, ή ευρωπαϊκά προγράμματα (Polyzoidis, 2015), ή ακόμη από καινοτόμες οδούς. Αν και ορισμένοι εντοπίζουν σημαντικά ζητήματα βιωσιμότητας στους «μικρούς φορείς» (Huliaras, 2014), η έρευνα διαπίστωσε ότι αυτοί κατά δήλωσή τους, δεν υπέστησαν ιδιαίτερος σημαντικές επιπτώσεις από την κρίση, πιθανόν λόγω του περιορισμένου εύρους των δράσεων, αλλά και σε περιπτώσεις λόγω της ανεξαρτησίας των εσόδων από την κρατική χρηματοδότηση. (Polyzoidis, 2008, 2009). Δεν εντοπίστηκε η προσαρμογή των δράσεων των φορέων σύμφωνα με την βούληση των χορηγών, η υιοθέτηση τεχνικών της αγοράς, ή η μεταβολή θεμελιωδών χαρακτηριστικών τους, όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία (Μποτετζάγιας & Κουτίβα, 2013· Loukidou, 2014).

Τα φαινόμενα της κρατικής ρύθμισης των χαρακτηριστικών του εθελοντικού τομέα με εργαλείο τη χρηματοδότηση (Βερνίκος, 2011), καθώς της άνισης κρατικής αντιμετώπισης φαίνεται να περιορίζονται σε μεγάλη έκταση. Εκ των παραπάνω, προκύπτει η απαίτηση της κρατικής υποστήριξης των εθελοντικών φορέων, μέσω της βελτίωσης της φορολογικής μεταχείρισης και της μεθόδου κρατικής χρηματοδότησης, ιδιαίτερα με την αύξηση της διαφάνειας και την σύνδεσή της με την αξιολόγηση.

Η κρίση αύξησε σε μικρό βαθμό τη συνεργασία των οργανώσεων με άλλους φορείς, και ιδιαίτερα με άλλες εθελοντικές οργανώσεις, δίχως να επηρεάζει τον ανταγωνισμό μεταξύ τους, ο οποίος δεν παρουσιάζεται έντονος, όπως αναφέρεται από ορισμένους συγγραφείς (Έργο Πολιτών, 2011· ΓΓΝΓ, 2012· Vathakou, 2015). Η ελλιπής συνεργασία και ο μικρός βαθμός επικοινωνίας, πιθανόν να σχετίζεται με την ανισότητα στην κρατική διεισδυτικότητα που προκαλεί καχυποψία (Σημίτη, 2014), αλλά και με την ασθενή κουλτούρα συνεργασιών.

Σε συμφωνία με τα αναγραφόμενα στην βιβλιογραφία επί της επιρροής των κρίσεων στις συνεργασίες μεταξύ των φορέων (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014· Archambault et.al., 2014) διαπιστώθηκε ότι η κρίση ενίσχυσε τη στάση έναντι της συμμετοχής σε ένα ευρύτερο δίκτυο κοινωνικών δομών με τοπικό συντονισμό, ώστε να αντιμετωπιστούν τα αποτελέσματα της κρίσης και συντονισμού με άλλους εθελοντικούς φορείς. Τα δεδομένα αυτά επιβεβαίωσαν τη θετική στάση σε συνεργασίες - συνέργιες, ιδιαίτερα με συγγενείς φορείς, είτε αυτό μεταφράζεται σε τόπο, σε ταυτότητα ή σε στοχεύσεις, με αύξηση της επιφυλακτικότητας έναντι του κεντρικού κράτους (Σωτηρόπουλος, 2015). Όμως, αν και η κρίση δημιούργησε τις προϋποθέσεις αύξησης των συνεργασιών, «το παράθυρο ευκαιρίας δεν άνοιξε» για τις εθελοντικές οργανώσεις.

Συμπερασματικά, η κρίση προκάλεσε αύξηση της αποδοχής του έργου των εθελοντών από την κοινωνία, ενίσχυση του εθελοντικού ρεύματος και συσπείρωση των εθελοντών στις οργανώσεις τους. Όμως, οι φορείς δεν φάνηκε να καρπώθηκαν τη νέα δυναμική (Tsaliki, 2010).

Εντούτοις, αναφαίνεται η υπόρρητη ομολογία των φορέων για την ανάγκη αλλαγής της εσωτερικής λειτουργίας, αλλά και της οργανωσιακής τους κουλτούρας, σε ένα «ασφαλές-τυπικό» πλαίσιο, ώστε να καταστεί δυνατή η προσαρμογή τους στο νέο περιβάλλον και να ικανοποιήσουν τις νέες ανάγκες. Απαραίτητη, όμως, προϋπόθεση των αλλαγών είναι η ενεργοποίηση του κράτους, στην κατεύθυνση της αλλαγής του υφιστάμενου πλαισίου, της υποστήριξης, ενδυνάμωσης και ένταξης του εθελοντικού χώρου στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισης των αυξημένων αναγκών που προκάλεσε η κρίση.

Εν κατακλείδι, η κινητικότητα στον εθελοντικό τομέα μας υποψιάζει ότι η κρίση μπορεί υπό προϋποθέσεις να αποτελέσει παράθυρο ευκαιρίας για την

αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου (Sotiropoulos, 2014).

6.1.5. Στάση των εθελοντών και των φορέων αυτών έναντι στην εισαγωγή χαρακτηριστικών επαγγελματισμού με έμφαση στις πολιτικές Δ.Α.Π..

Όπως αναφέρουν σύγχρονες μελέτες στον Ελληνικό χώρο, οι εθελοντικές οργανώσεις εγκλωβισμένες στην ισχυρή εθελοντική κουλτούρα και στην κρατική εξάρτηση (Valvis, 2014), δεν μπόρεσαν να εκσυγχρονιστούν, μεταβάλλοντας την οργανωσιακή τους δομή (Sotiropoulos, 2014), υιοθετώντας σύγχρονα εργαλεία διοίκησης και διαχείρισης (Polyzoidis, 2012), εισάγοντας τις νέες τεχνολογίες (ΓΓΝΓ, 2012) και αυξάνοντας την εξωστρέφεια. Η πλειονότητα των λιγοστών προσπαθειών εισαγωγής νέων μεθόδων και καινοτομιών επιχειρήθηκαν εν τη απουσία εξειδικευμένου προσωπικού, με κίνδυνο η προσπάθεια να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα (Dolnicar & Lazarevski, 2009).

Όμως, η έρευνα εντόπισε μια δυναμική εκσυγχρονισμού, η οποία στηρίζεται από το σύνολο των δρώντων στον εθελοντικό χώρο.

Αν και η πλειονότητα των φορέων δεν παρουσιάζει στοιχεία επαγγελματισμού, διαπιστώθηκε ιδιαίτερα θετική στάση των εθελοντών και των φορέων αυτών στην εισαγωγή ορισμένων χαρακτηριστικών επαγγελματισμού, τα οποία αφορούσαν κυρίως πολιτικές Δ.Α.Π.. Οι φορείς και οι εθελοντές δεν παρουσίασαν σημαντικές διαφορές ως προς τις θέσεις τους, γεγονός που καταδεικνύει την κοινή αντίληψη.

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τους εθελοντές, έντονος βαθμός συμφωνίας διαπιστώθηκε στη δημιουργία γραφείων επαφής εθελοντών-φορέων, στην εκπαίδευση και πιστοποίησή των εθελοντών, στη συνδιαμόρφωση της εθελοντικής καριέρας, στην ανάθεση συγκεκριμένων καθηκόντων και στη σύνδεση της συμμετοχής με την αξιολόγηση των προσόντων.

Αντίστοιχα, για τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τους εθελοντικούς φορείς, έντονη συμφωνία διαπιστώθηκε στην ανάγκη λογοδοσίας τους, στην τεκμηρίωση και αξιολόγηση του έργου, στη δημιουργία δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών, στην ανάγκη εκσυγχρονισμού και εισαγωγής νέων τεχνολογιών, καθώς και στην ύπαρξη κώδικα δεοντολογίας.

Μικρότερο βαθμό συμφωνίας, καθώς και ανομοιογένεια στις απαντήσεις

εντοπίστηκε σε όσα χαρακτηριστικά έβαλαν το «ιστορικά διαμορφωμένο εθελοντικό ιδεώδες» ή παρέπεμπαν στην λειτουργία του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Η ανάλυση εντόπισε ερμηνεία κατά 24% της μεταβλητότητας της βαθμολογίας περιβάλλοντος από την αύξηση του αριθμού μελών νοικοκυριού και την ύπαρξη εθελοντών στο στενό περιβάλλον των εθελοντών. Επιπλέον παράγοντες που σχετιζόταν με την στάση επί της εισαγωγής επαγγελματικών χαρακτηριστικών στον εθελοντικό χώρο αποτελούσαν η ηλικία και το φύλο, ο χρόνος και η σημαντικότερη προσφορά, τα κίνητρα, τα εμπόδια, τα αποτελέσματα, η στάση έναντι της μορφής οργάνωσης, και οι μεταβολές που προκάλεσε η κρίση. Σημειώνεται ότι μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας παρουσίασαν όσοι υποστηρίζουν την τυπική οργάνωση, και όσοι προσέφεραν ηγετικές ικανότητες.

Επίσης, σημειώνεται η εξάρτηση της αντιμετώπισης και της ανταπόκρισης στην έρευνα με την κατοχή επαγγελματικών χαρακτηριστικών, αλλά και η διαφοροποίηση των επιπτώσεων της κρίσης, καθώς και η αυξημένη διεισδυτικότητα των οργανώσεων αυτών.

Διαπιστώθηκε, σε συμφωνία με παλαιότερες έρευνες, ότι ο βαθμός επαγγελματοποίησης των φορέων έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και την αποδοτικότητά τους (Geller et.al., 2010), ενώ παράλληλα εγκυμονεί κινδύνους απώλειας των αξιών και του κοινωνικού χαρακτήρα του εθελοντισμού (Alexander et.al, 1999· Μπιλανάκης, 2008).

Συνυπολογίζοντας την παραδοχή από τους φορείς της ανάγκης αλλαγών, η αποδοχή σε μεγάλο βαθμό της υιοθέτησης χαρακτηριστικών επαγγελματισμού, μας προδίδει την ωριμότητα του τομέα για αλλαγές και μια πιθανή κατεύθυνση, η οποία όμως οφείλει να σεβαστεί την ιστορικά διαμορφωμένη κουλτούρα και την οντολογική ακεραιότητα του εθελοντικού κινήματος.

7. Επίλογος

Η σύγχρονη οικονομική κρίση είχε ως επίπτωση την συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας, την επιδείνωση των κοινωνικών προσδιοριστών υγείας, της κατάστασης υγείας του πληθυσμού και της λειτουργίας του συστήματος υγείας, ενώ η πλήρης έκταση και ένταση των επιπτώσεων θα αποτυπωθεί μελλοντικά (Ifantia et.al., 2013. Economidou et.al., 2015).

Η αδυναμία της κοινωνίας των πολιτών να αντιδράσει στις εξελίξεις, προβάλλεται και στο μη ανεπτυγμένο εθελοντικό κίνημα, το οποίο δρα μη αποδοτικά, εντός ενός άναρχου πλαισίου υπό την «ομηρία» της κρατικής πατρωνίας (Valvis, 2015).

Διαπιστώνεται, όμως, κάποια κινητικότητα στον εθελοντικό χώρο, η οποία υποσιάζει για την έλευση αλλαγών (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014). Η κινητικότητα αυτή συνίσταται στην υπαναχώρηση της κρατικής πατρωνίας, στην εκκίνηση αναστοχαστικής διαδικασίας των φορέων, στην ενίσχυση του εθελοντικής δυναμικής και στην εμφάνιση νέων κοινωνικών συλλογικοτήτων.

Σύμφωνα τον ιστορικό θεσμισμό, «δεδομένοι» θεσμοί περιορίζουν την εξέλιξη της πολιτικής σε συγκεκριμένη πορεία, οργανώνοντας την πολιτική οικονομία σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα. Η «εξαρτημένη ως προς την τροχιά» (path-dependent) πολιτική αλλαγή, μπορεί να ριζικά να ανατραπεί μόνον εάν ένα σημαντικό εξωγενές συμβάν, «κρίσιμη συγκυρία» (critical conjuncture) ανατρέψει την ισορροπία των κυρίαρχων συμφερόντων, διαμορφώνοντας ένα νέο βασικό περίγραμμα κοινωνικής ζωής για μεγάλα χρονικά διαστήματα (Hey & Wincott, 1988. Pierson, 2000)

Στην περίπτωση του εθελοντισμού, οι «δεδομένοι θεσμοί» αποδυναμώθηκαν εξαιρετικά λόγω της εξάρτησής τους από τους δανειστές, της αναποτελεσματικότητας τους να διαχειριστούν τα αποτελέσματα της κρίσης, αλλά λόγω απονομιμοποίησής τους από τους πολίτες. Η πολιτική οικονομία αποδιοργανώθηκε και η «κρίσιμη συγκυρία» της οικονομικής κρίσης μετέβαλε το περίγραμμα της κοινωνικής ζωής για μεγάλο χρονικό διάστημα. Έτσι, η οικονομική κρίση παρουσιάζεται ως «παράθυρο ευκαιρίας» για την αλλαγή του εθελοντικού τοπίου.

Αναζητώντας στο σύγχρονο τοπίο τις φάσεις της διοίκησης των αλλαγών που

αναφέρει ο Kotter (1996, 2002), εντοπίζεται ότι η αίσθηση της αναγκαιότητας έχει προκληθεί από τις επιπτώσεις της κρίσης και ειδικότερα στην υγεία από την αύξηση των ανικανοποίητων αναγκών και τη μείωση της προσβασιμότητας. Ακόμη, διαφαίνεται η δημιουργία καθοδηγητικών ομάδων στα νέα κοινωνικά κινήματα, ενώ η διάχυση του οράματος εντοπίζεται στην δυναμική του εθελοντικού κινήματος και στις νέες αξίες. Η ανάπτυξη των επόμενων φάσεων, όπως ο σχεδιασμός, βαρύνουν το κράτος, το οποίο όμως αδρανεί, ενώ φαίνεται να βρίσκεται εγκλωβισμένο σε ιδεοληπτικές, στερεοτυπικές και γραφειοκρατικές στάσεις έναντι του εθελοντικού κινήματος (Έργο Πολιτών, 2011).

Οι Doetter και Götze (2011) σε μελέτη τους διαπιστώσαν ότι οι οικονομικές κρίσεις ως παράθυρο ευκαιρίας παίζουν μικρό ρόλο στην μεταβολή των πολιτικών, ενώ, σημαντικό ρόλο κατέχει η επικοινωνία, η συμμετοχικότητα και η νομιμοποίηση των αλλαγών. Επίσης, οι Tsoukas και Paroulias (2005) αναφέρουν ότι η επιτυχία των εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την διατάραξη των παγιωμένων σημείων αυτοαναφοράς των θεσμικών, τυπικών ή μη, διαμορφωτών πολιτικής.

Κατά συνέπεια, η εξέλιξη των αλλαγών και η εκμετάλλευση της ευκαιρίας που προβάλλει η οικονομική κρίση, είναι δυνατή μόνον μέσα από την προβολή της απαίτησης έναρξης μιας συμμετοχικής και νομιμοποιημένης διαβούλευσης, απαλλαγμένης από τα «βαρίδια» του παρελθόντος. Στόχος της οφείλει να αποτελέσει η θέσπιση ενός μακρόπνοου στρατηγικού σχεδιασμού και η διαμόρφωση ενός σαφούς πλαισίου που θα προάγει την συνεργατικότητα, θα διασφαλίζει την αυτονομία του εθελοντικού χώρου, θα ενδυναμώνει και θα αναγνωρίζει την αξία του, θα αυξάνει την αποτελεσματικότητά του, θα προάγει πολιτεότητα και θα την μετασχηματίζει την σε κοινωνική προσφορά.

Έτσι, ο εθελοντισμός θα αποτελέσει το «όχημα» των προσωπικών και συλλογικών προσπαθειών, όχι μόνον για την επίλυση των συνεπειών της κρίσης και της διατήρησης του κοινωνικού κεφαλαίου, αλλά και για την πραγμάτωση του κοινωνικού μετασχηματισμού και της προαγωγής της δημόσιας σφαίρας (Zizumbo-Colunga et.al., 2010).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

- Abelson, J., Forest, P.G., Eyles, J., Smith, P., Martin, E., Gauvin, F.P. (2003). Deliberations about deliberative methods: issues in the design and evaluation of public participation processes. *Social Science & Medicine*, 57(2): 239-251.
- Abrahamson, P., Boje, T., Greve, B. (2005). *Welfare and Families in Europe*. Ashgate, Aldershot, UK
- ABS. (2006), *Voluntary Work Australia, 2006. Volunteering WA*. [online] available at: [http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/C52862862C082577CA25731000198615/\\$File/44410_2006.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/C52862862C082577CA25731000198615/$File/44410_2006.pdf) [retrieved on 8-4-16]
- ABS. (2011). *Voluntary Work, Australia, 2010, A snapshot of the report results. Volunteering WA*. [online] available at: <https://volunteeringwa.org.au/assets/downloads/2010-voluntary-work-australia-summary.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- ACEVO & CAF. (2014a). *The Red Book of the Voluntary Sector : Civil Society and the Labour Party after the 2015 election*. Page Bros, Great Britain
- ACEVO & CAF. (2014b). *The Blue Book of the Voluntary Sector : Civil Society and the Conservative Party after the 2015 election*. Page Bros, Great Britain
- Adaman, F., Madra, Y.M. (2002). Theorizing the ‘third sphere’: A critique of the persistence of the ‘economistic fallacy. *Journal of Economic Issues*, XXXVI (4).
- Afouxenidis, A., Leontidou, L., Sklias, P. (2003). *Organised Civil Society and European Governance: The Case of Greece. First 5-Monthly Report to the EU, EU DG Research – CIVGOV*.
- Akchin, D. (2001). *Nonprofit Marketing: Just How Far Has It Come?.* *Nonprofit World*, 19(1): 33–35.
- Akintola, O. (2006). *Gendered home-based care in South Africa: more trouble for the troubled.* *African Journal of AIDS Research*, 5(3): 237-247.
- Akister, J., O'Brien, N., Cleary, T. (2011). *CSV Volunteers in Child Protection (ViCP): An assessment of its impact and effectiveness: Executive summary*. CSV, London.
- Albareda, L., Lozano, J.M., Tencati, A., Midttun, A., Perrini, F. (2008). *The Changing Role of Governments in Corporate Social Responsibility: Drivers and Responses.* *Business Ethics: A Europe Review*. 17(4): 347-363.
- Alborz, A., Wilkin, D., Smith, K. (2002). *Are primary care groups and trusts consulting local communities?.* *Health and Social Care in the Community*, 10(1): 20–27.
- Alexander, J., Nank, R., Stivers, C. (1999). *Implications of welfare reform: Do nonprofit survival strategies threaten civil society?.* *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 28 (4): 452-475.
- Allison, L.D., Okun, M.A., Dutridge, K.S. (2002). *Assessing Volunteer Motives. A Comparison of an Open-ended Probe and Likert Rating Scales.* *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12(4): 243-255.
- Anderson, J.C., Moore, L.F. (1978). *The motivation to volunteer.* *Journal of Voluntary Action Research*, 7: 51-60.

- Anderson, N.D., Damianakis, T., Kröger, E., Wagner, L.M., Dawson, D.R., Binns, M.A., Bernstein, S., Caspi, E., Cook, S.L. (2014). The Benefits Associated With Volunteering Among Seniors: A Critical Review and Recommendations for Future Research. The BRAVO Team. *Psychological Bulletin*, 140(6): 1505-1533.
- Andreasen, A.R. (2012). Rethinking the Relationship Between Social/Nonprofit Marketing and Commercial Marketing. *Journal of Public Policy & Marketing*, 31(1): 36–41.
- Andreoni, J., Miller, J.H. (2002). Giving According to GARP: An Experimental Test of the Consistency of Preferences for Altruism. *Econometrica*, 70(2): 737-53.
- Angemann, A., Sittermann, B. (2010). Volunteering in the Member States of the European Union – Evaluation and Summary of Current Studies. Working Paper no.5, Observatory for Sociopolitical Developments in Europe, Frankfurt, Germany.
- Anheier, H.K., Salamon, L.M. (2001). Volunteering in cross-national perspective: initial comparisons. Civil Society Working Paper, 10, The Centre for Civil Society, London.
- Aquina, H. (1992). A partnership between government and voluntary organizations: changing relationships in Dutch society. In B., Gidron, R., Kramer, L., Salamon (eds), *Government and the 3d sector*, Jossey Bass, S. Francisco
- Arapoglou V., Gounis K. (2015). Poverty and Homelessness in Athens: Governance and the Rise of an Emergency Model of Social Crisis Management. GreeSE Paper, no. 90, Hellenic Observatory on Greece and Southeast Europe, European Institute, LSE.
- Archambault, E., Priller, E., Zimmer, A. (2014). European Civil Societies Compared: Typically German-Typically French?. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 25 (2): 514-537.
- Arnold, W.E., McCroskey, J.C., Prichard S.V.O. (1967). The Likert type scale. *Today's Speech*, 15(2): 31-33
- Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35: 216–224.
- Baines, S., Hardill, I. (2008). At least I can do something: The work of volunteering in a community beset by worklessness. *Social Policy and Society*, 7: 307-317.
- Bakker, A.B., Schaufeli, W.B., Leiter, M.P., Taris, T.W. (2008). Work engagement: An emerging concept in occupational health psychology. *Work & Stress*, 22(3): 187-200.
- Bang, H., Ross, S.D. (2009). Volunteer Motivation and Satisfaction. *Journal of Benue & Event Management*, 1(1): 61-77.
- Bangura, Y., Hedberg, C.-J. (2007). Democracy and social policy development: Introduction and overview. In Bangura, Y. (ed.), *Democracy and social policy*. Palgrave/ UNRISD, Houndsmills. pp. 1-32.
- Barber, B.R. (1984). *Strong Democracy*. University of California Press, Berkeley.
- Barker, D.G. (1993). Values and Volunteering. In Justin Davis Smith (ed.), *Volunteering in Europe. Voluntary Action Research. 2nd series, No 2.: The Volunteer Centre, London*. pp 10-31.
- Barnes, M., Newman, J., Sullivan, H. (2007). *Power, participation and political renewal*. Policy Press, Bristol.
- Barrig, M. (1996). Women, collective kitchens and the crisis of the state in Peru. In: J. Friedmann et.al. (eds.), *Emergences: Women’s Struggles for Livelihood in Latin America*, UCLA Latin American Studies Center.

- Bartle, I., Vass, P. (2007). Self-Regulation within the Regulatory State: Towards a New Regulatory Paradigm?. *Public Administration*, 85(4): 885-905.
- Bartley, T. (2011). Transnational Governance as the Layering of Rules: Intersections of Public and Private Standards. *Theoretical Inquiries in Law*. 12(2): 517-542
- Baumann, P. (2000). Sustainable livelihoods and political capital: Arguments and evidence from decentralization and natural resources management in India. Overseas Development Institute (ODI), London, UK.
- Beck, U., (1999). *Schoene Neue Arbeitswelt*. Campus, Frankfurt.
- Bekkers, R. (2005). Participation in voluntary associations: Relations with resources, personality, and political values. *Political Psychology*, 26: 439-454.
- Bekkers, R. (2007). Intergenerational transmission of volunteering. *Acta Sociologica*, 50(2): 99–114.
- Benabou, R., Tirole, J. (2006). Incentives and prosocial behavior. *The American Economic Review*. 96(5): 1652-1678
- Benn, S., Bolton, D. (2011). *Key Concepts in Corporate Social Responsibility*. Sage, Los Angeles.
- Ben-Ner, A., Gui, B. (2003). The theory of nonprofit organizations revisited. In Anheier, H., K. and Ben-Ner, A. (eds), *The Study of Nonprofit Enterprise: Theories and Approaches*. Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York.
- Ben-Ner, A., Van Hoomissen, T. (1991). Nonprofit organizations in the mixed economy: A demand and supply analysis. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 62: 519-550.
- Beresford, P., Campbell, J. (1994). Disabled people, service users, user involvement and representation. *Disability & Society*, 9(3): 315–325.
- Berkman, L.F., Syme S.L. (1997). Social networks, host resistance and mortality: a nine-year follow-up study of Alameda County residents. *American Journal of Epidemiology* 109: 186-204.
- Bernard, R. (2006). *Research Methods in Anthropology*. Altamira, Oxford.
- Bill & Melinda Gates Foundation. (2014). Who are we: Foundation fact sheet. [online] available at: <http://www.gatesfoundation.org/Who-We-Are/General-Information/Foundation-Factsheet>. [retrieved on 8-4-16]
- Blery, E.K., Katseli, E., Tsara, N. (2010). Marketing for a Nonprofit Organization. *International Review of Nonprofit Marketing*, 7: 57–68.
- Borgonovi, F. (2006). Do public grants to American theaters crowd-out private donations?. *Public Choice*, 126(3/4): 429–451.
- Borzaga, C., Defourny, J. (2001). *The Emergence of Social Enterprise*. Routledge, London.
- Boulet, J., Healey, L., Helton, R. (2008). Gift relationships and their political economy: of volunteering, community involvement and creating (a) civil society. *New Community Quarterly*, 6(2): 28-41. □
- Bowlby, J. (1969). *Attachment*. Basic Books, NY.
- Bowling, A. (2002). *Research Methods in Health*. Open University Press, UK.
- Boyle, M., Sawyer, J. (2010). Defining volunteering for community campaigns: An exploration of race, self-perceptions, and campaign practices. *Journal of Community Practice*, 18: 40-57.
- Brand, M.W., Kerby, D., Elledge, B., Burton, T., Dana, C.D., Dunn, A. (2008). Public health's response: citizens' thoughts on volunteering. *Disaster Prevention and Management*, 17(1): 54-61.

- Brady, E., Brace-Gpvan, J., Brennan, L., Conduit, J. (2010). Market Orientation and Suggestions for Fundraising: Indicators from Victoria. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*. 16: 84-98.
- Braithwaite, J., Drahos, P. (2000). *Global Business Regulation*. Cambridge University Press, Cambridge
- Brinkerhoff, J.M. (2002). Government-Nonprofit Partnership: a defining framework. *Public Administration and Development*, 22(1): 19 -30.
- Brodie, E., Hughes, T., Jochum, V., Miller, C., Ockenden, N., Warburton, D. (2011). *Pathways Through Participation: What creates and sustains active citizenship? Summary report*. Pathways through Participation, London.
- Brook, J., Missingham, B., Hocking, R., Fifer, D. (2007). *The right person for the job*. Australian Volunteers International and Monash University, Fitzroy, Victoria, Australia.
- Brown, E., Ferris J.M. (2007). Social capital and Philanthropy: An Analysis of the Impact of Social Capital on Individual Giving and Volunteering. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 36(1): pp. 85-99.
- Brown, E., Slivinski, A. (2006). Nonprofit Organizations and the Market of The Non-Profit Sector: A Research Handbook. In W.W. Powell and R. Steinberg (eds.), (2006), *Examine the many markets that nonprofits participate in, competing or collaborating with other nonprofits, for-profits, and (to a lesser extent in this chapter) government agencies*. Yale University Press, New Haven and London. (2nd ed). Ch. 6.
- Brown, K., Ryan, N. (2003). Redefining Government: Community relations through Service Agreements. *The Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 9(1): 15-24.
- Brown, W.A., Iverson, J.O. (2004). Exploring Strategy and Board Structure in Nonprofit Organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(3): 377-400.
- Browne, J., Jochum, V., Paylor, J. (2013). The value of giving a little time, Understanding the potential of micro-volunteering. Institute for Volunteering Research NCVO. available at: http://www.wcva.org.uk/media/739801/micro_volunteering_full_report_071113.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Brummell, A. (2001). The value of volunteering. *Volunteers connecting community*. Newsletter of Volunteer Calgary. Energize INC. [online] available at: <https://www.energizeinc.com/art/value-volunteering> [retrieved on 8-4-2016].
- Burnett, A. (1984). Neighbourhood participation, political demand-making and local outputs in British and North American cities. In A. Kirby, P. Knox, & S. Pinch (eds.), *Public service provision and urban development*. St. Martins Press, New York.
- Burns, D., Hambleton, R., Hoggett, P. (1994). *The politics of decentralisation: Revitalising local democracy Basingstoke*. MacMillan, New York.
- Bushway, L., Dickinson, J.L., Stedman, R.C., Wagenet, L.P., Weinstein, D.A. (2011). Benefits, motivations, and barriers related to environmental volunteerism for older adults: developing a research agenda. *Int'l. J. Aging and human development*. 72(3): 189-206.
- Bussell, H., Forbes, D. (2002). Understanding the volunteer market: The what, where, who and why of volunteering. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 7(3): 244-257.
- Butcher, J. (2010). Conceptual framework for volunteer action and acts of solidarity. In J. Butcher (Ed.), *Mexican solidarity: Citizen participation and volunteering*. Springer, NY. pp. 1-32.

- Cadman, T. (2011). *Quality and Legitimacy of Global Governance: Case Lessons from Forestry*. Palgrave Macmillan, UK.
- Callaghan, G., Wistow, G. (2006). Publics, Patients, Citizens, Consumers? Power and decision making in Primary Care. *Public Administration*, 84(3): 583-601.
- Calnan, M. (1997). Citizens, users and health care. *European Journal of Public Health*, 7: 1–2.
- Campi, S., Defourny, J., Gregoire, O. (2006). Work integration social enterprises: Are they multiple goal and multi-stakeholder organizations?. In Nyssens, M. (eds.), *Social Enterprise: At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*. Routledge, London.
- Cantrill, G.C. (1991). Inducing health care voluntarism through sequential request: Perceptions of effort and novelty. *Health Communication*, 3(1): 59-74.
- Carney, D. (1998). Implementing the sustainable rural livelihoods approach. In D. Carney (Ed.), *Sustainable rural livelihoods: What contributions can we make?*. Department for International Development (DFID), London, UK.
- Carpenter, J., Myers, C. (2010). Why volunteer? Evidence on the role of altruism, image and incentives. *Journal of Public Economics*, 94: 911-920.
- Carpenter, J., Myers, C.K. (2007). Why Volunteer? Evidence on the Role of Altruism, Reputation, and Incentives. Discussion Paper No. 3021, IZA, Bonn, Germany.
- Casiday, R., Kinsman, E., Fisher, C., Bambra, C. (2008). Volunteering and health: what impact does it really have?. Project Report. Volunteering England.
- Cattan, M., Hogg, E. (2011). Hardill. Improving quality of life in ageing populations: What can volunteering do? *Maturitas*. 70:328–332
- Chacon, F., Vecina, M.L., Davila, M.C. (2007). The three-stage model of volunteers' duration of service. *Social Behavior and Personality*, 35: 627-642.
- Chait, R.P., Holland, T.P., Taylor, B.E. (1993). *The effective board of trustees*. Westport, Oryx Press, CT.
- Charities Aid Foundation (CAF). (2015). *World Giving Index 2015: A global view of giving trends*, CAF, London.
- Charles, C., DeMaio, S. (1993). Lay participation in health care decision making: a conceptual framework. *Journal of Health Politics Policy and Law*, 18(4): 881–904
- Charng, H.W., Piliavin, J.A., Callero, P.L. (1988). Role Identity and Reasoned Action in the Prediction of Repeated Behavior. *Social Psychology Quarterly*, 51(4):303–17.
- Chick, G., Dong, E. (2003). Possibility of refining the hierarchical model of leisure constraints through cross-cultural research. In: Murdy, James, comp., (eds). *Proceedings of the 2003 Northeastern Recreation Research Symposium*. 8.04.2003, NY, PA, U.S.A. p.p. 338-344.
- Chinman, M., Wandersman, A. (1999). The Benefits and Costs of Volunteering in Community Organizations: Review and Practical Implications. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 28(1): 46-64.
- Christoforou, A. (2003). Social capital and economic growth: The case of Greece. Paper prepared for the 1st PhD Symposium on Social Science Research in Greece of the Hellenic Observatory, European Institute, LSE, 21st of June.

- Chrostowski, W., Bourassa, D., Waszynski, C. (2015). The Use of Unit Based Volunteers To Prevent Inpatient Falls. Hartford Hospital Nursing Council, Performance Improvement and Research Committee. [online] available at: http://www.ctnursingresearchalliance.org/documents/Volunteers_Prevent_Falls_on_CB5.pdf f 2015 [retrieved on 8-4-16]
- Church, J., Saunders, D., Wanke, M., Pong, R., Spooner, C., Dorgan, M. (2002). Citizen participation in health decision-making: past experience and future prospects. *Journal of Public Health Policy*, 23(1): 12–32.
- Clark, J. (1991). *Democratizing Development: The Role of Volunteer Organizations*. Earthscan, London.
- Clarke J. (2015). Solidarity and survival: a multidisciplinary exploration of volunteering during the Greek crisis. In J. Clarke, A., Huliaras A., Sotiropoulos D. (eds.), *Austerity and the Third Sector in Greece: Civil Society at the European Frontline*, Ashgate, London. Ch. 5.
- Clary, E.G., Snyder, M. (1991). A functional analysis of altruism and prosocial behavior: The case of volunteerism. In M. Clark (Ed.), *Review of personality and social psychology*. Sage Publications, Newbury Park, CA. Vol 12, pp. 119-148
- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R. (1992). Volunteers' motivations: a functional strategy for the recruitment, placement, and retention of volunteers. *Nonprofit Management and Leadership*, 2(4): 333-350.
- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R., Miene, P., Haugen, J. (1994). Matching messages to motives in persuasion: A functional approach to promoting volunteerism. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(13): 1129-1149.
- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Copeland, J., Stukas, A.A., Haugen, J., Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6): 1516-1530
- Clary, E.G., Snyder, M., Stukas, A.A. (1998). Volunteer motivations: Findings from a national survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 25(4): 485-505.
- Claxton-Oldfield, J., Claxton-Oldfield, S. (2008). Keeping hospice palliative care volunteers on board: Dealing with issues of volunteer attrition, stress, and retention. *Indian Journal of Palliative Care*, 14(1): 30.
- Cnaan, R., Handy, F., Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: conceptual and empirical considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(3): 364–83.
- Cochrane M., Chisholm, G., Tomlinson, N. (2014). *Engaging in Global Health The Framework for Voluntary Engagement in Global Health by the UK Health Sector*. Public Health Directorate, NHS, UK. available at : https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/352928/Engaging_in_Global_Health__1_.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Cohen, D. (2004). The Role of the State in a Privatized Regulatory Environment. In Kernaghan Webb (ed.), *Voluntary Codes: Private Governance, the Public Interest and Innovation*. Carleton Research Unit for Innovation, Science and Environment, Ottawa, Canada. Ch 2.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. Routledge, London.
- Collett, J.L., Morrissey, C.A. (2007). *The social psychology of generosity: The state of current interdisciplinary research*. Department of Sociology, University of Notre Dame.

- Committee of the Regions. (2008). Opinion on 'The contribution of volunteering to economic and social cohesion. Official Journal of the European Union, 2008/C105/03. available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:105:0011:0015:EN:PDF> [retrieved on 08-04-2016]
- Contandriopoulos, D. (2004). A sociological perspective on public participation in health care. *Social Science & Medicine* 58(2): 321 - 330.
- Contandriopoulos, D., Denis, J.L., Langley, A. (2004). Defining the 'public' in a public healthcare system. *Human Relations*, 57(12): 1573–1596.
- Cook, P., Jackson, N. (2006). Valuing volunteering: A route to professional development, views from VSO volunteers and managers. Chartered Management Institute & VSO, London.
- Cornforth, C., Simpson, C. (2002). Change and Continuity in the Governance of Nonprofit Organizations in the United Kingdom. *Nonprofit Management & Leadership*, 12(4): 451-470.
- Coston, J.M. (1998). A model and typology of government-NGO relationships. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 27(3): 358-382.
- Cottle, S., Nolan, D. (2007). Global humanitarianism and the changing aid-media field. *Journalism Studies*, 8(6): 862–878.
- Coulthard, M., Walker, A., Morgan, A. (2002). People's Perceptions of Their Neighborhood and Community Involvement. Office of National Statistics, London..
- Courtney, R. (1994). Directions in voluntary sector management. *Management Development Review*, 7(3): 33-36.
- Cowan, A.P., MacBride-King, J.L. (2005). What you need to know about mental health: a tool for managers. The Conference Board of Canada, Ottawa.
- Crawford, M., Rutter, D., Thelwall, S. (2003). User involvement in change management: A review of the literature. NCCSDO, London.
- Creswell, J.W. (2014). *Research Design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (4rd ed.). Sage, Thousand Oaks, CA.
- Crouch, C. (2004). *Post-Democracy*, Polity, Cambridge.
- Cunningham, I., Hearne, G., James, P. (2013). Voluntary Organisations and marketisation: a dynamic of employment degradation. *Industrial Relations Journal*, 44(2): 171-188.
- Curtis, A. (2013). Volunteering and volunteering infrastructure in the current economic climate. Institute for Volunteering Research, NCVO. available at: 2d.org.uk/wp-content/uploads/2013/03/VSC-Year-1-Report-Final.pdf [retrieved on 08-04-16]
- Damian, E. (2014). Understanding Volunteering Variation in Europe: A Multilevel Approach of the Structural and Cultural Determinants of Volunteering. Paper presented at the annual meeting of the ISTR 11th Annual Conference, 22.7.2014. University of Muenster, Muenster, Germany.
- Davis Smith, J. (1999). Volunteering and Social Development. A Background Paper for Discussion at an Expert Group Meeting. 29-30.11.1999, United Nations Volunteers, New York.
- Davis Smith, J., Gay, P. (2005). Active ageing in active communities: Volunteering and the transition to retirement. Joseph Rowntree Foundation.

- Daykin, N., Sanidas, M., Tritter, J., Rimmer, J., Evans, S. (2004). Developing user involvement in a UK cancer network: professionals' and users' perspectives. *Critical Public Health*, 14(3): 277-294.
- DeVoe, S., Pfeffer, J. (2007). Hourly payment and volunteering: The effects of organizational practices on decisions about time use. *Academy of Management Journal*, 50: 783-798.
- Deacon, B., Cohen, S. (2011). From the Global Politics of Poverty Alleviation to the Global Politics of Social Solidarity. *Global Social Policy*. 11:233-249
- Deci, E.L., Ryan, R.M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4): 227-268.
- Defourny, J. (2001). Introduction: From third sector to social enterprise. In Borzaga, C. and Defourny, J. (eds), *The Emergence of Social Enterprise*. Routledge, London.
- Dekker, P. (2004). The Netherlands. From private initiatives to non-profit hybrids and back?. In Evers A. and Laville J. (eds), *The third sector in Europe*. Edward Elgar, London, pp. 144-166.
- Dekker, P., van den Broek, A. (1996). Volunteering and Politics: Involvement in Voluntary Organisations from a Civic Culture Perspective. In Halman, Loek & Nevitte, Neil (eds.), *Political Value Change in Western Democracies*. Tilburg, Tilburg University Press, The Netherlands. pp 125-151.
- Delisle, H. Roberts, J.H. Munro, M. Jones, L. Gyorkos, T.W. (2005). The role of NGOs in global health research for development”, *Health Research Policy and Systems*, 3 (3): 55-65.
- Dench, S., Iphofen, R., Huws, U. (2004). An EU Code of Ethics for Socio-Economic Research. IES Report 412. The Institute for Employment Studies, Brighton, UK. available at: <http://www.respectproject.org/ethics/412ethics.pdf> [retrieved on 14-5-16].
- Department of Health (DE) & Department for International Development (DFID). (2008). *Global Health Partnerships: The UK contribution to health in developing countries – The Government Response*. DE & DFID, UK.
- Department of Health (DE). (1992). *Local Voices*. Department of Health, London.
- Department of Health (DE). (2011). *Opportunities for Volunteering: Legacy report: 30 years of funding volunteering in health and social care*. Department of Health, London.
- Desario, J. (1987). Consumers and health planning. In J. Desario, & S. Langton (eds.), *Citizen participation in public decision-making*. Greenwood Press, New York.
- DiMaggio, P.J., Powell, W.W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48: 147-160.
- Diamond, J. (2010). Challenging the status quo: the role and place of Third Sector organizations. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 30(1/2): 8-16.
- Dingle, A. (ed.). (2001). *Measuring Volunteering: A practical Toolkit*, Independent Sector & UN Volunteers. Independent Sector Research Program. UN Volunteers.
- DOCHAS. (2008). A wave of change: How Irish NGOs will sink or swim. The Irish Association of Non-Governmental Development Organizations. available at: http://www.dochas.ie/sites/default/files/080328-_A_Wave_of_Change.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Doetter, F.L., Götze, R. (2011). Health Care Policy for Better or for Worse? Examining NHS Reforms during Times of Economic Crisis versus Relative Stability. *Social Policy & Administration* 45(4): 488-505.

- Dolan, P., Peasgood, T., White, M.P. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective wellbeing. *Journal of Economic Psychology*, 29: 94-122.
- Dolnicar, S., Lazarevski, K. (2009). Marketing in Nonprofit Organizations: An International Perspective. *International Marketing Review*, 26(3): 275–291.
- Dolnicar, S., Randle, M. (2004). Marketing Research for Volunteering: A Research Agenda, in Proceedings of the Australian and New Zealand Marketing Academy (ANZMAC) Conference. Wellington, New Zealand. [online] available at: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1098&context=commpapers> [retrieved on 8-4-16]
- Donovan, J.L., Coast, J. (1996). Public participation in priority setting: commitment or illusion?. In J. Coast (eds.), *Priority setting: the health care debate*. Wiley, Chichester.
- Dorner, W. (2008). A tool for charting out the relationships between government and third sector organizations in various national settings: Applying social network analysis to national action plans to fight poverty. Paper presented at the ISTR/EMES/Cinefogo Conference, University of Barcelona, Spain.
- Doyal, L. (1997). Rationing within the NHS should be explicit. The case for. *British Medical Journal*, 314: 1114–1118.
- Drahos, P., Braithwaite, J. (2000). *Global Business Regulation*. Cambridge University press, Cambridge.
- Dreher, A., Nunnenkamp, P., Ohler, H., Weisser, J. (2009). Acting autonomously or mimicking the state and peers? A panel Tobit analysis of financial dependence and aid allocation by Swiss NGOs. Working Paper No. 1107, 19th Workshop on Political Economy, July 2010, CESIFO, Silvaplana. available at: <http://www.econ.cam.ac.uk/dae/repec/cam/pdf/cwpe1107.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Durkheim, E. (1897). *Suicide*. The Free Press, New York.
- Economou, C., Kaitelidou, D., Kentikelenis, A., Maresso A., Sissouras, A. (2015). The impact of the crisis on the health system and health in Greece. in Maresso A., Mladovsky P., Thomson S., Sagan A., Karanikolos M., Richardson E., Cylus J., Evetovits T., Jowett M., Figueras J., Kluge H. *Economic crisis, health systems and health in Europe*. Observatory Studies Series 41. WHO
- Edwards, M., Hulme, D. (1998). Too close for comfort? The impact of official aid on nongovernmental organizations. *Current Issues in Comparative Education*, 1(1): 6–28.
- Einolf, C. (2008). Empathic concern and prosocial behaviors: A test of experimental results using survey data. *Social Science Research*, 37: 1267-1279.
- Einolf, C. (2010). Gender differences in the correlates of volunteering and charitable giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(6) 1092–1112.
- Eisner, D., Grimm, R., Maynard, S., Washburn, S. (2009). *The New Volunteer Workforce*. Stanford Social Innovation Review, Stanford, California.
- Eisner, M.A. (2011). Private Environmental Governance in Hard Times: Markets for Virtue and the Dynamics of Regulatory Change. *Theoretical Inquiries in Law*, 12(2): 489-515.
- Ellis, A. (2003) *Barriers to participation for under-represented groups in school governance: Research report no.500 DfES: Nottingham*

- Erel, U., Tomlinson, F. (2005) Women refugees – from volunteers to employees: a research project on paid and unpaid work in the voluntary sector and volunteering as a pathway into employment. Working Lives Research Institute, London.
- Erlinghagen, M. (2000). Unemployment and Volunteer Work in Longitudinal Perspective. Handout prepared for the 4th International Conference of German Socio-Economic Panel Users. available at: <http://www.iaq.unidue.de/aktuell/veroeff/am/erling00a.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- ESADE. (2012). Estudiosobre el presente y future delTercer Sector social en un entorno de crisis. La Caixa-ESADE-de PwC available at: https://obrasocial.lacaixa.es/deployedfiles/obrasocial/Estaticos/pdf/Emprendimiento_Social/Informe_Tercer_Sector_social_es.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Esman, M.J., Uphoff, N.T. (1984). Local organizations: Intermediaries in rural development. Cornell University Press, Ithaca, NY.
- Esmond, J., Dunlop, P. (2004). Developing the Volunteer Motivation Inventory to Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia. Social Research Grant - CLAN WA. available at: <http://www.morevolunteers.com/resources/MotivationFinalReport.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Eurobarometer. (2001). Young Europeans in 2001. Results of a European Opinion Poll. Eurobarometer 55.1, Bruxelles.
- Eurobarometer (Special) 75.2. (2011a). Voluntary Work. Directorate-General for Communication, Monitoring Public Opinion Unit, European Parliament,
- Eurobarometer (Special). (2011b). European Parliament Special Eurobarometer 27, 223/ Wave 62.2, June 2011
- Eurobarometer (Special). (2011c). Volunteering and Intergenerational Solidarity. Special Eurobarometer 75.2, European Parliament, Brussels. June 2011.
- Eurobarometer (Flash) 373. (2013). Europeans' Engagement in Participatory Democracy. Directorate-General for Communication, Monitoring Public Opinion Unit, European Parliament, Brussels
- Eurodiaconia. (2010). Policy Paper on Volunteering. [online]. available at: http://www.eurodiaconia.org/images/stories/Our_work/Volunteering_Policy_Paper.pdf [retrieved on 08-04-2016]
- Eurofound. (2014). Access to healthcare in times of crisis, Publications Office of the European Union. H. Dubois, D. Molinuevo (auth.). Luxembourg.
- European Commission (2003), Green Paper on Services of General Interest. COM(2003) 270 final, 21.5.2003. EC
- European Commission. (2010a). Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union. Bureau of European policy advisers (BEPA), Luxembourg.
- European Commission. (2010b). European Textbook on Ethics in Research. Luxembourg: Publications Office of the European Commission. available at: http://ec.europa.eu/research/scienc society/document_library/pdf_06/textbook-on-ethics-report_en.pdf [retrieved on 14-5-16].
- European Commission. (2012). Mappings and civil society assessments: A study of past, present and future trends. EuropeAid Development and Cooperation Directorate-General, Luxembourg, Publication Office of the European Union.
- European Volunteer Center (CEV). (2006). Manifesto for volunteering in Europe. CEV, Brussels.

- European Volunteer Center (CEV). (2007). Volunteering in the Netherlands. Facts and Figures Report, Brussels. available at: <http://www.kansalaisareena.fi/Volunteering%20in%20the%20Netherlands.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- European Year of Volunteering 2011 Alliance (EYV 2011). (2009). The European Year of Volunteering Discussion Paper. available at: www.cev.be/data/File/Alliance_discussion_paper_EYV_2011.pdf [retrieved on 08-04-2016]
- Evers, A. (1995). Part of the welfare mix: The third sector as an intermediate area. *Voluntas*, 6(2): 159–182.
- Evers, A. (2008). Hybrid organizations: Background, concepts, challenges. In S.P. Osborne (ed.) *The Third Sector in Europe: Prospects and Challenges*. Routledge, London. pp. 279–292
- Evers, A., Lavilee, J.L. (eds.). (2004). *The third sector in Europe*. Edward Elgar, Cheltenham.
- Evers, A., Svetlik, I. (1993). *Balancing pluralism: new welfare mixes in care for the elderly*. Avebury, Aldershot.
- Eyles, J., Litva, A. (1998). Place, participation and policy. In R. Kearns, & W. M. Gesler (eds.), *Putting health into place: landscape, identity and well being*. Syracuse University Press, Syracuse.
- Fama, E.F., Jensen, M.C. (1983). Separation of ownership and control. *Journal of Law and Economics*, 26: 301-325.
- Feingold, B. (1977). Citizen participation: a review of the issues. In H.M. Rosen, J.M. Metsch, S. Levey (eds.), *The consumer and the health care system: social and managerial perspectives*. Spectrum, New York.
- Ferreira, M.R., Proença, T., Proença, J.F. (2012). Motivations which influence volunteer's satisfaction. Paper presented at the 10th International Conference of the International Society for Third Sector Research, Siena, Italy. available at: <http://c.ymcdn.com/sites/www.istr.org/resource/resmgr/wp2012/mferreira.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Finkelstein, M.A. (2008). Predictors of volunteer time: The changing contributions of motive fulfillment and role identity. *Social Behavior and Personality*, 36:1353-1364.
- Finkelstein, M.A. (2009). Intrinsic vs. extrinsic motivational orientations and the volunteer process. *Personality and Individual Differences*, 46: 653-658.
- Finkelstein, M.A., Brannick, M.T. (2007). Applying theories of institutional helping to informal volunteering: Motives, role identity, and prosocial personality. *Social Behavior and Personality*, 35:101-114.
- Finkelstein, M.A., Penner, L.A. (2004). Predicting organizational citizenship behavior: Integrating the functional and role identity approaches. *Social Behavior and Personality*, 32: 383-398.
- Fisher, J. (1998). *Non-Governments: NGOs and the Political Development of the Third World*. Kumarian Press, West Hartford.
- Fitch, R.T. (1987). Characteristics and motivations of college students volunteering for community service. *Journal of College Student Personnel*, 28: 424-431
- Flanagan, C.A., Bowes, J.M., Jonsson, B., Csapó, B., Sheblanova, E. (1998). Ties that bind: Correlates of adolescents' civic commitments in seven countries. *Journal of Social Issues*, (special issue) 54(3): 457-475.

- Flanagan, T., Sadowski, P. (2011). *Volonteurope Reviews: The Value of Volunteering*. European Year of Volunteering 2011, London, UK.
- Fligstein, N., Freeland, R. (1995). Theoretical and comparative perspectives on corporate organization. *Annual Review of Sociology*, 21: 21-43.
- Francis, L.J., Jackson, C.J. (2004). Which version of the Eysenck Personality Profiler is best? 6-, 12- or 20- items per scale. *Personality and Individual Differences*, 37:1659-1666.
- Frangonikolopoulos, C. (2014). Politics, the Media and NGOs: The Greek Experience. *Perspectives on European Politics and Society*, 15(4): 606-619.
- Frangonikolopoulos, C., Pantazidou, M. (2005). Marketing communications for non-governmental organizations: Opportunities, challenges and the need for strategic public issues management. Paper presented at the conference Political Marketing and Democracy, 31.3/2.4.2005, Kastoria, Greece.
- Fujiwara, D., Oroyemi, P., McKinnon, E. (2013). Wellbeing and civil society, Estimating the value of volunteering using subjective wellbeing data. Working paper No 112. Department for Work and Pensions. Sheffield.
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. The Free Press, New York.
- Fulker, D.W., Neale, M.C., Nias, D.K.B., Eysenck, H.J. (1986). Altruism and aggression: The heritability of individual differences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50: 1192-1198.
- Fuller, S., Kershaw, P., Pulkingham, J. (2008). Constructing “active citizenship”: Single mothers, welfare, and the logics of voluntarism. *Citizenship Studies*, 12: 157-176.
- Galaskiewicz, J., Colman, M.C. (2006). Collaboration between Corporations and Nonprofit Organizations. In R. Steinberg, W. Powell. (eds), *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. Yale University Press, New Haven and London. (2nd ed). p.p. 180-204
- Garefi, I., Kalemaki, E. (2013). Informal Citizen Networks: The Case of Greece. A deliverable of the project ‘The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe’. 7th Framework Programme, GD Research, European Commission, Brussels.
- Geertz, C. (1973). Thick description: toward an interpretive theory of culture. In: Geertz, C. *The interpretation of cultures*. Basic Books, New York.
- Geiser, C., Okun, M.A., Grano, C. (2014). Who is motivated to volunteer? A latent profile analysis linking volunteer motivation to frequency of volunteering. *Psychological Test and Assessment Modeling*, 56(1): 3-24
- Geller, S.L., Alan J. Abramson, A.J., Erwin de Leon. (2010). The Nonprofit Technology Gap – Myth or Reality?. *Communiqué No. 20*, Johns Hopkins University.
- Gemmill, B., Bamidele-Izu, A. (2002). The role of NGOs and civil society in global environmental governance. In D. Esty & M. Ivanova (Eds.), *Global environmental governance. Options & opportunities*, Yale School of Forestry and Environmental Studies, New Haven.
- Gerard, D. (1985). What Makes a Volunteer?. *New Society*, 8:236–38.
- Gerard, S. (1972). Personality characteristics associated with "good" volunteers. *Crisis Intervention*, 4(3): 90-92.
- GHK. (2010a). Study on Volunteering in the European Union, National Report Greece. Audiovisual & Culture Executive Agency (EACEA), European Commission. available at : http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_gr_en.pdf [retrieved at 14-5-2016]

- GHK. (2010b). Study on Volunteering in the European Union. Final Report. Audiovisual & Culture Executive Agency (EACEA), European Commission. available at : http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf [retrieved at 14-5-2016]
- Giannopoulou, C. (2011). Leading for Impact: Learning, Innovation, and Effectiveness in Greek Nonprofit Organizations. University of Economics and Business, Athens, Greece. available at : <http://socialimpactstrategy.org/wp-content/uploads/2016/03/Giannopoulou.pdf> [retrieved at 14-5-2016]
- Gilbert, N. (1983). Capitalism and the welfare state: dilemmas of social benevolence. Yale University Press, New Haven.
- Gillath, O., Shaver, P., Mikulincer, M., Nitzberg, R., Erez, A., Van Ijzendoorn, M. (2005). Attachment, caregiving, and volunteering: Placing volunteerism in an attachment-theoretical Framework. *Personal Relationships*, 12: 425–446.
- Goeree, J.K., Holt, C.A., Laury, S.K. (2002). Private costs and public benefits: unraveling the effects of altruism and noisy behaviour. *Journal of Public Economics*, 83(2): 255–276,
- Goldman, M., Sewer, M., Scever, M. (1981). Social labeling and the foot-in-the door effect. *Journal of Social Psychology*, 11(7): 19-23.
- Graff, L.L. (1991). Volunteer for the health of it, Report of the findings from a health promotion promotion grant funded by the Ontario Ministry of Health. Volunteer Ontario, Canada. available at: <http://www.lindagraff.ca/non%20html/VFTHOI-2004.pdf> [retrieved on 08-04-16]
- Grano, C., Lucidi, F. (2005). Motivazioni e determinanti alla base del volontariato nelle persone anziane. *Relazioni Solidali*, 2: 109-130.
- Gratton, C., Nichols, G., Shibli, S., Taylor, P. (1997). Valuing Volunteers in UK Sport. Sports Council, London, UK.
- Green, J., Begg, A. (2012). Supporting volunteers with experience of mental illness: A literature review. *Community and Public Health*, New Zealand.
- Greenfield, E.A., Marks, N.F. (2004). Formal volunteering as a protective factor for older adults' psychological well-being. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 59(5): S258-S264.
- Griffiths, R. (1983). NHS Management Enquiry. DHSS, London.
- Grimm, R., Spring, K., Dietz, N. (2007). The health benefits of volunteering, a review of recent research. National and Community Service, USA.
- Gronbjerg, K. (1987). Patterns of institutional relations in the welfare state: Public mandates and the nonprofit sector. *Journal of Voluntary Action Research*, 16(1/2): 64–80.
- Grönlund, H. (2010). Yhdenvertaisuus evankelis-luterilaisen kirkon työyhteisöissä. *Kirkkohallituksen julkaisuja, Kirkkohallitus*, 4, Helsinki.
- Grube, J., Piliavin, J.A. (2000). Role identity, organizational experiences, and volunteer experiences. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26: 1108-1120.
- Guo, B. (2004), The commercialization of social services: Toward an understanding of nonprofits in relation to government and for-profits, *Paper* submitted to the 6th ISTR Conference, Toronto/ Canada, 11-14 July 2014. available at: http://c.ymcdn.com/sites/www.istr.org/resource/resmgr/working_papers_toronto/guo.baorong.pdf [retrieved at 16-01-16]

- Hackl, F., Halla, M., Pruckner, G.J. (2009). Volunteering and the State, IZA Discussion Paper series n° 4016. available at <http://ftp.iza.org/dp4016.pdf> [retrieced on 8-4-16]
- Hadjiyanni, A. (2010). On social cohesion in Greece. *The Tocqueville Review*, 31(1): 7–40
- Hall, P.D. (1987). A Historical Overview of the Private Nonprofit Sector. In Walter W. Powell (ed.), *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. Yale University Press, New Haven.
- Halman, L. (2003). Volunteering, Democracy, and Democratic Attitudes. In P. Dekker and L. Halman (eds), *The Values of Volunteering. Cross-Cultural Perspectives*. Academic / Plenum Publishers, Luwer, New York. pp. 179-198
- Handy, F., Cnaan, R. (2007). The role of social anxiety in volunteering. *Nonprofit Management and Leadership*, 18(1): 41–58.
- Handy, F., Katz, E. (2008). Donating behaviour: if time is money, which to give? A preliminary analysis. *Journal of Economic Studies*, 35(4): 323-332.
- Hansmann, H. (1987). Economic theories of nonprofit organizations. In Powell, W.W. (ed.), *The Nonprofit Sector*. Yale University Press, New Haven.
- Haski-Leventhal, D., Bar-Gal, D. (2008). The volunteer stages and transitions model: Organizational socialization of volunteers. *Human Relations*, 61(1): 67-102.
- Hay, C., Wincott, D. (1998). Structure, Agency and Historical Institutionalism. *Political Studies*, XLVI, 951-957.
- Held, D. (2006). *Models of Democracy*. Stanford University Press, Stanford, CA.
- Henderson, P, Vercseg, I. (2010). *Community Development and Civil Society*. Policy press, Bristol.
- Hobson, C.J., Rominger, A., Malec, K., Hobson, C.L., Evans, K. (1996). Volunteer-friendliness of nonprofit agencies: Definition, conceptual model and applications. *Journal of Nonprofit and Public Sector marketing*, 4(45): 27-42.
- Hodgkinson, V.A. (2003). Volunteering in global perspective. In P. Dekker & L. Halman, (eds.), *The Values of Volunteering: Cross-Cultural Perspectives*. Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York.
- Holland, T.P., Jackson, D.K. (1998). Strengthening Board Performance. *Nonprofit Management & Leadership*, 9(2): 121.
- Holland, T.P., Leslie, D., Holzhalf, C. (1993). Culture and change in nonprofit boards. *Nonprofit Management and Leadership*, 4(2): 141-155.
- Hoskins, B.L., Mascherini, M. (2009). Measuring Active Citizenship through the Development of a Composite Indicator. *Social Indicators Research*, 90(3): 459-88.
- Hossenfelder, S. (2011). On the problem of measuring happiness. *Social Science Research network (SSRN)*, 03.02.2011. [online] available at: <http://ssrn.com/abstract=1754423> [retrieved on 8-4-16].
- Houle, B., Sagarin, B., Kaplan, M. (2005). A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference?. *Basic and Applied Social Psychology*, 27(4): 337–344.
- House, J.S., Landis K.R., Umberson, D. (1998). *Social Relationships and Health*. Science. Reprint Series, 241: 540-545.
- House, R.A. et al. (1998). *The Globe Project*. International Congress of Psychology, San Francisco, CA.

- Huang, J., van den Brink, H., Groot, W. (2009). A meta-analysis of the effect of education on social capital. *Economics of Education Review*, 28: 454-464.
- Huliaras, A. (2014a). Creating Civic Engagement from the Top: The dynamics of civil society in Greece. *The Jean Monnet Papers on Political Economy*, 10, University of the Peloponnese. available at: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/index.php?course=PSPA140&download=/544e3d20Yf4d/5457479dQyww/545badc8GiAZ/545bae09m6Ny.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Huliaras, A. (2014b). *The Dynamics of Civil Society in Greece: Creating civic engagement from the top*. The Jean Monnet Papers on Political Economy, University of Peloponnese, Greece.
- Hussein, S. (2011). *Volunteers in the formal long-term care workforce in England*. Social Care Workforce Periodical, issue 13, London.
- Ifantia, A., Argyriou, A., Kalofonou, F., Kalofonos, H. (2013). Financial crisis and austerity measures in Greece: Their impact on health promotion policies and public health care Department Health Policy 113: 8– 12
- Independent Sector. (1994), *Volunteering and Giving in the United States: Findings from a National Survey*. Independent Sector, Washington, D.C.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRCRCS). (2011). *The value of volunteers: Imagine how many needs would go unanswered without volunteers*. IFRCRCS, Geneva
- International Labour Office (ILO). (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. ILO. Geneva.
- Ironmonger, D.S. (2000). *Measuring Volunteering in Economic Terms: 2,200 Million Hours Worth \$42 Billion a Year*. In J. Warburton and M. Oppenheimer (eds), *Volunteers and Volunteering*. Federation Press, Leichardt. Ch 5, pp. 56-72.
- Ironmonger, D. (2008). *The Economic Value of Volunteering in Queensland Update Report*. Department of Communities, Queensland Government.
- Jackson, E.L., Crawford, D.W., Godbey, G. (1993). Negotiation of leisure constraints. *Leisure Sciences*, (15): 1-11.
- Jackson, M. (2010). Matching rhetoric with reality. The challenge for Third Sector involvement in local governance. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 30(1/2): 17-31.
- Jackson, R. (1999). *Establishing and developing new local groups. Recruiting and Training Volunteers*. Conference Proceedings, Henry Stewart Conference Studies, London.
- Jacobson, S.K., Carlton, J.S., Monroe, M.C. (2012). Motivation and Satisfaction of Volunteers at a Florida Natural Resource Agency. *Journal of Park and Recreation Administration*, 30(1).
- Jahoda, M., Lazarsfeld, P.E., Zeisel, H. (2002). *Marienthal: The Sociography of an Unemployed Community*. Piscataway, Transaction Publishers, NJ.
- Janoski, T., Musick, M., Wilson, J. (1998). Being Volunteered? The Impact of Social Participation and Pro-Social Attitudes on Volunteering. *Sociological Forum*, 13:495–519.
- Jenkins, K. (2005). *Volunteering helps others and boosts your own health at the same time*. Canadian Health Network. Canada.
- Jensen, M.C., & Meckling, W.H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3: 305-360.

- Johns Hopkins University. (2001). The Nonprofit Sector and the Reduction of Poverty. Statement of the Thirteenth Annual Johns Hopkins International Philanthropy Fellows Conference, Santiago, Chile, 02.08.2001., Johns Hopkins University, USA.
- Johns Hopkins University. (2004). Toward an Enabling Legal Environment for Civil Society. Statement of the Sixteenth Annual Johns Hopkins International Fellows in Philanthropy Conference, 4-8.7.2004. Nairobi, Kenya.
- Johns Hopkins University. (2009). Nonprofit Listening Post Project... Billions in nonprofit projects halted by credit crisis. Johns Hopkins University, USA.
- Johns Hopkins University. (2010). Survey reveals widespread innovation at nations nonprofits. Most nonprofits now measuring their programs' effectiveness. News, 18.05.2010., Johns Hopkins University, USA.
- Johns Hopkins University. (2011). The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project: Methodology and data sources. Johns Hopkins University, USA.
- Johnson, K. (2012). Implementing Human Resources Best Practices in Volunteer Selection, Dissertation- The University of Arizona. available at: <http://arizona.openrepository.com/arizona/handle/10150/243977#> [retrieved on 8-4-16]
- Johnson-Coffey, G.C. (1997). Trends in volunteerism. Service Learning, General Paper 66. available at: <http://digitalcommons.unomaha.edu/slceslgen/66> [retrieved on 08-04-16]
- Jones, E., Eyles, J. (1988). An introduction to social geography. Oxford University Press, Oxford.
- Joy, M., Shields, J. (2013). Social Impact Bonds: The Next Phase of Third Sector Marketization?. Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research, 4(2): 39-55.
- Kang, C., Handy, F., Hunstinx, L., Cnaan, R., Brudney, J., Haski-Leventhal, D., Holmesf, K., Meijsg, L., Pessih, A.B., Ranadei, B., Smithj, K., Yamauchik, N., Zrinsack, S. (2011). What gives? Cross-national differences in students' giving behavior. Social Science Journal, 48(2): 283-294.
- Kangas, O. (1994). The Merging of Welfare State Models? Past and Present Trends in Finnish and Swedish Social Policy. Journal of European Social Policy, 4(3): 79- 94.
- Kanter, B., Fine, A.H. (2009). Americas Giving Challenge: Assessment and Reflection Report. The CASE Foundation. available at : <http://www.casefoundation.org/wp-content/uploads/2014/11/AmericasGivingChallenge-2007.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Kantzara, V. (2014a). Solidarity in times of Crisis: Emergent Practices and Potential for Paradigmatic Change, Notes from Greece. Studi di Sociologia. 3: 261-280.
- Kantzara V. (2014b). Meaning, Self, and Interaction from a Sociological Perspective: Exploring the Relation in two Studies on Prestige and Solidarity in Greece. In: Shulamith Kreitler, Tomáš Urbánek (eds.), Conceptions of Meaning. Nova Science Publishers, New York.pp. 73-88.
- Kapa Research. (2012). Report on the Political Scene and System of Greece. Kapa Research, Athens.
- Karanikolos, M., Mladovsky, P., Cylus, J., Thomson, S., Basu, S., Stuckler, D., Mackenbach, JP., McKee, J. (2013). Financial crisis, austerity, and health in Europe. *Lancet*, [online] 37-03-2013, 381: 1323-1331
- Kawachi, I., Kennedy, B.P., Glass, R. (1997). Social capital and self rated health: A contextual analysis. American Journal of Public Health, 89(8): 187-1193
- Kendall, J. (ed.) (2009). Handbook on Third Sector Policy in Europe: Multi-Level Processes and Organised Civil Society. Edward Elgar, Aldershot, UK

- Kentikelenis, A., Karanikolos, M., Papanicolas, I., Basu, S., Mckee, M., Stukler, D. (2011). Health effects of financial crisis: Omens of a Greek tragedy. *Lancet*, 378: 1457–1458.
- Kentikelenis, A., Papanicolas, I. (2011). Economic crisis, austerity and the Greek public health system. *European Journal of Public Health*. 22: 4-5.
- Kerr, L., Savelsberg, H., Sparrow, S., Tedmanson, D. (2001). Experiences and perceptions of volunteering in Indigenous and non-English speaking background communities. University of South Australia. available at: <https://www.unisa.edu.au/Documents/EASS/HRI/SPRG/volunteering-report.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Khare, V.P. (2011). NPOs Marketing Practices in the USA and France: Differences and Success Factors. *Journal of Marketing Development and Competitiveness*, 5(3): 110–116.
- Kirchheimer, O. (1991). Ο μετασχηματισμός των κομματικών συστημάτων στην δυτική Ευρώπη. *Λεβιάθαν*, 11: 77-95.
- Klein, R. (1993). Dimensions of rationing: who should do what?. *British Medical Journal*, 307(6899): 309–311.
- Kneeshaw, J. (1997). What does the public think about rationing? A review of the evidence. In B. New (eds.), *Rationing. Talk and action in health care*. BMJ Publishing Group, London. pp. 58–76
- Knifton, L., Gründemann, R., Watson, V., Dijkman, A., den Besten, H., ten Have, K. (2011). A guide for employers: To promote mental health in the workplace. The European Network for Workplace Health Promotion, Amsterdam.
- Kolben, K. (2011). Transnational Labor Regulation and the Limits of Governance. *Theoretical Inquiries in Law*. 12(2): 403-437.
- Konrath, S., Fuhrel-Forbis, A., Lou, A., Brown, S. (2012). Motives for volunteering are associated with mortality risk in older adults. *Health Psychology*, 31(1): 87–96.
- Kotter, J.P. (1996). *Leading change*. Harvard business school Press.
- Kotter, J.P., Cohen, D.S. (2002). *The heart of change: Real life stories of how people change their organizations*. Harvard Business school Press.
- Kramer, R.M. (1981). *Voluntary agencies in the welfare state*. University of California Press, Berkeley.
- Kramer, R.M., Lorentzen, H., Melief, W.B., Pasquinelli, S. (1993). *Privatization in four European countries: Comparative studies in government – third sector relationships*. M.E. Sharpe, Armonk, New York.
- Kuhnle, S., Selle, P. (1992). Government and Voluntary Organizations: a relational perspective. In Kuhnle S., Selle P. (eds.), *Government and Voluntary Organizations: a relational perspective*. Avebury, Aldershot.
- Lambropoulos, N., Pouliou, A., Sirakoulis, K. (2005). Third-Sector in Greece: A Managerial Perspective based on Field Research Results. 1st European Conference of ISTR & EMES in Paris, 27-29.4.2005. Centre de Recherche et d' information sur la Democratie et l' Autonomie, Paris.
- Lang, S. (2013). *NGOs, civil society and the public sphere*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Latham, G.P., Pinder, C.C. (2005). Work Motivation Theory and Research at the Dawn of the Twenty-First Century. *Annual Reviews Psychology*, 56: 485-516.

- Laville, J. (2003). A new European socioeconomic perspective. *Review of Social Economy*, LXI (3).
- Laville, J. (2007). *L'économie solidaire*. Hachette, Paris.
- Laville, J.L., Levesque, B., Mendell, M. (2007). The social economy: Diverse approaches and practices in Europe and Canada. In Noya, A. and Clarence, E. (eds), *The Social Economy. Building Inclusive Economies*. OECD, Paris.
- Lee, Y., Brudney, J. (2010). Rational volunteering: a benefit-cost approach. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 29(9/10): 512-530.
- Leete, L. (2006). Work in the Nonprofit Sector. In R. Steinberg, W. Powell (eds), *The Nonprofit Sector Research Handbook*. Yale University Press, New Haven and London. (2nd ed) pp. 159-179.
- Legg, J. (2010). Effective consultation with citizens in the EU. *Volonteuropa reports on*, No. 2. Humanitans. Volont Europe. London.
- Lewis, D., Kanji, N. (2009). *Non-governmental organizations and development*. Routledge, London.
- Liao, L.C.C., Chang, H.M., Tsai, T.F. (2012). Study of volunteers' participation motivation, work satisfaction, and perceived value in mega-sports event: Case of the 2009 World Games. *International Conference on Innovation and Information Management, IPCSIT*, 36: 315-318.
- Lim, C., Laurence, J. (2015). Doing good when times are bad: volunteering behaviour in economic hard times. *The British Journal of Sociology*, 66 (2): 319-344
- Lind, A. (1997). Gender, development and urban social change: women's community action in global cities world. *Development*, 25(8): 1205-1223.
- Lindsey, R., Bulloch, S.L. (2013). What the public think of the big society: mass observers' views on individual and community capacity for civic engagement. Third Sector Research Centre, working paper 95, available at: <http://www.birmingham.ac.uk/generic/tsrc/--documents/tsrc/working-papers/working-paper-95.pdf>, [retrieved on 8-4-16]
- Lipford, J., Yandle, B. (2009). The Determinants of Purposeful Volunteerism. *Journal of Socio-Economics*, 1(38): 72-79.
- Litva, A., Coast, J., Donovan, J., Eyles, J., Shepherd, M., Tacchi, J., Abelson J., Morgan, K. (2002). 'The public is too subjective': Public involvement at different levels of health - care decision making. *Social Science & Medicine*, 54(12): 1825 - 1837.
- Lloyd, P. (2007). The social economy in the new political economic context. In Noya, A. and Clarence, E. (eds), *The Social Economy. Building Inclusive Economies*. OECD, Paris.
- Lockstone, L. (2004). *Managing the Volunteer Workforce: Flexible Structures and Strategies to integrate to volunteers and paid workers*. Thesis paper, Victoria University. available at: <http://eprints.vu.edu.au/15531/1/LLockstone.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Lomas, J. (1997). Reluctant rationers: public input to health care priorities. *Journal of Health Services Research and Policy*, 2(2): 103-111.
- Loukidou, K. (2013). Formal and informal civil society associations in Greece: two sides of the same coin?. Paper presented at the 6th Hellenic Observatory PhD Symposium on Contemporary Greece and Cyprus, 6-7.6.2013, Hellenic Observatory, European Institute, LSE.
- Loukidou, K. (2014a). New examples of collective action in Greece: challenging the traditional patterns of civil society-state relationship. Paper presented at the 11th ISTR International Conference: Civil Society and the Citizen, Muenster, Germany.

- Loukidou, K. (2014b). Transformations in Greek civil society during economic crisis: new challenges, new perspectives. [online] available at: <http://www.gpsg.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/Loukidou-2014.pdf> [retrieved at 14-5-16]
- Lum, T.Y., Lightfoot, E. (2005). The Effects of Volunteering on the Physical and Mental Health of Older People. *Research on Aging* 27(1): 31-55.
- Luthans, F. (2011). *Organizational Behavior* (12 ed.). McGraw-Hill/Irwin, New York.
- Lyberaki, A., Paraskevopoulos, C.J. (2002). Social capital in Greece. Paper presented at the OECD-ONS International Conference on Social Capital Measurement, London.
- Lyons, M. (1995). Reforming Australia's Community Services – A Review of Proposals. ACOSS Paper No. 13, Sydney.
- Lyons, M. (1997). Contracting for care: What is it and what is at issue?. *Third Sector Review*, 3: 5-21.
- Lyrantzis, C. (2002). Greek civil society in the 21st century, In: P. Ioakimidis (ed.) *Greece and the European Union*. Ministry of Press and Mass Media, Athens. pp. 90–99.
- Macmillan, R. (2007). A Rapid Evidence Assessment of the Benefits of Voluntary and Community Sector Infrastructure. Report for the Infrastructure National Partnership. Infrastructure National Partnership, Sheffield.
- MacPherson, K. (2010). Volunteer support for mothers with new babies: perceptions of need and support received. *Children and Society*, 24(3): 175–87.
- Maloney, W.A., van Deth, J.W. (eds) (2008). *Civil Society and Governance in Europe*. Edgar Elgar, Cheltenham, UK.
- Mannino, C., Snyder, M., Omoto, A. (2011). Why do people get involved? Motivations for volunteerism and other forms of action. In D. Dunning (Ed.), *Social motivation*. Taylor & Francis, NY. pp. 127-146
- Marriott Senior Living Services. (1991). *Marriott senior volunteerism study*, Washington, DC.
- Marshall, G., Taniguchi, H. (2011). Good jobs, good deeds: The gender-specific influences of job characteristics on volunteering. *Voluntas*, 23:213–235
- Martens, K. (2002). Mission Impossible? Defining Nongovernmental Organizations. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organisations*, 13(3): 271-285
- Martin, G.P. (2008). Representativeness, legitimacy and power in public involvement in health-service management. *Social Science & Medicine*, 67: 1757–1765
- Matsuba, M.K., Hart, D., Atkins, R. (2007). Psychological and social structural influences on commitment to volunteering. *Journal of Research in Personality*, 41: 889-907.
- McBride, A., Lough, B. (2010). Access to international volunteering. *Nonprofit Management and Leadership*, 21(2): 195–208.
- McBride, A.M., Gonzales, E., Morrow-Howell, N., McCrary, S. (2011). Stipended volunteer civic service: Inclusion, retention, and volunteer benefits. *Public Administration Review*, 71(6): 850-858.
- McClelland, D.C. (1988). *Human motivation*. Cambridge University Press, Cambridge, MA.
- McClintock N. (2004). *Understanding Canadian Volunteers: Using the National Survey of Giving, Volunteering and Participating to Build your Volunteer Program*. Canadian Centre for Philanthropy, Toronto.

- McCormick, J. (1993). International Nongovernmental Organizations: Prospects for a Global Environmental Movement.. In S. Kamieniecki (ed.), *Environmental Politics in the International Arena: Movements, Parties, Organizations, and Policy*. State University of New York Press, Stony Brook.
- McDonough, P., Tsourdi, E. (2013). The “Other” Greek Crisis: Asylum and EU Solidarity. *Refugee Studies Quarterly*, 31(4): 67-100.
- McEvoy, R., Keenaghan, C., Murray A. (2008). *Service user involvement in the Irish health service*. Department of Health and Children, Health Service Executive, Dublin.
- Mc Ewin, M., Jacobsen-D’Arcy, L. (2002). *Developing the volunteer motivation inventory to assess the underlying motivational drives of volunteers in Western Australia: Final report*. Lotterywest and CLAN WA Inc, Perth.
- McKay, K. (2013). *Debunking the Myths Behind Social Impact Bond Speculation*. Stanford Social Innovation Review, [online] available at: http://ssir.org/articles/entry/debunking_the_myths_behind_social_impact_bond_speculation [retrieved on 08-04-16]
- McKay, S., Moro, D., Teasdale, S., Clifford, D. (2011). *The marketisation of charities in England and Wales*. Third Sector Research Centre, Working Paper 69, TSRC Informing civil society, UK.
- McPherson, J.M., Rotolo, T. (1996). Testing a dynamic model of social composition: Diversity and change in voluntary groups. *American Sociological Review*, 61: 179-202
- Meier, S. (2006). Does Framing Matter for Conditional Cooperation? Evidence from a Natural Field Experiment. *Contributions to Economic Analysis & Policy*, 5(2) [online] available at : <http://s3.amazonaws.com/fieldexperiments-papers/papers/00309.pdf> [retrieved on 8-4-2016].
- Meijs, L.C.P.M., Handy, F., Cnaan, R.A., Brudney, J.L., Ascoli, U., Ranade, S., Hustinx, L., Weber, S., Weiss, I. (2003). All in the Eyes of the Beholder?. *Perceptions of Volunteering Across Eight Countries*. In P. Dekker and L. Halman (eds), *The Values of Volunteering. Cross-Cultural Perspectives*. Academic / Plenum Publishers, Luwer, New York. pp. 19-34.
- Mellor, D., Hayashi, Y., Stokes, M., Firth, L., Lake, L., Staples, M., Cummins, R. (2009). Volunteering and its relationship with personal and neighborhood well-being. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(1): 144-159.
- Merolla, J.L., Zechmeister, E.J. (2009). *Democracy at Risk: How Terrorist Threats Affect the Public*. University of Chicago Press, Chicago, IL.
- Meyer, J.W., Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83: 340-363.
- Mike, A., Jackson, J.J., Oltmanns, T.F. (2014). The conscientious retiree: The relationship between conscientiousness, retirement, and volunteering. *Journal of Research in Personality* 52: 68–77.
- Milewa, T. (2004). Local participatory democracy in Britain’s health service: Innovation or fragmentation of a universal citizenship?. *Social Policy and Administration*, 38(3): 240–252.
- Milewa, T. (2006). Health technology adoption and the politics of governance in the UK. *Social Science & Medicine*, 63(12): 3102 - 3112.
- Miller-Millesen, J.L. (2003). Understanding the Behavior of Nonprofit Boards of Directors: A Theory-Based Approach. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32(4): 521-547.

- Millette, V., Gagné, M. (2008). Designing volunteers' tasks to maximize motivation, satisfaction and performance: The impact of job characteristics on volunteer engagement. *Motivation and Emotion*, 32: 11-22.
- Milosheva-Krushe, M., Ivanova, A., Falconer, A., Walek, C., Genchev, G., Krushe, D., Derscanu, I., Tanaka, J. Blažaitė, J. Arczewska, M., Miezaïne, Z., Kavrukova, A., Neagoe, D., Gavrilova, R. (2014). Out of the box: Providing Oxygen to Civil Society. Mid term evaluation of the NGO programmes under the EEA and Norway Grands (2009-2014). EEA and Norway Grands, Sofia.
- Mindful Employer. (2011). Line managers' resource: A practical guide to supporting staff with a mental health condition. D. P. N. Trust. Exeter.
- Mitchell, C.W., Shuff, M.I., (1995). Personality Characteristics of Hospice Volunteers as Measured by Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Personality Assessment*, 65: 521-532.
- Mitchell, M.A, Taylor, S.L. (1997). Adapting internal marketing to a volunteer system. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 5(2): 29-42
- Mohan, J. (2011). Mapping the Big Society : perspectives from the Third Sector Research Centre. Working Paper 62, TSRC, University of South Australia. available at: <https://www.unisa.edu.au/Documents/EASS/HRI/SPRG/volunteering-report.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Molyneux, M. (2002). Gender and the silences of social capital: lessons from Latin America. *Development and Change*, 33(2): 167-188.
- Monzon, J.L., Chaves, R. (2008). The European social economy: Concept and dimensions of the third sector. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 79(3/4): 549-577.
- Mosler, L. (2003). International Youth Volunteerism: Balancing Costs and Benefits. *Scottish Youth Issues Journal*, 7: 71-94.
- Motel-Klingebiel, A., Tesch-Roemer, C., Von Kondratowitz, H.J. (2005). Welfare states do not crowd out the family: Evidence from mixed responsibility from comparative analyses. *Ageing and Society*, 25(6): 863-882.
- Moulaert, F., Ailenei, O. (2005). Social economy, third sector and solidarity relations: A conceptual synthesis from history to present. *Urban Studies*, 42(11): 2037-2053.
- Mouzelis, N., Pagoulatos, G. (2005). Civil society and citizenship in post-war Greece. In: F. Birtek, T. Dragonas (eds), *Citizenship and the Nation-State in Greece and Turkey*. Routledge, London. pp. 87-103.
- Murray, V., Bradshaw, P., Dart, R. Wolpin, J. (1996). Boards of Directors of Non-Profit Organizations: Do They Follow a Life Cycle Model?. *Nonprofit Management and Leadership*, 6(4): 367-380.
- Murray, V., Bradshaw, P., Wolpin, J. (1992). Power in and around non-profit boards: A neglected dimension of governance. *Nonprofit Management & Leadership*, 3(2): 165-182.
- Musick, M., Herzog, A., House, J. (1999). Volunteering and mortality among older adults: findings from a national sample. *Journals of Gerontology*, 54B(3): S173-S180
- Musick, M.A., Wilson, J. (2003). Volunteering and depression: The role of psychological and social resources in different age groups. *Social Science & Medicine*. 56:259-269.
- Musick, M., Wilson, J. (2008). *Volunteers: A Social Profile*. Indiana University Press Indianapolis.

- Myllykangas, M., Ryynanen, O. P., Kinnunen, J., Takala, J. (1996). Comparison of doctors, nurses, politicians, and public attitudes to health care priorities. *Journal of Health Services Research and Policy*, 1(4): 212–216.
- Najam, A. (1996). NGO accountability: a conceptual framework. *Development Policy Review*, 14: 339-353.
- Najam, A. (2000). The four-C's of third sector–government relations: Cooperation, confrontation, complementary, and co-optation. *Nonprofit Management and Leadership*, 10: 375–396.
- Narayan, D. (1999). Can anyone here us?. Poverty Group, PREM, World Bank, Washington, DC.
- National Health Council. (2014). Standards of Excellence Certification Program® for Voluntary Health Agencies Implementation Guide. NHC, USA. available at: http://www.nationalhealthcouncil.org/sites/default/files/NHC_Files/Pdf_Files/soe.pdf [retrieved on 08-04-16].
- Nawi, N.H.Md., Redzuan, M. (2011). Emotional Intelligence, Personality and Self Esteem: A Comparison of the Characteristics among Two Categories of Subjects. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(8): 238-247.
- Naylor, C., Mundle, C., Weeks, L., Buck, D. (2013). *Volunteering in Health and Care: securing a sustainable future*. The Kings Fund, London, UK.
- Nelson, J. (2007). The Operation of Non-Governmental Organizations (NGOs) in a World of Corporate and Other Codes of Conduct. Corporate Social Responsibility Initiative, Working Paper No. 34., John F. Kennedy School of Government, Harvard University, Cambridge, MA. available at: http://www.hks.harvard.edu/m-rcbg/CSRI/publications/workingpaper_34_nelson.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Nichols, G., King, L. (1998). Volunteers in the Guide Association: problems and solutions. *Voluntary Action*, 1(1): 21-32.
- Nichols, G., King, L. (1999). Redefining the recruitment niche for the guide association in the United Kingdom. *Leisure Sciences*, 21: 307-320.
- Nichols, G., Shibli, S., Taylor, P. (1998). Pressures that contribute to a change in the nature of the Voluntary Sector in UK sport. *Vrijetijdstudies*, 16(2): 34-46.
- Nyssens, M. (2006). Social enterprise at the crossroads of market, public policy and civil society. In Nyssens, M. (eds), *Social Enterprise: At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*. Routledge, London.
- Oborne, D. J., Bradley, S. (1975). Blood donor and nondonor motivation: A transnational replication. *Journal of Applied Psychology*, 60: 409-410.
- Obradovic, D., Vizcaino J. (2006). Good Governance Requirements for the Participation of Interest Groups in EU Consultations. *Common Market Law Review*, 43: 1049-1085
- OECD. (2001). The Well-Being of Nations; the Role of Human and Social Capital. Executive Summary, OECD, available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/48/22/1870573.pdf> [retrieved on 08-04-16]
- Oesterle, S., Kirpatrick, M., Mortimer, J.T. (2004). Volunteerism during the transition to adulthood: A life course perspective. *Social Forces*, 82(3): 1123-1149.
- Offe, C. (1985). New social movements: Challenging the boundaries of institutional politics. *Social Research*, 52(4): 817-868.

- Okun, M.A., Eisenberg, N. (1992a). A comparison of office and adult day care center older volunteers: Social- psychological and demographic differences. *International Journal of Aging and Human Development*, 35(3): 219-233.
- Okun, M.A., Eisenberg, N. (1992b). Motives and intent to continue organizational volunteering among residents of a retirement community area. *Journal of Community Psychology*, 20(3): 183-187.
- Okun, M.A., Rios, R., Crawford, A.V., Levy, R. (2011). Does the relation between volunteering and well-being vary with health and age?. *Int'l. J. Aging & Human Development*, 72(3) 265-287
- Oman, D., Thoresen, C.E., McMahon, K. (1999). Volunteerism and Mortality among the Community-Dwelling Elderly. *Journal of Health Psychology*, 4:301-16.
- Omoto, A., Snyder, M. (1990). Basic Research in Action: Volunteerism and Society's Responses to AIDS. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 16:152-56.
- Omoto, A., Snyder, M. (1993). AIDS Volunteers and Their motivations: Theoretical Issues and Practical Concerns. *Nonprofit management & Leadership*, 4(2): 157-176.
- Omoto, A., Snyder, M. (1995). Sustained helping without obligation: Motivation, longevity of service and perceived attitude change among aid volunteers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4): 671-686.
- Omoto, A., Snyder, M., Hackett, J. (2010). Personality and motivational antecedents of activism and social engagement. *Journal of Personality*, 78: 1703-1734.
- Oregon Health Services Commission. (1991). Prioritization of Health Services, A report to the Governor and Legislature. Oregon Health Services Commission, Oregon.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2005). Evaluating public participation in policymaking. OECD Publications, Paris.
- Ostrower, F., Stone, M.M. (2001). Governance research: Trends, gaps, and prospects for the future. Paper presented at the National Meeting of the Association for Research on Nonprofit Organizations and Voluntary Action, Miami, FL.
- Oxfam. (2010). Something for Nothing: Challenging negative attitudes to people living in poverty. [online] available at: http://www.oxfam.org.uk/resources/policy/right_heard/downloads/bp_something_for_nothing_200510.pdf [retrieved on 08-04-16]
- Pagoulatos, G., Kastritis P. (2013). Theorizing and Assessing Civil Society: A review of approaches. The Jean Monnet Papers on Political Economy, University of the Peloponnese.
- Paine, A. Howlett, S., Machin, J., McBain, C., Ockenden, N., Teasdale, S., Zimmeck, M. (2007). Volunteering works: Volunteering and social policy. IVR -The Institute for Volunteering Research and Volunteering, UK.
- Pallotta, D. (2008). Uncharitable: How Restraints on Nonprofits Undermine their Potential. Tufts University Press, Medford, Mass.
- Pantazidou, M. (2013). Treading new ground: A changing moment for citizen action in Greece. *Development in Practice*, 23(5 & 6): 755-770.
- Papadakis, E., Taylor, P. (1987). The Private Provision of Public Welfare, Wheatsheaf, Brighton.

- Papadakis, K., Griffin, T., Frater, J. (2004). Understanding Volunteers' Motivations. Proceedings of the 2004 Northeastern Recreation Research Symposium, p.p. 321-326. available at: http://www.fs.fed.us/ne/newtown_square/publications/technical_reports/pdfs/2005/326papers/papadakis326.pdf [retrieved on 8-4-16].
- Parboteeah, K.P., Cullen, J.B., Lim, L. (2004). Formal Volunteering: a Cross-National Test. *Journal of World Business*, 39(4): 431-441.
- Pardis, L.F., Miller, B., Runnion V.M. (1987). Volunteer stress and burnout: issues for administrators. *Hospice Journal*, 32: 165-183.
- Parkinson L, Warburton J, Sibbritt D, Byles J. (2010). Volunteering and older women: psychosocial and health predictors of participation. *Aging Ment Health*, 14(8):917-27.
- Parliament of the Commonwealth of Australia. (2008). The Value of Volunteering A discussion paper on volunteering in the community and welfare sector. House of Representatives Standing Committee on Family, Community, Housing and Youth, The Parliament of the Commonwealth of Australia, Canberra.
- Parry, G., Moysera, G., Day, N. (1992). Political participation and democracy in Britain. Cambridge University Press, Cambridge.
- Pauline, G. (2011). Volunteer satisfaction and intent to remain: An analysis of contributing factors among professional golf event volunteers. *International Journal of Event Management Research*, 6(1): 10-32.
- Pearce, J.L. (1993). *Volunteers The Organisational Behaviour of Unpaid Workers*, Routledge, London.
- Pelto, G., Pelto, P. (1997). Studying knowledge: Culture and behaviour in applied medical anthropology. *Med Anthropology*, 11(2): 147-163.
- Penner, L. (2004). Volunteerism and Social Problems: Making things Better or Worse?. *Journal of Social Issues*, 60(3): 645-666
- Penner, L.A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 58(3): 447-467.
- Penner, L.A., Finkelstein, M.A. (1998). Dispositional and structural determinants of volunteerism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2): 525-537.
- Perry, W.H. (1983). The willingness of persons 60 or over to volunteer: Implications for social service. *Journal of Gerontological Social Work*, 5: 107-118.
- Pestoff, V. (2009). Democratic governance: Citizen participation and co-production in the provision of personal social services in Sweden. *Annals of Public and Cooperative Economy*, 80 (2): 197-224.
- Petmesidou, M., Polyzoidis, P. (2013). Religion und Wohlfahrtsstaatlichkeit in Griechenland. Die Orthodoxie in sozialpolitischen Klientelismus. In: K. Gabriel, H.R Reuter, A. Kurschat and S. Leibold (eds), *Religion und Wohlfahrtsstaatlichkeit in Europa*, Mohr Siebeck GmbH & Co., Tübingen. pp. 177-215.
- Petrakis, P.E. (2012). *The Greek Economy and the Crisis Challenges and Responses*. Springer, New York.
- Petropoulos, S., Valvis, A. (2015). Crisis and Transition of NGOs in Europe: The Case of Greece. In: S. Katsikides, P.I. Koktsidis (eds.), *Societies in Transition*, Springer International Publishing, Switzerland, ch.8

- Pfeffer, J., Salancik, G.R. (1978). *The external control of organizations: Are source dependence perspective*. Harper & Row, New York.
- Pho, Y. (2008). The value of volunteer labor and the factors influencing participation: Evidence for the United States from 2002 through 2005. *Review of Income and Wealth*, 54: 220-236.
- Pierson, P. (2000). Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics. *The American Political Science Review*. 94(2): 251-267.
- Piliavin, J., Callero, P. (1991). *Giving blood: The development of an altruistic identity*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Pires, C., Prouteau, L., Sardinha, B. (2010). Rates of Participation in Volunteering and Characteristics of Volunteers: European Comparisons. paper presented at the 9th International Conference of the International Society for Third sector Research, Istanbul, 7-10.07.2010. available at http://c.ymcdn.com/sites/www.istr.org/resource/resmgr/Istanbul_abstracts/ISTR2010_0221.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Pitkin, H.F. (1967). *The concept of representation*. University of California Press, Los Angeles.
- Podjed, D., Muršič, R. (2008). Dialectical relations between professionals and volunteers in a biodiversity monitoring organization. *Biodivers. Conserv.*, 17: 3471–3483.
- Polyzoidis, P. (2008). Social welfare voluntarism in Greece: A fall before the rise?. *Social Cohesion and Development*, 3(2): 93–108.
- Polyzoidis, P. (2009). Nonprofit Organizations and human services in Greece: The residual segment of a weak sector. *Voluntas*, 20(2): 188-206.
- Polyzoidis, P. (2012). Social Marketing in Greece: Time to Wake Up!. *Social Marketing Quarterly*, 19(1): 3-12
- Polyzoidis, P. (2015). NGOs and Social Welfare in Greece Reassessed: Comparative Insights and Crisis Repercussions. In: J. Clarke, A. Huliaras, D.A. Sotiropoulos, *Austerity and the Third Sector in Greece Civil Society at the European Frontline*. Series Editor: Florian Bieber, Centre for Southeast European Studies, University of Graz, Austria. ch 7
- Pope, C., Ziebland, S., Mays, N. (2000). Qualitative research in health care. *Analysing qualitative data*. *British Medical Journal*, 320:114-116.
- Powell, W.W., Steinberg, R. (2006). *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. (2nd ed), Yale University Press, New Haven, London.
- Powers, M. (2014). The structural organization of NGO publicity work: Explaining divergent publicity strategies at humanitarian and human rights organizations. *International Journal of Communication*, 8: 90–107.
- Pratt, B. (2014). 40 years of NGO development: Time to rediscover a purpose?. *International NGO Training and Research center (INTRAC)*, Briefing paper 40. available at: http://www.intrac.org/data/files/resources/792/Briefing-paper-40-40-years-of-NGO-development_Final.pdf [retrieved on 8-4-16]
- Preston, A.E. (1989a). The nonprofit firm: a potential solution to inherent market failures. *Economic Inquiry*, 26(3): 493–506.
- Preston, A.E. (1989b) The nonprofit worker in a for-profit world. *Journal of Labor Economics*, 7(4): 438–463.
- Preston, J.B., Brown, W.A. (2004). Commitment and Performance of Nonprofit Board Members. *Nonprofit Management & Leadership*, 15(2): 221-238.

- Priester, K. (1997). Zwischen moralische Aufrüstung und sozialer Reformpolitik. Widersprüche des Kommunitarismus. *Blätter für deutsche und internationale Politik*, 3.
- Prouteau, L., Sardinha, B. (2011). European volunteering: comparisons, individual and country determinants. First international conference of ERNOP, 07.06.2011., Vienna.
- Prouteau, L., Wolff, F.C. (2004a). Relational Goods and Associational Participation. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 75: 431-463.
- Prouteau, L., Wolff, F.C. (2004b). Donner son temps : les bénévoles dans la vie associative. *Économie et Statistique*, 372: 3-39.
- Prouteau, L., Wolff, F.C. (2008). On the relational motive for volunteer work. *Journal of Economic Psychology*, 29: 314-335.
- Purchase, B. (2004). The Political Economy of Voluntary Codes. In Kernaghan Webb (ed.), *Voluntary Codes: Private Governance, the Public Interest and Innovation*. Carleton Research Unit for Innovation, Science and Environment, Ottawa, Canada.). Ch. 4
- Public Administration Select Committee (PASK). (2013). Public engagement in policy-making. Second Report of Session 2013–14, House of Commons, Commons Public Administration Select Committee, London. available at: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmselect/cmpublicadm/75/75.pdf> [retrieved on: 8-4-16]
- Putnam, R.D. (1993). *Making Democracy Work*. Princeton University Press, Princeton.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon and Schuster, New York.
- Putnam, R.D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2): 137-174.
- Quinton, S., Fennemore, P. (2013). Missing a strategic marketing trick ? The use of online social networks by UK charities. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 51: 36-51.
- Rademacher, A., Tamang, D. (1993). *Democracy, development and NGOs*. SEARCH, Kathmandu.
- Rakopoulos, T. (2014). Resonance of Solidarity: Meanings of a Local Concept in Anti-austerity Greece. *Journal of Modern Greek Studies*, 32(2): 313-337.
- Ramsey, N. (2012). *Annual Return of Volunteer Centres 2011*. Institute for Volunteering Research, London. available at: [www.ivr.org.uk/images/stories/Institute-of-Volunteering-Research/annual return of volunteer centres 2011 – final report.pdf](http://www.ivr.org.uk/images/stories/Institute-of-Volunteering-Research/annual%20return%20of%20volunteer%20centres%202011%20-%20final%20report.pdf) [retrieved on 8-4-16].
- Randle, M.J., Dolnicar, S. (2009). Not just any volunteers: segmenting the market to attract the high contributors. *Journal of Nonprofit and Public Sector Marketing*, 21(3): 271-282.
- Reed, P., Selbee, L.K. (2000). Distinguishing Characteristics of Active Volunteers in Canada. *Nonprofit and Voluntary Sector*, 29: 571-592.
- Renz, D.O. (2000). Review of three books on nonprofit governance. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32(2): 308-315.
- Riecken, G., Babakus, E., Yavas, U. (1994). Facing resource attraction challenges in the non-profit sector: A behaviouristic approach to fundraising and volunteer recruitment. *Journal of Professional Services Marketing*, 11(1): 45-70.
- Rochester, C. (2006). *Making sense of volunteering: A literature review*. Volunteering England, London, UK.

- Rochester, C., Paine, A.E., Howlett, S., Zimmeck, M. (2009). *Volunteering and Society in the 21st Century*. Palgrave Macmillan, Basingstoke, NY.
- Rohs., F.R. (1986). Social background, personality and attitudinal factors influencing the decision to volunteer and level of involvement among adult 4-H leaders. *Journal of Voluntary Action Research*, 15(1): 88-99.
- Rose-Ackerman, S. (1996). Altruism, non profits and economic theory. *Journal of Economic Literature*, 34: 701-728.
- Rotolo, T. (2000). A Time to Join, A Time to Quit: The Influence of Life Cycle Transitions on Voluntary Association Membership. *Social Forces* 78:1133–61.
- Rotolo, T., Berg, J. (2010). In times of need: An examination of emergency preparedness and disaster relief service volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40: 740-750.
- Rotolo, T., Wilson, J. (2011). State-level differences in volunteering in the United States. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, XX(X): 1–22. [online] available at: <http://nvs.sagepub.com/content/early/2011/06/21/0899764011412383.full.pdf+html?hwoaspc=ck=true> [retrieved on 8-4-16]
- Roumeliotis, S., Jones, N. (2010). Volunteerism in the context of environmental Non-Governmental Organizations in Greece. *International Journal of the Interdisciplinary Social Sciences*, 4(12): 27–34.
- Rowe, G., Frewer, L. (2005). A typology of public engagement mechanisms. *Science, Technology and Human Values*, 30(2): 251–290.
- Rubin. A., Thorelli. I.M. (1984). Egotistic Motives and Longevity of Participation. *The Journal of Applied Behavioural Science*, 23(3): 223-235.
- Ruiter, S., de Graaf, N. (2008). Socio-economic payoffs of voluntary association involvement: A Dutch life course study. *European Sociological Review*, 25(4): 425-442.
- Ruiter, S., de Graaf, N. (2006). National Context, Religiosity and Volunteering: Results from 53 Countries. *American Sociological Review*, 71: 191-210.
- Russell B. (2006). *Research Methods in Anthropology*. Alta Mira Press, Lanham.
- Ryan, N.F., Fielding, A., Furneaux, C.W. (2006). *Government-Community Sector Relations: Managing Change in the Third Sector*. Public Policy Network 2006 Conference, Curtin University, Western Australia
- Ryan, N.F., Furneauxand, C.W., Lewis, D.S. (2006). Characteristics of successful government non-profit relations in Queensland. Tenth International Research Symposium on Public Management. Glasgow, Scotland.
- Ryan, R., Kaplan, R., Grese, R. (2001). Predicting Volunteer Commitment in Environmental Stewardship Programmes. *Journal of Environmental Planning and Management*, 44(5): 629–648.
- Ryan, R., Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55: 68-78.
- Sachße, C. (1988). Ehrenamtlichkeit, Selbsthilfe und Professionalität. Eine historische Skizze. Müller, S., Rauschenbach, Th. (Hrsg.), *Das soziale Ehrenamt: nützliche Arbeit zum Nulltarif*. Wenheim-München.
- Sagie, R. Aycan, Z. (2003). A cross-cultural analysis of participative decision making in organizations. *Human Relat.*, 56(4): 453–473.

- Salamon, L.M. (1987). Partners in public service: the scope and the theory of government-nonprofit relations. In Powell, W. (ed.), *The nonprofit sector. A research handbook*. Yale University Press, New Haven.
- Salamon, L.M. (2008). Putting volunteering on the economic map of the world. Paper presented at the IAVE Conference, Panama, Costa Rica.
- Salamon, L.M. (2010). Putting The Civil Society Sector on the Economic Map of the World. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 81(2): 167–210.
- Salamon, L.M., Anheier, H.K. (1998). Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally. *International Journal of Voluntary and Non-Profit Organizations*, 9(3), 213–248.
- Salamon, L.M., Haddock, M.A., Sokolowski, S.W, Tice, H.S. (2007). *Measuring Civil Society and Volunteering: Initial Findings from Implementation of the UN Handbook on Nonprofit Institutions*. Working Paper No. 23., Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore.
- Salamon, L.M., Sokolowski, W.S., Anheier, H.K. (2000). Social origins of civil society: An overview. Working Papers 38, The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore.
- Salamon, L.M., Sokolowski, W.S., Haddock, M.A. (2011). Measuring the Economic Value of Volunteer Work Globally: Concepts, Estimates, and a Roadmap To the Future. *Annals of Public & Cooperative Economics*, 82: 217-252.
- Salamon, L.M., Sokolowski, W.S. (2001). Volunteering in Cross-national Perspective: Evidence From 24 Countries. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project No 40, Johns Hopkins University.
- Salamon, L.M., Toepler, S. (2000). The influence of the legal environment on the development of the nonprofit sector. Working Paper Series No. 17. The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Baltimore.
- Sampson, R.J. (2012). *Great American City: Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Scheier, M.F. (1988). Personality and health, Assessments and implications of generalized outcome expectancies. Paper presented at 96th annual convention of the American Psychological Associations, Atlanta, GA.
- Schmidt, M.G. (2008). *Demokratietheorien*. Wiesbaden, VS Verlag.
- Scott, R. (2002). *Working Better Together: How Government, Business, and Nonprofit Organizations can achieve Public Purposes through Cross Sector Collaboration*. Independent Sector, Washington.
- Seibel, W. (1989). The function of the mellow weakness: Nonprofit organizations as problem-solvers. In E. James (ed.), *The Nonprofit Sector in International Perspective*. Oxford University Press, Oxford. pp. 77–192
- Seibel, W. (1990). Government/Third Sector Relationships in a Comparative Perspective: The Cases of France and West Germany. *Voluntas*, 1(1): 42-61.
- Seibel, W. (1992). Government – Nonprofit relationships: Styles and linkage patterns in France and Germany. In: S., Kuhnle, P., Selle (eds.), *Government and Voluntary Organizations: a relational perspective*. Avebury, Aldershot, Bristol.
- Seidel, J.R., Harlan, S. (1998). Contracting and Patterns of Nonprofit Governance. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 8(2): 243-260.

- Sevigny, A., Dumont, S., Robin Cohen, S., Frappier, A. (2010). Helping them live until they die: volunteer practices in palliative home care. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 39: 734–52.
- Shanin, J., Woodward, A., Terzis, G. (2012). The Impact of the crisis on civil society organizations in the EU: Risks and Opportunities. The European Economic and Social Committee, EESC/COMM/12/2012, Brussels.
- Sherraden, M.S., Lough, B.J., McBride, A.M. (2008). Effects of international volunteering and service: Individual and institutional predictors. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 19(4): 395-421.
- Shure, R.S. (1998). The identification of those most likely to volunteer: Characteristics of male volunteers in the Big Brothers / Big Sisters program. (Phd dissertation) University of Illinois, Chicago.
- Silvenberg, K.E., Marshall, E.K., Ellis, G.D. (2001). Measuring Job Satisfaction of Volunteers in Public Parks and Recreation, *Journal of Park and Recreation Administration*, 19(1): 79-92.
- Simiti, M. (2015). ‘Social Need’ or ‘Choice’? Greek Civil Society during the Economic Crisis. GreeSE Paper No.95, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, LSE.
- Simmons, O.W., Emanuele, R. (2007). Male-female giving differentials: are women more altruistic?. *Journal of Economic Studies*, 34(6): 534-550.
- Simon, B., Sturmer, S., Steffens, K. (2000). Helping Individuals or Group Members? The Role of Individual and Collective Identification in AIDS Volunteerism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26:497–506.
- Simonson, S.K. (1987). Peer counseling in health care. *Social Work in Health Care*, 12(4): 1-19.
- Smillie, I., Helmich, H. (eds) (1993). *Non-Governmental Organisations and Governments: Stakeholders for Development*. OECD, Paris.
- Smith, D. (1981). Altruism, Volunteers, and Volunteerism. *Journal of Voluntary Action Research*, 10(1): 21-36.
- Smith, D. (1998). *The 1997 National Survey of Volunteering*. National Centre for Volunteering, London, UK.
- Smith, D. (1999). Poor marketing or the decline of altruism? Young people and volunteering in the United Kingdom. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 4(4): 372-377.
- Snyder, M., Debono, K.G. (1987). A functional approach to attitudes and persuasion. In M.P. Zanna, J.M. Olson, C.P. Herman (Eds.), *Social influence: The Ontario symposium*, Hillsdale, Erlbaum, NJ, 5: 107-125.
- Snyder, M., Omoto, A. (2008). Volunteerism: Social issues, perspectives and social policy implications. *Social Issues and Policy Review*, 2(1): 1-36.
- Snyder, M., Omoto, A.M., Lindsay, J.J. (2004). Sacrificing time and effort for the good of others: The benefits and costs of volunteerism. In A. Miller (eds.), *The social psychology of good and evil*. Guilford, New York. pp. 444-468.
- Sokolowski, W. (2010). Philanthropic leadership in totalitarian and communist societies. In K. A. Agard (Ed.), *Leadership in nonprofit organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage. p.p. 138-146
- Sotiropoulos, D. (2004). Formal Weakness and Informal Strength: Civil Society in Contemporary Greece. Discussion Paper no. 16, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, LSE.

- Sotiropoulos, D. (2013). Greeks are selfish. In: Greek Myths and Reality, ELIAMEP & Brookings Institution, Athens. pp. 25–29.
- Sotiropoulos, D. (2014). Civil Society in Greece in the wake of the Economic Crisis. Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP) and Konrad Adenauer Stiftung, Greece. available at : <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2014/05/kas.pdf> [retrieved on 08-04-16]
- Sotiropoulos, D., Karamagioli, E. (2006). Greek Civil Society: The long road to maturity. CIVICUS—Civil Society Index Shortened Assessment Tool. Report for the Case of Greece. Access2democracy, Athens. available at : http://europe.cidem.org/documents/CSI-SAT_Greece_Report.pdf [accessed on 25-12-2015]
- Spitz, R.T., MacKinnon, J.R. (1993). Predicting Success in Volunteer Community Service. *Psychological Reports*, 73: 815-818.
- Stadelmann-Steffen, I. (2011). Social volunteering in welfare states: Where crowding out should occur. *Political Studies*, 59(1): 135-155.
- Stadelmann-Steffen, I., Freitag, M. (2010). Making civil society work: Models of democracy and their impact on civic engagement. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(3): 526-551.
- Stark, B., Deaux, K. (1996). Identity and motive: An integrated theory of volunteerism. Unpublished manuscript. City University of New York, New York.
- Starnes, B., Wymer, W. (2001). Demographics, personality traits, roles, motivations, and attrition rates of hospice volunteers. *Journal of Nonprofit and Public Sector Marketing*, 7(2):61–76.
- Statistics Canada. (2009). Satellite Account of Non-profit Institutions and Volunteering. available at: <http://www.statcan.gc.ca/pub/13-015-x/13-015-x2009000-eng.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Statistics Canada. (2015). Caring Canadians, involved Canadians : highlights from the 2007 Canada Survey of Giving, Volunteering and Participating. [online] available at: <http://www.statcan.gc.ca/pub/71-542-x/71-542-x2009001-eng.htm> [retrieved on 8-4-16]
- Steinberg, R. (2006). Economic theories of nonprofit organizations. In W.W. Powell, R. Steinberg (eds), *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*, 2nd ed. Yale University Press, New Haven. pp. 117–139
- Stoker, G. (2000). *The new politics of British local governance*. MacMillan, Basingstoke.
- Stone, M.M., Wood, M.M. (1997). Governance and the Small, Religiously Affiliated Social Service Provider. *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*, 26(Supp): 44-61.
- Strauß, S. (2008). *Volunteering and Social Inclusion: Interrelations between Unemployment and Civic Engagement in Germany and Great Britain*. Springer-Verlag, New York.
- Stromquist, N. (1998). NGO in a New Paradigm of Civil Society. *Current Issues in Comparative Education*, University of Southern California, 1(1): 62-67
- Sudbery, I. (2003). Bridging the Legitimacy Gap in the EU: Can Civil Society Help to Bring the Union Closer to Its Citizens?. In M. Vuijlsteke, C. Reh, C. Reynolds (eds), *Governing the future Europe*. Collegium No.26, European College, Belgium.
- Sundeen, R. (1988). Explaining Participation in Coproduction: A Study of Volunteers. *Social Science Quarterly*, 69(3): 547-568.
- Sundeen, R. (1992). Differences in Personal Goals and Attitudes Among Volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 21(3):271–91.

- Sundeen, R., Garcia, C., Wang, L. (2007). Volunteer behavior among Asian American groups in the United States. *Journal of Asian American Studies*, 10: 243-282.
- Sundeen, R.A., Raskoff, S.A. (2000). Ports of Entry and Obstacles: Teenagers' Access to Volunteer Activities. *Nonprofit Management and Leadership*, 11(2): 179–197.
- Sundeen, R.A., Raskoff, S.A., Garcia, M.C. (2007). Differences in perceived barriers to volunteering to formal organisations: lack of time versus lack of interest. *Nonprofit Management and Leadership*, 17(3): 279–300.
- Taylor, M. (2004). The Welfare Mix in the United Kingdom. In A. Evers, J.-L. Laville (eds.), *The Third Sector in Europe*. Edgar Elgar, Cheltenham. p.p. 122—143.
- Teasdale, S. (2008). In Good Health. Assessing the impact of volunteering in the NHS. *Volunteering England*, London.
- Tenbenschel, T. (2010). Public participation in health policy in high income countries – why, who, what, which, and where?. *Soc Sci Med.*, 71(9):1537-1540.
- Thoits, P.A. (1995). Stress, Coping and Social Support Processes: Where Are We? What Next?. *Journal of Health and Social Behavior* (extra issue): 53–79.
- Thoits, P.A., Hewitt, L.N. (2001). Volunteer Work and Well-Being. *Journal of Health and Social Behavior*, 42: 115–131.
- Tolsma, J., van der Meer, T., Gesthuizen, M. (2009). The impact of neighborhood and municipality characteristics on social cohesion in the Netherlands. *Acta Politica*, 44: 286-313.
- Tritter, J.Q., Barley, V., Daykin, N., Evans, S., McNeill, J., Rimmer, J., et al. (2003). Divided care and the ThirdWay user involvement in statutory and voluntary sector cancer services. *Sociology of Health and Illness*, 25(5): 429–456.
- Tsaliki, L. (2010). Technologies of political mobilization and civil society in Greece. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 16(1): 151–161.
- Tschirhart, M. (1998). Understanding the older stipended volunteer: Age-related differences among Americorps members. *Public Productivity and Management Review*, 22(1): 35-48.
- Tsoukas, H., Papoulias, D. (2005). Managing third-order change: The case of the Public Power Corporation in Greece. *Long Range Planning*. 38: 79-95.
- Unger, L.S. (1991). Altruism as a motivation to volunteer. *Journal of Economic Psychology*, 12(1): 71-100.
- United Nations Volunteers (UNV). (2011). *State of the World's Volunteerism Report*. UNV.
- United Nations Volunteers (UNV). (2015). *State of the World's Volunteerism Report*. UNV.
- Vaillancourt, Y. (2009). The participation of the third sector in the coproduction and the co-construction of public policy. *EMES Conferences Selected Papers Series*.
- Vakil, A. (1997). Confronting the classification problem: Toward a taxonomy of NGOs. *World Development*, 25(12): 2057–2070.
- Valentinov, V. (2005). Explaining nonprofit organisation: The social value approach. Paper presented at the First ISTR-EMES International Conference “Concepts of the Third Sector: The European Debate. Civil Society, Voluntary and Community Organizations, Social Economy”, 27-29.04.2005, Paris
- Valvis, A. (2014a). *Greek Media: The Vigilante of the NGO sector*. Working Paper no. 56, ELIAMEP, Athens.

- Valvis, A. (2014b). Accountability of NGOs in Greece: Who is to Blame?. Working Paper in Crisis Observatory, ELIAMEP, Athens.
- Valvis, A. (2015). Party politics, NGO and the media in Greece. 15th International Academic Conference, 14.4.15., Rome.
- Van Ingen E., Van Der Meer T. (2011). Welfare State Expenditure and Inequalities in Voluntary Association. *Journal of European Social Policy*, 21(4):302-322.
- Van Kersbergen, K., van Waarden, F. (2004). Politics and the transformation of governance: Issues of legitimacy, accountability, and governance in political science. *European Journal of Political Research*, 43: 143–171.
- Van Kersbergen, K., van Waarden, F. (2004). Governance as a bridge between disciplines: Cross-disciplinary inspiration regarding shifts in governance and problems of governability, accountability and legitimacy. *European Journal of Political Research*. 43: 143–171.
- Van Til, J. (1988). *Mapping the Third Sector, Voluntarism in a Changing Social Economy*. The Foundation Center, NY.
- Vathakou, E. (2015). Citizens' Solidarity Initiatives in Greece during the Financial Crisis. In: J. Clarke, A. Huliaras, D.A. Sotiropoulos, *Austerity and the Third Sector in Greece Civil Society at the European Frontline*. Series Editor: Florian Bieber, Centre for Southeast European Studies, University of Graz, Austria. ch 10
- Verba, S., Schlozman, K., Brady, H. (1995). *Voice and equality: civic voluntarism in American politics*. Cambridge, Harvard University Press, Mass.
- Ververidis, S., Varlamis, I. (2009). Non Governmental Organizations in Greece gone virtual. [online] available at: <http://www.dit.hua.gr/~varlamis/Varlamis-papers/C32.pdf> [retrieved on 14-5-16].
- Voicu, B., Voicu, M. (2009). Volunteers and volunteering in central and eastern Europe. *Sociologia*, 41: 539-563.
- Von Bonsdorff, M., Rantanen, T. (2011). Benefits of formal voluntary work among older people. A review. *Aging Clinical & Experiential Research*, 23(3): 162–9.
- Voss, K., Williams, M. (2009). The local in the global: Rethinking social movements in the new millennium. Working Paper 177-09, Institute for Research on Labor and Employment, University of California, Berkeley. available at: <http://www.irle.berkeley.edu/workingpapers/177-09.pdf> [retrieved on 8-4-16]
- Wagenet, L. (2010). Environmental volunteering and older adults. *Rural New York Minute*. Department of Development Sociology, Cornell University. 39.
- Walt, G., Gilson, L. (1994). Reforming the health sector in developing countries: the central role of policy analysis. *Health and Policy Planning*, 9(4):353–370.
- Ward, A., McKillop, D. (2011). An examination of volunteer motivation in credit unions. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 82: 253-275.
- Ward, H. (2011). The ISO 26000 International Guidance Standard on Social Responsibility: Implications for Public Policy and Transnational Democracy. *Theoretical Inquiries in Law*, 12(2): 665-718.
- Warleigh, A. (2001). Europeanizing Civil Society: NGOs as Agents of Political Socialization. *Journal of Common Market Studies*, 39 (4): 619-639.
- Webber, V., Barry, V., Pietroni, P. (1991). The Impact of a Volunteer Community Care Project in a Primary Health Care Setting, *Journal of Social Work Practice*, 5(1): 83-90

- Weisbrod, Burton A. (1975). Toward a theory of the voluntary nonprofit sector in a three sector economy. In Phelps, Edmund S. (ed.), *Altruism, Morality, and Economic Theory*. Russell Sage Foundation, New York.
- Widjaja, E. (2010). *Motivation Behind Volunteerism*. CMC Senior Theses. Paper 4. Claremont McKenna College. available at: http://scholarship.claremont.edu/cmc_theses/4 [retrieved on 8-4-16]
- Wilde, O. (1891). *The Picture of Dorian Gray*. [online] available at: <http://www.gutenberg.org/files/174/174-h/174-h.htm> [retrieved on 8-4-16]
- Wilding, K. (2010). Voluntary organizations and the recession. *Voluntary Sector Review*, 1(1): 97-101
- Wilhelm, M., Bekkers, R. (2010). Helping behaviour, dispositional empathic concern and the principle of care. *Social Psychology Quarterly*, 73(1): 11-32.
- Wilkinson, H., Mulgan, G. (1995). *Freedom's Children: work, relationships and politics for 18-34 years olds in Britain today*. Demos, London.
- Willetts, P. (2002). What is a Non-Governmental Organization?. UNESCO encyclopedia of Life Support Systems, Section Institutional and Infrastructure Resource Issues, Article 1.44.3.7: Non- Governmental Organizations. available at: <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM>. [retrieved on 08-04-16].
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26: 215–40.
- Wilson, J. (2012). Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(2): 176–212.
- Wilson, J., Musick, M. (1997) Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review* 62(5): 694–713.
- Wilson, J., Musick, M. (1999). The effects of volunteering on the volunteer. *Law and contemporary problems*, 62(4):141-168.
- Wilton, H. (2012). *Volunteering: Unlocking the real wealth of people and communities*. A report on behalf of Think Local Act Personal, In Control, CSV, ADASS and SCIE, Think Local Act Personal, London.
- Wiseman, V., Mooney, G., Berry G., Tang K.C. (2003). Involving the general public in priority setting: Experiences from Australia. *Social Science & Medicine*, 56(5): 1001 - 1012.
- Wistow, G., Barnes, M. (1993). User involvement and community care. *Public Administration*, 71: 279–299.
- Witesman, M.E., Fernandez, S. (2012). Government Contracts With Private Organizations: Are There Differences Between Nonprofits and For-profits?. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 42(4): 689–715.
- Wood, M.M. (1992). Is Governing Board Behavior Cyclical? *Nonprofit Management & Leadership*, 3(2): 139-163.
- World Health Organization (WHO) & UNICEF (1978). *Declaration of Alma-Ata*. Geneva, World Health Organization. available at: http://www.who.int/publications/almaata_declaration_en.pdf [retrieved on 8-4-16]
- World Health Organization (WHO). (2002a). *NGOs in WHO reform*. WHO, Geneva.
- World Health Organization (WHO). (2002b). *Understanding Civil Society issues for WHO*. WHO, Geneva.

- World Health Organization (WHO). (2012). WHO reform: Towards a new policy of WHO engagement with non governmental organizations. WHO, Geneva.
- Worth, C. (1999). Use of representative health panel shows changes in public attitudes to rationing. *British Medical Journal*, 318: 941.
- Wright, N.D., Larsen, V., Higgs, R. (1995). Consumer Satisfaction and the marketing of volunteerism: The case of the Appalachian Mountain Housing. *Journal of Consumer Satisfaction*, 8: 88–197.
- Wuthnow, R. (1997). Handeln aus Mitleid. In Beck, U. (Hrsg.), *Kinder der Freiheit*. Frankfurt am Main.
- Wymer, W.W. (1997). Segmenting volunteers using values, self-esteem, empathy and facilitation as determinant variables. *Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 5(2): 3-28.
- Yaffee, M. (2005). Volunteering helps others and boosts your own health at the same time. *Canadian Health Network*.
- Yanagisawa, H., Sakakibara, H. (2008). Factors affecting satisfaction levels of Japanese volunteers in meal delivery services for the elderly. *Public Health Nursing*, 25(5): 471-479.
- Yavas, U., Riecken, G. (1997). Conducting a situation analysis for volunteer organisations: an improved model. *Marketing Intelligence and Planning*, 15(6): 265-272.
- Yeung, A.B. (2004). The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 15(1): 21-46.
- Young, D. (1999). Complementary, supplementary or adversarial: A theoretical and historical examination of government-nonprofit relations in the US. In E. Boris & E. Steurele (eds.), *Government and nonprofit organizations: The challenges of civil society*. The Urban Institute, Washington, DC. pp. 37-79
- Young, D. (2000). Alternative models of government–nonprofit sector relations: Theoretical and international perspectives. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 29(1): 149–172.
- Young, R. (1999). Prospecting for new jobs to combat social exclusion: The example of home-care services. *European Urban and Regional Studies*, Sage Publications, London, 6(2): 99-113..
- Zakus, J. D., Hastings, J. E. (1988). *Public involvement in health promotion and disease prevention*. Health Canada, Ottawa.
- Zambeta, E., Kolofousi, A. (2014). Education and Social Solidarity in times of Crisis: the case of voluntary shadow education in Greece. *Education Inquiry*, 5(1): 69-88.
- Zannis, P. (2012). Greece. In: *Volunteering Infrastructure in Europe*, European Volunteer Centre (CEV), ch 12. available at: http://www.alliance-network.eu/wp-content/uploads/2014/05/CEV_Volunteering-infrastructure.pdf [retrieved on 14-5-16].
- Zavras, D., Zavras, I.A., Kyriopoulos, I., Kyriopoulos, J. (2016). Economic crisis austerity and unmet needs: The case of Greece. *BMC Health Services Research*, 16(309) available at: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4962475/pdf/12913_2016_Article_1557.pdf [retrieved on 08-09-16]
- Zimmeck, M. (2009). *Government and volunteering: towards a history of policy and practice*. In Rochester, C., Paine, A.E., Howlett, S. with Zimmeck, M. *Volunteering and Society in the 21st Century*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Zimmer, A. (2010). *Third Sector–Government Partnerships*. Paper for ECPR Joint Sessions in Münster 2010. University of Münster, Germany.

- Zimmer, A., Freise, M. (2006). Bringing society back in: Civil society, social capital and third sector. In: W. Maloney, J. van Deth (eds.), From National toward International Linkages? Civil Society and Multi-level Governance. Palgrave, London.
- Zini, A., Sgan-Cohen, H.D. (2008). Satisfaction among Volunteer Dentists Serving Underprivileged Elderly in Jerusalem. E-Volunteerism, 8(3). available at: <http://www.yadsarah.org/images/cuteupload/dentalclinicstudy.pdf> [retrieved on 8-4-16].
- Zizumbo-Colunga, D., Zechmeister, E.J., Seligson, M.A. (2010). Social Capital and Economic Crisis in the United States. American Barometer Insights Series, No. 43.

Ελληνόγλωσση

- Αδάμ, Σ., Παπαθεοδώρου, Χ. (2010). Κοινωνική οικονομία και κοινωνικός αποκλεισμός. ΙΝΕ. διαθέσιμο στο : <http://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2014/11/meleti8.pdf> [προσπελάστηκε τη 8-4-2016]
- Αλεξίου, Θ. (1999). Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση. Η κοινωνική πολιτική ως μηχανισμός ελέγχου και κοινωνικής πειθάρχησης. Παπαζήσης, Αθήνα
- Αλεξίου, Θ. (2003). Κοινωνικές και ιδεολογικές λειτουργίες του εθελοντισμού και της εθελοντικής εργασίας. Θέσεις, 83. [online] διαθέσιμο στο: http://www.theseis.com/index2.php?option=com_content&task=view&id=813&prop=1&page=0&Itemid=29 [προσπελάστηκε τη 08-04-16]
- Αμίτσης, Γ., Απίστουλας, Δ., Μαρίνη, Φ. (2006). Το σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής πρόνοιας στην Δ΄ Προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, Το εθνικό πρόγραμμα «Κοινωνική Συνοχή και Αλληλεγγύη», Άξονας προτεραιότητας 5.1., ΥΥΚΑ διαθέσιμο στο: http://www.ekka.org.gr/portal_docs/researchstudies/picture/15_998.pdf [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Ανθόπουλος, Χ. (2000). Εθελοντισμός, αλληλεγγύη και δημοκρατία: η εθελοντική δράση στη συνταγματική προοπτική. Οξύ, Αθήνα.
- Ανθόπουλος, Χ. (2003). Πολιτικά Κόμματα και ΜΚΟ. Στο Τσάτσος, Δ. & Κοντιάδης, Ξ. (επιμ.), Το Μέλλον των Πολιτικών Κομμάτων. Παπαζήσης, Αθήνα, σ.σ. 175-191.
- Αποστολίδης, Λ., Παπασπυρόπουλος, Σ. (2002). Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η κοινωνία των πολιτών. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Αφουξενίδης, Α. (2004). Κοινωνικό Κεφάλαιο και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Ελλάδα. Κοινωνία Πολιτών, 10: 60 - 65.
- Αφουξενίδης, Α. (2015). Η Κοινωνία Πολιτών στην Εποχή της Κρίσης. Στο: Ν. Δεμερτζής, Ν. Γεωργακάκης (επιμ.), Το Πολιτικό Πορτρέτο της Ελλάδας: Κρίση και Αποδόμηση του Πολιτικού. Gutenberg, Αθήνα, σ.σ. 317-336.
- Αφουξενίδης Α., Αλεξιάκης Μ. (2010). Σημεία των καιρών: αναζητώντας την χαμένη κοινωνία των πολιτών στη μεταμοντέρνα εποχή. Στο Κονιόρδος Σ. (επιμ.), Κοινωνικό κεφάλαιο: Εμπιστοσύνη και κοινωνία των πολιτών. Παπαζήσης, Αθήνα. σ.σ. 209-236.
- Αφουξενίδης, Α., Γαρδίκη, Μ. (2014). Χαρογραφώντας την κοινωνία των πολιτών στην Ελλάδα σήμερα: προβλήματα και προοπτικές. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 143 Β΄: 33-53
- Awareness and Social Behaviour Index (ASBI). (2006) Κοινωνικό Βαρόμετρο. VPRC-MEDA Communications, Αθήνα..

- Awareness and Social Behaviour Index (ASBI). (2012) Κοινωνικό Βαρόμετρο. VPRC-MEDA Communications, Αθήνα. διαθέσιμο στο: <http://slideplayer.gr/slide/2022491/> [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Awareness and Social Behaviour Index (ASBI). (2013) Κοινωνικό Βαρόμετρο. VPRC-MEDA Communications, Αθήνα. διαθέσιμο στο: http://www.meda.gr/upldx/File/ASBI_2013_APOTELESMATA.pdf [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Βαϊλα, Π., Τσίρος, Γ., Γελαστοπούλου, Ε., Μουζάκης Γ., Πλανητέρου, Κ., Τσίρου, Α., Χρυσανθόπουλος, Κ. (2004). Στάση και συμπεριφορά των ιατρών στον εθελοντισμό. Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, 16(3):108-116.
- Βασιλόπουλος Π. (2005α). Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις), Συστήματα πολιτικής διαφάνειας σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο με τη συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών. Μελέτη στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας, Πρόγραμμα Ψηφιακή Σύγκληση. διαθέσιμη στο: http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/mko/ [προσπελάστηκε τη 8-4-16].
- Βασιλόπουλος, Π. (2005β). Υπερνεωτερικότητα και Κοινωνία Πολιτών. Κοινωνία Πολιτών, 11.
- Βερναρδάκης, Χ. (1999). Το κομματικό σύστημα 1995-1998. Ιδεολογικές μετακινήσεις, πολιτικές συγγένειες και χώροι κομματικού ανταγωνισμού. Ινστιτούτο V-PRC, Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα, , Νέα Σύνορα – Α.Α. Λιβάνη, 1999, Αθήνα.
- Βερνίκος, Σ. (2011). Εθελοντισμός, Πολιτική Προστασία και Διαχείριση Εκτάκτων Αναγκών. Καλές Πρακτικές. Σημειώσεις Εθνικής Σχολής Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Βουλή των Αντιπροσώπων. (2006). Νόμος περί του Παγκύπριου Συντονιστικού Συμβουλίου Εθελοντισμού. 61(I)/2006, Κύπρος.
- Βουλή των Ελλήνων. (2011). Έκθεση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Θεσμών & Διαφάνειας, Αθήνα, 01.02.2011.
- Βουτσάκη, Β. (2004). Εθελοντές και Κράτος: Οι Σειρήνες της Σύμφυσης. Στο Σωτηρόπουλος, Α. (επιμ), Η Άγνωστη Κοινωνία των Πολιτών. Ποταμός, Αθήνα, σ.σ. 35-99.
- Βουτσάκη, Β., Κάλλα, Γ. Στυλιανίδη, Ν. (2004). Η άγνωστη κοινωνία πολιτών. Ποταμός, Αθήνα.
- Γαλάνης, Π. (2009). Στατιστικές μέθοδοι ανάλυσης δεδομένων. Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής, 26(5):699-711
- Γαλάνης, Π. (2012). Χρησιμοποιώντας το κατάλληλο ερωτηματολόγιο στις επιδημιολογικές μελέτες. Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής, 29(6):744-755.
- Γαλάνης, Π. (2013α). Εγκυρότητα και αξιοπιστία των ερωτηματολογίων στις επιδημιολογικές μελέτες. Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής, 30(1):97-110
- Γαλάνης, Π. (2013β). Εφαρμογές της στατιστικής στα ερευνητικά άρθρα. Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής, 30(4):491-498
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ). (2005). Τελική Έκθεση του Έργου, «Η Νέα Γενιά στην Ελλάδα Σήμερα». ΓΓΝΓ. Αθήνα
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ). (2012). Μελέτη για τη διερεύνηση και αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Κέδρος ΑΕ, ΓΓΝΓ, Αθήνα
- Γεωργακόπουλος, Θ. (2012). Ολυμπιακοί Αγώνες 2004. Ένα Φωτορομάντζο. 5.8.2012., [online] διαθέσιμο στο: <http://www.georgakopoulos.org/work/non-fiction-story/athens2004/> [προσπελάστηκε τη 14-5-16].

- Γιατροί του Κόσμου. (2012). Πολυκλινικές. [online] διαθέσιμο στο : <http://www.mdmgreece.gr/> [προσπελάστηκε τη 14/5/2016]
- Γράβαρης, Δ. (2003). Η σχέση παθητικών και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στο εσωτερικό της συνολικής κρατικής παρέμβασης στην αγορά εργασίας. Στο Βενιέρης, Δ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (επ.), Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και Προοπτικές. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Γρατσάνης, Α. (2009). Ο εθελοντισμός ως υπέρτατη μορφή αλτρουισμού. Εφημερίδα «Η Ενημέρωση». 09.08.09.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2008). Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας. Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Giddens, A. (1998). Ο τρίτος δρόμος. Η ανανέωση της σοσιαλδημοκρατίας. Πόλις, Αθήνα.
- Gortz, A. (1986). Αντίο Προλεταριάτο. Νέα Σκέψη. Αθήνα.
- Gortz, A. (1993). Καπιταλισμός, Σοσιαλισμός, Οικολογία. Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.
- Δαμάσκου, Α. (n.a.). Η Ελληνική κοινωνία των πολιτών σήμερα, Ποια η δυναμική της;. [online] διαθέσιμο στο: https://s3.amazonaws.com/webprofile-ngos/Files/25/ΑΡΘΡΟ_ΚΟΙΝΩΝΙΑ%20ΤΩΝ%20ΠΟΛΙΤΩΝ.pdf [προσπελάστηκε τη 14-5-16].
- Δεμερτζής, Ν., Σταυρακάκης, Γ., Ντάβου, Β., Αρμενάκης, Α., Χρηστάκης, Ν., Γεωργαράκης, Ν., Μπούμπαρης, Ν. (2008). Νεολαία: Ο Αστάθμητος Παράγοντας?. Πολύτροπον, Αθήνα.
- Δημητροπούλου, Α. (2012). Εθελοντές Παιδόπολης Αγ. Ανδρέα : Διερεύνηση των κινήτρων και της ικανοποίησής τους. Διπλωματική εργασία. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Δήμος Αθηναίων. (2015). Κλαδική Μελέτη «Ιδιωτικές υπηρεσίες υγείας. Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας. 25-10-15. διαθέσιμο στο http://www.developathens.gr/sites/all/themes/clean_theme/images/Athensbsc/PDF-Files/kladiki%20ugeias.pdf [προσπελάστηκε τη 25-12-15]
- Δημούλης, Δ. (2002). Κοινωνία πολιτών και κοινωνικός μετασχηματισμός. Από τη φιλανθρωπία στον αντικαπιταλισμό. Θέσεις 77. [online] διαθέσιμο στο: http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=760 [προσπελάστηκε τη 08-04-16]
- Δούκας, Χ., Δούκα, Χ.Δ. (2007). Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) στις Κοινωνίες της Μάθησης: Νέοι Ρόλοι και Στρατηγικές. Διοικητική Ενημέρωση, 42.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) (1997). Ανάλυση στατιστικών αποτελεσμάτων της αρχικής έρευνας για τις ΜΚΟ. ΕΚΚΕ, Αθήνα.
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). (2015). Η Ελλάδα με αριθμούς. ΕΛΣΤΑΤ.
- Επιτροπή των Περιφερειών. (1998). Γνωμοδότηση, "Ορόλος των κοινωφελών οργανισμών - συμβολή στην ευρωπαϊκή κοινωνία». CDR 306/97 FIN ΚΣ/ΣΓ/ακ, 13.03.1998. Βρυξέλλες.
- Ερευνητικό πρόγραμμα «ΘΑΛΗΣ». (2016). Αξιολόγηση Ελληνικών ΜΚΟ. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Διαθέσιμο στο https://greekcivilsocietynetwork.files.wordpress.com/2015/11/thales_presentation_final.pptx [προσπελάστηκε τη 8-4-16].
- Έργο Πολιτών. (2010). Κοινωνική Οικονομία, Επινόημα ή Πραγματικότητα;
- Ετζιόνι, Α. (1999). Η κοινωνία της υπευθυνότητας. Καστανιώτης, Αθήνα.

- Ευρωπαϊκή Έκφραση. (2004). Καμπάνια 800 ΜΚΟ, Κοινωνία των Πολιτών – γιατί στο Σύνταγμα; [online] διαθέσιμο στο : <http://www.ekfrasi.gr/html/page.asp?Lang=1&PageID=107> [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2002). Η Επιτροπή και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί: Οικοδόμηση Ισχυρότερης Εταιρικής Σχέσης- Έγγραφο Εργασίας της Επιτροπής, [Online]. διαθέσιμη στο: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgc/ong/docs/communication_el.pdf [προσπελάστηκε τη 8-4-16].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2010). Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη». COM(2010) 2020 τελικό, 03.03.2010, Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2011a). Ανακοίνωση για την Προώθηση του Ρόλου των Σωματείων και Ίδρυμάτων στην Ευρώπη. Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2011b). Ανακοίνωση σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ και τον εθελοντισμό: Αναγνώριση και προώθηση διασυννοριακών εθελοντικών δραστηριοτήτων στην Ε.Ε. COM (2011) 568 τελικό, 20.9.2011, Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - ΕΠΑ (2008). Η συμβολή του εθελοντισμού στην οικονομική και κοινωνική συνοχή. Έκθεση (εισηγήτρια: Marian Harkin), ΕΚ, 10.03.2008.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (2010). Απόφαση του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2009, για το ευρωπαϊκό έτος εθελοντικών δραστηριοτήτων που προωθούν την ενεργό συμμετοχή του πολίτη. 2010/37/ΕΚ, Βρυξέλλες.
- Ζαβιτσάνου, Α., Σιδηρά, Β. (2000). Προώθηση Εθελοντικών Δράσεων για Νέους -Μεθοδολογική προσέγγιση. ΙΝΕ, Αθήνα.
- Ζάννης, Π. (2013). Ο Τρίτος Τομέας Μία Γενική Θεωρία. Παπαζήσης, Αθήνα.
- Ζαφειρίδης, Φ. (2007). Εξάρτηση και Αυτοβοήθεια». Κοινωνία και ψυχική υγεία, 5: 1-96.
- Ζήσης, Γ. (2008). Κρατισμός, κομματισμός και εθελοντισμός. Σόπων, 21.8.2008. [online] 21/08/2008. διαθέσιμο στο: <http://www.solon.org.gr/index.php/2008-07-15-20-06-02/90-2008-07-15-14-59-11/211-2008-07-21-10-44-15.html> [προσπελάστηκε τη 14-5-16].
- Ζουμπής, Κ. (2013). Διερεύνηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των επαγγελματιών υγείας σχετικά με τον εθελοντισμό. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Human Grid. (2012). Παρουσίαση αποτελεσμάτων πανελλαδικής έρευνας για τον Εθελοντισμό και τις συλλογικές δράσεις αλληλεγγύης. διαθέσιμο στο: <http://www.slideshare.net/TEDxAthens/human-grid-presentation> [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Θεοδώρου, Μ., Φαρμακάς, Α. (2014). Η συμμετοχή και ο ρόλος των πολιτών στον καθορισμό προτεραιοτήτων κι την διμόρφωση πολιτικής υγείας: η περίπτωση της Ελλάδας. Στο: Κυριάκος Σουλιώτης (επ.), Δημοκρατία, πολίτες, και πολιτική υγείας. Παπαζήση
- ΙΣΤΑΜΕ. (2005). Εισαγωγή στις Μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ): Ορισμός – Ρόλος – Οργάνωση, Χρηματοδότηση. Ομάδα εργασίας νέων, Ίδρυμα Ανδρέα Παπανδρέου, Αθήνα.
- ΙΣΤΑΜΕ. (2006). Ρόλος και συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Στο Μοντέλα πολιτικής διακυβέρνησης του Μέλλοντος. Προτάσεις και προσαρμογή στα πλαίσια της ελληνικής εμπειρίας. ΙΣΤΑΜΕ, Αθήνα
- ICAP. (2015). Έρευνα «Ίδιωτικές υπηρεσίες υγείας». Κλαδική μελέτη. Αθήνα, ICAP ΑΕ Ερευνών και Επενδύσεων.

- Καβουλάκος, Κ., Γριτζάς, Γ. (2015). Κινήματα και Εναλλακτικοί Χώροι στην Ελλάδα της Κρίσης: Μία νέα Κοινωνία Πολιτών. Στο: Ν. Δεμερτζής, Ν. Γεωργαράκης (eds.), Το Πολιτικό Πορτρέτο της Ελλάδας: Κρίση και Αποδόμηση του Πολιτικού. Gutenberg, Αθήνα. σ.σ. 338-355.
- Καλογεράτος, Π. (2001). Τα «Κοινωνικά Κινήματα» ως γνωστικό αντικείμενο της Πολιτικής Επιστήμης και της Κοινωνιολογίας. Σάκκουλας, Αθήνα.
- Καλογεροπούλου, Μ. (2011). Μέτρηση ικανοποίησης ασθενών Μέθοδος βελτίωσης ποιότητας και αποδοτικότητας νοσοκομείων. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής, 28(5):667-673
- Καραμέτου, Π., Αποστολόπουλος, Κ.Δ. (2011). Το Κοινωνικό Κεφάλαιο ως Σημαντικός Παράγοντας Αντιμετώπισης των Επιδράσεων της Οικονομικής Κρίσης σε Τοπικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Πρακτικά 9ου Εθνικού Συνεδρίου Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA-GR), 6-7 Μαΐου 2011, Αθήνα.
- Κατρούγκαλος, Γ. (2006). Τα κοινωνικά δικαιώματα. Αντ.Ν. Σάκκουλας, Κομοτηνή.
- Καφετζής, Π. (1997). Πολιτική επικοινωνία, πολιτική συμμετοχή και κρίση της πολιτικής. Η συνεισφορά μιας εμπειρικής έρευνας δύο φάσεων. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 9: 168 - 178.
- Κέφης Β. (2005). Ολοκληρωμένο Μάνατζμεντ. Κριτική, Αθήνα.
- Κομποτής, Π. (2014). Διερεύνηση στάσεων – απόψεων των επαγγελματιών υγείας του Γενικού Νοσοκομείου Καλαμάτας για τον εθελοντισμό. μεταπτυχιακή διατριβή, Διοίκηση Μονάδων Υγείας, ΕΑΠ.
- Κοντιάδης, Ξ., Ανθόπουλος, Χ.Θ. (2008). Κρίση του Ελληνικού πολιτικού συστήματος;. Παπαζήση, Αθήνα.
- Κοταλακίδης, Γ. (2007). Η κοινωνική πρόνοια στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης και του μετασχηματισμού του κράτους πρόνοιας στην Ευρώπη: Η περίπτωση των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας στην Ελλάδα. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Κούλιου, Φ. (2010). Διερεύνηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των εθελοντών στην παροχή πρωτοβάθμιων νοσηλευτικών υπηρεσιών σε ανθρωπιστικές μη κυβερνητικές οργανώσεις. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Κούση, Μ., Κανελλόπουλος, Κ. (2013). Οι μεγάλες Κινητοποιήσεις ενάντια στις Πολιτικές Λιτότητας και τα Μνημόνια: Ρεπερτόρια δράσης και συνέπειες στο πολιτικό σύστημα, 2010-2012. στο Δημερίδα 14-15 Ιαν. 2013, Στη δίνη της ελληνικής κρίσης: Κόμματα, θεσμοί, πολιτική, ιδεολογίες, Κέντρο Πολιτικών Ερευνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Κυριόπουλος, Γ. (2011). Η αναδιάταξη των υπηρεσιών υγείας: η περίπτωση των νοσηλευτικών ιδρυμάτων. ΕΣΔΥ διαθέσιμο στο http://www.nsph.gr/files/009_Oikonomikon_Ygeias/Αναδιάταξη%20Υπηρεσιών%20Υγείας%20FINAL.pdf [προσπελάστηκε τη 25-12-15]
- Λιοναράκης, Ν. (2004). Ο θαυμαστός, καινούργιος κόσμος των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Εφ. Ο Κόσμος του Επενδυτή. Α.Φ. 63, σ. 38.
- Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. (2012). Κρίση, ανεργία και τα οικονομικά της οικογένειας. Αναζήτηση μακροχρόνιων τάσεων και ανατροπών. Ημερίδα ΤΕΕ για την αγορά εργασίας, 27.11.2012., ΤΕΕ.
- Le Grand, J. (2007). Ιππότες, και Κατεργάρηδες, Πιόνια και Βασίλισσες. Παπαζήση, Αθήνα.
- Μάγκου, Μ. (2012). «Διδάσκοντας» τον Εθελοντισμό. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

- Μακαρώνης Ν. (2011). Οι ανισότητες στο σύστημα υγείας. διαθέσιμο στο http://kinisith.blogspot.gr/2011/03/blog-post_26.html. [προσπελάστηκε την 25-12-15]
- Μακρής, Α. (2014). Απαράδεκτο, εθελοντές αντί για προσλήψεις εργαζομένων στα Νοσοκομεία. «Λαϊκό» Νοσοκομείο, 21.12.2014. [online] διαθέσιμο στο: <http://ygeionomikoi.gr/menu-epikairotita/menu-epik-ygeia/3617-aparadekto,-ethelontes-anti-gia-prosληψεις-ergazomenon-sta-nosokomeia> [προσπελάστηκε τη 14-5-16].
- Μακρυδημήτρης, Α. (2006). Κράτος και κοινωνία των πολιτών, Ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη. Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις, Αθήνα.
- Μάνθου, Γ. (2012). Ο Χάρτης του εθελοντισμού προς τα παιδιά στην Ελλάδα του 21ου αιώνα. ΥΥΚΑ-ΕΚΚΑ. Αθήνα.
- Μουζέλης, Ν. (1997). Τι είναι η κοινωνία των πολιτών, Πολυσημικότητα και πολλαπλότητα. Εφημερίδα «Το Βήμα», 14/12/97.
- Μουζέλης, Ν., Παγουλάτος, Γ. (2003). Κοινωνία πολιτών και ιδιότητα του πολίτη στη μεταπολεμική Ελλάδα. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 22: 5-29.
- Μπαλούρδος, Δ. (2011). Επιπτώσεις της κρίσης στη φτώχεια και στον οικονομικό αποκλεισμό: αρχικές μετρήσεις και προσαρμοστικές πολιτικές. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 134-135, Α'- Β': 165-192
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2009). Ετυμολογικό λεξικό της Νέας Ελληνικής, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα.
- Μπίζας, Λ. (2014). Το lobbying και οι ομάδες συμφερόντων στην διαμόρφωση της κυβερνητικής πολιτικής. Στο: Κυριάκος Σουλιάτης (επ.), Δημοκρατία, πολίτες, και πολιτική υγείας. Παπαζήση
- Μπλιανάκης, Ν. (2008). Μορφές εθελοντισμού στη φροντίδα ψυχιατρικών ασθενών στην Ελλάδα. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 126Β': 113-129.
- Μποτετζάγιας, Ι. (2006). ΜΚΟ και κοινωνία πολιτών. Μια προβληματική σχέση. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 27: 71-96.
- Μποτετζάγιας, Ι., Κουτίβα, Ε. (2013). Πώς επιλέγουν οι δωρητές ποια ΜΚΟ θα χρηματοδοτήσουν;. Πρακτικά 6ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης, 31.05.13 – 02.06.13, Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σ.σ. 87-111.
- Μπουμπούκα Α., (2006). Αβοήθητες οι Ελληνικές ΜΚΟ. Εφ. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 25.06.2006.
- Μπουμπούκα, Α. (2011). Ο εθελοντισμός δεκάδων πολιτών απαντά στην συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους. Εφ. Ελευθεροτυπία, 11.12.2011., διαθέσιμο στο: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=331197> [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Μπουρίκος, Δ. (2013α). Κοινωνική αλληλεγγύη στην Ελλάδα της κρίσης: Νέο κύμα ανάδυσης της κοινωνίας πολιτών ή εμπέδωση της κατακερματισμένης κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη;. Ερευνητικό κείμενο Νο 3, ΕΛΙΑΜΕΠ
- Μπουρίκος, Δ. (2013β). Νέο κύμα ανάδυσης της κοινωνίας πολιτών ή εμπέδωση της κατακερματισμένης κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη;. Ερευνητικό κείμενο Νο 3, ΕΛΙΑΜΕΠ.
- Μπουρίκος, Δ., Σωτηρόπουλος Δ. (2014). Οικονομική Κρίση, Κοινωνική Πρόνοια και Κοινωνία των Πολιτών: Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στους τυπικούς και άτυπους φορείς της κοινωνίας πολιτών στο χώρο της κοινωνικής αλληλεγγύης και οι νέοι περιορισμοί της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη την περίοδο 2010-2013, Ευρήματα πιλοτικής εμπειρικής έρευνας και προτάσεις πολιτικής. ΕΛΙΑΜΕΠ - Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, Αθήνα.

- Marshall, T.H. (2001). Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη. Στο Marshall T. & Bottomore T. (2001), Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη. Gutenberg, Αθήνα.
- Νικολέντζος, Α. (2014). Σχήματα επιρροής και εξουσίας των Ελλήνων ιατρών μέσα από την ανάλυση και ερμηνεία των κυριότερων μεταρρυθμίσεων υγείας των τελευταίων τριών δεκαετιών. Στο: Κυριάκος Σουλιώτης (επ.), Δημοκρατία, πολίτες, και πολιτική υγείας. Παπαζήση
- Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδας (ΟΚΕ). (2005). Μη Κρατικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.). ΟΚΕ, Αθήνα.
- Οικονόμου, Χ. (2012). Το θεσμικό πλαίσιο παροχών ασθένειας στην Ελλάδα. ΙΝΕ/ΓΣΕΕ
- ΟΟΣΑ. (2013). ΕΛΛΑΔΑ: Μεταρρύθμιση των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας. ΟΟΣΑ
- Offe, C. (1996). Κομματική δημοκρατία και κράτος αρωγός. Λεβιάθαν, 11:105-119.
- Παναγιωτίδου, Ε. (2002). Πού Πότε και Γιατί αναπτύσσεται η Κοινωνία των Πολιτών. Κοινωνία Πολιτών, 8: 17-23.
- Παναγιωτοπούλου, Ρ. (2003α). Εθελοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Ελλάδα και ολυμπιακός εθελοντισμός. Στο: Χ. Βερναδάκης (επ), Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα, Έρευνες-Δημοσκοπήσεις, V-PRC - Αντ. Λιβάνης. σ.σ. 111-148.
- Παναγιωτοπούλου, Ρ. (2003β). Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οι εθελοντικές ενώσεις στην Ελλάδα. Στο: Βερναδάκης Χ., VPRC: Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα, Ινστιτούτο V Project Research Consulting, Αθήνα.
- Παναγιωτοπούλου, Ρ. (2007). Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Κοινωνική επιρροή και αναγνωρισιμότητα. Στο: Βερναδάκης Χ., VPRC: Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2005–2006. Σαββάλας, Αθήνα.
- Παναγιωτοπούλου, Ρ., Παπλιάκου, Β. (2007). Όψεις συγκρότησης του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα, Στο : Καφετζής Π., Μαλούτας Θ. και Τσίγκανου Ι. (επιμ.), Πολιτική-Κοινωνία-Πολίτες. Αναλύσεις δεδομένων της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας-ESS. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα. σ.σ. 219-267.
- Παντελίδης, Κ. (2009). Εθελοντισμός, δασοπροστασία και δασοπυρόσβεση στην Ελλάδα: Πρόταση για την ουσιαστική και αποτελεσματική συμμετοχή των εθελοντών στην προστασία των δασών. WWF, Ελλάς.
- Παπαγεωργίου, Δ. (2009). Διερεύνηση της στάσης των Ελλήνων πολιτών απέναντι στο κράτος Πρόνοιας. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδόπουλος, Α., Φρατσέα, Λ.Μ. (2014). Οι «άγνωστες» οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών: κοινότητες και οργανώσεις μεταναστών στην Ελλάδα. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 42: 62-90.
- Παπαθεοδώρου, Χ., Πολυζωίδης, Π. (2008). Μεθοδολογία και διαμόρφωση δείκτη μέτρησης της συμμετοχής στον Κοινωνικό Διάλογο για την καταπολέμηση της φτώχειας. Αθήνα, ΙΝΕ – ΓΣΕΕ
- Παπαμιχαήλ, Γ. (επιμ.). (2005). Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική. The monthly Review Imprint, Αθήνα. σ.σ.7-16.
- Παυλίδης, Δ. (2006). Τα καινούρια ρούχα του βασιλεία, Κοινωνία των πολιτών και ΜΚΟ. Προλεταριακή Σημαία, Αθήνα.
- Πέκκα-Οικονόμου Β., Μπιμπίτσος, Χ., Μυλωνάς, Ν., Πετρίδου, Ε. (2013). Διοίκηση, Στρατηγική και Επικοινωνία των Ελληνικών Μη Κυβερνητικών Περιβαλλοντικών Οργανώσεων. Πρακτικά του Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης 31-5/2-6-2013. Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. σ.σ. 112-145.

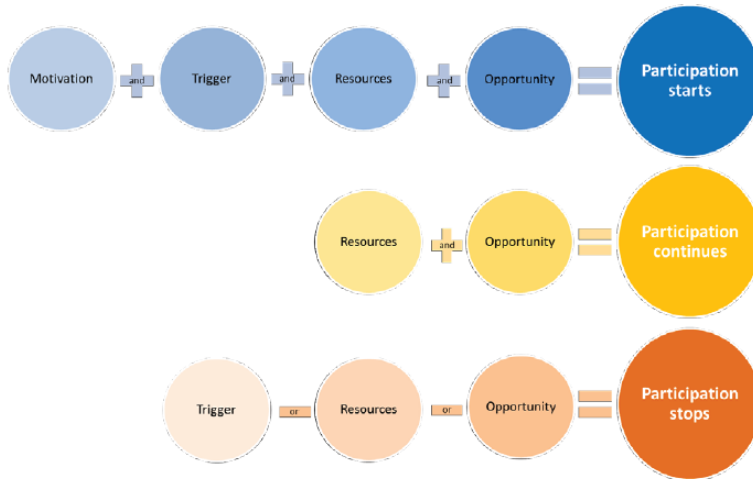
- Πετμεζίδου, Μ., Παπαναστασίου, Σ., Πεμπτεζόγλου, Μ., Παπαθεοδώρου, Χ., Πολυζωίδης, Π. (2015). Υγεία και μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα. ΙΝΕ-ΓΣΕΕ
- Πετμεζίδου, Μ. (2014). Το κοινωνικό κράτος σε κρίσιμη καμπή. [online] Διαθέσιμο στο : http://utopia.duth.gr/mpetmes/txts_files/Petmesidou%20M.%202014.pdf [προσπελάστηκε τη 15-09-2016].
- Πετρόπουλος, Σ. (2014). Η αξιολόγηση των ΜΚΟ ως εργαλείο για τη χρηματοδότηση και τη λογοδοσία τους. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 143 Β': 55-83.
- Πολυζωίδης, Π. (2004). Κοινωνική Φροντίδα στην Ελλάδα: Ο Ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Κομοτηνή.
- Πολυζωίδης, Π. (2006α). Η εφαρμογή του μανάτζμεντ από τις ελληνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις παροχής υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας. Στο: Α. Αφουξενίδης, Κ. Συρακούλης (επιμ.) Διαχείριση Έργων από τις ΜΚΟ. Προπομπός, Λάρισα.
- Πολυζωίδης, Π. (2006β). Εθελοντισμός στην κοινωνική προστασία. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- Πολυζωίδης, Π. (2015). Εθελοντική – Απόψεις των «παρόχων» και των «εξυπηρετούμενων» για τη μεταρρύθμιση. Στο: Πετμεζίδου, Μ., Παπαναστασίου, Σ., Πεμπτεζόγλου, Μ., Παπαθεοδώρου, Χ., Πολυζωίδης, Π. (2015). Υγεία και μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα. ΙΝΕ-ΓΣΕΕ
- Πουρκός, Μ., Δαφέρμος, Μ. (2010). Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα. Τόπος, Αθήνα.
- Procacci, G. (1996). Από την επαιτεία στο κοινωνικό ζήτημα. Στο Merrien, F.-X., (επιμ.), Αντιμέτωποι με τη φτώχεια. Η Δύση και οι φτωχοί χθες και σήμερα. Κατάρτι, Αθήνα.
- Ροζάκου, Κ. (2007). Οι πολιτικές του 'εθελοντισμού': 'νέος εθελοντισμός' και σχέσεις πατρωνίας. Διεθνές Συμπόσιο «Αναθεωρήσεις του Πολιτικού: Ανθρωπολογική και Ιστορική Έρευνα στην Ελληνική Κοινωνία», 8-11.11.2007., Τμ. Κοιν. Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.
- Ρομπόλης, Σ. (1999). Σύγχρονες εξελίξεις στην εργασία και στην κοινωνική ασφάλιση. Μ. Ματσαγγάνης, Προοπτικές του κοινωνικού κράτους στην Ν. Ευρώπη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Ρομπόλης, Σ. (2013). Οικονομική Κρίση και Κοινωνικό Κράτος. Επίκεντρο, Αθήνα.
- Ρούσσος, Π., Τσαούσης, Γ. (2011). Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS. Τόπος, Αθήνα.
- Rifkin, J. (1996). Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της. Η δύση του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού και το χάραμα της μετα-αγοράς εποχής, Λιβάνη, Αθήνα.
- Σακελαρίου, Α., (2014). Το κράτος, οι ΜΚ και οι άλλοι. Άρθρο γνώμης Νο 15, ΕΛΙΑΜΕΠ. [online] διαθέσιμο στο: http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/03/Opinion-Article_15_Mar.-2014-Σακελαρίου-Άκης-GR.pdf [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Σάλτου, Ε. (2013). Εθελοντές με την ώρα. εφ. Τα ΝΕΑ, 15.06.2013
- Σημίτη, Μ. (2008). Η Κοινωνία Πολιτών στην Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση. Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Σημίτη, Μ. (2014). Κράτος και Εθελοντικές Οργανώσεις την περίοδο της Οικονομικής Κρίσης. Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 42: 36–61.

- Σκλιάς, Π. (2002). Η Διεθνής Πολιτική Οικονομία και ο Ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στη Διεθνή Αναπτυξιακή Συνεργασία. Στο Σκλιάς, Π. και Χουλιάρης Α. (επιμ.), Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών. Παπαζήσης, Αθήνα, σ.σ. 29-72.
- Σκλιάς, Π. (2008). Η δυναμική και τα όρια της κοινωνίας των πολιτών. Προπομπός, Αθήνα.
- Σκλιάς, Π., Χουλιάρης, Α. (2002α). Εισαγωγή: Η Γεωγραφία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Στο Σκλιάς, Π. και Χουλιάρης Α. (επιμ.), Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών. Παπαζήσης, Αθήνα, σ.σ. 13-28.
- Σκλιάς, Π., Χουλιάρης, Α. (2002β). Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών. Παπαζήση, Αθήνα.
- Σκρουμπέλος, Α., Μυλωνά, Κ., Καρδαλά, Ο., Σισσούρας, Α., Κυριόπουλος, Ι. (2012). Αναδιοργάνωση του δικτύου παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας. Τομέας Οικονομικών της Υγείας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, Αθήνα
- Σκρουμπέλος, Α., Δάγλας Α., Σκουτέλης, Δ., Κυριόπουλος, Γ. (2012). Το νοσηλευτικό προσωπικό στην Ελλάδα: Παρούσα κατάσταση και τρέχουσες προκλήσεις. ΕΣΔΥ. διαθέσιμο στο http://www.esdy.edu.gr/files/009_Oikonomikon_Ygeias/To%20νοσηλευτικό%20προσωπικό%20στην%20Ελλάδα.pdf [προσπελάστηκε τη 25-12-15]
- Σόλιας, Α. (2006). Ο κοινωνικός λειτουργός στο νοσοκομείο και οι εθελοντές συνεργάτες. διαθέσιμο [online] διαθέσιμο στο: http://www.diaconia.gr/media/pdf/eis3_4/KinonLitSinerg_.pdf [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Σουλιώτης, Κ. (2014). Αναζητώντας την δημοκρατία στην υγεία σε συνθήκες οικονομικής κρίσης: η συμμετοχή των πολιτών στην χάραξη πολιτικής. Στο: Κυριάκος Σουλιώτης (επ.), Δημοκρατία, πολίτες, και πολιτική υγείας. Παπαζήση
- Σταθόπουλος, Π. (2005). Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική εξέλιξη- Νέες κατευθύνσεις. Παπαζήσης, Αθήνα.
- Στασινοπούλου, Ο. (1993). Αναδιάρθρωση των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών. Η επικαιρότητα της ανεπίσημης φροντίδας και οι σύγχρονες διαπλοκές. Στο Γετίμης, Π., Γράβαρης, Δ. (επιμ.), Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική. Η σύγχρονη προβληματική, Θεμέλιο, Αθήνα, σ.σ. 271-311.
- Στασινοπούλου, Ο. (1996). Ζητήματα σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής. Gutenberg, Αθήνα.
- Στασινοπούλου, Ο. (1997). Ελληνικές εθελοντικές οργανώσεις: Μια πρώτη προσέγγιση μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα Volmed-Hellas. Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Στασινοπούλου, Ο. (2011). Εννοιολόγηση και Οριοθέτηση του Εθελοντισμού στην Ιστορική του Εξέλιξη. Ειδική συνοδική επιτροπή γυναικείων θεμάτων της Εκκλησίας της Ελλάδας, Δ΄ Συνδιάσκεψη γυναικών εκπροσώπων Ι.Μ., 3 – 4 Ιουνίου 2011, Αθήνα.
- Στυλιανίδης, Ν. (2004). Δράσεις της Κοινωνίας Πολιτών σε Περιόδους Κρίσης, Η Επιστημολογική Διαδρομή ενός Ερευνητικού Εγχειρήματος. Στο: Δ.Α. Σωτηρόπουλος (επιμ.), Η Άγνωστη Κοινωνία Πολιτών. Ποταμός, Αθήνα, 2004.
- Συρακούλης, Κ., Αφουξενίδης, Α. (επιμ.) (2008). Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: ζητήματα management σε μη κυβερνητικές οργανώσεις. Προπομπός, Αθήνα.
- Σωτηρόπουλος, Δ. (2004). Η κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα: Ατροφική ή αφανής;. στο Σωτηρόπουλος, Δ.Α. (επιμ.), Η άγνωστη κοινωνία πολιτών, Αθήνα: Ποταμός, σελ. 117-162
- Σωτηρόπουλος, Δ. (2007). Πελατειακές σχέσεις και νέες μορφές πολιτικής συμμετοχής: μια δύσκολη συμβίωση. Διεθνές επιστημονικό συμπόσιο «Αναθεωρήσεις του πολιτικού» του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη.

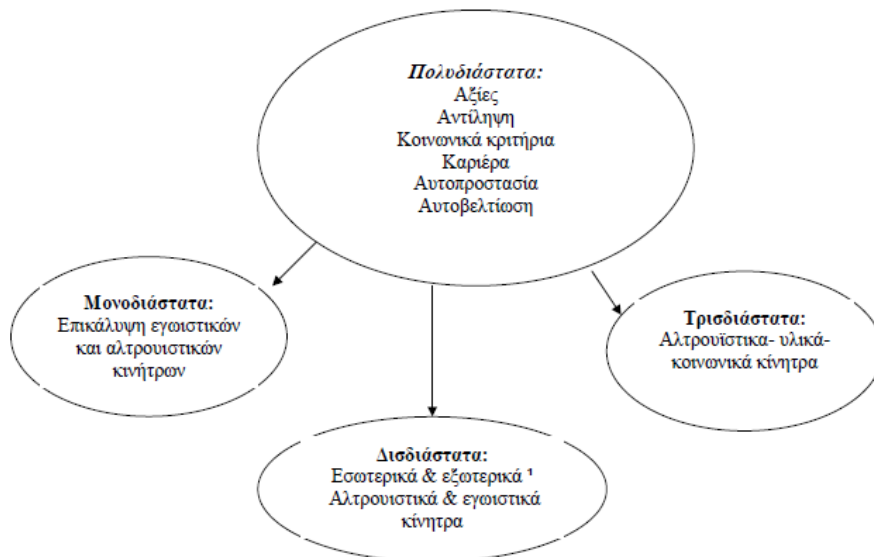
- Σωτηρόπουλος Δ. (2008). Υποθέσεις εργασίας και ανοικτά ερωτήματα στη βιβλιογραφία για την ελληνική κοινωνία πολιτών. Στο: Ξ. Κοντιάδης, Χ. Ανθόπουλος, Κρίση του Ελληνικού πολιτικού συστήματος, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου. Παπαζήση, Αθήνα. σ.σ. 317–30.
- Σωτηρόπουλος, Δ. (2014). Το διπρόσωπο κεφάλι του Ιανού: η κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα πριν και μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 42: 11-35.
- Σωτηρόπουλος, Δ. (2015). Κοινωνική Αλληλεγγύη και Κοινωνία των Πολιτών στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης. Εισήγηση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, 12.01.15. διαθέσιμο στο: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PSPA140/2014-2015/ΘΚΕ%20ΚΑ%20Ι/Πρακτικά%20Μαθημάτων/ΕΙΣΗΓΗΣΗ-%20ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ.docx> [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Τακτικός, Β. (2007). Κοινωνικό κεφάλαιο και ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. [online]. διαθέσιμο στο: <http://paratiritiriokp.gr/index.php/home/34-2009-05-16-15-39-44/69-2009-05-17-13-28-36> [προσπελάστηκε τη 15-08-16].
- Τακτικός, Β. (2009α). Εθελοντισμός: Από το μύθο στη σύγχρονη πραγματικότητα. 17.4.2012. [online]. διαθέσιμο στο: http://billakostakt.blogspot.gr/2012/04/blog-post_17.html [προσπελάστηκε τη 14-5-16]
- Τακτικός, Β. (2009β). Νέος Εθελοντισμός και ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας. Συντονιστικό Κέντρο Μ.Κ.Ο., 14.06.2009., [online] διαθέσιμο στο: http://edomko.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=333&Itemid=137 [προσπελάστηκε τη 14-5-16].
- Τζανετάκου, Ν. (2014). Το βρόμικο «Έργο Πολιτών» με τις υπογραφές πολιτικών. *Εφ. Ελευθεροτυπία*, 24.2.14.
- Τούντας, Γ., Σουλιώτης, Κ. (2015). Έρευνα Hellas Health VI. ΙΚΠΥ/Εθν.Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο: http://www.iatronet.gr/photos/enimerosi/Αποτελέσματα_Hellas Health VI.pdf
- Τραγάκη, Α. (2014). Δημογραφικές αλλαγές και κοινωνία πολιτών: αναζητώντας τη διασύνδεση. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 42: 120-139.
- Τσιρώνη, Ν. (2009). Τιμή και Τίμημα, χορηγία, φιλανθρωπία, εθελοντισμός, Η ευθύνη του πολίτη απέναντι στη κοινωνία. Φοίνικας, Αθήνα.
- Τσοπάνογλου, Α. (2010). Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας και εφαρμογές της στην αξιολόγηση της γλωσσικής κατάρτιση. Ζήτα, Θεσσαλονίκη.
- Τσουκαλάς, Κ., Κοροναίου, Α. (2000). Εθελοντισμός και Ελληνική εμπειρία. Τόμος Β. ΕΤΕΒΑ, Αθήνα.
- Υπουργείο Εσωτερικών. (2014). Νομοσχέδιο για τις Κοινοφελείς Οργανώσεις Πολιτών (ΚΟΠ). διαθέσιμο στο: <http://www.opengov.gr/ypes/wp-content/uploads/downloads/2014/10/ypes2.pdf> [προσπελάστηκε τη 8-4-16] □
- Υπουργείο Υγεία και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΥΥΚΑ). (2008). Η Δραστηριοποίηση των Κοινωνικών Εταίρων για τη Δημόσια Υγεία. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Δημόσια Υγεία 2008 – 2012. ΥΥΚΑ.
- Φίλιας, Β. (1993). Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τεχνικές των κοινωνικών ερευνών. Gutenberg, Αθήνα.
- Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2007). Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων – Δυναμική και Αδυναμίες στη Παγκόσμια Διακυβέρνηση. Ι. Σιδέρης, Αθήνα.

- Φράγκος, Χ. (2013). Στατιστική επιχειρήσεων II Βασικές μέθοδοι πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης. Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, αθήνα.
- Χαρδουβέλης, Γ. (2011). *Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική*. Λιβάνη, Αθήνα
- Χουλιάρας, Α. (2002). Αναζητώντας τη Χρυσή Τομή: Η Πολιτικοποίηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Στο Σκλιάς, Π. και Χουλιάρας Α. (επιμ.), *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Παπαζήσης, Αθήνα, σ.σ. 91-110.
- VPRC. (2011). Έκθεση σχετικά με την εικόνα των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Ελλάδα. VPRC, Αθήνα.
- VPRC. (2013). Οι Νέοι και η Στάση τους απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση. VPRC, Αθήνα.

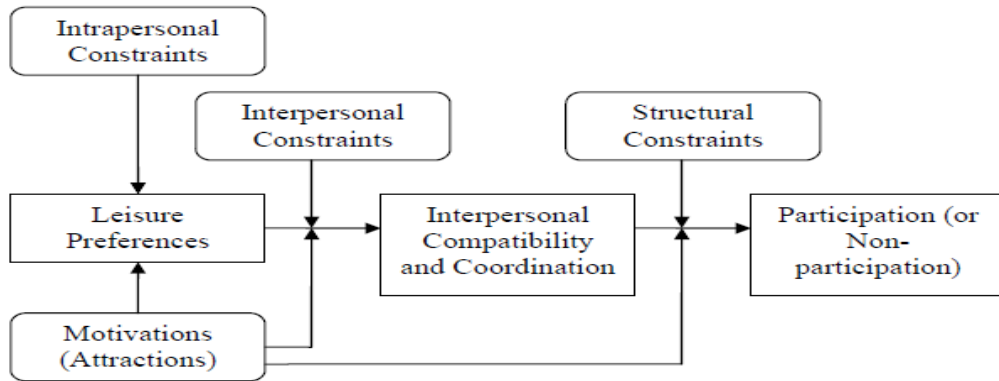
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» : Εικόνων - Διαγραμμάτων

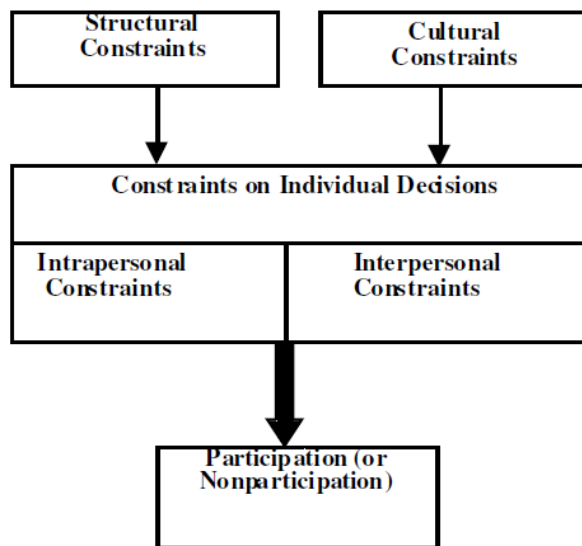
Εικόνα 1. : Η «εξίσωση της συμμετοχικότητας» στον εθελοντισμό (πηγή: Brodie et.al., 2011)

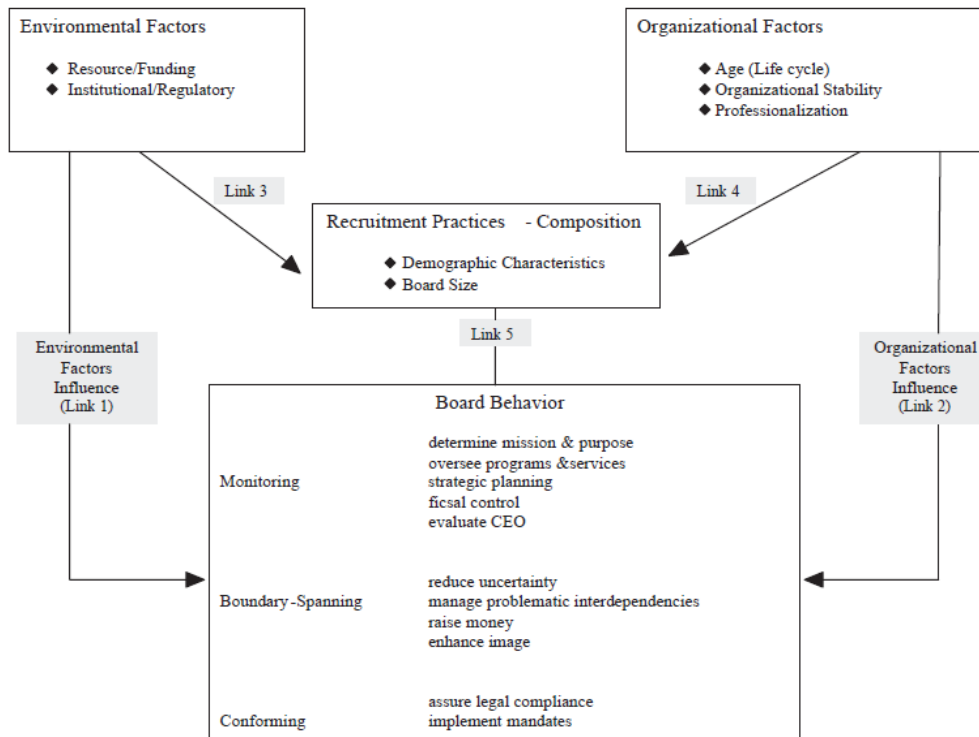
Εικόνα 2. : Κατηγοριοποίηση κινήτρων με βάση τον αριθμό των λαμβανόμενων παραμέτρων (πηγή: Widjaga, 2010)

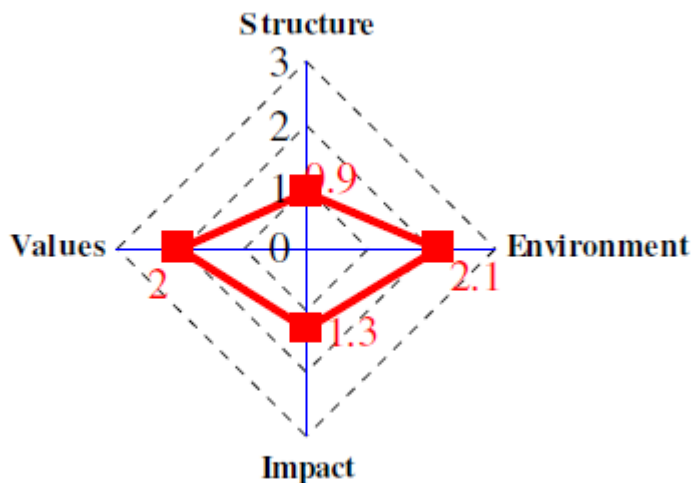
Εικόνα 3. : Ισορροπία περιορισμών και κινήτρων (πηγή: Jackson et.al., 1993)

Εικόνα 4. : Μοντέλο περιοριστικών παραγόντων συμμετοχής στον εθελοντισμό (πηγή: Chick & Dong, 2003)

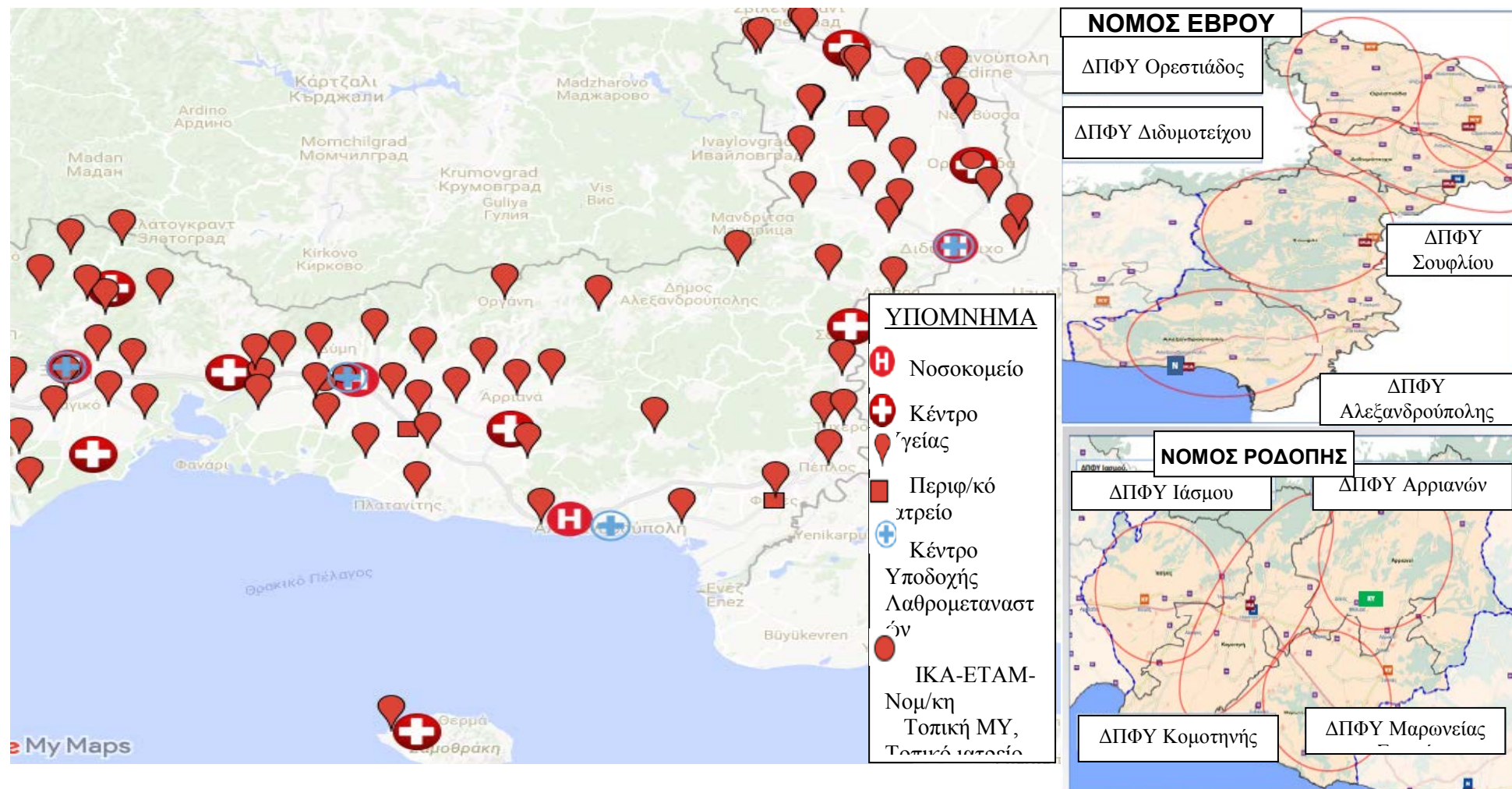

Εικόνα 5. : Μοντέλο εσωτερικής λειτουργίας εθελοντικών φορέων (πηγή: Miller-Millesen, 2003)

Εικόνα 6. : Γραφική απεικόνιση της της Κοινωνίας των Πολιτών στην Ελλάδα (Cicil Society Index Diamond) (πηγή: Sotiropoulos & Karamagioli, 2006)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

Εικόνα 7. : Υγειονομικές δομές Νομών Έβρου και Ροδόπης Κομοτηνής (πηγή: ΥΓΕΙΑΝΕΤ, 2015. Σκρουμπέλος & συν., 2012)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» : Πινάκων

Πίνακας 1. : Μοντέλα δομής της Κοινωνίας των πολιτών σε συσχέτιση με τον εθελοντικό τομέα

Model	Workforce size	Volunteer share	Government support	Philanthropic support	Expressive share
I. Liberal	Large	Medium – high	Medium	Medium – high	Medium
II. Welfare Partnership	Large	Low – medium	High	Low	Small
III. Social Democratic	Large	High	Medium	Medium	Large
IV. Statist	Small	Low	Low	Medium – high	Prof-high Advoc-low
V. Traditional	Small	High	Low	Medium – high	Small

(πηγή: Salamon, Sokolowski, et.al., 2010)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

Πίνακας 2. : Συγκριτικός πίνακας εθελοντισμού στην Ε.Ε. (Τα στοιχεία είναι κατά προσέγγιση και ληφθέντα από έρευνες με διαφορετική μεθοδολογία και χρονική τοποθέτηση, (λ.χ. έρευνες εθνικές, Ε.Ε.), οπότε η συγκρισιμότητα είναι δυσχερής. Αποτυπώνεται μόνον μια αδρή εικόνα της κατάστασης στην Ευρώπη)

	Εθελοντές σε εκ. ⁽¹⁾	% Πληθ. Ενηλίκων	% Εθελοντές 2006 ⁽²⁾	% Εθελοντές 2011 ⁽²⁾	Τάση 2000-2010	Μταβολή συμμ. σε τομέα υγείας 10-11	Μταβολή συμμ. σε αλληλεγγύη 10-11	Συχνότητα ενασχόλησης ⁽⁴⁾	Κυρίαρχο φύλλο	Κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα	Αστικοποίηση	Συσχέτιση με επίπεδο εκπ/σης	Συνέστιση με επαγγ. κατάστ.	Πικρότητα φορέων	Τάση πληθυσμού οργανώσεων	Θεσμικός Ορισμός	Θέση σε πολιτική	Εθνική στρατηγική	Κρατική χρημ/δότηση	Οικονομική αξία (% ΑΕΠ)
Αγγλία (UK)	17,900	44	28	23	na	+7	+1	21/07/03	Γ	=	na	√	☺	-	na	Ο	↑	☞	-	2.26
Αυστρία (AT)	3,040	43,8	60	37	↑	+21	+12	31/06/05	A	=	□	√	📖	↑	↑	Ο	↑	☞	-	4.75
Βέλγιο (BE)	1,166	13,5	37	26	↑	+11	+9	17/06/08	A	30-50	na	√	☺	↓	na	N	↑	☞	↑	1.08
Βουλγαρία (BG)	0,403	6	10	12	-	+12	+10	09/01/00	Γ	<30	na	√	na	-	↑	Ο	↓	☞	↓	0.37
Γαλλία (FR)	14,000	26	36	24	↑	+8	+10	16/08/07	A	=	□	na	☺	↑	↑	Ο	↑	☞	↑	1.65
Γερμανία (DE)	25,484	36	49	43	↗	-1	+4	13/08/07	A	=	na	√	☺	-	↑	Ο	↑	☞	↑	1.95
Δανία (DK)	1,147	35	52	34	↑	+6	+2	31/09/05	A	30-50	□	√	☺	↑	↑	Ο	↑	☞	-	2.61
Ελλάδα (EL)	0,032	0,3	18	14	↑	+14	+6	10/04/02	na	na	■	na	☺	↓	↑	Ο	↓	☞	na	0.06
Εστονία (EE)	0,285	27	28	30	↗	+8	+2	23/05/04	=	30-50	□	√	☺	↑	↑	Ο	↑	☞	na	na
Ιρλανδία (IE)	0,553	16,4	40	32	-	+9	+3	11/04/04	=	=	na	√	☺	-	na	Ο	↑	☞	na	1.79
Ισπανία (ES)	5,000	12	18	15	↑	+6	-6	05/01/02	na	<30	na	√	📖	-	↑	N	↑	☞	-	1.33
Ιταλία (IT)	1,125	2,23	34	26	↑	+2	+3	16/05/04	A	=	na	na	☺	↓	↑	N	↑	☞	-	0.11
Κύπρος (CY)	0,122	18,7	23	23	na	+5	0	15/04/04	=	30-50	=	na	☺	-	na	N	↑	☞	na	na

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

Λετονία (LV)	0,477	24,3	11	22	-	+12	+4	15/02/02	na	<30	na	√	na	na	na	N	↓	☹	na	na
Λιθουανία (LT)	0,085	3	20	24	-	+13	+4	12/01/02	=	<30	▣	na	na	-	na	O	↓	☹	-	0.43
Λουξεμβούργο (LU)	0,107	30	45	35	↑	+9	+5	13/07/06	A	na	na	√	na	na	na	O	↑	☹	na	1.59
Μάλτα (MT)	0,041	12	24	16	-	+8	+3	07/04/08	Γ	na	na	na	na	↓	na	N	↑	☹	↓	0.50
Ολλανδία (NL)	5,300	42	55	57	-	+3	+3	21/11/10	=	=	□	√	☺	↑	↓	O	↑	☹	na	3.50
Ουγγαρία (HU)	3,404	40	17	21	↗	+11	+4	16/02/02	A	30-50	▣	√	☺	-	↑	N	↓	☹	-	0.25
Πολωνία (PL)	4,200	13,2	16	9	↑	+19	+3	05/01/02	=	<30	▣	√	📖	-	↑	N	↑	☹	↑	0.06
Πορτογαλία (PT)	1,100	12,3	12	12	na	+18	+6	08/03/03	A	30-50	na	na	na	na	na	N	↑	☹	-	0.66
Ρουμανία (RO)	0,900	12,8	18	12	↗	+9	-2	12/02/01	=	<30	=	√	☺	na	↑	N	↓	☹	na	0.15
Σλοβακία (SK)	0,699	13	33	29	↓	+8	+11	23/02/02	Γ	<30	▣	na	☺	-	↑	O	↓	☹	↓	0.02
Σλοβενία (SL)	0,350	20,5	35	33	↗	+8	-2	22/05/04	A	<30	na	√	📖	-	na	O	↑	☹	na	0.42
Σουηδία (SE)	3,000	48	53	21	-	+6	+4	28/09/05	A	30-50	□	√	☺	↑	na	O	↑	☹	↓	3.14
Τσεχία (CZ)	1,000	12	33	23	↑	+7	+9	19/01/01	Γ	<30	=	√	📖	-	na	N	↓	☹	-	0.28
Φιλανδία (FL)	1,300	37	50	39	↗	+13	+6	36/05/03	AΓ	30-50	□	√	☺	↑	↑	O	↑	☹	-	2.72

(1)2001 (LU, PT); 2002 (BG); 2004 (BE, DE, HU); 2005 (LT, SI, UK); 2006 (AT, CZ, IT); 2007 (CZ, FR, LV, PL); 2008 (CY, ES, MT); 2009 (EL).

(2) Στοιχεία από Ευροβαρόμετρο 2006 (273) και 2011 (75.2)

(3) Επεξηγήσεις συμβόλων: n.a.= δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, «=» = ισοκατανομή, ↑=μεγάλη αύξηση, ↗=μικρή αύξηση, ↓=μείωση, Γ=Γυναίκες, A=Άντρες, □=ανάπτυξη εκτός αστικών κέντρων, ▣=συγκέντρωση σε αστικά κέντρα, √=ύπαρξη συσχέτισης, ☺=εργαζόμενος, ☹=άνεργος, 📖=μαθητής/φοιτητής, O=όχι, N=ναι, ↑=υψηλά, ↓= χαμηλά, ☹=υφίσταται, ☹=δεν υφίσταται, ↑=άνω του 50%, -=30%-49%, ↓= κάτω του 30%,

(4) Κάθε μέρα / Πολλές φορές την εβδομάδα / Μια φορά ή λιγότερο την εβδομάδα(πηγή EQLS, 2007)

(πηγή: GHK, 2010. Ευροβαρόμετρο (273), 2006, (75.2), 2011)

Πίνακας 3 : Συγκριτικός πίνακας δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων Δήμων Αλεξανδρούπολης, Κομοτηνής και συνόλου της χώρας (Τα στοιχεία είναι στρογγυλοποιημένα στον πλησιέστερο ακέραιο)

	Πληθυσμός	Άρρενες	Θήλεις	Οικογ. κατάσταση (% πληθυσμού)				Εκπαίδευση (% πληθυσμού)					Αλλοδαποί (% πληθυσμού)	εργασιακή κατάσταση (% πληθυσμού)					Φορέας απασχ/σης (%απασχ.)		Νοικοκυριά		Μέλη νοικοκυριών (% νοικοκυριών)						Πυρηνικές Οικογένειες	Πυρηνικές Οικογένειες με αρ.τέκνων (% πυρην. οικογ.)				Πυρηνικές Οικογένειες χωρίς απασχολούμενο μέλος	Μονογονεακές Οικογένειες (% Πυρηνικών)	Κατοικίες κάτω των 15 τμ / κάτοικο	
				άγαμοι	έγγαμοι	χήροι	διαζευγμένοι	δημοτική & κάτω	γυμνασίου	λυκειακή	μεταδευτεροβάθμια	ΑΕΙ,ΑΤΕΙ & άνω		απασχολούμενοι	άνεργοι ⁽¹⁾	συνταξιούχοι	λοιποί	σπουδαστές-μαθητές	ιδιωτικό	Δημόσιο	Σύνολο	με 1 πυρ.οικ (%)	με 0 ή 2 πυρ. οικ (%)	1	2	3	4	5		6&άνω	0	1	2				3 και άνω
Ελλάδα	10.816.286	49	51	39	50	8	3	36	13	24	5	17	9	35	8	22	19	16	77	24	4.134.540	69	31	26	29	19	18	5	3	3.021.425	32	35	26	7	32	15	4
Δ. Κομοτηνής	66.919	48	52	40	51	7	2	42	10	23	4	15	2	31	7	20	22	20	61	39	27.428	61	39	34	28	18	14	4	2	18.505	38	36	22	5	35	12	5
Δ. Αλεξ/πολης	72.959	49	51	39	51	7	2	36	11	24	5	17	3	34	7	22	20	17	55	45	28.975	67	33	29	31	19	15	4	2	20.545	37	34	23	7	34	12	4

⁽¹⁾ Ανεργία 2005 – 2012 στην Ροδόπη 12,4% / 26,9%, στον Έβρο 22,3% / 23,9%, στην Ελλάδα 9,9% / 24,2% (INE, 2013 Η απασχόληση και η ανεργία στην Ελλάδα το έτος 2012, τ. 207)

(πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011, Απογραφή πληθυσμού, <http://www.statistics.gr/el/2011-census-pop-hous>)

Πίνακας 4 : Συγκριτικοί πίνακες δεικτών Νοσοκομείων και λοιπών υγειονομικών δομών Δήμων Αλεξανδρούπολης και Κομοτηνής

Νοσοκομεία	Δαπάνες				Εισπράξεις Νοσοκομείου	Κόστος λειτουργίας (2011) (συμπεριλαμβανόμενης μισθοδοσίας/ μη συμπεριλαμβανόμενης μισθ.)				Αρ.κλινών	Αρ. νοσηλευθέντων	Ημέρες νοσηλείας	Ποσοστό κάλυψης (2011)	ΜΔΝ (2011)	Εξερχόμενοι ασθενείς			Τεχν. Αποδοτικότητα (ΤΕ) Ά.εξ. 2010
	Φαρμάκων	Πρώτων και Βοηθητικών (πλην φαρμάκου	Αναλωσίμων	Υπηρεσιών		ανά νοσηλευθέντα	ανά ημ νοσηλείας	φαρμάκου ανά νοσηλευθέντα	υγ. υλικού ανά νοσηλευθέντα						ΤΕΙ	ΤΕΠ	ολοήμερ α	
Δ. Κομοτηνής	1.605.458	2.907.674	525.230	3.691.064	324.693	2.155/989	667/306	224	281	162	10.808	36.246	53,74	3,23	55.552	52.621	0	75
Δ. Αλεξ/πολης	8.944.783	10.699.507	2.221.471	8.648.329	2.327.847	2.205/1.205	709/387	534	266	500	41.588	128.891	78,9	3,11	99.102	45.177	5.998	73

Συνολικές Δομές Υγείας	κλίνες ανά 1000 κατ.	Ιατροί ανά 1000 κατ. / ανά κλίνη	Νοσηλευτές ανά 1000 κατ. / ανά κλίνη	Λοιπό προσωπικό ανά 1000 κατ. / ανά κλίνη	Συνολικό προσωπικό ανά 1000 κατ. / ανά κλίνη	Σύνολο ιατρών ανά 1000 κατ.	εξωνοσοκομειακοί ιατροί ανά 1000 κατ.	νοσοκομεικοί ιατροί ανά 1000 κατ.	ΜΔΝ	διαπεριφερειακή ροή ασθενών	εξελεθόντες ασθενείς	επισκέψεις κτά κεφαλήν	Νοσολογική κίνηση Μονάδων υγείας ΠΕΔΥ 2015 ΥΓΕΙΑΝΕΤ 2015			Νοσοκομεία	ΚΥ (αρ./ ιατροί/ λοιπό υγ. προσωπικό)	ΙΚΑ (αρ./ ιατροί/ λοιπό υγ. προσωπικό)	Πληθυσμός	Δήμοι
													τακτικ ά	επείγο ντα	συντα γογρά φηση					
Ν. Ροδόπης	2,14	0,98/0,46	1,94/0,91	1,35/0,63	4,28/2,00	3,19	2,21	0,98	1,59	-34,54%	181,04	9,68	20.406	22.741	8.680	1	2/20/35	2 /31/25	111.076	4
Ν. Έβρου	3,78	3,23/0,85	5,26/1,39	2,62/0,69	11,12/2,94	11,12	3,79	3,23	1,44	19,74%	213,71	10,87	28.853	14.610	21.216	1	4/33/42	4/74/50	148.614	5

(πηγή: ΥΓΕΙΑΝΕΤ, 2015. Σκρουμπέλος & συν., 2012)

Πίνακας 5 : Νοσολογικό πρότυπο και αδροί δείκτες υγείας Δήμων Αλεξανδρούπολης και Κομοτηνής και συνόλου της χώρας

	SDR								CDR Αδρός δείκτης θνησιμότητας	Αδρός δείκτης βρεφικής θνησιμότητας	Προσδοκώμενα έτη ζωής κατά την γέννηση (2012)	Αυτοεκτίμηση επιπέδου υγείας
	Κυριότερες αιτίες	Ca κόλου και ορθού	Ca Πνεύμονα	Ca Μαστού	Ca Σώματος και τραχήλου μήτρας	Ισχαιμική καρδιοπάθεια	Αγγειακά του ΚΝΣ	Τροχαία				
N. Ροδόπης	117,40	112,25	132,38	87,56	103,35	152,97	135,44	98,70	11,39	9,35	78,66	73,8
N. Έβρου	106,34	150,55	118,73	109,32	165,39	100,49	120,31	119,45	12,26	5,53	79,936	74,7

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
εθ	Ροδόπη	75,261	75,593	75,794	75,96	76,535	77,035	77,378	77,554	77,815	78,057	78,224	78,545	78,632	78,66	
	Έβρος	77,29	77,593	77,828	77,231	77,389	77,661	77,991	78,12	78,299	78,63	79,012	79,408	79,662	79,936	
	Ελλάδα	78,531	78,825	79,075	79,064	79,198	79,357	79,591	79,737	79,963	80,13	80,456	80,651	80,779	81,014	
CDR	Ροδόπη	10,54	10,48	10,45	10,12	9,68	9,65	10,24	10,23	10,22	10,33	10	10,59	10,3	11,22	11,39
	Έβρος	11,03	11,19	10,87	10,88	11,6	11,19	11,19	11,61	11,56	11,73	11,73	12,09	12,04	12,68	12,26
	Ελλάδα	9,54	9,68	9,38	9,41	9,53	9,45	9,42	9,43	9,8	9,61	9,64	9,72	9,95	10,51	10,15
IMR	Ροδόπη	8,2	7,36	11,86	11,34	6,39	4,58	3,45	2,6	2,6	5,99	8,83	3,34	4,29	1,58	9,35
	Έβρος	8,76	6,8	8,29	9,49	1,78	7,35	4,28	7,65	10,04	7,56	5,23	3,94	2,81	2,67	5,53
	Ελλάδα	5,95	5,32	5,09	5,11	3,98	4,06	3,9	3,93	3,61	2,91	3,42	4	3,2	2,5	3,03

(πηγή: <http://www.e-demography.gr>. Σκρουμπέλος & συν, 2012)

Πίνακας 6 : Πληθυσμός εθελοντικών φορέων της έρευνας

		Q:II.1.>Επωνυμία του φορέα
Q:II.1.2.>Έδρα του φορέα	Κομοτηνή	1 Αρμενικός Σταυρός του Ελέους "ΑΡΣΙΣ"
		2 ΑΧΕΠΑ Τμήμα Κομοτηνής ΗJ-20 ΟΡΦΕΑΣ
		3 Εθελοντές Αιμοδότες Ροδόπης
		4 Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρία, Παράρτημα Ροδόπης
		5 Ελληνική Ομάδα Διάσωσης, Πράρτημα Ροδόπης
		6 Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Περιφερειακό Τμήμα Κομοτηνής-Νοσηλευτές
		7 Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Περιφερειακό Τμήμα Κομοτηνής-Σαμαρίτες
		8 Κέντρο Στήριξης Παιδιού και Οικογένειας Κομοτηνής
		9 Κοινωνικό Ιατρείο Κομοτηνής
		10 Κοινωνικό Φαρμακείο Κομοτηνής
		11 Σύλλογος Ατόμων με Κινητικά Προβλήματα και Φίλων "ΠΕΡΠΑΤΩ"
		12 Σύλλογος Ατόμων με Προβλήματα Όρασης "ΕΝΟΡΑΣΗ"
		13 Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων, Παιδιών και Ενηλίκων με Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή, Αυτισμό & Asperger N. Ροδόπης
		14 Σύλλογος Διαβητικών N. Ροδόπης "ΓΛΥΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ"
		15 Σύλλογος Καρκινοπαθών και Φίλων N. Ροδόπης "ΔΥΝΑΜΗ ΨΥΧΗΣ"
		16 Σύλλογος Μέριμνας ΑΜΕΑ Νοητικής Υστέρησης "ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΙ"
		17 Σύλλογος Νεφροπαθών και Φίλων N. Ροδόπης
		18 Σύλλογος Οικογενειών και Φίλων Πασχόντων από την Νόσο ALZHEIMER Κομοτηνής
		19 Σύλλογος Ρευματοπαθών και Φίλων Θράκης
		20 Σύλλογος Στήριξης και αποκατάστασης Καρδιοπαθών και Πρόληψης Καρδιοπαθειών Κομοτηνής
		21 Σύλλογος Φίλων Νοσοκομείου Κομοτηνής
Αλεξ/πολη	Αλεξ/πολη	1 Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Περιφερειακό Τμήμα Αλεξανδρούπολης-Νοσηλευτές
		2 ΙΩΑΚΗΜΕΙΟ Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Αλεξανδρούπολης
		3 Κέντρο Στήριξης Παιδιού και Οικογένειας Αλεξανδρούπολης
		4 Κέντρο Φροντίδας - Μητρότητας και Θηλασμού Αλεξανδρούπολης
		5 Κοινωνικό Ιατρείο Αλεξανδρούπολης
		6 Κοινωνικό Φαρμακείο Αλεξανδρούπολης
		7 Νομαρχιακός Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρία N. Έβρου
		8 Παιδικό Χωριό SOS Θράκης
		9 Σταυρίδειο Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Περιθάλψεως Χρονίως Πασχόντων «Ο ΆΓΙΟΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ"
		10 Σύλλογος Διαβητικών N. Έβρου
		11 Σύλλογος Εθελοντών Αιμοδοτών Αλεξανδρούπολης
		12 Σύλλογος Καρκινοπαθών και Φίλων N. Έβρου "ΣΥΝΕΧΙΖΩ"
		13 Σύλλογος Νεφροπαθών Αλεξανδρούπολης
		14 Σύλλογος Οικογενειών & Φίλων Ψυχικής Υγείας Νομοι Έβρου
		15 Σύλλογος Προσωπικού και Φίλων Καρδιοχειρουργικής ΔΠΘ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» : Ερωτηματολόγια Φορέων - Εθελοντών

**Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης της Ταυτότητας
των Εθελοντικών Οργανώσεων Υγείας
και των μεταβολών αυτής λόγω οικονομικής κρίσης.**

• Η έρευνα πραγματοποιείται στα πλαίσια εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για την ολοκλήρωση Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, με αντικείμενο «Πολιτικές Υγείας και Σχεδιασμός Μονάδων Υγείας», υπό την επίβλεψη της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Καϊτελίδου Δάφνης.

• Η συμβολή σας θεωρείται απαραίτητη και εξόχως σημαντική για την ανάδειξη των παραγόντων που θα συμβάλουν στην ενίσχυση του εθελοντικού κινήματος και την βελτιστοποίηση των συνεργειών του με το δημόσιο τομέα.

• Όλα τα στοιχεία της έρευνας είναι Εμπιστευτικά, ενώ τηρείται η Ανωνυμία των ατόμων και των φορέων. Η επεξεργασία και αποθήκευσή τους πραγματοποιείται μόνον από τον υπεύθυνο της έρευνας και δεν παρέχονται σε κανέναν άλλον.

• Παρακαλούμε θερμά να συμπληρώσετε το σύνολο των ερωτήσεων ελεύθερα, με σαφήνεια και ακρίβεια. Εάν δεν επαρκεί ο διατιθέμενος χώρος για την απάντησή σας, επισυνάψτε ένα δικό σας φύλλο χαρτί, αφού πρώτα σημειώσετε τον αριθμό της ερώτησης.

• Όποιες ερωτήσεις δεν επιθυμείτε να απαντήσετε αφήστε τις κενές. Όποτε θελήσετε, έχετε το δικαίωμα της επιστροφής του ερωτηματολογίου σε εσάς ή/και της μη εκμετάλλευσης των στοιχείων που δηλώσατε.

• Τα αποτελέσματα της έρευνας θα γίνουν γνωστά μέσω ηλεκτρονικής δημοσίευσής τους.

• Για κάθε απορία ή διευκρίνιση μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον υπεύθυνο της έρευνας.

Σας Ευχαριστούμε για την συμβολή σας

Υπεύθυνος έρευνας : Μεταπτυχιακός Φοιτητής Μακαρώνης Νικόλαος
(τηλ. 6983-514361 & 2531104536, e-mail: nikoswho@yahoo.com)

Επιβλέπων Καθηγητής : κος Πέτρος Γαλάνης

I. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Ερωτώμενος/η

1. Έτος γέννησης : [.....]
2. Ποία η ιδιότητά σας στον φορέα : [.....]
3. Είστε αμειβόμενος/η από τον εξεταζόμενο φορέα : **ναι..** **όχι..**
4. Είστε μέλος και άλλων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: **ναι..** **όχι..**
- 4.1. Σε πόσους άλλους φορείς: [.....]

II. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ

1. Επωνυμία φορέα :
- 1.2. Έδρα : (Πόλη, τ.κ., Δνση) :
- 1.3. Επικοινωνία : (τηλ. fax, e-mail, http):
2. Έτος ίδρυσης : [.....]
- 2.1. Από ίδρυσης έως σήμερα υπήρχε συνεχής δράση του φορέα; **ναι..** **όχι..**
- 2.2. Εάν όχι για ποιες περιόδους ήταν ενεργός;
3. Νομική Μορφή : [.....] **3.1. Θεσμική μορφή του φορέα :** [.....]
- (Νομική : ΝΠΙΔ, ΝΠΔΔ, κλπ, Θεσμική : *αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία, φιλανθρωπικό σωματείο, ειδικώς αναγνωρισμένο φιλανθρωπικό σωματείο, σωματείο σύλλογος, κοινωφελές ίδρυμα, εκκλησιαστικό ίδρυμα, άτυπο δίκτυο, κλπ*)
- 3.2. Η οργάνωση του φορέα είναι : *Τυπική (υπάρχει καταστατικό) ...* , *Άτυπη ...* , *Άλλο*
- 3.3. Βαθμίδα οργάνωσης (πρωτοβάθμια – δευτεροβάθμια – τριτοβάθμια) :
- 3.4. Εάν ο φορέας σας ανήκει σε ανώτερης βαθμίδας οργάνωση, αναφέρετε την βαθμίδα της οργάνωσης «μητέρας» (λ.χ. σε... ομοσπονδία, συνομοσπονδία, Εκκλησία, διεθνή οργανισμό, κλπ)
- 3.5. Ο φορέας είναι μέλος ενός οριζόντιου δικτύου ομότιμων οργανώσεων: **ναι..** **όχι..**
4. Η ταυτότητα του φορέα οργάνωσης ορίζεται κυρίως από :
- (*Ιδρυτή, Πρόεδρο, Διοικητικό Συμβούλιο, Γενική Συνέλευση, οργάνωση «μητέρα», άλλον*)
5. Ποια είναι κατά προσέγγιση η ποσοστιαία σύνθεση των πηγών εσόδων του φορέα το πρόσφατο οικονομικό έτος;

διαχείριση περιουσίας...[.....%]	χορηγίες, δωρεές.....[.....%]	επιχορηγήσεις Κρατικές/ΟΤΑ[.....%]
εισφορές μελών.....[.....%]	εκδηλώσεις/ έρανοι ...[.....%]	Ευρωπαϊκά προγράμματα.....[.....%]
άλλες: [.....%]		

- 5.1. Επαρκούν τα έσοδα για την πραγμάτωση των στόχων της οργάνωσης; **ναι..** **όχι..**

6. Η οργάνωση διατηρεί τακτική συνεργασία με :άλλες ΜΚΟ... , ΟΤΑ... , Κράτος... , Εκκλησία....
Ακαδημαϊκά ιδρύματα... , Ιδιωτικό τομέα... , άλλους...

III. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ - ΔΡΑΣΗ

1. Ποιες οι προϋποθέσεις εγγραφής στον φορέα; (λ.χ. καμία, να έχει ορισμένη υπηκοότητα, να πάσχει από κάποια ασθένεια, να προταθεί από μέλος του φορέα, κλπ) _____
2. Πόσα μέλη αριθμεί ο φορέας; ...[_____] **2.1.** Ποιό ποσοστό από αυτά είναι ενεργά[_____%]
2.2. Το εθελοντικό δυναμικό είναι επαρκές για την ικανοποίηση αναγκών :
λειτουργικών..**ναι**.. **όχι**.. , επιχειρησιακών ..**ναι**.. **όχι**..
3. Πόσους εργαζόμενους επ' αμοιβή απασχολεί ο φορέας;[_____] _____
4. Η έκταση της δράσης του φορέα είναι :Υπερεθνική.. , Εθνική.. , Περιφερειακή.. , Τοπική..
5. Οι κυριότερες δράσεις είναι : τακτικές.. , έκτακτες όταν απαιτηθεί.. (τακτικές επί του συνόλου [_____%])
6. Τι ανάγκες αντιμετωπίζονται :
συνήθεις χρονίζουσες... , συνήθεις σε έξαρση... , έκτακτες- εξαιρετικές... , άλλες: _____
- 6.1.** Παρακαλώ να αναφέρετε τους σπουδαιότερους σκοπούς του φορέα : _____
7. Ποιοι αποτελούν για τον φορέα σας Ομάδα/ες στόχος: _____
8. Γίνετε έλεγχος των χρηστών για το εάν δικαιούνται τις υπηρεσίες σας ;.....**ναι**.. **όχι**..
9. Πόσα άτομα κατά προσέγγιση έκαναν χρήση των υπηρεσιών κατά τους τελευταίους 12 μήνες; (εάν σας είναι εύκολο σημειώστε αναλυτικά, λ.χ. 100 μετανάστες, 50 καρδιοπαθείς, κλπ) _____
10. Εφαρμόζετε καινοτόμες παρεμβάσεις;.....**ναι**.. **όχι**..
- 10.1.** Από πού αντλείται η καινοτομία; _____
11. Η μορφή οργάνωσης που θα ικανοποιούσε περισσότερο τους στόχους του φορέα είναι :
η Τυπική (λ.χ. σύλλογος με καταστατικό) .. , η Άτυπη (λ.χ. κινηματική, ανά περίπτωση) ..

IV. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

1. Σημειώστε την στάση σας στις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες παρουσιάζουν τον ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Σημειώστε με [X] την στάση που σας εκφράζει καλύτερα.						
Ο ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων θα πρέπει να είναι:						
1.1.	... εντελώς διαφορετικός από τον ρόλο του κράτους					
1.2.	... να ικανοποιούν ανάγκες που το κράτος δεν μπορεί					
1.3.	... να ασκούν πίεση στο κράτος για την εφαρμογή ή διαμόρφωση πολιτικών					
1.4.	... να συνεργάζονται με το κράτος για την εφαρμογή ή διαμόρφωση πολιτικών					
1.5.	... να γνωμοδοτούν ή να συμβουλεύουν τους κρατικούς φορείς					
1.6.	... να συμμετέχουν ή να αποτελούν ελεγκτικούς μηχανισμούς για τον έλεγχο του κράτους					
1.7.	... να συμμετέχουν ενεργά στην διακυβέρνηση με θεσμικό ρόλο					
1.8.	... να ενεργοποιούν και να συσπειρώνουν τους πολίτες					
1.9.	... να αφουγκράζονται, και να εκφράζουν την κοινωνία των πολιτών					
1.10.	... να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των εθελοντών					
1.11.	... να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των χρηστών (ομάδων στόχου)					
1.12.	... να προστατεύουν τα δικαιώματα των αδύναμων και ευάλωτων ομάδων					
1.13.	... να διαχέουν την πληροφορία (ενημερώνουν)					
1.14.	... να αυξάνουν τον πλουραλισμό (ποικιλία) σε παροχές και πολιτικές					
1.15.	... να «παρέχουν ψάρια» παρά να «μαθαίνουν ψάρεμα» στους χρήστες των υπηρεσιών τους (λ.χ. να παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες,, αντί να παρέχουν εκπαίδευση, κατάρτιση, ενδυνάμωση, συμβουλές, κλπ)					
1.16.	... να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους κυρίως σε τοπικό επίπεδο					
1.17.	... μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο στο σύστημα υγείας (συντονισμός, έλεγχος, παραγωγή, διάθεση, κλπ)					
1.18.	... μπορούν να παίξουν εξίσου σημαντικό ρόλο σε όλες τις βαθμίδες της υγείας (πρόληψη, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια)					
Οι εθελοντικές οργανώσεις μπορεί να:						
1.19.	... αυξήσουν την ανεργία λόγω της κάλυψης θέσεων εργασίας από εθελοντές					
1.20.	... αυξήσουν τις ανισότητες μεταξύ των ευπαθών ομάδων (λ.χ. προώθηση δικαιωμάτων ορισμένων ομάδων έναντι άλλων, ή επιλεκτική προσφορά υπηρεσιών σε συγκεκριμένες ομάδες, ή ... κλπ)					
1.21.	... χειραγωγηθούν από πολιτικές σκοπιμότητες (πολιτικά κόμματα, κράτος, επιλεκτική χρηματοδότηση, κλπ)					
1.22.	... αποτελέσουν άλλοθι για την υπαναχώρηση του κράτους πρόνοιας					
1.23.	... προκαλέσουν διάσπαση του κοινωνικού μετώπου (λ.χ. φορείς με θεσμικό ή μη ρόλο, φορείς με διεισδυτικότητα στο κράτος άρα με ισχυρή «φωνή», κλπ)					
1.24.	... προσφέρουν υπηρεσίες χαμηλότερης ποιότητας από αυτές του κράτους					

V. ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
--

1. Σημειώστε την στάση σας στις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες παρουσιάζουν τις σχέσεις των εθελοντικών οργανώσεων με το κράτος		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Σημειώστε με [X] την στάση που σας εκφράζει καλύτερα.						
1.1.	Οι εθελοντικές οργανώσεις είναι περισσότερο αποτελεσματικές από το κράτος					
1.2.	Οι εθελοντικές οργανώσεις γνωρίζουν καλύτερα από το κράτος τις υφιστάμενες ανάγκες					
1.3.	Υπάρχει σχέση αμοιβαίας έλλειψης εμπιστοσύνης με το κράτος					
1.4.	Οι πολιτικές του κράτους προκαλούν αδικαιολόγητες ανισότητες μεταξύ των εθελοντικών οργανώσεων					
1.5.	Πρέπει να ενισχυθεί η αυτονομία των εθελοντικών οργανώσεων					
1.6.	Ο ρόλος του εθελοντικού τομέα μεταβάλλεται αναλόγως των κυβερνήσεων					
1.7.	Η εθελοντική δράση πρέπει να αποτελεί τμήμα ενός μεγαλύτερου σχεδίου που οργανώνεται από το κράτος					
1.8.	Πρέπει να δημιουργηθούν δίκτυα παροχής υπηρεσιών που θα συνενώνουν δημόσιες και εθελοντικές υπηρεσίες					
1.9.	Οι εθελοντικές οργανώσεις μπορούν να συντονιστούν με τον δημόσιο τομέα καλύτερα σε τοπικό επίπεδο παρά σε κεντρικό επίπεδο					
1.10.	Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να εντείνουν την συνεργασία τους:					
	1. με άλλες εθελοντικές οργανώσεις					
	2. με το κράτος (πλην ΟΤΑ)					
	3. με την τοπική αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ)					
	4. με τον ιδιωτικό τομέα					
	5. με την Εκκλησία					
	6. με δομές υγείας (νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, κλπ)					
	7. με ακαδημαϊκούς και άλλους επιστημονικούς φορείς					
1.11.	Το κράτος οφείλει να προωθήσει περισσότερο την ιδέα του εθελοντισμού (προβολή, κίνητρα, στην εκπαίδευση, κλπ)					
1.12.	Το κράτος οφείλει να υποστηρίζει περισσότερο τον εθελοντισμό (χρηματοδότηση, εξοπλισμό, επιστημονική συνδρομή, κλπ)					
1.13.	Το κράτος οφείλει να ενισχύσει τον ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων					
1.14.	Το κράτος θα πρέπει να αλλάξει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις εθελοντικές οργανώσεις					
1.15.	Το κράτος θα πρέπει να επηρεάζει (έχει λόγο) στις εθελοντικές οργανώσεις:					
	1. την δράση τους					
	2. την επιλογή ομάδων στόχων					
	3. το είδος των υπηρεσιών που παρέχονται					
1.16.	Το κράτος πρέπει να αλλάξει τον τρόπο χρηματοδότησης των εθελοντικών οργανώσεων και την φορολόγηση των δωρεών-χορηγιών					

1.17.	Το κράτος πρέπει να συνδέσει την χρηματοδότηση των εθελοντικών οργανώσεων με την αξιολόγηση του έργου τους					
1.18.	Οι σχέσεις με το κράτος θα πρέπει να γίνουν περισσότερο διαφανείς, ιδιαίτερα στον τομέα της χρηματοδότησης					
1.19.	Η εμπλοκή των εθελοντικών οργανώσεων με την υγεία δυσχεραίνει από: <ol style="list-style-type: none"> 1. την υψηλή εξειδίκευση που απαιτεί ο χώρος 2. την κρισιμότητα του παραγόμενου αγαθού 3. την απαίτηση για υψηλής ποιότητας υπηρεσίες 4. την αρνητική στάση των επαγγελματιών υγείας 5. την αρνητική στάση των ομάδων συμφερόντων (πολιτικά, οικονομικά, συντεχνιακά, κλπ) 					
1.20.	Οι ιδιωτικές εταιρίες πρέπει να εμπλακούν περισσότερο με τον εθελοντισμό					
1.21.	Οι ιδιωτικές εταιρίες πρέπει να διευκολύνουν τους εργαζομένους τους να προσφέρουν στον εθελοντισμό					

VI. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

<p>1. Σημειώστε την στάση σας στις παρακάτω προτάσεις οι οποίες παρουσιάζουν μια άλλη μορφή οργάνωσης του εθελοντισμού, με έμφαση στην Διαχείριση των Ανθρωπίνων Πόρων.</p> <p>Σημειώστε με [X] την στάση που σας εκφράζει καλύτερα.</p>		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1.1.	Δεν θα είχα αντίρρηση να υπάρξουν γραφεία στα οποία θα απευθύνονται οι εθελοντές και οι οργανώσεις τους, προκειμένου να φέρουν σε επαφή «τον κατάλληλο εθελοντή με την κατάλληλη οργάνωση».					
1.2.	Η συμμετοχή των εθελοντών θα πρέπει να γίνεται μετά από αξιολόγηση των αιτήσεων ή των συνεντεύξεων σύμφωνα με τα προσόντα και την εμπειρία τους					
1.3.	Η σύναψη μιας όχι τόσο δεσμευτικής συμφωνίας μεταξύ εθελοντών και οργάνωσης, θα καθιστούσε τις σχέσεις σαφείς και ξεκάθαρες.					
1.4.	Θα πρέπει να ανατίθενται συγκεκριμένα καθήκοντα στους εθελοντές					
1.5.	Απαραίτητη διαδικασία αποτελεί η συνεχής εκπαίδευση και πιστοποίηση των εθελοντών στο αντικείμενο προσφοράς τους					
1.6.	Θα πρέπει να διαμορφώνεται από κοινού με τον εθελοντή η εθελοντική του καριέρα σύμφωνα με τις ανάγκες της οργάνωσης, της προσφοράς και των προσόντων του εθελοντή					
1.7.	Η δομή των εθελοντικών οργανώσεων που θα φέρει περισσότερα αποτελέσματα είναι η ιεραρχική, με προϊσταμένους και υφισταμένους					
1.8.	Οι εθελοντές θα πρέπει να διαφοροποιούνται αναλόγως της προσφοράς ή των αρμοδιοτήτων τους (ηθική αναγνώριση, τιμητική διάκριση, παροχή διευκολύνσεων, τοποθέτηση στην ιεραρχία της οργάνωσης, παροχές, κλπ)					
1.9.	Θα πρέπει να αξιολογείται διαρκώς και με τεκμήρια η προσφορά των εθελοντών					
1.10.	Θα πρέπει οι εθελοντές να λογοδοτούν για πράξεις ή παραλείψεις τους κατά την εθελοντική τους δράση					

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

I.11.	<i>Θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για την ασφάλιση των εθελοντών</i>					
I.12.	<i>Θα πρέπει να αποτελεί προσόν για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα η προϋπηρεσία στον εθελοντισμό (λ.χ. μοριοδότηση)</i>					
I.13.	<i>Οι εθελοντές θα πρέπει να συμμετέχουν πιο ενεργά στην διοίκηση και τον έλεγχο της εθελοντικής οργάνωσης για εξασφάλιση της διαφάνειας και της δημοκρατικής τους λειτουργίας.</i>					
I.14.	<i>Θα πρέπει να υπάρξει κώδικας δεοντολογίας για τις εθελοντικές οργανώσεις</i>					
I.15.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να μεταβάλουν την δομή ή την λειτουργία ή την τρόπο δράσης τους προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες ανάγκες</i>					
I.16.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να γίνουν περισσότερο επαγγελματικές, παίρνοντας στοιχεία από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα</i>					
I.17.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να στελεχωθούν με περισσότερους επαγγελματίες- ειδικούς</i>					
I.18.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να χρησιμοποιούν περισσότερο την σύγχρονη τεχνολογία (λ.χ. για ζητήματα ενημέρωσης, κινητοποίησης, δράσεων, προσφοράς κλπ)</i>					
I.19.	<i>Οι δράσεις των εθελοντικών οργανώσεων οφείλουν να τεκμηριώνονται από σχετική μελέτη, και να διαθέτουν σχέδιο, χρονοδιάγραμμα, καθηκοντολόγιο, προϋπολογισμό, αλλά και να αξιολογούνται από τους χρήστες, τους εθελοντές και τους χρηματοδότες.</i>					
I.20.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να λογοδοτούν για το έργο τους στα μέλη τους, στους χρήστες, στους χρηματοδότες και στην ευρύτερη κοινωνία για το έργο τους</i>					
I.21.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να συμμετέχουν σε ένα «δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών» με τοπικό συντονισμό για την ικανοποίηση ευρύτερων στόχων</i>					
I.22.	<i>Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις</i>					

VII. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1. Σημειώστε την μεταβολές λόγω κρίσης που εντοπίζονται στον εθελοντικού σας φορέα (2008 έως σήμερα).		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Σημειώστε με [X] την στάση που σας εκφράζει καλύτερα.					
1.1.	<i>Τα έσοδα του φορέα μειώθηκαν κατά την διάρκεια της κρίσης</i>				
1.2.	<i>Η οικονομική κρίση μετέβαλε την σύνθεση των εσόδων του φορέα</i>				
1.3.	<i>Η μείωση των εσόδων λόγω κρίσης επηρεάζει σημαντικά το έργο του φορέα (ποσότητα, ποιότητα, περιορισμός υπηρεσιών, κλπ)</i>				
1.4.	<i>Η εξάρτηση από κρατική επιχορήγηση αυξήθηκε λόγω της κρίσης</i>				
1.5.	<i>Τα έξοδα του φορέα μειώθηκαν κατά την διάρκεια της κρίσης</i>				
1.6.	<i>Η οικονομική κρίση μετέβαλε το είδος των δαπανών</i>				
1.7.	<i>Η οργάνωση και η λειτουργία του φορέα μεταβλήθηκε λόγω κρίσης</i>				
1.8.	<i>Η κρίση απαιτεί αύξηση της ευελιξίας του φορέα</i>				

1.9.	Οι μεταβολές των δράσεων του φορέα λόγω της κρίσης είναι :					
	1. μεταβολή του τρόπου δράσης					
	2. ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων					
	3. μείωση του αριθμού των δράσεων					
	4. μείωση της γεωγραφικής κάλυψης των δράσεων					
	5. μείωση της αποτελεσματικότητας των δράσεων					
	6. μεγαλύτερος προσανατολισμός στην παροχή υπηρεσιών-αγαθών έναντι της διαμόρφωση πολιτικής-υπεράσπισης δικαιωμάτων					
	7. μεγαλύτερη προτεραιότητα στην παροχή υπηρεσιών-αγαθών από την έκφραση-ικανοποίηση της κοινωνίας και των εθελοντών					
1.10.	Οι μεταβολές των προσφερομένων υπηρεσιών από τον φορέα λόγω της κρίσης είναι :					
	1. μεταβολή του είδους τους					
	2. μείωση της επάρκειάς τους					
	3. μείωση της ποιότητάς τους					
	4. αύξηση της ζήτησής τους ως ποσότητα					
	5. αύξηση της ζητούμενης ποικιλίας τους (αύξηση ζήτησης ειδών-μορφών των υπηρεσιών)					
	6. αύξηση της έντασης της ζήτησης τους					
1.11.	Οι μεταβολές λόγω της κρίσης στους χρήστες που απολαμβάνουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες από τον φορέα σας είναι :					
	1. μεταβολή των ομάδων στόχου					
	2. μεταβολή της σύνθεσης των χρηστών					
	3. αύξηση του αριθμού των χρηστών					
1.12.	Η κρίση μείωσε την προσβασιμότητα ορισμένων ανθρώπων στον εθελοντισμό (ανάπηροι, Ρομά, μετανάστες, ηλικιωμένοι, γυναίκες, κλπ)					
1.13.	Η οικονομική κρίση μείωσε την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες υγείας με αποτέλεσμα την εκτόνωση των αναγκών στον φορέα μας					
1.14.	Οι μεταβολές στους εθελοντές του φορέα λόγω της κρίσης είναι :					
	1. μεταβολή της σύνθεσής τους					
	2. αύξηση του αριθμού τους (εγγεγραμμένοι)					
	3. αύξηση των ενεργών μελών					
	4. αύξηση συμμετοχής αλλόθρησκων ή αλλόγλωσσων ή αλλοδαπών ή μεταναστών					
	5. αύξηση συμμετοχής των χρηστών των υπηρεσιών					
1.15.	Η κρίση αύξησε την συνεργασία με					
	1. άλλες εθελοντικές οργανώσεις					
	2. δημόσιους φορείς (πλην ΟΤΑ)					
	3. τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης					
	4. την Εκκλησία					
	5. ιδιωτικούς φορείς					
	6. ακαδημαϊκά και άλλα επιστημονικά ιδρύματα					

1.16.	<i>Η κρίση αύξησε την αποδοχή του έργου του φορέα από την κοινωνία</i>					
1.17.	<i>Η κρίση αύξησε την ανταγωνιστικότητα με άλλους εθελοντικούς φορείς</i>					
1.18.	<i>Η κρίση αύξησε την ανάγκη συντονισμού με άλλους εθελοντικούς φορείς</i>					
1.19.	<i>Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης, αποτελεί ανάγκη η ανάπτυξη «δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών» σε τοπικό επίπεδο, με κοινό ευρύτερο στόχο, και συμμετοχή του συνόλου των δομών που παράγουν σχετικές υπηρεσίες (εθελοντές, ΟΤΑ, κράτος, ιδιώτες)</i>					
1.20.	<i>Η κρίση απαιτεί την αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικής λειτουργίας των εθελοντικών οργανώσεων</i>					
1.21.	<i>Λόγω της κρίσης οι νέες μορφές εθελοντισμού θεωρούνται περισσότερο αποτελεσματικές (λ.χ. άτυπες, κατά περίπτωση, διαδικτυακές, κλπ)</i>					
1.22.	<i>Η κρίση αύξησε τους κοινούς προβληματισμούς των πολιτών με αποτέλεσμα να ενισχυθεί το εθελοντικό ρεύμα</i>					
1.23.	<i>Η κρίση μετέβαλε το εθελοντικό κίνημα (ρόλος, μορφή, σκοπούς, στόχους, προτεραιότητες, φιλοσοφία, κλπ)</i>					

**Σας Ευχαριστώ Πολύ για την Διάθεση του Πολύτιμου Χρόνου σας
 και την Πολύτιμη Συμβολή σας στην Έρευνα
 Με Εκτίμηση
 Μακαρίτης Νικόλαος**

**Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης της Ταυτότητας των Εθελοντών
και των μεταβολών αυτής λόγω οικονομικής κρίσης.**

• Η έρευνα πραγματοποιείται στα πλαίσια εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για την ολοκλήρωση Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, με αντικείμενο «Πολιτικές Υγείας και Σχεδιασμός Μονάδων Υγείας», υπό την επίβλεψη της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Καϊτελίδου Δάφνης.

• Η συμβολή σας θεωρείται απαραίτητη και εξόχως σημαντική για την ανάδειξη των παραγόντων που θα συμβάλουν στην ενίσχυση του εθελοντικού κινήματος και την βελτιστοποίηση των συνεργειών του με το δημόσιο τομέα.

• Όλα τα στοιχεία της έρευνας είναι Εμπιστευτικά, ενώ τηρείται η Ανωνυμία των ατόμων και των φορέων. Η επεξεργασία και αποθήκευσή τους πραγματοποιείται μόνον από τον υπεύθυνο της έρευνας και δεν παρέχονται σε κανέναν άλλον.

• Παρακαλούμε θερμά να συμπληρώσετε το σύνολο των ερωτήσεων ελεύθερα, με σαφήνεια και ακρίβεια. Εάν δεν επαρκεί ο διατιθέμενος χώρος για την απάντησή σας, επισυνάψτε ένα δικό σας φύλλο χαρτί, αφού πρώτα σημειώσετε τον αριθμό της ερώτησης.

• Όποιες ερωτήσεις δεν επιθυμείτε να απαντήσετε αφήστε τις κενές. Όποτε θελήσετε, έχετε το δικαίωμα της επιστροφής του ερωτηματολογίου σε εσάς ή/και της μη εκμετάλλευσης των στοιχείων που δηλώσατε.

• Τα αποτελέσματα της έρευνας θα γίνουν γνωστά μέσω ηλεκτρονικής δημοσίευσής τους.

• Για κάθε απορία ή διευκρίνιση μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον υπεύθυνο της έρευνας.

Σας Ευχαριστούμε για την συμβολή σας

Υπεύθυνος έρευνας : Μεταπτυχιακός Φοιτητής Μακαρώνης Νικόλαος
(τηλ. 6983-514361 & 25311-04536, e-mail: nikoswho@yahoo.com)

Επιβλέπων Καθηγητής : κος Πέτρος Γαλάνης

I. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ –ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Επωνυμία φορέα που είστε εγγεγραμμένος/η: _____

2. Έτος γέννησης : ... [_____]

3. Φύλο: Άνδρας.. , Γυναίκα..

4. Τόπος Κατοικίας _____ 4.1. Χιλιομετρική απόσταση από τον φορέα : ... [_____]

5. Εθνικότητα : Ελληνική.. , άλλη... [_____]

5.1. Έτη παραμονής στην Ελλάδα: εκ γενετής.. , από το έτος [_____]

6. Οικογενειακή Κατάσταση: ...Άγαμος/η.. , Έγγαμος/η.. , Διαζευγμένος/η.. , Χήρος/α..

7. Αριθμός μελών του νοικοκυριού (συνολικά): .. [_____] 7.1. Αριθμός Τέκνων :.. [_____]

7.2. Πόσα από τα τέκνα σας βαρύνουν το νοικοκυριό σας; [_____]

7.3. Διαμένουν και άλλα μέλη της ευρύτερης οικογένειας μαζί σας;**ναι**.. **όχι**..

7.4. Θεωρείτε ότι τα μέλη αυτά (οικονομικά ή μη):

βοηθούν. , βοηθούνται. , υπάρχει αλληλοβοήθεια.

8. Ποιο είναι κατά προσέγγιση το μέσο μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού σας (σε €): [_____]

8.1. Θεωρείτε ότι τα έσοδα του νοικοκυριού επαρκούν για την ικανοποίηση :

των βασικών αναγκών..**ναι**.. **όχι**.. , του μέσου επιπέδου ζωής ..**ναι**.. **όχι**..

9. Ποιο το επίπεδο εκπαίδευσής σας:

δημοτικό ☐	γυμνάσιο ☐	λύκειο ☐	μεταλυκειακή ☐	ανώτερη - ανώτατη ☐	master- διδακτορικό ☐
--------------------------------------	--------------------------------------	------------------------------------	--	---	---

10. Ποια η επαγγελματική σας κατάσταση:

άνεργος < 1 έτους ☐	άνεργος > 1 έτους ☐	οικιακά ☐	συνταξιούχος ☐
περιστασιακά εργαζόμενος ☐	ελεύθερος επαγγελματίας ☐	δημόσιος υπάλληλος ☐	ιδιωτικός υπάλληλος ☐

11. Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση αναφορικά με τον χρόνο απασχόλησης:

πλήρους απασχόλησης ☐	μερικής απασχόλησης ☐	μέσω προγράμματος (ΟΑΕΔ, Ε.Ε., κλπ) ☐	μη σταθερή-ευκαιριακή απασχόληση ☐	άλλο _____
---	---	---	--	---------------

II. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ - ΔΡΑΣΗ

1. Ποια η ιδιότητά σας στον φορέα;

απλό μέλος ☐	μέλος Δ.Σ. ☐	συνεργαζόμενος/η ☐	αμειβόμενος/η ☐	συμμετέχω χωρίς δεσμεύσεις ☐
--	--	--	---	--

2. Έχετε κάποιου είδους απολαβές – διευκολύνσεις; **ναι..** **όχι..**

2.1. Ποιου είδους (λ.χ. αποζημίωση μετακινήσεων, διαμονής, σεμιναρίων, παροχή μέσου μετακίνησης, εξοπλισμού, νομική προστασία, άδειες για την εθελοντική δράση, κλπ) ;

Οικονομική Αποζημίωση (μετακίνησης, τροφής, διαμονής, κλπ) ☐	Παροχές σε είδος – υπηρεσίες ☐	Εξοπλισμό ☐	Άδεια από την εργασία ☐	άλλο _____
--	--	---------------------------------------	---	---------------

3. Είστε μέλος άλλων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων; **ναι..** **όχι..**

3.1. Εάν ναι σε πόσους φορείς ; [_____]

4. Από ποιο έτος ασχολείστε με τον εθελοντισμό; [_____]

4.1. Πόσα συνολικά έτη (τα έτη που προσφέρατε εθελοντική εργασία); [_____]

4.2. Εάν η ενασχόλησή σας δεν ήταν συνεχής, ποιος ο λόγος διακοπής της; _____

4.3. Ποια τα αντικείμενα των φορέων που ασχοληθήκατε; _____

5. Ποιος σας «μύησε» στον εθελοντισμό (σημειώστε έως 3 επιλογές, 1 η σημαντικότερη, 3 η λιγότερο σημαντική);

κανείς [_____]	σχολείο [_____]	φίλος [_____]	οικογένεια [_____]	θρησκεία [_____]	από την ΜΚΟ [_____]	άλλος [_____]
---------------------	----------------------	--------------------	-------------------------	-----------------------	--------------------------	--------------------

6. Η σημαντικότερη προσφορά σας στον εθελοντισμό πιστεύετε ότι είναι (σημειώστε έως 3 επιλογές, 1 η σημαντικότερη, 3 η λιγότερο σημαντική):

χρόνος [_____]	χρήματα [_____]	εμπειρία [_____]	γνώσεις [_____]	ενέργεια [_____]	ηγετικές ικανότητες [_____]	άλλο [_____]
---------------------	----------------------	-----------------------	----------------------	-----------------------	----------------------------------	-------------------

7. Πόσο χρόνο κατά μέσο όρο αφιερώνετε στην εθελοντική προσφορά (σημειώστε όλα τα πεδία);

ώρες/εβδομάδα [_____], ημέρες/μήνα [_____], εβδομάδες/έτος [_____]

8. Συμμετέχει στον φορέα κάποιο μέλος του κοντινού σας περιβάλλοντος; **ναι..** **όχι..**

9. Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε άλλον φορέα; **ναι..** **όχι..**

10. Θα μπορούσατε να προσφέρετε εθελοντική εργασία σε φορέα που ασχολείται με άλλο αντικείμενο (άλλους στόχους, λ.χ. αντί υγείας, με την προστασία του περιβάλλοντος); **ναι..** **όχι..**

11. Η μορφή οργάνωσης που ικανοποιεί περισσότερο την ανάγκη σας για εθελοντική προσφορά είναι :
η Τυπική (λ.χ. σύλλογος με καταστατικό) .. , η Άτυπη (λ.χ. κινηματική, ανά περίπτωση) ..

12. Σε έναν χρόνο από σήμερα θεωρείτε ότι θα είστε (σε οργάνωση):

στην ίδια , σε άλλη , σε καμία , σε περισσότερες

III. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1. Σημειώστε την στάση σας στις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες παρουσιάζουν μια άλλη μορφή οργάνωσης του εθελοντισμού, με έμφαση στην Διαχείριση των Ανθρώπινων Πόρων. Σημειώστε με [X] την στάση που σας εκφράζει καλύτερα.		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1.1.	Δεν θα είχα αντίρρηση να υπάρξουν γραφεία στα οποία θα απευθύνονται οι εθελοντές και οι οργανώσεις τους, προκειμένου να φέρουν σε επαφή «τον κατάλληλο εθελοντή με την κατάλληλη οργάνωση».					
1.2.	Η συμμετοχή μου σε μια εθελοντική οργάνωση θα πρέπει να γίνεται μετά από αξιολόγηση της αίτησης ή της συνέντευξης μου σύμφωνα με τα προσόντα και την εμπειρία μου.					
1.3.	Η σύναψη μιας όχι τόσο δεσμευτικής συμφωνίας μεταξύ εμού και της οργάνωσης, θα καθιστούσε τις σχέσεις μας σαφείς και ξεκάθαρες.					
1.4.	Προτιμώ η εθελοντική οργάνωση που συμμετέχω να μου αναθέτει συγκεκριμένα καθήκοντα.					
1.5.	Θεωρώ απαραίτητη την διαρκή εκπαίδευση μου και την πιστοποίηση στο αντικείμενο της προσφοράς μου.					
1.6.	Θα πρέπει από κοινού με την εθελοντική οργάνωση να συν-διαμορφώνουμε την εθελοντική μου καριέρα, σύμφωνα με τις ανάγκες της οργάνωσης, της προσφοράς και των προσόντων μου					
1.7.	Θα μπορούσα να ενταχθώ σε μια ιεραρχική δομή με προϊσταμένους και υφισταμένους μέσα στην εθελοντική οργάνωση					
1.8.	Θα με ικανοποιούσε η διαφοροποίηση μου έναντι των υπολοίπων εθελοντών του φορέα, αναλόγως της προσφοράς ή των αρμοδιοτήτων μου (ηθική αναγνώριση, τιμητική διάκριση, παροχή διευκολύνσεων, τοποθέτηση στην ιεραρχία της οργάνωσης, παροχές, κλπ)					
1.9.	Θα δεχόμουν την διαρκή και με τεκμήρια αξιολόγηση της προσφοράς μου					
1.10.	Θα πρέπει να λογοδοτώ για πράξεις ή παραλείψεις μου κατά την εθελοντική μου δράση					
1.11.	Θα πρέπει να ασφαρίζομαι για την εθελοντική μου δράση					
1.12.	Θα πρέπει να αποτελεί προσόν για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα η προϋπηρεσία μου στον εθελοντισμό (λ.χ. μοριοδότηση)					
1.13.	Οι εθελοντές θα πρέπει να συμμετέχουν πιο ενεργά στην διοίκηση και τον έλεγχο της εθελοντικής οργάνωσης για εξασφάλιση της διαφάνειας και της δημοκρατικής τους λειτουργίας.					
1.14.	Θα πρέπει να υπάρξει κώδικας δεοντολογίας για τις εθελοντικές οργανώσεις					

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

1.15.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να μεταβάλουν την δομή ή την λειτουργία ή την τρόπο δράσης τους προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες ανάγκες</i>					
1.16.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να γίνουν περισσότερο επαγγελματικές παίρνοντας στοιχεία από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα</i>					
1.17.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να στελεχωθούν με περισσότερους επαγγελματίες- ειδικούς</i>					
1.18.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να χρησιμοποιούν περισσότερο την σύγχρονη τεχνολογία (λ.χ. για ζητήματα ενημέρωσης, κινητοποίησης, δράσεων, προσφοράς κλπ)</i>					
1.19.	<i>Οι δράσεις των εθελοντικών οργανώσεων οφείλουν να τεκμηριώνονται από σχετική μελέτη, και να διαθέτουν σχέδιο, χρονοδιάγραμμα, καθήκοντολόγιο, προϋπολογισμό, αλλά και να αξιολογούνται από τους χρήστες, τους εθελοντές και τους χρηματοδότες.</i>					
1.20.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να λογοδοτούν για το έργο τους στα μέλη τους, στους χρήστες, στους χρηματοδότες και στην ευρύτερη κοινωνία για το έργο τους</i>					
1.21.	<i>Οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να συμμετέχουν σε ένα «δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών» με τοπικό συντονισμό για την ικανοποίηση ευρύτερων στόχων</i>					
1.22.	<i>Οι μικρές εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να οργανωθούν σε μεγαλύτερα σχήματα και να συνθέσουν μεγαλύτερες οργανώσεις</i>					

IV. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

<p>1. Σημειώστε την άποψή σας για τις μεταβολές που συντελέστηκαν λόγω οικονομικής κρίσης και πως αυτές επηρέασαν την εθελοντική σας δράση.</p> <p>Σημειώστε με [X] την στάση που σας εκφράζει καλύτερα.</p>		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Εμπόδια στην Εθελοντική Προσφορά						
1.1.	<i>Η κρίση αποδυνάμωσε την οικονομική μου δυνατότητα για εθελοντική προσφορά (συνδρομή, εισιτήρια εκδηλώσεων, μετακινήσεις, κλπ)</i>					
1.2.	<i>Η κρίση μείωσε τις διευκολύνσεις που παρέχονταν στους εθελοντές με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι δυσκολίες στην δική μου προσφορά (μετακίνησης, διαμονής, διατροφής κλπ)</i>					
1.3.	<i>Η κρίση μείωσε τον διαθέσιμο χρόνο μου για εθελοντική προσφορά</i>					
1.4.	<i>Παρά την κρίση, θα μπορούσα να συμμετάσχω περισσότερο στις δράσεις, εάν αυτές είχαν μεγαλύτερη χρονική ευελιξία</i>					
1.5.	<i>Η κρίση αύξησε τις επαγγελματικές μου υποχρεώσεις εις βάρος της εθελοντικής μου δράσης</i>					
1.6.	<i>Η κρίση αύξησε τις οικογενειακές μου υποχρεώσεις εις βάρος της εθελοντικής μου δράσης</i>					

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

1.7.	<i>Η κρίση μείωσε την πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούν τον εθελοντισμό</i>					
1.8.	<i>Η κρίση επιδείνωσε το θεσμικό πλαίσιο του εθελοντισμού με αποτέλεσμα να επηρεάσει αρνητικά και την δική μου προσφορά</i>					
1.9.	<i>Η κρίση μείωσε την ενέργεια που μπορώ να διαθέσω στον εθελοντισμό.</i>					
1.10.	<i>Η κρίση κατέστησε την εθελοντική δράση να έχει αρνητικές συνέπειες στην οικογένειά μου ή στο επάγγελμά μου (λ.χ. μειωμένη απόδοση στην εργασία, συγκρούσεις στην οικογένεια, κ.α.)</i>					
1.11.	<i>Η κρίση μείωσε σημαντικά τις διευκολύνσεις ή τα κίνητρα για εθελοντική δράση που προσφέρονται από την εργασία μου</i>					
1.12.	<i>Η κρίση αύξησε τις απαιτήσεις για εθελοντική δράση με αποτέλεσμα να μειωθεί η δική μου επάρκεια (ικανότητες, γνώσεις, κλπ)</i>					
1.13.	<i>Η κρίση μείωσε τα άτομα από το φιλικό και οικογενειακό μου περιβάλλον που συμμετέχουν στον εθελοντισμό</i>					
Κίνητρα						
1.14.	<i>Η κρίση ενδυνάμωσε την ιδέα που είχα για την αξία του εθελοντισμού</i>					
1.15.	<i>Η κρίση αύξησε την δυνατότητα να βελτιώσω την επαγγελματική μου κατάσταση μέσω της εθελοντικής δράσης (γνωριμίες, δεξιότητες, κλπ)</i>					
1.16.	<i>Η κρίση κατέστησε την ενασχόλησή μου με τον εθελοντισμό ως έναν από τους καλύτερους τρόπους να κάνω φίλους και να αναπτύξω το κοινωνικό μου δίκτυο</i>					
1.17.	<i>Η κρίση αύξησε την αναγνωρισιμότητα της εθελοντικής μου προσφοράς</i>					
1.18.	<i>Η κρίση ενίσχυσε την ανάγκη μου για εθελοντική προσφορά επειδή ισχύει το «ότι δίνεις παίρνεις» και επειδή αυτά που συμβαίνουν γύρω μας λόγω της κρίσης θα «χτυπήσουν σύντομα και την δική μας πόρτα»</i>					
1.19.	<i>Η ανάγκη μου για εθελοντική προσφορά μεγάλωσε, επειδή έχω περάσει και εγώ δύσκολα στην ζωή μου και συναισθάνομαι τα προβλήματα των συνανθρώπων μου στην κρίση.</i>					
1.20.	<i>Παρά τα προβλήματα που προκύπτουν λόγω της κρίσης, η εθελοντική μου προσφορά βελτιώνει περισσότερο την αυτοεικόνα μου (αυτοεκτίμηση)</i>					
1.21.	<i>Η κρίση αποτέλεσε ευκαιρία για εμένα να γίνω καλύτερος άνθρωπος και αναπτύξω περισσότερο την προσωπικότητά μου μέσα από τον εθελοντισμό</i>					
1.22.	<i>Οι κοντινοί μου άνθρωποι με προτρέπουν περισσότερο τώρα στην κρίση να ασχοληθώ με τον εθελοντισμό</i>					
1.23.	<i>Η κρίση ενδυνάμωσε τον ρόλο που παίζουν τα θρησκευτικά μου πιστεύω στην ενασχόληση μου με τον εθελοντισμό</i>					
1.24.	<i>Λόγω της κρίσης το κράτος και η κοινότητα δεν παρέχουν αρκετή βοήθεια σε αυτούς που εγώ προσφέρω</i>					
Αποτελέσματα						
1.25.	<i>Η κρίση αύξησε την ικανοποίηση που λαμβάνω από τις εμπειρίες που μου προσφέρονται από τις εθελοντικές δράσεις</i>					
1.26.	<i>Η κρίση αύξησε την ικανοποίηση που λαμβάνω από την κοινωνικότητα που μου</i>					

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ : Ο ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ

	<i>παρέχει ο εθελοντισμός</i>					
1.27.	<i>Η συμμετοχή μου στον εθελοντισμό μειώνει τα αρνητικά συναισθήματα που νιώθω λόγω κρίσης (μοναξιά, άγχος, θλίψη).</i>					
1.28.	<i>Η εθελοντική προσφορά μου δίνει εμπειρίες για να αντιμετωπίσω ζητήματα που προκύπτουν λόγω κρίσης</i>					
1.29.	<i>Η ενασχόλησή μου με τον εθελοντισμό επέφερε θετικές επιπτώσεις στην υγεία μου παρά τις κακές συνθήκες και την ανασφάλεια που προκάλεσε η κρίση.</i>					
1.30.	<i>Οι προβληματισμοί που προκλήθηκαν ή εντάθηκαν λόγω κρίσης μπορούν να βρουν ευκολότερα απαντήσεις με την ενασχόληση στον εθελοντισμό</i>					
1.31.	<i>Η ανάγκη μου να κατέχω την ιδιότητα του εθελοντή και να ανήκω στον εθελοντικό χώρο ενισχύθηκε στην κρίση</i>					
1.32.	<i>Η κρίση αύξησε τα οφέλη που είχα εγώ ή η οικογένειά μου από την εθελοντική μου δράση</i>					
1.33.	<i>Λόγω της κρίσης νιώθω ενοχές που εγώ βρίσκομαι σε καλύτερη κατάσταση από τους συνανθρώπους μου, και η προσφορά μου μέσα από τον εθελοντισμό με ανακουφίζει.</i>					
1.34.	<i>Μετά την εμφάνιση της κρίσης αυξήθηκε ο σεβασμός στο πρόσωπό μου που οφείλεται στο πόσο χρήσιμη και σημαντική είναι η εθελοντική μου προσφορά</i>					
Γενικές Θέσεις						
1.35.	<i>Η κρίση αύξησε την διάθεσή μου για εθελοντική προσφορά</i>					
1.36.	<i>Η κρίση μείωσε την αποτελεσματικότητα της δράσης μου</i>					
1.37.	<i>Η κρίση αύξησε τα κίνητρα μου για εθελοντική προσφορά</i>					
1.38.	<i>Η κρίση μείωσε την κρατική υποστήριξη στον εθελοντισμό με αποτέλεσμα να επηρεάσει αρνητικά και την δική μου προσφορά</i>					
1.39.	<i>Η κρίση μείωσε την πίστη μου για τα αποτελεσματικότητα των εθελοντικών οργανώσεων</i>					
1.40.	<i>Η αύξηση της διαφάνειας και της δημοκρατικότητας στην λειτουργία της οργάνωσης η οποία οφείλεται στην κρίση, ενίσχυσε την εμπιστοσύνη μου στην εθελοντική οργάνωση.</i>					
1.41.	<i>Όσες δυσκολίες και εάν παρουσιάζονται λόγω της κρίσης, εγώ θα συνεχίσω να προσφέρω σε αυτήν την οργάνωση που ανήκω σήμερα (δέσμευση με την συγκεκριμένη οργάνωση)</i>					
1.42.	<i>Όσες δυσκολίες και εάν παρουσιάζονται λόγω της κρίσης, εγώ θα συνεχίσω να προσφέρω στους ανθρώπους με το συγκεκριμένο πρόβλημα (δέσμευση με το συγκεκριμένο αντικείμενο)</i>					
1.43.	<i>Η κρίση έχει αυξήσει τις ανικανοποίητες υγειονομικές ανάγκες οπότε η προσφορά μου γίνεται σήμερα περισσότερο απαραίτητη για την φροντίδα αυτών των ανθρώπων</i>					
1.44.	<i>Η κρίση έχει μειώσει την προσβασιμότητα σε υπηρεσίες υγείας οπότε η προσφορά μου γίνεται σήμερα περισσότερο απαραίτητη για την άσκηση πιέσεων</i>					
1.45.	<i>Η κρίση μετέβαλε:</i> 1. τον σκοπό συμμετοχής μου					

	2. την ομάδα που θέλω να βοηθήσω					
	3. τον τρόπο που επιθυμώ να προσφέρω στον εθελοντισμό					
	4. την ποιότητα της προσφοράς μου					

Σας Ευχαριστώ Πολύ για την Διάθεση του Πολύτιμου Χρόνου σας
και την Πολύτιμη Συμβολή σας στην Έρευνα

Με Εκτίμηση

Μακαρώνης Νικόλαος

Θα παρακαλούσα θερμά, μετά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, αυτό να επιστραφεί το συντομότερο δυνατόν, είτε στην εθελοντική οργάνωση που ανήκετε, είτε στον υπεύθυνο της έρευνας. Μην διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου, για την παραλαβή του ερωτηματολογίου από όπου σας διευκολύνει. (Μακαρώνης Νίκος, τηλ. 25311-04596, 6983-514361)